

Nizami Gəncəvi

XOSROV
VƏ ŞİRİN

Nizami Gəncəvi. Xosrov və Şirin
Bakı, "Şərq-Qərb", 2018. 440 sah.

ISBN 978-9952-34-339-7

Layihənin rəhbəri: **Akif ƏLİZADƏ**
AMEA-nın prezidenti, akademik

Tərcüməçi: **Rəsul Rza**

Redaktor: **İsa HƏBİBƏYLI**
akademik

Ön sözün müəllifi: **Teymur KƏRİMLI**
akademik

Tərtibatçı və rəssam: **Faxrəddin ƏLİ**
Əməkdar rəssam

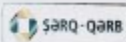
Kompüter qrafikası: **Emin ELRƏNG**

"Xosrov və Şirin" poeması "Xamsa"nın ikinci kitabıdır. Şair bu əsərində məhəbbətin böyüklüyünü, insan ağılı, düşüncəsini tarannüm edərək asırlarla unudulmayan bədii surətlər, adəbi qəhrəmanlar yaratmışdır. Bu qəhrəmanlar sırasında dünya ədəbiyyatı xəzinəsinin gözəl incisi olan Şirin öndə durur. Böyük mütəfəkkir şair bu poemasında həm də Şərq ədəbiyyatında ilk dəfə olaraq əmək adəmini – Farhad surətini dərin məhəbbətlə cümləyə almış, onu həm əmək, həm də eşq fədaisi kimi şahlara nümunə göstərmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Əməkdar rəssamı Faxrəddin Əli poemadakı müxtəlif süjetlərə Şərq motivləri əsasında miniatürlər çəkmişdir.

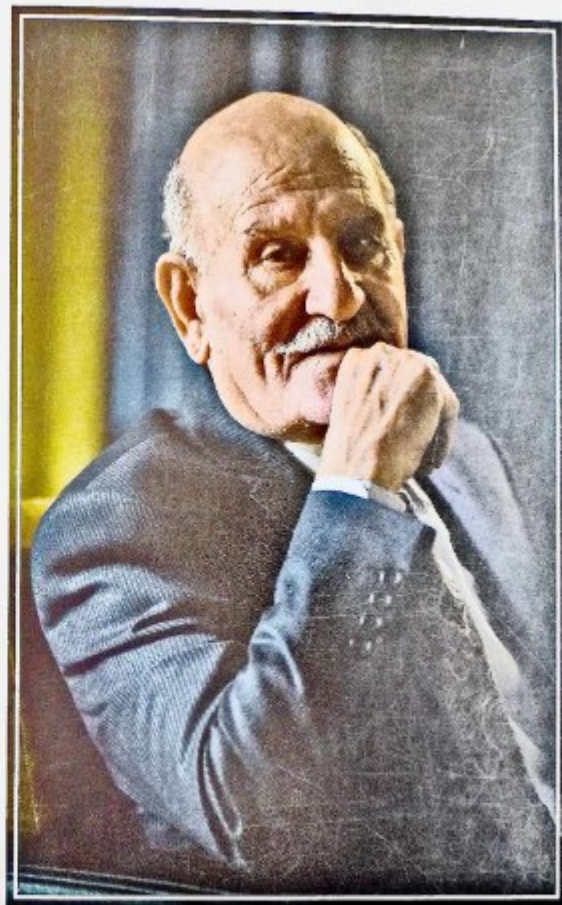

Nizami Gəncəvi

www.eastwest.az
www.fb.com/eastwest.az
info@eastwest.az

© "Şərq-Qərb", 2018

FƏXRƏDDİN ƏLİ VƏLİ OĞLU

Əməkdar rəssam

1180-ci ildə dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvi (1141–1209) məşhur “Xosro” – “Beylik”-in ikinci böyük əsəri olan “Xosrov və Şirin” poeması üzərində işə başladı. Bu zaman dövrünün ən böyük şairlərindən biri kimi Nizamının şöhrəti artıq xeyli yayılmış, sorğu-uzaq Ərzincandan, başqa ölkələrdən gəlirdi. Əlbəttə, belə olan halda Selçuq imperiyasından nisbi müstəqillik almış Azərbaycan Atabəylər dövlətinin (1136–1225) paytaxt şəhərlərindən biri olan Gəncədə onun şairlik qüdrətini görməyə bilməzdilər. Doğma yurdla poema yazmaq üçün ilk sifarişi də Sultan Təgrül, Məhəmməd Cahan Pəhləvan və Qızıl Arslandan almışdı. Doğrudur, mövzu o qədər də ürəyindən deyildi – həvəsnama janrında yazmağı tələb edirdi. Yüksək əxlaq, nümunəvi adab-ərkanı ilə seçilən şair özü üstüörtülü də olsa, didaktikadan həvəsnaməyə, yəni məhəbbət əhvalından bəhs edən əsərə keçməyə məcbur olduğuna görə gileylənirdi:

*Mənim xəzinəm var – “Məxmül-əsrar”,
Həvəsnamə yazım? Nə mənası var?
Lakin bir adam yox dünyada bu gün,
Həvəsnamələrlən uzaq görürsün.*

Ancaq Nizamının dahiliyi də ondadır ki, qələmi janrın formal tələbləri ardınca sürünmür, əksinə, janrı qələmin tələblərinə tabe etməyi bacarır. Nizamının “Xosrov və Şirin”i də həvəsnamə çərçivələrini vurub dağıdaraq ülvə, yaradıcı, dəyişdirici məhəbbət haqqında menzum bədii traktat, bəlkə esse səviyyəsinə qədər yüksəlməmişdir. Şübhəsiz ki, yüksək bədiliyin altından qalın bir cizgi çəkmək şərtilə! Buna görədir ki, Nizamının seva-sevə yaratdığı Şirin obrazı dünya ədəbiyyatında ən ideal qadın surətlərindən biri kimi dəyərləndirilə bilər. Özlünü qədim türk hökmdarı Əfrasiyabın varisi sayan Azərbaycan və Ərəmon hakimi Məhin Banunun mödrək məsləhətçisi, qanında-canında olan əzəli alicənəbliq, cəngavərlik, ədalət duyğuları bu obrazın əzəmətinə daha da artıraraq onu olçatmaz edir. Buna görədir ki, Nizamının Şirini dünya ədəbiyyatının tarixi boyunca yaratmış ən möhtəşəm qadın obrazlarından biri kimi diqqəti cəlb edir. Poemanın adı “Xosrov və Şirin” olsa da, yəni “Leyli və Məcnun”dan fərqli olaraq, kişi qəhrəmanın adı əvvəl gəlsə də, əsər boyu müəllifin simpatiyasının Şirinin tərəfində olduğunu görürük.

Şirini bu dərəcədə məhəbbətlə təsvir etməsinin bir səbəbi də dünyadan vaxtsız köçmüş sevimli qadını, əziz övladı Məhəmmədin anası Afaqın (Apağ) – bu qıpçaq gözəlinin zahiri və daxili cizgilərini onda tapması idi. Buna görədir ki, Şirinin ölümü Nizamini bu qədər yandırır, sanki Afaqın türklər kimi köç etməsinin ağrı-acısını bir daha yaşayaraq göz yaşları içərisində yazır:

*Oca bu dastanı qəlbində kəsib,
O gözəl Şirinin oğla bir qədər.
Çünki tez tərək etdi o bu uluqi,
Cəvənqula soldır qızılqıl kimi.
Qışcaq bürün tək ax kimi süzülür,
Afaq sevgilinin zəhki təşkilü.
O, Dərbənd şahının bir təkfiyəti,
Saf, ağullı, gözəl gül qönçəsiydi.
Türklərtək olmaşuqla bir hüçə mübtəac,
Türklərtək etədi yurduvun tarix.
O türkün gətisə bir gün çadından,
Sərlə türkdəvami sən, ey Yaradan!*

Ancaq nə qədər qarıba səslənsə də, bu dastanda yarandığı Şirin obrazı ilə böyük Nizami həm də öz Afağa ölməz bir abidə qoymuşdur. Çünki nə qədər ki Nizami söndü, onun "Xosrov və Şirin" poeması yaşayır, hər dəfə dastanın ən qəmlı səhnəsi olan Şirinin ölümü səhnəsinə çatacaq. oxucu Şirinlə birlikdə Afaqa, onun nəzakət tələyinə də göz yaş axıtmadan kitabı qatlaya bilməyəcəkdir. Bu da Nizami sənətinin ecazlarından, insan dünyalarına dərinləndirən təsir gücünün fəmalərindən biridir.

Gözəl Cülyettanın ölümünə göz yaş tökən daha ingiliz dramaturqu və məstəfəkkiri Uilyam Şekspir deyirdi ki: "Dünyada Romeo və Cülyetta hekayəsindən daha qəmlı bir əhvalat yoxdur..." Əlbəttə, etiraf etmək lazımdır ki, Şirinin faciəsindəki qəm-qışsa heç də Cülyettanın faciəsindəki qəm-qışsadan əskik deyil.

Sonrakı poemalarında da görəyimiz kimi, Nizami tarixi mövziyə müraciət etsə də, tarix yazmaq və bunu bir məqsəd kimi də qarşıma qoymur. Nizamının bədii-poetik məqsədi tamamilə başqadır və bu məqsədinə də ən böyük ustalıqla nail olmağı bacarır. Bu məqsəd – Aristotelin təbircinə desək, nəyin necə olduğuna deyil, necə olmalı olduğuna poetik sözün ümumiləşdirilmə və fantaziya gücü ilə göstərilməsindədir.

"Xosrov və Şirin" poemasının da qəhrəmanları heç də bizə tarixi xronikalardan və Firdovsi "Şahnamə"indən tanış olan obrazları təkrar etmiş, əksinə, Nizami onların yaşadığı dövrdən çıxaraq təkcə öz dövrünə gəlmiş, həm də özləndən sonrakı gələcəyə aparır. Və bu, Nizami utopiyası deyil, uzaqgörən təfəkkürü məlik insanın şairin sənətinin qüdrətidir.

Orta əsərdə epik əsərlər, adətən, baş qəhrəmanın, ya da qəhrəmanların adı ilə adlanırdı. Nizami də "Xosrov və Şirin" poemasında bu ənənəni pozmur. Əsərin aparcı qəhrəmanları da bu səbəbdən, təbii ki, Xosrovlə Şirindir. Xosrovin həyatını anadan olmasından tutmuş ölümünə qədər təsvir etdiyindən poemamı tam əsasla mənzum roman adlandıra bilərik. Əlbəttə, roman bir Avropa terminidir və Şarqda bu cür əsərlər, adətən, dastan adlandırılırdı. Nizami də istəyir ki əsərində, istərsə də başqa poemalarında dəfələrlə poetik janr anlayışında dastan sözünü işləmişdir.

"Xosrov və Şirin" dastanı əsərin baş qəhrəmanı Xosrovin anadan olmasının təsviri ilə başlanır. Bu təsvirdə kiçik Xosrov tarixi şahzadədən daha çox, nağıl qəhrəmanlarına bənzəyir, onlar kimi qüsurсуz gözəlliyə, xoş xasiyyətə, məhribanlıq, hamı ilə ünsiyyət qəbülliyətinə məlik bir körpə kimi nəzərə çarpır. Ancaq bu yalnız ilk baxışdır. Nizami novator bir sənətkar kimi özləndən əvvəlki ədəbiyyatda təsvir olunmuş müsbət qəhrəman-

ların dönmüş, düzəxtli, bircəli təqdimini qəbul etmiş, ədəbi personajı münasibətdə öz yanaşma və baxış bucağından çıxış edir.

Xosrovin sonrakı taleyi, davranışı, macəraları, hətta hökmdara yanaşmayan düşüncəli hərəkətləri onun, doğrudan da, bir nağıl qəhrəmanı, təfərrüfat bədii obraz olmadığını sübuta yetirir.

Görəsən, məstəfəkkir-şair və novator-sənətkar niyə belə edir? Bəlkə, onda ilkin orta əsrlər realizminin işarələrini axtarmaq daha düzgün olardı? Görəsən, bu fikir mənasiz ədəbiyyatşünas və şərqşünaslar tərəfindən it, kəsiçi şingülərlə qarşılanmazmı?

Bəlkə, Nizami "Şərin ən gözəli – ən yalınadır!" kimi Şarqda geniş yayılmış bir fikrə qarşı çıxaq cəsarıtlıqda bulunsaq:

*Qiyamətən salmışdır sözü yalınlar,
Doğruları söyləmək daha xoş olar!*

poetik-falsəfi prinsipiindən çıxış edirlər?

Hər halda, bu məsələdə aydın olmayan düşüncələr çoxdur və nə qədər ki biz heyrətlərlə nüfuz sahibi yapılmıyız və artıq nüfuzumuzdan altından çıxma bilmədiyimiz şəxsiyyətlərin fikirlərinə əhkam kimi baxacağıq, hər hansı problem haqqında yeni bir söz eşidəndə istehza ilə başımızı balayırıq: "Bu problemi artıq Aristotel həll etmiş, məgər sən Aristoteldən çox bilirsən?" – deyə özlümlül çevirəcəyik, ədəbiyyatşünaslıq elminə, ümumilikdə humanitar elminə də o qədər yerində sayacağıq, Aristoteldən qabağa getməyəcəyik.

Əlbəttə, bu yalnız emosional bir həşiyə idi və məqsəd ondan ibarətdir ki, orta əsrlər Avropası üçün irəliləmiş postulatları eynilə alıb orta əsrlər Şarqına da aid ediləsin. Çünki Şarq Şərqi, Qərb də Qərbdir.

Gələk Nizamının "Xosrov və Şirin" poemasına. Daha doğrusu, Xosrov obrazının üzərinə. Xosrovin təbiiəcə mənlı bir obraz olduğu, ancaq Şirinin məhəbbəti sayəsində guya tərbiyələndirən əsərin sonunda müsbət doğru dəyişdiyi haqqında çox deyilib, çox yazılıb və təzəkilərdə olduğu kimi, sonra gələnlər əvvəlkiyə, plagiat deməzdiniz, az qala eynilə təkrar edilə bilər. Bunun psixoloji səbəbi aydındır: insan təbiətən tənbəldir və yeni bir söz axtarmaq zəhmətənlə qulaşmaq yerinə, elə köhnəni təsdiq etməyi üstün tutur.

Bəs Nizami poemasının özünün bizə tələq edilmiş şablon kimi deyil, öz gördüyümüz və qəbul etdiyimiz poetik mətinəndən çıxış edərək, ona yeni rəkarətdən baxaraq bu obraz haqqında hansı yeni sözü demək mümkündür? Və ümumiyətlə, mümkündürmü? Düzədlər, biz Nizami mətinə dönmüş və artıq öz konkluziyamı əbədli müəyyən etmiş bir staklaktik kimi baxsaq, bu, haqiqətdən də, mümkündürsə olar. Ancaq burada bir məsələni yaddan çıxarmayacağıq: biz həmişə deyirik ki, klassikən ölməzliyini onun hər nəsil üçün yenidən doğrulmasında, yeni təhlil və tədqiq bucağından nəzərdən keçirilməsindədir. Bu baxımdan, heç şübhəsiz ki, təkcə hər bir yeni dövrün deyil, hər bir yeni tədqiqatçıdan da öz klassiki, bu halda gətirsək, öz nizamışünası olur. Bir az da detallara vərşaq, hər bir dövrün və hər bir tədqiqatçının öz "Xosrov"u, öz "Xosrov və Şirin"i, öz Xosrovu və öz Şirini olmalıdır və olmur... Mətləbdən çox uzaqlaşmayaq.

Məsələ buraxındadır ki, biz Xosrov obrazını qiymətləndirəndən onsə öz dövrlərimizin əxlaqi dəyərləri baxımından yanaşırıq. Halbuki o, mücorrad əxlaqi və qeyri-əxlaqi dəyərlər toplusu deyil, canlı bir insandır. Bütün məziyyətləri və nöqsanları, gülcü və zəifliyi, doğruluğunu və hiyləgərliyi, ədalətini və zülmünü, saxavətini və xasişliyi... ilə canlı bir insan. Demək, Xosrov müxtəlif situasiyalarda müxtəlif posturalara düşə bilər və əlində, situasiyamı yaradan da elə insanın özüdür. Bu isə o deməkdir ki, şəxsiyyət və situasiya qarşılıqlı surətdə bir-birini müəyyən

edən və formalaşdırın kateqoriyalarıdır. Ən başlıcası isə, burada nəsə bir model düzəltmək, universal qanunauyğunluğu müəyyən etmək çox çətinidir. İlk baxışdan, əlbəttə, bundan daha asan bir iş yoxdur. Ancaq dərindən getdikcə tədqiqatçıni heyret və qorxu hissi bürüyür. Nəcə ki okeanın sahilində durub baxarkən onu təsvir etmək adəmə asan görünür; ancaq dərənliklərə baş vursən, qorxu və heyret səni bürüyəcək. Böyük filosof-şairimiz Məhəmməd Füzuli demişkən: "Məna düşməyirdi ol, gər nəsi asan görünür..."

Bir vaxt bu sətirlərin müəllifi də oxuduğu nəzəri qaynaqlara əsaslanaraq Nizami obrazlarının, o sradən də Xosrov obrazının əsə boyu inkişaf dinamikəsindən söz açıb, hətta gəyü izləyib də. Halbuki ələ inkişaf və tənəzzül də ömrü boyu insani və onun təmsalində bədii əsərlərin canlı qəhrəmanlarını müşayiət etməkdədir.

Ha, dedik ki, Xosrov bir şahzadədir və bizim demokratik cəmiyyətimizdən fərqli olaraq, şahzadələr mütləqiyyətin bökm sürdüüyü, on mialarla insanın təleyinin bir nəfərin bir sözlündən, eyhamından, bir əl hərəkətindən, bir qış çəməsindən, mimikəsindən asılı olduğı saray mühitində tərbiyə alıb, bir şəxsiyyət kimi formalaşmış. Deməli, bizim dövrümüzün Qərb ələmindəki ikili standartlarla əməliyyat aparən güc sahiblərinin belə əməli əmədiyi beynəlxalq höquq normalarına əməli etməyi Nizaminiin şahzadə qəhrəmanından tələb etmək əbsurd səslənir. Əksinə, biz ona təşəkkür etməliyik ki, müasiri olduğı başqa hökmdarlar kimi kütləvi qırğınlar törətmir, kəndləri və şəhərləri viran qoymur, kəllələrdən qillələr yaratmır... Hətta uzurpator Bəhram Çubinə onun qəsnini taxt-tacına zəbt edəndə də mənsəz qırğınlardan qaçaraq bir müddət Azərbaycanda gijlənməyi üstün tutur. Deməli, vətənpəvər şair Nizaminiin fikrinə, o dövrdə Azərbaycan müstəqil bir dövlət olmuş və Səsnəli şahlarına boyun zəməmişdir. Bu da Nizaminiin etnik mənsəbiyyətinin, öz ölkəsi ilə fəxr edən bir Azərbaycan türkü olmasının əlavə sübutu kimi səslənir.

Poemada Nizamini hənmişə düşündürən və dövrünün hökmdarlarına əmək kimi yaratmış Hürmüz və Məhəlin Bənu obrazları da marağ doğurur. Xosrovan atası Hürmüz Xosrovan dəstəsi tərəfindən ov zamanı zərər görmüş kəndliyə gərə öz doğma oğlunu cəzalandırmaq üçün belə çəkinmir. Böyük humanist şair Nizami bu epizoda qılır və vəadlı təsvir edərək öz münasibətini belə bildirir:

Hani o ədalət, o insaf hani?

Vərə öz oğluna belə cəzam?

İndi yitir yoxsulun ədəkə qanı,

Həbəq qan tökənə bir cəza hani?

Nizaminiin böyüklüyü onədəir ki, o təkcə öz dövrünün hökmdarlarına əmək göstərmir, həm də gələcəyin ədələtsiz, qan tökməkdən həzz alan qənsiz siyasətçilərinə, bu gün Şərqi qan dəryasına döndərənlərə mesaj göndərir. Ancaq hən də böyük şairin ruhu bir məqamda təəllil tapır ki, hənmin qan dəryasının səhə qalxan qorxunc dalğaları səlil və əmin-əmənləq ədəsi olan onun doğma yurduna – müstəqil Azərbaycan Respublikasına toxunmur, bu dalğaların qarşısını uğurla kəsən müdrək və bəcanlıq rəhbərlərin sayəsində. Bu gün hənmin rəhbərlər mələq o dövrün Azərbaycan hökmdarları olmuş Məhəlin Bənu, Şirinin, Nüşəhaninin, Atabəy Məhəmməd Cahən Pəhləvanın, Sultən Qızıl Arslanın layiqli varisləri kimi doğma yurdun qeyrətini çəkir, onun günü-gündən yükəlməsi üçün əllərindən gələni əsinqəmirlər!

Nizaminiin "Xosrov və Şirin" poemasında mələbbət kənspeşiyasının qoyuluşu və ideya-estetik həllə də marağ doğurur, böyük şairin novator üslubunun başlıca göstəricilərindən birinə çevrilərək onun sənətinin gücünü

qarşısında oxucu heyətini daha da artırır: "Kainətdə hər şey cəzbə bağlıdır!" deyan Nizami ümumdünya (hətta ümumkainət) cəzbə qanununu Nyutondan (1643-1727) 500 il əvvəl irəli sürmüş olar. Və bu cəzbəni "cəq" adlandıran Azərbaycan şairi təbiət hadisələri ilə insan münasibətini arasında qılınmaz bağın olduğunu təsdiq etməmiş olar.

"Xosrov və Şirin" poemasının Nizami avtoqrafı kətblərin ələ düşəndən onun üzərində təzhibçilər (qızıl suyu ilə ornament çəkənlər) və miniatürçü rəssamlar da işləmiş, əsərlər boyu əsərə yüzlərlə gözəl miniatür çəkilmişdir. Azərbaycan və başqa ölkələrin ən görkəmli sənətkarları tərəfindən çəkilmiş hənmin miniatürçülər bu gün də rəssamları ilhamlandıdır, müasir dövrdə onların yaradıcılıq əsnələriniin davam etdirilməsində səbəb olar.

Qarşımızdakı kitab mələq bu ilhamlanmanın, yaradıcı nəsilər arasında sələf-sələf münasibətlərinin güclənməsinin nəticəsidir. Oxucular artıq bu prosesin ilk bəhrəsini – Nizaminiin ilk poeması olan "Sirlər sənəsinə"na çəkilmiş müasir miniatürçülərin yer aldığı nəfəs kitabın həzzini yaşayıblar. Sağlıq olsa, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar mədəniyyət işçisi Fəxrəddin Əli "Xamsə"nin qalan poemalarını da bu cür nəfəs şəkildə izləyib məzəmmətçilərə çatdıracaqdır. Bu müqəddəs işlə ona uğurlar, uzan ömür və cən sağlığı arzulayırıq!

Yazılmış dövrədən bəri dəli Nizaminiin beş incisindən biri olan "Xosrov və Şirin" poeması bir çox tələklərə, tədqiqatçılara məteriəl vermiş, onun tərifinə bir çox gözəl sözlər söylənmişdir. Buna görə də biz poemanı hətərəfli təhlil etməkdən vəz keçərək yalnız bəzi fikirlərimizi oxucularla bölüşmək istədik.

Uğur verən isə Ulu Tanıdır – Nizaminiin özünün poemanın əvəlinə dediyi kimi:

Kömək qapısını aç, ey Yaradan!

Göstər Nizamiyə döz yolu haranı!

Səni tanıyan bir könlü ver onə!

Tərifini deyan bir dil ver onu!

Yol vermə ki pəstək qəlbinə dolsun,

Ələm yəmənləqdən qoy usaq olsun.

Könlümün evini nurlarla bəzə!

Sənin tərifinə dilini öyrət!

Davudək könlümü təzələ hər an,

Qələsən Zəburumun gəhrəni hənmin.

Təbimin bəkirə gəlini ancaq

Bu dünyə üzünə gəlsin əzi oğ.

Onu acuyanda ürək şadlanısın,

Ənbər səpdiyi yer Kəltür ədələnsin.

Cəməli gələrlə dəim nür verzin,

Arzadı ürəyə min sürür verzin.

Desinlər ki, şadlıq kitabı budur;

Bunumla müqəllərlər tez əsnə olar.

Onumla məniyə üzün qüdrət ver!

Souda mülkünə gözəl zinat ver!
Şahın gözələrində onu et yirən,
Şirin haqqında özü aşırı.
Lütfün ölü saçın meh olsun ona,
Feyzinin qatresi yel olsun ona,
Kasna karamini, ey Parvaneligar,
Sən, ey gövhər kəmə, gətir nəyin var!

Tanrının qüdrəti və poemanın özü haqqında bundan daha yaxşı demək mümkün deyildir!

Teymur KƏRİMLİ
akademik

Kömək q pısını a , ey Yaradan!
 G ster Nizamiya d z yolu hər an!
 Sani tanıyan bir könül ver ona!
 Tərifini deyan bir dil ver ona!
 Yol vermə ki, pislik qəlbina dolsun,
 Əlim yamanlıqdan qoy uzaq olsun.
 Könlümün evini nurunla bəzə!
 Sənin tərifinə dilimi  yr !
 Davudt k k nl m  tazala hər an,
 Qalxsin Z burumun şöhrəti haman.
 T bimin bakira gəlini ancaq
 Bu dünya  z n  gəlsin  z n g.
 Onu oxuyanda ürək  adlansın,
  nber səpdiyi yer Xallux adlansın.
 Camalı gözlərə daim nur versin,
 Avazı ürəyə min s rur versin.
 Desinlər ki, şadlıq kitabı budur,
 Bununla m  k ll r tez asan olur.
 Onunla mənaya  z n qüdrət ver!
 Səadət m lk n  gözəl zinat ver!
 Şahın g zlarində onu et  irin,
  irin haqqındadır  z  as rin.
 L tf n ətir saçan meh olsun ona,
 Feyzinin q trasi  eh olsun ona,
 Kəsmə k ramini, ey Pərvərdigar,
 Sən, ey g vhar kanı, gətir nayin var!

YARADANIN TƏKLİYİ HAQQINDA

Bu qara torpağa sükunət verən,
O sonsuz fəlayə hərəkət verən.
Dilimdə hər şeydən uca bir ad var,
Bu ada bağlıdır bütün varlıqlar.
Yaranmışlar ona səcdə edərək
Hər an varlığına şahiddir, gerçək.
Təkdir, misilsizdir, – kim deyil agah?
Ulular deyirlər ona tək Allah.
Göyləri xəlq edib yaraşq verən,
Saysız ulduzlara nur, işıq verən.
İnsan şüuruna hikmət öyrədən,
İncə xeyallara sənət öyrədən.
İncə fikirlərə çıraq yandıran,
Zülmət gecələrini işıqlandıran.
Bizə qorxu, ümid, şadlıq, qəm verən,
Günəşli və aylı bir aləm verən,
Bu yeri, bu göyü odur saxlayan,
Onun varlığına şahiddir cahən.
İstəsə aləmi pozar, məhv edər,
Varlıq varlığına şahadət verər.
Göydə ulduzlara şamilidir əmri,
Sənət incisiylə bəzər təbləri.
İncə bəbəyidir görün gözlərin,
Ürək munisidir kimsəsizlərin.
Mövcud əsaslardan ayrı sayaqdır,
Bütün ölçülərdən xaric, iraqdır.
Onu fəlakətdə axtarıb, budur,
İdrak başmağımı yırtmışdır şüur.
Onu aql axtardı huşyarlıqla, bax,
Bu yolda özünü itirdi ancaq.
Qalxınca ortadan varlıq pərdəsi,
Canlanar nəzərdə onun cəlvəsi.
Tezlikdən, geclikdən hökmü uzaqdır,
Zatı nə yüksəkdir, nə də alçaqdır.

Kainatın bütün hərfi sənədir,
Varlığınsa onun lövhəsindədir.
Yüz yarpağa ayrıl gül kimi sən də,
Onun dağı olsun bəlkə sənədə.
Qasid kimi gəldin ordan bura sən,
Burdan keç ki, yenə ora yetəsən.
Çox asan görünər dərk etmək onu,
Lakin heyrət olar bu işin sonu.
Böyük Yaradanı duymağa meyar
Dəlildən, qiyasdan başqa nə olar?!
Ağıl qiyas ilə çalışıb durar,
Onu dərk etməyə dəlil axtarar.
Düşüncəyə daha yol vermə artıq,
Qarşına dağ çıxar, ya da qarənliq.
İdrakın çatırsa vahid Allaha,
“Nədir və necədir?” – soruşma daha.
İşıq axtardığın alovlu şamdan
Onun təklüyünə sübut taparsən.
Gah qara torpaqdan reyhan yaradır,
Gah sudan bizimlək bir can yaradır.
Bizə ağıl verdi tanıyaq onu,
Bəsirət verdi ki, tutaq yolunu.
O, göylərin doqquz hərfindən yerə
Həndəsi rəqəmlər yazdı bir kərə.
Verdi ruh otuna suyu ciyərdən,
Ağıl şamına da yağdı gözlərdən.
Altı yaxa açdı tərəflərə o,
Dörd gövhər bəxş etdi qara yerə o.
Elə başlamışdır yaradılışa,
Heç kəs bilib onu çıxmayıb başa.
Hər işə elə bir sən verər dərhəl,
Onu dərk etməyə acizdir kamal.
Özündə axtarma Allahlığı sən,
Yüksəkdir o, şahlıq və hakimlikdən.

"Yox ol" desə, hər şey birdən məhv olar,
 Odur varlıqlara yenə sabəbkar.
 Saxavət bəxş edən, bəxş elətdirən,
 Odur ilk mayaya dirilik verən.
 Hər mayaya verdi ixlasdan nişan,
 Bir işə yarasın hər bir yaranan.
 Buna səxa verdi – bəxşiş paylasın,
 Onu xasis etdi – daim pay alsın.
 Nə bəxş edənün var bundan xəbəri,
 Nə də alan bilir bu qismətləri.
 Nə atəş bilir ki, yandırıcıdır,
 Nə də su bilir ki, dirilik saçır.
 Tanrı şəriksizdir, təkdir, uludur,
 Bütün bu məxluqat onun quludur.
 Onun qullarından kimdə hünər var
 Onun düzümünü etsin xələldar?
 Torpağı ölçən vaxt bir tük götürməz,
 Küləyə əmr etsə, atrin gətirməz.
 Əhsən, bu qüdrətə, hər kəsə bir-bir
 İbrətli işləri açır, göstərir.

YARADILIŞI DƏRK ETMƏK HAQQINDA SÖZ

Göyün sayyahları, bilirsən nəçin
 Daim dolanırlar başına yerin?
 Bu məhrabda kimə səcəə edirlər?
 Nə üçün bu qədər gəlib-gedirlər?
 Onların bu işdən nədir istəyi?
 Bu mənzil kəsməkdən nədir diləyi?
 Nəçin yer sabitdir, ulduzlar sayyar?
 Kim ona "get" dedi, buna "tut qərar"?
 Ulduzlar don geyib rəngə boyanmış,
 Sanki ibadətə hazır dayanmış.
 Heyrət məni yüz yol edirdi vadar,
 Belə bütəxanədə bağlayım zünnar.
 Lakin heyrət çoxub daşdığı zaman
 Qeybdən səs gəldi: – Nizami, dayan!
 O bütələrə məftun olma, düşün bir,
 Onlar özlərinə pərəstiş etmir.
 Hamısı pərgartək olub sərgərdan,
 Gəzirlər, onları kimdir yaradan?
 Qüdrətli əlinlə, qalxıb yerindən,
 Bağla bütəxanənin qapısını sən.
 Bütü İbrahimeyə oxşə, əzizlə,
 Ancaq bütəxanəni ondan təmizlə,
 Bütə nəzarə salsən surət-pərəstəni,
 Xilas olmaq üçün bütü tapda sən.
 Balıqdan Ayadək nə varsa ayan
 Allah xəznəsinə tilsimdir, inan.
 Zəhmətlə sındırıb bağlı tilsimi,
 Altında taparsən xəznə gün kimi.
 Görünən varlığı mələk çək özün,
 Zənginləşsin ağılın, açılın gözün.
 Əbəsdir axtarmaq sirtini çərxin,
 Bu müşkülü açmaq çətindir, çətin.

Yol göstərmir çərxin sirrində bir kas,
Ancaq o naqşlar deyildir abəs.
Açılmalı olsa bu sirlər əgər,
Səysiz varlıqlardan biri səslənər.
Fırlanan işıqlı o günbəzlərdən
Hərəkətdən başqa nə görəcəksən?
Boş-boşuna deyil bunca hərəkət,
Bir məqsədi vardır onların, olbət.
Hər bir hərəkəti törədən vardır,
Ağıllı insana bu aşikardır.
Qarı cəhrəsində bax, qiyas apar,
Fələk çərxini də bir hərlədən var.
Başlanğıc hərəkət olmasa əgər
Hərəkət edərmə bir cəhrə məgər?
Hərəkət verərsə ona bir insan,
O da hərlənəcək yaqın bir zaman.
Kainat özü də belə dövr edir,
Gövhər tanıyana aydındır bu sirr.
Qüdrətdən dünyaya buyruq olmasa,
Şüura hökmətin nuru dolmasa,
Bil, nə qələm yeni bir mətləb yazar,
Nə də dirmaq tikər yeni bir paltar.
Sən ondan dilərsən, şavə nur salar,
Onsuz yaqın bil ki, Ay nursuz qalar.
O hər bir naqşəyə vermiş bir camal,
Ulduzlar onlardan götürmüşdür fal.
Biri on arpanı eləyib mehrab,
Biri iki daşə deyir üstürləb.
Bu iti hərlənən çərx də, müxtəsər,
Arpa və daş kimi nəticələnər.
Sən demə, rükəndən yaranmış insan,
Ulduzdan yaranmış çünki bu ərkan.
"Hər şeydən üstündür səbəb" deyirən
O böyük qüdrəti sən kiçildirsən.
Varlığın əvvəlki əgər səbəbsə,
Bəs səbəb pünhandır nəçin hər kəsə?

Əgər od, su, torpaq, bu əsən külək
Bir yərə toplasə uyğun gələrək,
O böyük Tanrıdan olmasə fərman,
Məlumdur ki, gəlməz vücudə bir can.
Sitayiş edərsə özlünə bir kas,
Ona Yaradandan qulu deyilməz.
Hər "inandım" deyən inanır məgər?
Xudpəsənddir "qiblə mənəm" deyənlər.
Gündüzlə gecə heç birgə olarmı?
Onları bir yerdə görən heç varmı?
Elə bir abidi sevir Yaradan –
Keçə Allah üçün öz varlığından.
Nizami, özünü unudanda sən,
Vüsal bədəsini başə çəkərsən.

MİNACAT

Xudaya! Gilimiz mayalanırkən
Bir vəsiqə yazdın o gün biza sən.
Sənin xidmətində buyurdun, duraq,
Muzdunu verməyi vəd etdin ancaq.
Sənin xidmətində hər axşam-sahər
Dururuq qüvvəmiz çatdığı qədər.
Yerə, göyə sığmaz qüdrətinlə sən
Zəif qullarını məhv edərmisən?!
Bizi cəsarətli etmişdir sənin
Ümid etdiyimiz bol kərəmlərin.
Yoxsa nə torpağıq, cürət edərək,
Sənin divarından rəng poza bilək?
Biza özümüzü unutmaq üçün
Kömək et ki, olaq sənin xidmətçin.
İzzət sarayına layiq görünən
Bir xidməti ummaq olarmı bizdən?
Adımız bəndədir, qulunuq, əlbət,
Qulların borcudur ağaya xidmət,
Bizim adımızı sən pozsan əgər,
Kim sənin əmrini rədd edə bilər?
Bir ovuc torpaqdan sən razı qalsan,
Sən ziyan görməzsən, qazanar insan.
Aciz qalan zaman səni çağırısaq,
Mərhəmət gözüylə qullarına bax!
Vəfa ilə əfv eylə bizi sən özün,
Kərəm et, qoy sənin üzün görünsün.
Düşüncəm sən verən bir dürdandır,
Könlüm çırağına bir pərvanadır.
Əvvəlcə torpaqdan yaratdın məni,
Sonra fəzilətlə ucaltdın məni.
Üzümü parlatdın, gözümə nur saç,
Nəməti bəxş etdin, şükür dilimi aç
Səbir versən mənə, pis günə dözümlər,
Qoyma xoş günümə unudum, özün

Öz hikmətlərini göstər mənə sən,
Qəflət pərdəsini qaldır önümdən,
Hər zaman fikrimin sən ol rəhbəri,
Verdiyini alma sonralar geri.
Günahım həddindən çoxdur, bilirəm,
Xacəlat çəkməklə onu silirəm.
Bu söylədiyimdə nə ki səhvim var,
Üstünə qələm çək, ey Pərvərdigar!
Yetmiş iki iz var yolumda müşkül,
Yetmiş biri tikan, ancaq biri gül.
İnam cilovunu çək doğru yola,
Qoyma çıxsın yoldan sağa, ya sola.
Hər tanış naxışda gazdığım sənə,
Hər sözdə, söhbətdə sezdiyim sənə.
Sənin sərkərdənəm olmuşam belə
Ki, əl verrəm hər əhlə, nəhlə,
Xidmətin əzmiylə atıram addım,
Yol əzsəm, özün bir yol göstər, Tanrım!
Kəbəyə gəlməkdir mənim niyyətim,
Əgər çöldə ölsəm daha nə edim?
Yaxşılıq, yamanlıq, üz versə hər nə,
Kərəm sənikidir, qalan bəhanə.
Ayağımı qırıb, sevdin birini,
Qanad verib qovdun sən digərini.
Bilmirəm hansına yaxın insanam,
Məhrumlardanam, ya məqbullardanam?
Büt-pərəst də olsam, dindar da olsam,
Mən sənin əfvinə möhtacam müdam.
Öz fəzilətinlə mənə sən tut əl,
İşinə müvafiq cəza vermə gəl!
Mənim əməlimdə hansı o qüdrət,
Sənin fəzlinlə ilə edə rəqabət?
Əməlimdən üstün fəzilətin var,
Məni əzizləsən, yerində olar.

Xidmətində mənə sevindir, ancaq
 Qoyma başqasından kərəmət umaq.
 İstərəm ya versən, ya da ki, alsan,
 Elə olum ki, sən razı qalasan.
 Bu dünya işindən fəriq et mənə,
 Öldüm, eyləyirsən özün biləni.
 Öz gücümə görə yük ver aparım,
 O qədər ki, dözsün bu ayaqlarım.
 Nur ver çırağma feyzindən, ancaq
 Kandarından başım olmasın uzaq.
 Bu sarxoş könlümü ayıl, huşyar et!
 Qəflət yuxusundan mənə bidar et!
 Gələndə son yuxu, bitəndə tabım,
 Güllərim tökülsə, qalsın güləbim.
 Dilimə sən özün baxş et şahadət,
 İşimin sonunda tapım saadət.
 Vücudum parləsın qənaət ilə,
 Məzəcim sağalsın itaət ilə.
 Bu dərddə başıma lütf et, şəfa ver!
 Əhməd türbətindən mənə dəva ver!

PEYĞƏMBƏRİN TƏRİFİ

Böyük Məhəmmədə yüz min afərin!
 Xilqət torpağıdır, buna ol əmin.
 Həqiqət görünlər gözüna çıraq,
 Varlığa bir zinat özüdür ancaq.
 Vəfa meydanının qabaqcıdır,
 Nəbilərə rəhbər, başçıl sayılır.
 Günahkar ümməti qoymaz xacələt,
 Eyləyər onlara daim şafələt.
 Sübhün bağçasına atırlar saçar,
 Oduq hər ilahî xəznəyə açar.
 Nə qədər yetimi sevdi, saxladı,
 "Dürri-yetim" qaldı odur ki, adı.
 Mənadə Adəmin can kimiyası,
 Sürətdə ələmin göz tutuyası.
 Şəriət evinə qoymuşdur dörd hadd,
 Qurmuş dörd divarla bir əbədiyyət.
 Nübüvvətə dini verdi yenilik,
 Köməkçisi oldu ağıl və bilik.
 Dini dünyada son din olduğundan,
 Başqa dinlər batıl edildi haman.
 Rəhmli kişidir, qəzəbli bir şir,
 Dili gah açardı, gah da bir şəmşir.
 O bütün xaslardan xas bir Ayazdır,
 Masuddan Mahmuda çatmış bir xasdır.
 Bir nüsrət qılıncı Haqq vermiş ona,
 Dəmirə iz salır daşın bağrına.
 Möcüzə xar etdi bədgümanları,
 Sıxdı daş qəlbilə yaşayanları.
 Dostunu qarşılar gültək gülərek,
 Hər qeyddən azaddır dünya sərvişək.
 Yaşillıq almışdır sərvindən göylər,
 Əmmaməsi saçmış külayə ənbar.
 Sultan ordusunda tutaraq qərar,
 Beş növbəyə durmuş dörd yoldaşı var.

KİTABIN NƏZMİ HAQQINDA HÖKMDARIN İŞARƏSİ

Göy taxtının tacı bağmaqlarıdır,
Vəhy ilə meracın sirri ondadır.
Mehdini quyudan aparmış göyə,
Düvləri döndərmiş: – İnsan ol, – deyə.
Xəlil – qoşununun bir əsgəridir,
Məsih – karvanınun bir rəhbəridir.
Dağda, mağarada yaşayan zaman
Məhrəmləri oldu əqrəb və ilan.
Gah hədəf etmişdir dişini daşa,
Gah dodağın etmiş daşla baş-baş.
“Daşlardan çıxar ləl və gövhər” deyə,
Diş-dodağı dözdü daşa, zərbəyə.
Dişini tükəni zəlif edərək,
Onun qapısına gətirdi fələk.
Gözləri yuxuda, qəlbi sakitkən
“Ümmətim!..” kəlməsi düşməz dilindən.
Mən bir təşə insan, o bir sər in su,
O mənim suyumdur, mən onun tozu.
Xidmətdə çox qüsür üz vermiş mənə,
Ey tanı elçisi, çarə nədir, nə?
O pak mazarından bir diləyim var:
Haqdan mən yazığa sən ol duakar.
Bilirəm xahişin qəbula keçər,
Mənimçün al qaldır, lütf et bir qədər.
De ki, Nizamının, sən kərnı aç,
Kəfərin nəfsindən zünnarını aç!
Rahatlıq evində qəlbini saxla,
Bəxşişə layiqdir, onu bağışla!
Ağır dağlar qədər varsa günahı,
Rahmət danizin var, böyük ilahi!
Ruhunu bağışla, sən bəxş edənsən,
Günahı əfv edən bir tanrısan sən!

Tələ dövlət quşu uçuran zaman
Dünya xoşbəxtliklə rastlaşdı haman.
Səhər xəlifəsi – Günəş doğaraq,
Nurilə zülməti qovladı iraq.
Sultanla gözəldir fələyin çətri,
Sultansız bu çətrin varmıdır qədri?
Quşlar səhər-səhər gəlib həvəyə,
Verdilər beş növbə birdən səs-səyə.
Xurşid ədli biri ayağa durdu,
Cəmşid camı ilə taxta oturdu.
Sözün Tuğan şahı girib meydana,
Qılınc verdi qələm Qaraxanına.
Hikmət sarayından yeddi ölkənin
Sözlər təzaləndi, yayıldı min-min.
Dönüb bir qılınca bu qədər qələm,
Az işləyən əli eylədi qələm.
Yuxusuz gecədən məst olmuşam mən,
Qələm bir qılınctır, düşmür əlimdən.
Mən hansı qapıdan girim, dürt saçım?
Hansı xəzinənin ağzını açım?
Nə zinat verim ki, dünya bəzənsin?
Nədən yapışım ki, el əhsən desin?
Səadət xoş üzlə qapımdan girdi,
Öpdü üz-gözümədən, sadlıq gətirdi,
Dedi: – İşin müşkül deyildir daha,
Baxtın uğursuzluq görməz bir daha.
Dünya şahənşahı buyruq verdi ki,
Gətir tarixlərdən bir yeni sevgi.
Nə ki, hal əhli var, ölüb gedirlər,
Donurlar buz kimi hey birər-birər.
Sən dil xancəriylə göy təpəsindən
Məna tüklərini tərəş etmişən.
Ütarid qələmin sən etdin mismar,
Zöhrə ipayindən doğdu tikanlar.

Ruhlara dars öyrət sən İsa kimi,
 Eşqdən şam yandır bir Musa kimi.
 Üziyə füzə qaş salanda sən
 Bizdən Süleymantək ata görərsən.
 Layiqlə sənin qədrini bilsək,
 Sən də naşükürlük etməzsən, bişəkk.
 Çəkdiyən əməyə vermasək dəyər,
 Səni Firdovsitək incitsək əgər,
 Qızla buz möhrü vuraraq hamən
 Bir meysatana onu verərsən.
 Xoşbəxtlərtək əgər dövlət sevənsən,
 Tamahı məhv elə, qurtar əlindən.
 Könlüm səadətə olub həməvaz,
 Sevindi, dövlətə eylədi bir naz:
 - Kömək vaxtı gəldi, mənə yardım et!
 Bu qəmli çağında imdadıma yet!
 Qüdrətli və ustad şairlər, bəli,
 Şahlar köməyiylə dəşdilər ləli.
 Dövlət yardımıyla tökdülər tədbir,
 Ləli dəşmək üçün almaz gərəkdir.
 Onlar nemat içrə ömür sürdülər,
 Duydu sözlərini göylərdə ülkər.
 Seçmişəm dünyada mən birca bucaq,
 Arpa unu olmuş əzuqəm ancaq.
 İlantək xəzinə üstə yatıram,
 Arpa çörəyiylə oruc tuturam.
 Anlar kimiyəm, yuvam dənizqal,
 Dənizqal yuvamda çoxdur şirin bal.
 Şahın sayəsində mən qalmaram ac,
 Ürək daralsa da, deyiləm möhtac.
 Quş istəsəm, uçub bacadan gələr,
 Balıq arzulasam, yanlar yerlər.
 Düşməni məhv olsun böyük dövlətin,
 Hümətlə istərəm onun qüvvətin.
 Şahın hümətiylə işim uğurlu,
 Baxtımın gözləri Aydan da nurlu.
 Dünyadan əlimdə mal yoxsa əgər,
 Qənaət ki vardır, kifayət edər.

BU ŞEİRİN TARİXİ VƏ SƏBƏBİ HAQQINDA

Dünya pədişahu baxtiyar xaqan
 Barınsın dünyada təxtü-tacından.
 Məna ələmində təxti bəzadən,
 Bu həyat mülkünli bütün fəth edən,
 Dövlət səmasıdır, səxa dənizi,
 Hər bir sözümdə var mərhəmət izi.
 Şahların şahıdır, vüqarlı, adil,
 Adı Toğrul şahdır, özü rəhmdil.
 Təxtü-taca çatdı, səltənət qurdu,
 Arslan şah yerində təxtə oturdu.
 Qoyarkən bu evin binasını mən,
 Cavahir çıxardım bu xəzinədən,
 Mən naxış salarkən tale yar oldu,
 Fələklər də mənə duakar oldu.
 Naxışın gələcəyi bu tələddir.
 Öz naxışətək tökər mənə də tədbir.
 Şahın şərifinə salınan buta
 Layiqdır şah kimi ələmi tuta.
 Sevdiiyəm əsəri qurtarıb tamam,
 Az müddət içində başa vurmuşam.
 Yolda gecikdim ki, könül pənahım,
 İşlərin qurtarsın sevimli şahım.
 Tamğaçi bağlasın həbəşi saça,
 Şüştər zinatini bağlasın çaça.
 Çətir tərənləyiylə tutsun ərqanı,
 Qızıl tacla tutsun o, süreyyanı.
 Onun böyüklüyü göylərə çatdır,
 Atını Ceyhundan özü sıçratsın.
 Gücünə əyləsin düz yeddi ölkə,
 Ağalığı əyləsin doqquz fələkə.
 Göndərsin xaqanlar xərəcə Çindən,
 Qeysərlər cizyanı Rum ellərindən.
 Şükür olsun Allaha, ona, bilirik,
 Toxunmaz yaman göz, yanar üzərlik.

Mənim də şəfqətdən üzərliyimi
 Kaş aparsın ona sabah nəsimi.
 Ümidvaram, ətri xoş olsa əgər,
 Əvəzində o da məni azizlər.
 O, aləmin canı, o, can aləmi,
 Gövhərlər sərrafı, dünya alimi
 Desin: – Ey Atabəy, sən, ey cahangir!
 ANI Nizamiylə bu rəftar nədir?
 Belə söz ustadı nə zamanadək
 Qalsın bir guşada yoxsulluqda, tək?
 Məgər yetişməyib hələ də zaman,
 Ona hörmət edib aziz tutasan?!
 Bir baxışınla aç qəmli gözüünü,
 Qaşını bir tarpət, güldür üzünü.
 Gecə Məhsətinin bir qəzəlinə
 Sən ki bəxş edirsən yüz-yüz xazina.
 Bir xırman bəxş etsək ona biz əgər,
 Varımız əksilməz bir arpa qədər.
 Var-dövləti daşın bu mülkümüzədən
 Bir xaraba abad olmasın nədən?
 Günəş saçdığıyçün qaranlığa nur
 Onun öz sarayı abad olmuşdur.
 Ota körpəlikdə bulud süd verir,
 Odur ki şöhrəti dünya qədərdir.
 İndi bir ömürdür bu xoş ötən quş
 Şükür – nemətlilə zəhmətdə olmuş.
 Əl vurmamış hələ piyaləmizə,
 Mən təşəkkür edir, ancaq ki, biza.
 Sən kimi Keyxosrov, piyalədən az,
 Elə bir qulama şey bağışlamaz.
 Göylərin taxtından yüksək bir başa
 Nəvaziş göstərmək heç çıxmaz boş.
 Nizami, bu rəftar, bu qılıq nədir?
 Elə şaha qarşı qabalıq nədir?
 O elə bir şahdır, onun hər zaman
 Qapısını öpür Fəğfurla Xaqan.
 Ey torpağa düşmüş bir parça torpaq!
 Bu sözlərcün hansı üzrün olacaq?

Olsa, bir üzrün var: haqq dərğahuna
 Çox bənzəri vardır, deyərsən ona.
 O yerdə yüksələn alçalan, bişəkk.
 Getdikcə sarılmaq alçalar, gərçək.
 Dəmiri yandıran ildırım gəcə
 Gör qan şamını yandırır necə?
 Dalğaları qorxunc böyük dənizlər,
 Bir gülə nuş olar, bir başa zahar.
 Süleymandır, bizim şaha baxsana,
 Gah balıq söz deyir, gah da Ay ona.
 Dəbirlər zərgərlik küralərindən
 Qızıl da götürür, torpaq da bazan.
 Durduqca dünyanın bu suyu, rəngi,
 Yerini sakitliyi, göyün ahəngi,
 Bu dünyanı əsrin sahibinə ver,
 Köməkçisi olsun onun göylə yer.
 Tələdən, gənclikdən xeyli barınsın,
 Bir uzun ömür ver ona, yarınsın.
 Heç askik olmasın dövləti, varı,
 Onsuz sönsün tacın parıltları.
 Tələyindən bolluq dünyanı alsın,
 Cəlahətdən onun göylər ucalsın!

ATABƏY ƏBU CƏFƏR MƏHƏMMƏD
ELDƏGİZİN TƏRİFİ

Güldü iqbala taleyin üzü,
Dövlət sayasında yüksəltdim sözü.
Saldım qələmə diqqətlə nəzər,
Şahənşah adına yazdım bir əsər.
O, şahlar şahıdır, şərdən uzaqdır,
O, qaşla baş kimi həm cüt, həm tağdır.
Dövrünün hakimi Atabəy bütün
Kəsmişdir dünyadan kökünü zülmün.
Bir Əbu Cəfərin səxasına bax!
Mahmudtək Xorasan tutan olacaq,
Nuru güntək tutub bütün dünyanı,
Dostu əzizləyir, yaxır düşmanı.
Dünya və din Şəmsi adlandığından
Hamıya nur saçan Günəşdir, inan!
Bəd nəzərdən uzaq, bəd gözədən uzaq,
Sən bizə səadət bəxş elə ancaq.
Şamil olan zaman hər kəsə rəhmət
İki sahib adı oldu Məhəmməd.
Məhəmmədin biri son peyğəmbərdir,
Biri də son şahdır, bu gün ömr edir.
Ərəb səmasında biri qəmərdir,
Biri Əcəm şahı – bir tacvərdir.
Biri dini etdi zülmədən azad,
Biri ədalətlə dünyanı abad.
Bu adla fəxr edən hər iki dünya
İki "mim" hərfindən taxmışdır sırğa.
"Aləm" də bir "mim" var, onda ikisi,
Bölmüşdür "aləmi" paxıllıq hissi.
Qələm türklərinə salaraq nəzər,
Bir "mim" – tac bağışlar, bir "mim" də – kamər.
Tac bəxş edən nurlu, parlaq şimşəkdir,
Adı – tac bəxş edən, özü yüksəkdir.
Ondan əta umsa göyün tağları,
Səxasında batar Cudi dağları.

Kimə: "Şah ol!" deyər o, varkən fələk?
Şahları yıxır o, üstün gələrək.
Səxasından daniz utanmış guya,
Bir alın təriddir, düşmüş torpağa.
Qılıncı buluddur, dəmir yandırar,
Bu qılıncdır yeddi ölkəyə açar.
Altı tağ çadırı daşıyır cəhət,
Doqquz göy də edir ona itaət.
Dürrünü dəryatək verər gülərək,
Darımaz gövhərə zəngin mədəntək.
Dünya ana kimi sevmişdir onu,
Bahar kimi doğmuş adil oğlunu.
Bu dünyadan xaric bütün xəbərlər
Onun ürəyinə qeybdən gələr.
Hansı bir elmdən xəbəri yoxdur?
Hansı səadətdən səməri yoxdur?
Kim ona tay tutar casur aslanı?
İlahi, onuntək bir aslan hanı?
Nə bir kəs incimiş aslanlığından,
Nə bir aslan vardır önündə duran.
Nizəsi tük deşər – alanda nişan,
Gözə qıl axtaran olar pərişan.
Onun ildırımək haça oxundan
Qara bulud kimi dağlar düşman.
Sübhək qılıncı çixsa meydana
Düşməni şafaq kimi boyanar qana.
Rumun başındakı qara səlibi
Zəfər dişləri etdi mum kimi.
Türklərdən çox ikən qoşunu Rumun,
Hindi qılıncıyla etdi sərnigun.
Atının sürəti ötər küleyi,
Yeddi mənzil geri qoyar falayı.
Öküzün belində qarar tutan Yer
Onun cilovunda gəzib dövr edir.

Başı Aya çatmış, tacı göylərə,
 Şahlar gərək belə hünər göstərə.
 Bürüyüb aləmi xeyirxah səsi,
 Gərək belə olsun Allah kölgəsi.
 Bu dünyada qara, ağ hər nə ki var,
 Haqdan sonra ona səcda qırlar.
 Dəniz dalğalardan zireh geyərək
 Düşmənin üstünə şığıyır oxtak.
 Belədir dağların dönməz ilqarı,
 Daşa basır ona kəc baxanları.
 Düşmənin boğazı maqnite bənzər,
 Onun nizamını özünə çəkar.
 Sayıqdır, düşməndən yaxşı qorunur,
 O yatmır, şahlığın şərti də budur.
 Atabəy Eldəgiz "Əlvida" deyə
 Dörd təkbir söylədi yeddi ölkəyə.
 Tapşırdı aləmi o, bir tak cana,
 Canı var, ölmüşdür, deməyin ona.
 Onun varlığıyla yaşayır caharı,
 Şübhəsiz ki, odur bu dünyaya can.
 Odur bu dünyada hər kəsdən böyük,
 Heç əskik olmasın başından bir tük.
 Yoxdur onun kimi xoşbəxt doğulan,
 Onun hökmündədir Çin, Həbəşistan.
 Meyi piyalaya tökmüş İraqda,
 Zahmi Rumu, Şamı qoymuş marağda.
 Ovlağı Abxazda və Dərbənddədir,
 Şəbxunu Xarəzmdə, Səmərqənddədir.
 Bu Ayın üzündən işıq getməsin,
 O tac şahı başını heç tərək etməsin.
 Sevmədiyi bir şey ud olsa belə,
 Oda düşüb yansın, tez dönsün külə.
 Onu incik salan düşsün məhşərə,
 Xəzinə olsa da, gömülsün yərə.

TƏZİM XİTABƏSİ

Allah köməyiylə tapşırılan taxt
 Şərəflidir, onu alan da xoşbəxt!
 Səltənətin böyük sığnağı sənsən!
 Xilafətin güclü dayağı sənsən!
 Sərin qılıncından yoxluğa qədər
 Məsafə bir tükdür, desəm müxtəsər.
 İkinci Firidun, yeni Cəmşidsən,
 Yanlış bənzətmədir, səhv elədim mən.
 Firiduna südü vermişdir inək,
 Sənsə baxtiyarsən, igidsən şirtək.
 Cəmşidi öldürmüş Zəhhak ilanı,
 Sənə göy əjdəri vermişdir canı.
 Onlarda taxtı-tac vardısı dünən,
 Taxtı-tac verirsen möhtaclara sən.
 Hər bir igid umar şahdan bir nişan,
 Sən ham Keyxosrovsən, həm də pəhləvan.
 Süleyməndə üzük, səndəsə din var,
 İsgəndərdə ayna, səndə ayın var.
 Sən görən sirləri görərmi mağər
 Cəmdə Cəm, aynada böyük İsgəndər?
 Xoşbəxtdir cavanlıq mülkü səninlə,
 Əlinlə bərkimiş bu aləm belə.
 Dəmir qılıncınla dünyanı aldın,
 Qızıl camla Cəmşid yerində qaldın.
 Dəmirin gücüylə dövlət yığaraq,
 Yığdığın dövləti kəfə qoy ancaq.
 Bu dünya fanidir, qalma eyşindən,
 Bu mənim fikrimdir, özün bilərsən.
 Söz deməyə şahdan icazə olsa,
 Bir neçə hekayə dəyərdəm qısa.
 Yolunda çaparam, hər səhər erkən,
 Şah harutlarına zəng çalırım mən.
 Birinci quş kimi qondum bu bağa,
 Ya bülbül adlandırsan mani, ya qarğa.

Çoxdan düşünürəm böyük şah üçün
 Layiqli bir töhfə düzəldim bir gün.
 Töhfəm yoxdur nə Hind, nə Çin şahitək,
 Qoyum kəndərini tağ-tağ öparək.
 Bir ovuc xəyaldən doğulur fikir,
 Şabahtək tökürem qarşına bir-bir.
 Qarısqadan olmaz qurbanlıq tika,
 Süleymana layiq deyil çayırtka.
 Buludumda yoxdur bundan yaxşı su,
 Can asirgəməm sizdən, doğrusu.
 Bir zərreylə Cünaş heç tutularmı?
 Sərçəylə tərlanı ovlayan varmı?
 Sözlərin hakimi olsam da, yazıq...
 Bir tüküm də yoxdur bunlardan artıq.
 Sizinlə olsa da qəlbim daima,
 Özüm orda yoxam, neyləyim, amma...
 Mənim sırım şahdan pünhan deyildir,
 Duadan başqa bir şeyim yox, bilir.
 Bu ikdiş Nizami qərib haldadır,
 Yarı sirka dadır, yarı bal dadır.
 Bir mey çeşməsidir, açmış tabi tar,
 Quru zöhd yüküdür, dahında gəzər.
 Quru çeşmədirsə zahidlik ağzım,
 Dirilik suyudur şəirim, avazım.
 Göbəkə də tək qalıb müşkləşmişəm,
 Simurğəm, tənhalıq olmuşdur peşəm.
 Mən gül məclisinə olmaram tikən,
 Duadan başqa şey gəlməz alimdən.
 Hüzuruna bir az gec gəldim, ancaq
 Gəldim bir şir kimi qoçaq və qıvraq.
 Dünya görmüş qoca gözəl demişdir:
 "Gec gəlsən, ey cavan, düz gəl", – demişdir.
 Səhər səcdəsinə vardır qüvvətim,
 Yoxdur şaha layiq özgə xidmətim.
 Qorxuram qürurdan yetişər xətər,
 Ürək xam tamaha meyil göstərər.
 Tamahın üstünə xırqa çəkəram,
 Qürur paltarını cırıb tökəram.

Mücərrəd bir eşqə yetişdiyim gün
 Qayıqsız və yalqız olaram bütün.
 Başımı qoyaram yəhər qarşına,
 Bəxt kimi çıxaram ordan qarşına,
 Rədd etsən, uzaqdan səcdə edərəm,
 Könlüm işıqlanar, göstərsən kərəm.
 İstəsən mahtabək bir güllüşündən
 İşıldaş kimi nur saçaram mən.
 Dövlət quşu kimi bayənsən kimi, –
 Olar bu dünyanın böyük hakimi.
 Sübhün gözü kimi hər kəso baxsan,
 Qovarsan zülməti üstündən asan.
 Hər ölkəyə gətsən günəş kimi sən
 Simü zər tökülər ətkərləndən.
 Hər il belə payla sən qızılları,
 Canının damırdən olsun hasarı.
 Hökmün, rəyin olsun dünyada qaim,
 Kölgən əskilməsən bu yerdən daim.
 Başında şahlığın papağı olsun,
 Övladın arxarın dayağı olsun.
 Hər mənzildən gəlib keçdiyin zaman
 Ay və günəş kimi parlaq olasan.
 Allahın hökmüylə gətsən hayana
 Hökmün vacib olsun bütün cahana.
 Bütün bu dünyaya hökmürən olub,
 Ordun qalib çıxsın, düşmənin məğlub.

XOŞBƏXT PADŞAH QIZIL ARSLANIN TƏRİFİ

Tez ol, ey saharin gözəl nəsimi!
Çatdı mehribanlıq, nəvaziş dəmi.
Ülkəyə baş vuran şah məclisində
Yeri öpüb, şahna təzim et sən də.
Yeddi ölkə şahı, var çox hünəri,
Dinə və dövlətə verdi zəfəri.
Tacı Aydan yüksək o Qızıl Arslan
Qərbin pənahıdır, Şərqə hökmüran.
Qərb olsa da onun Mehdi-tək yeri,
Şərqdən də keçmişdir keşikçiləri.
Bir mum üstə vursa möhrünü ağər,
Çindən xərac gələr, Rumdan cizyələr.
Gül-rəng qılıncıyla, istəsə, hamanı
Rus nəhri axıdır zəng çeşməsindən.
Allah yardımıyla silib qaranı,
İstəsə ağardar o, Hindistanı.
Heyran qalıb şahın ədalətinə,
Şimşəktək göründü, yox oldu fitnə.
Töhfə verdiyindən bulud kimi, bax,
Qılıncından dünya olmuşdur parlaq.
Bulud səxavəti edərsə şüar
Yüz dəfə yaşarıb bir damcı salar.
Lakin onun ali yüz bir dəryadan
Gövhərlər çıxarıb verdiyi zaman
Dırnağının ucu belə yaş olmaz,
Saxa dünyasında ondan baş olmaz.
Onun taxtı parlaq günəş adlanır,
Ay göydə onunla hey qanadlanır.
Yeddi iqlim yetmiş olsaydı belə,
Torpağı olmazsa, dönərdi yelə.
Zühal onun qulu olmasa ağər,
Nə qədər qocalsa göylərdən enər.
Baş qaldırsa ağər göyə düşmənlər,
Yenə bu dərğahda torpağı öpər.

Çöldə aşib-dəşsə Araz nə qədər,
Dəryaya çatanda tez sakitləşər.
Yüz dağ bağlasa da qoluna yağı,
Qızilla bir tutmaq olmaz torpağı.
Ona baxış edilən yaşıl qumağdan
Dörd cəhətə ancaq kəmərdir çatan.
Baxtının biçdiyi gözəl xələtdən
Papaqlıqdır yeddi ulduza yetən.
Dəmirdən olsa da bütün yağlılar,
Qılıncından qopan atasda yanar.
Çünki məhv edilir qarşı duranlar.
Belə iti qılınc görəndə düşmən,
Boynunu qaşırır təəccübündən.
Düşmən yansa onun odunda ağər,
Tüstüsü yaqın ki, ud iyi verər.
Təəccüb deyildir, Mərrixin zənaab
Xoşbəxt olmasına olmuşdur səbəb.
Möhətcə olanlara qapısı – dəniz,
Məyus yola salmaz bir kəsi hargiz.
Xəzər yoxsulları, Rum varlıları
Lütf-süz görməmiş o hökmdarı.
Müşk-ənbər saçar adı gələrkən,
Ahu müşk verər sünbül yeyərkən.
Başından göylərə tük qədər yol var,
Rəhmi qəzəbindən deyildir kənar.
Ağlından Ütarid sünbül topladı,
Odur Sünbül qaldı evinin adı.
Qapısına gələnin qarışsa, inan,
Layiqdir qul olsun ona Süleyman.
Yolunun üstündə uçan bir milçək
Nəmrudun başına layiqdir, gerçək.
Qılıncını çalsə dəryaya ağər,
Öküz də balığı: "Necason?" – deyər.

Atının nalına tay olsa qəmər,
 Qapısına halqa olar fələklər.
 Könlü toplanmışdır özündə qeybi,
 Biliyin gücüylə, söylə, nə eybi?!
 Həyatı Məsihlə olmuş həmsöhbət,
 Səbuhi hoşradək qalan bu nemət.
 Qılınının rəngi bir nilufərdir,
 O, Nildən, Doçladən təzədir, tordir.
 Məclisdə qalmasın nə mey, nə saqi,
 Yetər ki, o qalır məclisdə baqi.
 Məhditək bu dövrün vur-harayından
 Onun köməyilə xilas olarsan.
 Əgər şiddətlənsə dəhşətli tufan,
 Nə qorxu, var ikan belə Süleyman!
 Zöhhakın ilanı səni çalarsa,
 Nə qəm, Firiduntek köməkçin varsal!
 Göyda tuş gələndə uğursuz ulduz,
 Zəmana olmamış bir an qayğısız.
 Uğursuz ulduzdan qorxmaq bir an,
 Rəhmli, adildir böyük Yaradan,
 Ədalət önündə hər bala – hədəd,
 Yələ fal vurulub, yel kimi gedər.
 Dünya – dərğahundan kiçik bir tağdır,
 Asıman da ona büllür ayaqdır.
 Bizim kimi tozdan ora nə çıxar?
 Bulud çatsa ora, xəcalət qalar.
 Ora yol tapanda, ey külək, dərhal
 Sən bu Nizamini bir yadına sal!
 Dayan səcdəsində bir kölə kimi,
 Xəbər ver ki, belə deyir Nizami:
 Olsam da xidmətdən bir müddət uzaq,
 Daima sizinlə məğğulam ancaq.
 Bu işi görməkçün şah dərğahundan
 "Başla" deyər mənə verildi fərman.
 Bir töhfə yaratdım qeybdən, yaqın,
 Onu oxumaqla ağıl yüksəlsin.
 Mən də razılaşib qıldım itaat,
 Dedim: can verərəm, getsin məlamət.

Elə ki dürr ilə bəzəndi dəftər,
 Şahın adına xətm oldu əsar.
 İkinci Cəmşiddir, bilərəm bunu,
 Dedim: haşrə qədər yaşasın onu!
 Birca gül yarpağı varsa bu bağda,
 Olsun şah adına o da budaqda.
 Mənə bəxtim olmuş bir yolgöstərən,
 Şahım razı qalsın deyirəm məndən.
 Bir Yusif üzünü eşitdim ki, mən
 Bir varlı sevarmış təmiz ürəkdan.
 O qədər vurğundu ona bu adam,
 İşini, gücünü atmışdı tamam.
 O qədər sevmişdi o can alanı,
 Az qala birləşsən onunla canı.
 Bu aşiqə nurdan yüz bağ versələr,
 Bir salxım üzüm də dərməyib gedər.
 Bir çiçək versələr sevgilisina,
 O sevinib dönar baharlı günə.
 Dilbərlə çirpınar ruhu bir cənda,
 Bu da şad olardı, o şadlananda.
 Öz qardaşı ilə şah da həmişə
 Bu sayaq raftarı etmişdir peşə.
 Bu dövlət mənbaşı heç qurtarmasın,
 Belə məhribanlıq sona varmasın!
 Camalı aləmə nurdan qoysun tac,
 Gündüzü bir novruz, gecəsi – mərac.
 Küləklər oxşayıb sığal verməkçün
 Saçını gah edər Hindistan, gah Çin.
 Qulu olsun Çində gəzən gözəllər,
 Çinliden gəlməsin ona qəm, kədər.
 Ona hasad çəkən yerlərə batsın,
 Düşməni dost olsa, xoş günə çatsın.
 Dostlarla kef çəksin o hər bir zaman,
 Dostu xain çıxsə, məhv etsin tufan.
 Canı sağlam olsun, həyatı çox şən,
 Sarayı da olsun ətrli gülşən.
 Mənalarda dolu gözəl bu töhfə
 Uğurlar gətirsin ona hər dəfə.

KİTABIN TƏRTİBİ VƏ EŞQ HAQQINDA BİR NEÇƏ SÖZ

Ürəyin hatifi görüb məni şad,
Hümmət eyvanından səsləndi: heyhat!..
Durma, ey Nizami, iş zamanıdır,
Fələk etibarsız, dünya fanidir.
Təzə bahar yetir can çeşməsindən,
Yeni paltar geydir sözlərinə sən.
Hümmət eylə, burda ələ al sazı,
Ucalt bu pərdədə şirin avazı.
Vaxtsız yola çıxsan, pusarlar, inan,
Başını kəsərlər vaxtsız banlasan.
Süsəntək haləlik dil bağlanmamış
Gül kimi neçə gün dil açıb danış!
Polad kimi bərkət qızıl sözü sən,
Salsın söz sikkəsi pulu qiymətdən.
Dəmirçi kimi sən bir qılncı yarat,
Sonra cilalandır, gün kimi parlat.
Boş, mənasız sözlər kimə görəkdir?
Kim belə sözləri dinləyəcəkdir?
Sözü nazmə çəkmək asandır, asan,
Görək söz üstündə sən can qoyasan.
Sözündə çoxluğa qoyma yer olsun,
Birin yüz olmasın, yüzün bir olsun.
Su artıb həddini aşarsa ağər,
İçəni doyurmaz, mütləq qarq edər.
Bədəndə həddindən artıq olsa qan,
Neşərlə tökərlər onu damardan.
Az danış, desinlər sözlündə güc var,
Çox sözü dinləyən çox nöqsan tutar.
Çox söyləmək bəlkə sənə asandır,
"Çox oldu" desələr böyük nöqsandır.
Söz ruhdur, can üçün ruh bir dərmandır,
Cantək əzizliyi bəlkə bundandır.
Gör dünyada neçə fərsis insan var,
Bir quru çörəyə canı satırlar.

Söz deyan qovvasdır, söz isə gövhər,
Bu gövhər çox çətin əmələ gələr.
Gövhəri deşməkdən qorxur ustalar,
Çünki onun ağır bir bahası var.
Həkkaklar deşəndə onu qorxaraq,
Deşməkcün şagirdə verərlər ancaq.
İstərsən sərxoş ol, istərsən huşyar,
Çalış uzaq olsun səndən fitnəkar.
Yaramaz qonşun var yanında min-min,
Dillərində qarğış, gözlərində kin.
Qəflətdə keçməsin bir an nəfəsin,
Qəflətdədir sanma fikri bir kəsin.
Eşidib hatifdən bu nəsihəti,
Mən də hatif kimi tutdum xəlvəti.
O xəlvətdə uzaq böyük dəryadır,
Bütün çeşmələrin gözü ordadır.
Xoş bir əfsanəyə əsaslanaraq,
Döndərdim behiştə ataşgahı, bax.
Olunca nəqqaşı bu butxanənin,
Bəzək vurdum ona rövnaqli, zəngin.
Söz canlı olanda abi-həyattak
Hər bir mümkün şeyi cayizdir demək.
Var doğru yazmağa, madam ki, imkan,
Neçin gəlsin görək ortaya yalan?!Qiymətdən salmışdır sözü yalanlar,
Doğrunu danışan möhtəşəm olar.
Dedi sübbi-sadiq çünki doğrunu,
Dünyalar qızıla tutdurdu onu.
Sərv də qaldırmış düzlük bayrağı,
Onuçün həmişə göydür yarpağı.
Mənim xəzinəm var "Məxzənül-əsrar",
Boş zəhmət çəkməyin nə mənası var?
Lakin bir adam yox dünyada bu gün,
Zövqdan, aylancağdan uzaq görünsün.

Bir sevda bəslədim, şirindir dadı,
 Dərdə düşənlərin budur imdadı.
 Bir naxış salmışam ona həvəsədən,
 Həvəsə seyr edir onu hər görəni.
 Mən elə budəyə əl vurmədim ki,
 Boş olsun xurmasız bir ağac tiki.
 Məlum hekayədir "Xosrov və Şirin",
 Dəstən yoxdur əslə bu qədər şirin.
 Ruhu oxşasa da bu gözəl dəstən,
 Pərdədə qalmışdı bu gəlin çoxdan.
 Tanıyan yoxdu bu gözəl almazi,
 Bərdədə var idi bir əlyazması.
 O ölkənin qədim tarixlərindən
 Bu dəstəni tamam öyrənmişəm mən.
 O yerdə yaşayan qoca adamlar
 Təşviq etdi, işə mən verdim qərar.
 Ağıl bu dəstəni bəyansin gərək,
 Sözləri şirindir, məzmunu gərək.
 Xosrovdan, Şirindən qalan yadigar
 Gizlində deyildir, durur aşkar:
 Şəbdiz atın şəkli, Bisütun dağı,
 Pərviz sarayının eyvanı, tağı,
 Zavallı Fərhadın sənən arzusu,
 O Şahrud, o çöldə axan gözəl su,
 O qəsri-Şirina gedən süd çayı,
 Xosrovun ovlığı, zəngin sarayı,
 On telli sazını çalardı Barbəd,
 Şahrudda aramgah – xoş istirahət.
 Söylərkən o həkim bu xoş dəstəni,
 Çıxarıb içindən eşqi, fəğanı.
 Altmış yaşındaydı yazanda bunu,
 Saxlaya bilmirdi yayda oxunu!..
 Altmışda sevginin, eşqin haycanı
 Titrədə bilməzdi yorğun qocanı.
 Bilici deyoni etmədim təkrar,
 Məlumə deməkdən kimə fayda var?!
 Onun yazdıqları – cəngavər eşqi,
 Mənim yazdıqlarım – bir dilbər eşqi.

Eşqdən başqa söz könlümə yaddır,
 Ömrümün quşuna sevgi qanəddir.
 Eşqdır mehrabı uca göylərin,
 Eşqsiz, ey dünya, nədir dəyərini?
 Eşqin qulu ol ki, doğru yol budur,
 Ariflər yanında, bil, eşq uludur.
 Bu dünya eşqdır, qalan fındıq,
 Eşqdən başqa şey boş bir oyuncaq.
 Eşqsiz olsaydı xilqatın canı
 Dirilik sarmazdı böyük cahanı.
 Eşqsiz bir adam bir neydir – qırıq,
 Yüz canı olsa da, ölüdür artıq.
 Eşqsiz bu dünya soyuq məzədir,
 Ancaq eşq evində rahatlıq vardır.
 Eşqin yangısından gözəl şey nə var?
 Onsuz nə gül gülər, nə bulud ağlar.
 Oda səcdə edən atasparastlar
 Günəş üçün oda sitayiş eylər.
 Sevgi hiylə bilməz, düzəltməz duzaq,
 Səni sevdəsindən buraxmaz uzaq.
 Köpək kimi yemək, içmək nədir, nə?
 Bir pişik olsa da, can ver eşqinə!
 Pişiyin eşqiylə yaşamaq, inan,
 Yaxşıdır, şir olub, yalnız qalmaqdan.
 Eşq düşsə daşın da qəlbinə ağar,
 Gövhərdən özünə məşuq düzəldər.
 Maqnit olmasaydı eşqin asiri
 Çəkməzdi özünə dəmir zənciri.
 Kəhrəbanın eşqə düşməsə canı,
 Elə cəzb etməzdi quru samanı.
 Dünyada gövhər var, daş var nə qədər –
 Onlar nə bir saman, nə dəmir çəkər.
 Bu saysız-hesabsız maddələr yənə,
 Bax, gör, meyl edirlər mərkəzlərinə.
 Od bir kiçik dəlik tapmasa, hökman
 Yanıb çıxar çölgü yerin təkindən.
 Baxma ki, bu ürək can sultanıdır,
 Eşqə könül ver ki, canlar canıdır.

Göyə doğru əgər çox qalxarsa su,
 Yəni torpaq olar ən son arzusu.
 Kainatda hər şey cazibə bağlıdır,
 Filosoflar bunu eşq adlandırdı.
 Sözü bəzən qiblə, bəzən də Latdır,
 Xəznəsi gah Kəbə, gah xərəbatdır.
 İdrakı dinləsək, söyləyir o da:
 – Hər şey eşq üstündə durur dünyada.
 Göylər yaransaydı eşqdən azad,
 Düşün, olardımı yer üzünü abad?
 Eşqsiz təndə can görmədiyimdən,
 Ürayimi satıb can almışam mən.
 Eşqdən dünyaya saldım dumanlar,
 Əqlin gözəlirini etmişəm xumar.
 Eşq ilə düzəldim mən bu dastanı,
 Doldurdum səsiylə eşqin, dünyanı.
 Ondan uzaq gəzsin hər cahil insan,
 Pay alsın qoy yaxşı oxuyub, yazan.
 Mən yaxşı yazmışam, qoy pis yazanlar
 Müzdümlə yazsanlar nə suçları var.

Qapayan zamanda qapıları mən
 Gözüm ayrılmırdı mavi göylərdən.
 Ulduzlar bürcünə gah ucalırdım,
 Mələklər üzündən örtük alırdım.
 Bir Allah bəndəsi dostum var idi,
 Xeyli məhrəbandı, vəfadar idi.
 Şir kimi arxaydı mənə hər zaman,
 Düşməne qılıncdı, mənəşə qalxan.
 Aləmdə biliklə qazanmışdı ad,
 Onunla yaşardı dünyada dilşad.
 Bir gecə qazablı, pörtmüş, qıziltak
 Qapımı o gümüş ələ döyərək
 Gəldi, danlamağa başladı məni,
 Acıqla söylədi: "Çox sağ ol səni,
 Mənalər mülkünün bir sultanısən,
 Sözlər ölkəsinin hökumətsən.
 Qırx ildə keçirdin əlli çilləni,
 Boş-boş hekayələr çəkməsin səni.
 Sən ki bu orucu tutarsan belə,
 İftarını açma murdar sümüklə.
 Arzu heç vaxt səni salmadı bəndə,
 Dünyay üçün düşmədin əsla kəməndə.
 Qələminin ucu nizayə bənzər,
 Əlindədir saysız, zəngin xəznələr.
 Qızıl mis qatsan, nə faydası var?
 Qızıl gümüşlə aritmək olar.
 Qarun xəznəsizək torpaqda qalma,
 Ustadsan, özünü ayağa salma.
 Təvhid qapısını çal, yüksəlt səsi,
 Nədir işlətdiyin muğlar nəğməsi?..
 Zənd oxuyan səni bilso də diri,
 Ölü deyər dünya söz bilənləri".
 Bu acı sözlərin can yangısından
 Tərşutmədim belə üzümü bir an.

O gözəl Şirinin əfsanəsindən
 Qulağına bir az pıçıldadım mən.
 Naxışlar saldıgım ipəyi ona
 Göstərüb dedim: "Bax naxışlarına!"
 Naxışları görçək o gözəl insan
 Daşda naxış kimi dayandı heyran.
 Ona dedim: "Dinməz durmusan neçin?
 Dilin hardadır ki, desin "Aferin?"
 İtaətlə dedi: "Qulun olum mən!
 Adın bircə an da düşməz dilimdən.
 Şirin dastarını eşidən kimi
 Şirin olduğundan uddum dilimi.
 Belə səhrkarlıq bacarırkən sən,
 Bir bütçün Kəbə də bina edərsən.
 Onunçün elədim ağzımı şirin
 Ki, ağzımda dilim qənd dadı versin.
 Dilimi şəkərtək yedimsə əgər,
 Sənin dilin səpsin qoy xalis şəkər.
 İndi ki yol açdın, çalış, vur sona,
 Özüünü qoydun, bitsin qoy bina.
 Yazanda bəxt sənə köməkçi olsun,
 Cavanlıq həvəsi könlünə dolsun.
 Bu İraq sikkəsi əlində vardır;
 Ayaqlarındakı o nə cidardır?
 Gəncə şəhərindən atını çıxar!
 Sən şir pəncəlisən, sandadır vüqar.
 Atını çölə çək, genişdir meydan,
 Sən cavan, bəxtinin budağı cavan.
 Zəmanədə yoxdur şirin söz deyən,
 Olsa da, onlardan sən qüdrətlisən.
 Hüma kimi işə özüün kölgə sal,
 Bayquşlar əlindən bu ölkəni al.
 İndi bu gördüyün iki-üç nəfər
 Öz çıraqlarına pərvanədirlər.
 Öz şəhərlərindən aralansalar,
 Onlarda nə rəvnaq, nə də nur qalar.
 Sən bir günəş kimi ta gündoğandan
 Günbatana qədər şəfaq salmışsan.

Sən irəli durub desən sözlünü,
 Çəkəcək bir küncə hər kəs özünü.
 Hünər üfüqləri hasarlanacaq,
 Söz yurdu görəcək nadir bir qoçaq".
 Mən hirsle səsləndim: "Ey alıcənab!
 Nə mən bir qoyunam, nə də sən qəssab.
 Üfləmə, amandır, çırağım sənər,
 İsa ki Musaya eləməz əsar.
 Kükürətmə boş sözlə alovumu sən,
 Özünü yandıran bir çırağam mən.
 Elə bir şüşəyəm, daşlara çalsan,
 Utanar adımdan bu geniş çahan.
 Mən bir misəm, üstüm zərle örtülü,
 Üstünə tar güləb səpilməmiş ölü.
 Azuqam bir xəyal, bir də istəkdir,
 Dağarcığımdakı ancaq küləkdir.
 Fəlak yaradırkən deyib mənə "şir",
 Lakin bu vücudum bir yun heykəldir,
 Deyiləm düşmənlə vuruşan şirdən,
 Yeter ki, özümə döyüşürəm mən.
 Əvvəl kefim kökdü, o günlər bitdi,
 Gəncliyin qüruru məhv oldu getdi.
 Lovğalıq, uşaqlıq söhbəti etmə,
 Bu, qəflət yoludur onunla getmə.
 Ömür otuz ildən keçdimi bir az,
 Qəflətdə yaşayıb dolanmaq olmaz.
 Qırx yaşa qədərdir həyat nəşəsi,
 Qırxdə bitib gedir könlün həvəsi.
 Əllidən aşdınmı, canın sağ olmaz,
 Ayaqlarda taqət, gözdə nur qalmaz.
 Altmışa çatınca yerə çökərsən,
 Yetmişdə hər üzvün düşər taqətdən.
 Dünyada əziyyət çəkib boy atdın,
 Elə ki səksənə, doxsənə çatdın,
 Ordan da yetirdin özünü yüze,
 Ölüsən, diri də görünsən gözə.
 İstər bir gün yaşa, istərsə yüz il,
 Bu nurlu eyvandan köçəcəksən, bil.

Yaxşısı budur ki, könlünü şad et,
 O böyük Allahu şadlıqla yad et!
 Könlü sevincindən yanan şam olsun,
 Dodaqların gülsün, gözlərin dolsun.
 Səhərtək parlayıb yananlar haman,
 Gülüb-ağlamaqdan qurtarılar can.
 Göz yaşa olmasa, gülmək də olmaz,
 Bu gülüşü üzdən silmək də olmaz.
 Bir şey öyrədərəm, dinləsən əgər,
 Könlün heç ağlamaz, hər zaman gülər.
 Xoşbəxtlikdən üzün gülən zaman, bir
 Yoxsula şey verib, onu sevindir.
 Günəş qızıl kimi yerə tökülür,
 Dünyanı güldürür, özü də gülür”.

XOSROV VƏ ŞİRİN DASTANININ BAŞLANMASI

Köhnə dastanların qoca ustadı
 Öz hekayətinə belə başladı:
 Zaval gələn zaman Kəsrə baxtına,
 Hürmüz sahib oldu şahlıq taxtına.
 O, tez məşhur oldu ədalətiylə,
 Dolaşdı adı hey dildən-dilə.
 Öz ata yolunu tuturdu mətin,
 Əl üstə – saxavət, ayaq üstə – din.
 Nəslə ta itməsin qoca dünyadan,
 Bir övlad istədi böyük Xudadan.
 Xeyli nəzir verdi, bir xeyli qurban,
 Nəhayət, lütf etdi Allah bir oğlan.
 Övlad na övladdı, – dəniz incisi,
 Nurlu çıraqların ən birincisi.
 Xoşbəxt doğulmuşdu, gözəldi bəxti,
 Yaraşdı ona tacı və taxtı.
 Atası görəndə istedadını,
 Xosrov Parviz qoydu onun adını.
 Kimi görsə sarırdı boynuna,
 Bu səbəbdən Parviz dedilər ona.
 Səhərdən gözəldi onun gülüşü,
 Günəşdən qaşəngdi hər görünüşü.
 Dayası müştək ipəkdə saxlar,
 İncitək olmuşdu yeri pambuqlar.
 Dodağında südə havas duyaraq,
 Başladılar şəkər və südə ancaq.
 Şah yanına hər gün gətirərdilər,
 Gültək aldan-ala ötürərdilər.
 Beşiyi tərk edib yeriyan zaman
 Ona öz canında yer verdi cahan.
 Elə ki beş yaşa çatdı, nə görsə
 İbrət götürərdi, baxıb hər kəsə.
 Bəxti artırdıqca hər il yaşını,
 Biliklə doldurdu o gənc başını.

Ayaq qoyan zaman yeddinci ilə
 Güllərə müşk saçdı gözəlliyilə.
 Elə məşhur oldu gövəllikdə o,
 Misirli Yusifdi sanki bu Xosrov.
 Günləri boş-bikar keçməsin deyə,
 Şah tapşırdı onu bir mürəbbiyə.
 Bu söhbətdən keçdi bir neçə zaman,
 Xosrov hər hünərdə oldu qəhrəman.
 Sözünlün şöhrəti düşdü cahana,
 Dəniz kimi səpdi dürrü hər yana.
 Su kimi söz deyan hər aqıl, huşyar
 Ona ehtiyatla yanaşırdılar.
 Hər an tükü tükədən seçirdi gözü,
 Tük kimi zərifdi onun hər sözü.
 Doqquzda tərək etdi oyun yolunu,
 Şir üsə sınağı güclü qolunu.
 On yaşa girəndə bu nadir cavan
 Otuz yaşlıları qoyurdu heyran.
 Şirlər pəncəsinə pəncə verərdi,
 Qılıncı sütunu yerə sərərdi.
 Oxuyla, o, tükədən düyün açardı,
 Nizayla zirehdən halqa alardı.
 Ox atsa hədəfə sarrast dəyərdi,
 Zöhrə haləsini silkələyərdi.
 On kamanı birdən darta bir insan
 Acızdı Xosrovun bir kamanından.
 Kəməndə on düşmən birdən tutardı,
 Doqquz qarış boyda oxları vardı.
 Ağ div olsa belə, onun oxundan
 Söyüd yarpağıtək asardı, inan.
 Şimşək nizasını çalsə daşlara,
 Daşın ürəyində açardı yara.
 O gündən ki, yaş on dördü aşdı,
 Biliyinin quşu qol-qanad açdı.
 Könlündə hər şeyə maraq oyandı,
 Dünyada yaxşını, yamanı qandı...
 Büzürgümid adlı bir alim vardı,
 Ağılı, istedadı gündək parlardı.

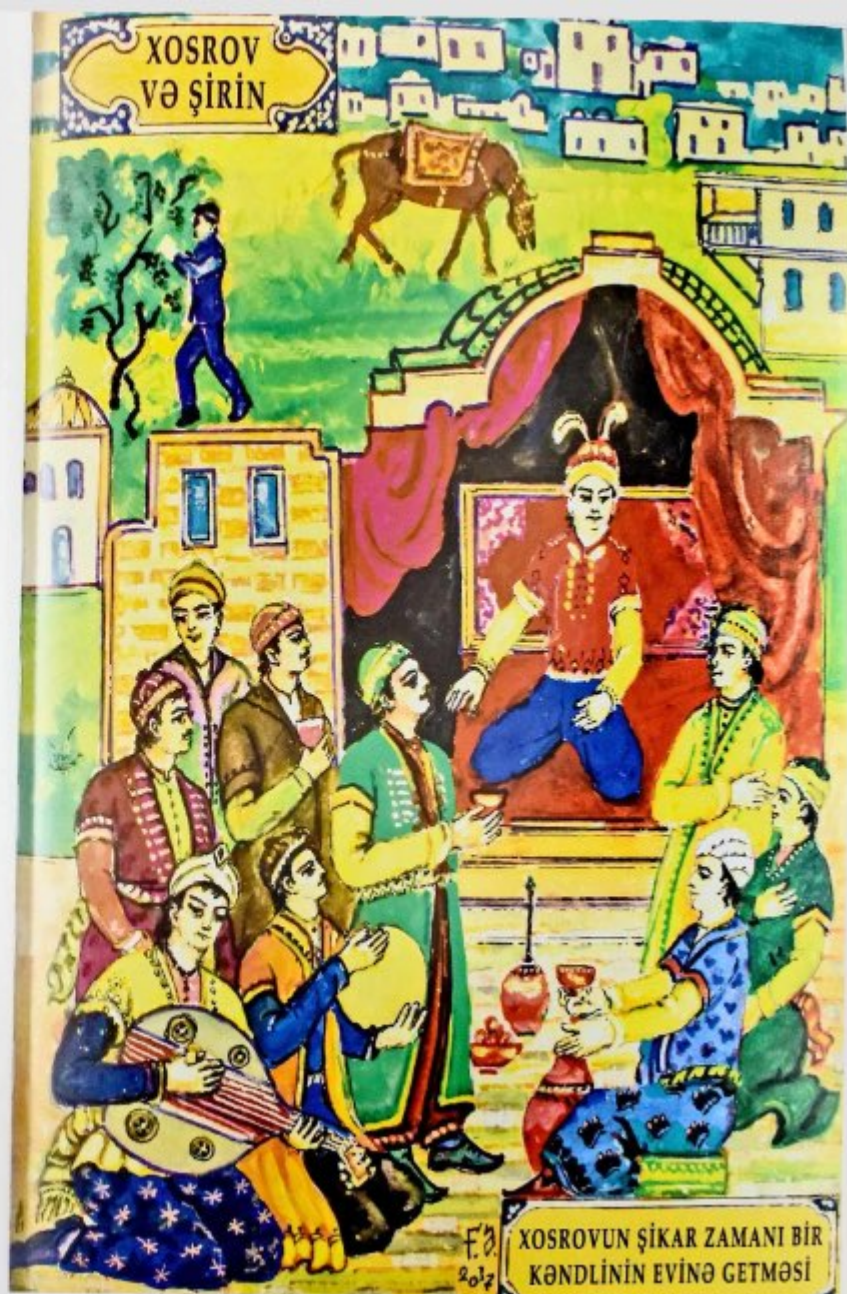
Yeri qarış-qarış dolamışdı o,
 Fikriylə göylərə ucalmışdı o.
 Göyün xəznələri açıqdı ona,
 "Sirlər evi" desəm, haqdır, qoynuna.
 Şahzadə xəlvdə ona yanaşdı,
 Hindi qılınc kimi dilini açdı.
 Bilik dəryasına əl uzadaraq,
 Cavahir istədi və aldı qoçaq.
 Onun təlimindən könlü nurlandı,
 Ondən bir çox hikmət öyrənib qandı.
 Zühəl pərgərindən Yer mərkəzinə
 Nə varsa öyrəndi, doymadı yənə.
 Az müddətdə dərya bilik qazandı,
 Hər fənni düşündü, hər elmi qandı.
 Qafil ürəyinə bilik yol açdı,
 Şahlıq rütbəsinə gəlib yanaşdı.
 Harlanan pərgərin gizli işləri
 Xosrova aşikar olandan bəri
 Şahuna xidmətdi işi hər zaman,
 Heç askik olmazdı şah qulluğundan.
 Şah sevərdi onu cahandan artıq,
 Cahən nə, öz şirin canından artıq.
 Çox ömrə etsin deyə əziz övladı,
 Zalımın qolunu tutub bağladı.
 Dedi: "Carçı, çağır! Eşitsin ələm,
 Hər kim zülm eləsə görəcək sitem.
 Əgər bir at gedib girsə tarlaya,
 Biri bağdan meyvə, gül oğurlaya,
 Birisi naməhrəm qadına baxsa,
 Bir gözəl evinə yadı buraxsa,
 Ən ağır cəzama olacaq düşər!"
 Şah and içdi, dedi, sınımaz bu ilqar.
 Ədalətdə onun qüsuru yoxdu,
 Gözlər kədərsizdi, könuələr toxdu.
 Oldu ədalətlə yer üzü abad,
 İnsanlar oldular zülmədən azad.

XOSROVUN ŞİKAR ZAMANI BİR KƏNDLİNİN EVİNƏ GETMƏSİ

Günlərin bir günü, bir səhər erkən
Xosrov çıxdı çölə, könlü xeyli şən.
Ovladı, quşladı, çox atdı kəmənd,
Göründü uzaqdan səfalı bir kənd.
Kəndin hər tərəfi çöldü, çəməndi,
Xosrov bu çəməndə atından endi.
Göyün sarı güllü gedənə qədər
Kef edib qırmızı şərab içdilər.
Lacivərd divardan Günəş aşaraq,
Sarılaşmış divara taxınca bayraq,
Gün də qaçan şahdakı uda od vurdu,
Bayrağını cırdı, çətrini qurdu.
Döndərüb başını atın gedirdi,
Qılınc vurub göylə dəvə edirdi.
Lakin zəiflədi, sıxıldı canı,
Suya nilufərtək atdı qalxanı.
Şahzadə o kənddə bir ev istədi,
"Bir məclis düzəlsin, kef edək", - dedi.
Əyləşib işrətə yoldaşları ilə
Açdılar səhəri əldə piyalə.
Ərgəvanın çaldırıb qulaq asdılar,
Ərgəvan mey içib oldular xumar.
Sürəhi içində güllürdü şərab,
Olurdular şərab içdikcə şadab.
Atlarından biri gün çıxan zaman
Girib ot yemişdi göy bir tarladan.
Bir qurlu qulam da haman bu gecə
Gedib qora dərdi bağdan gizlicə.
Günəş ki əlaməti parlatdı erkən,
Gecənin başını üzdü bədəndən,

Qaraqanad qarğa çinadanından
Zər yumurta verdi tutuya bu an.
Qara pəncəsini qaldırdı gecə,
Yer nura boyandı zülmət gedinca.
Gözü götürməyən bir neçə nəfər
Tələsik sultana apardı xəbər:
"Dünən gecə Xosrov əmrini pozaraq,
Unutmuşdur şahın buyruğunu, bax!"
Şah dedi: "Bilmirəm günahı nədir?"
Dedilər: "Ey şahım, Xosrov zülm edir.
Atı kor qoymuşdur kəndin varını,
Qulu dərmis bağın qoralarını.
Gecə bir yoxsulun evini almış,
Çəngi hər tərəfə gurultu salmış.
Şahzadə olmayıb, olsa yad adam
Şah onun varını alardı tamam.
Yüz damarı kasib çoxlu qan alan,
Titrər əli, əlsa öz damarından?"
Şah buyurdu, xəncər çəkib getdilər,
Atın ayağını qələm etdilər.
Qora sahibinə verildi qulam,
Şoran sulanıldı gülabla tamam.
Xosrov kefi çəkdiyi ev sahibinə
Edildi Xosrovun taxtı hədiyyə.
Qırdılar çənginin dimaqlarını,
Qopardılar çəngin tel qatlarını.
Doğma bir övlada əvvəl nə sayaq
Ədalətlə cəza verilir, bax!
Hanı o ədalət, o insaf hanı?!
Verə öz oğluna belə cəzanı.

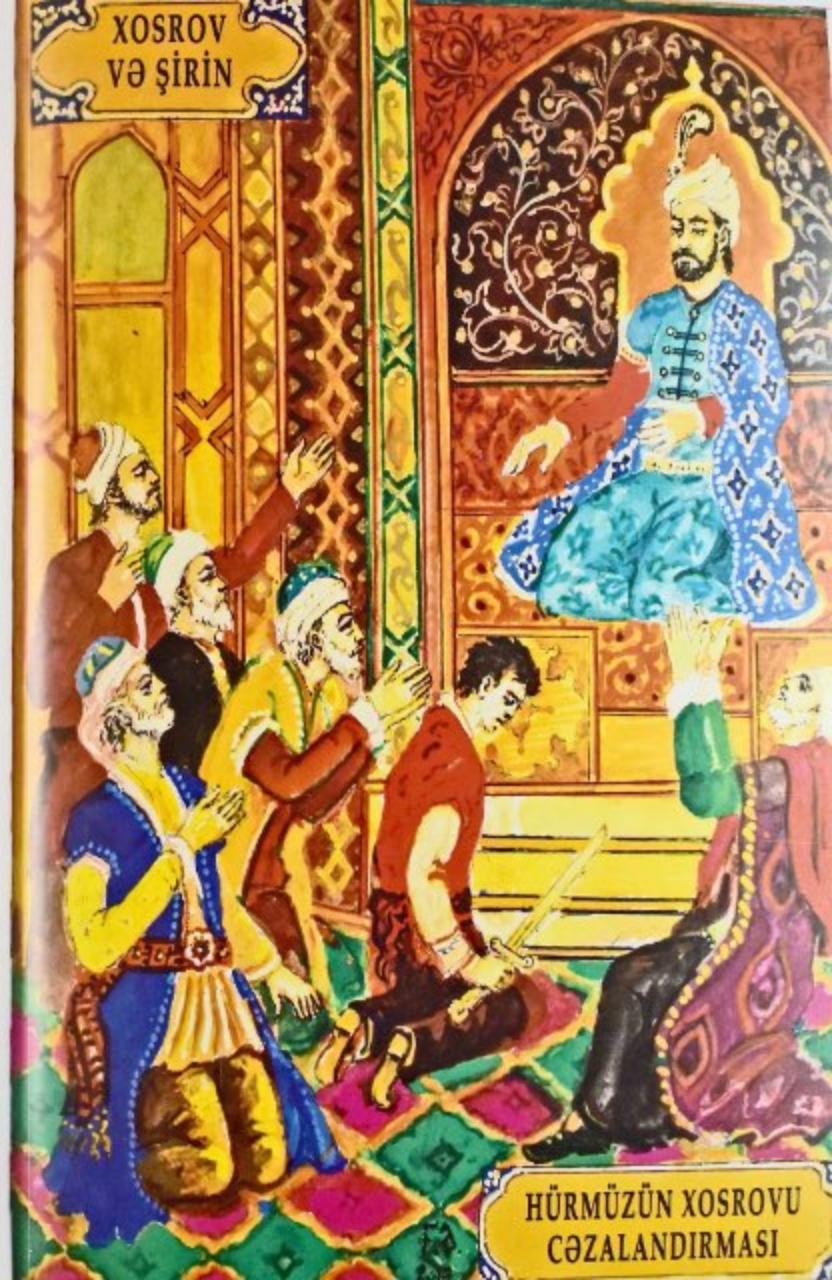
İndi yüz yoxsulun tökülso qanı,
Nahaq qan tökono bir coza harı?
Atəsporastlıkda dünya eləydi,
Bu müsəlmanlıqdan utan bir indi.
Düşündürür bu gəbr hər müsəlmanı,
Əgər bu gəbr isə, müsəlman hanı?
Qayıt əfsanəyə, Nizami, bəsdir,
Nəsihət qışının səsi pis səsdir!

HÜRMÜZÜN XOSROVU CƏZALANDIRMASI

Başına gələn bu qəzanı görcək
Xosrov düşüncəyə, fikrə daldı tək.
Anladı, tutduğu yaramaz işdir,
Atası çox haqlı cəza vermişdir.
Əlilə başına vurdu, çəkdi ah,
Rahət qoymayırdı onu bu günah.
Bir neçə qocadan xahiş eylədi,
"Hüzura aparın mənə" söylədi.
Bəlkə bu üzr şahın xoşuna gələr,
Mənəm günahımı bəlkə əfv elər.
Ələ qılınc aldı, geydi bir kafən,
Dünyaya yayıldı yanıqlı şivən.
Qocalar qabaqda üzr istəyirdi,
Xosrov dalda gedir, sanki əsirdi.
Taxt önündə durdu o ağlamağa,
Müqəssirlər kimi düşdü torpağa:
"Şahım, bundan artıq incitmə məni,
Böyüksən, əfv eylə kiçik bəndəni.
Yusifəm, sanma ki, yeyib yalqızsaq,
Günahım böyükdür, uşağam, uşaq.
Südü qoxusu gəlir hələ ağızımdan,
Qanıma susama şir kimi, aman!
Azğın övladını azizlə yənə,
Tabı yoxdur dözsün qəzəblərinə.
Bu boynum, buyur al, bu da ki xəncər,
Öldür, günahkaram, suçuyam əgər.
Hər dərdə razıyam boyun buraraq,
Sən narazı qalma oğlundan ancaq".
Saf gövhər sözünü deyib son kərə,
Yenə kölgə kimi sorildi yərə.
Dözümlü cavanı görən adamlar
Ağladılar gəlib rıqqətə, zar-zar.
Hönkürtü səsləri Ayı haqladı,
Qoşulub onlara şah da ağladı.

O nazla boslonmuş az yaşlı uşaq
Bu qədər incədir öz işində, bax.
Övladın iqbali ona olsa yar,
Ata sevincindən baxtiyar olar.
Nə cəlasə sənə övladın, inan,
Onu görəcəkdir öz övladından.
Oğlunun yaxşı-pis işiyçin, dayan,
Coza vermə, o da alar oğlundan.
Elo ki şah Hürmüz ruh dərmanını,
Ürək meyvəsini, o cavanını
Gördü belə müdrik, belə zəkai,
Bildi Allahdandır onun bu hali.
Öparək, başını oxşadı onun,
Fərmanına verdi bütün qoşunu.
Şahın hüzurundan Xosrov çıxarkən,
Ölkə başdan-başə yənə oldu şən,
Xosrovun üzündə adalat vardı,
Gözündə şahlığın nuru parlardı.

HÜR MÜZÜN XOSROVU
CƏZALANDIRMASI

XOSROVUN BABASINI YUXUDA GÖRMƏSİ

Gecənin saçları ətir saçanda,
İşıq qaranlığı görüb qaçanda,
Şübhə oynadanın yerinə birdən
Şeş atan sehrbaz çıxdı pərdədən.
Xosrov bağlayaraq belini, getdi,
Əyləşdi, Allaha ibadət etdi.
Dünən gecə yaxşı yatmadığından
Yuxuya getməsi çəkmədi bir an.
Babasını gördü yuxuda Xosrov,
"Ey nurlu günəşim, – söyləyirdi o, –
Çıxdısa dörd əziz şeyin əlindən,
Qoy dörd yeni şeydən müjdə verim mən.
Qora acısını daddığın zaman
Tutşumadı üzün qorətək bir an.
Sənə elə gözəl olacaq ki, yar,
Ondan şirinini görməmiş diyar.
Kəsdilər atının ayaqlarını,
Qəlbin görməyəcək qəm qubarını.
Şəbdiz adlı qara atın olacaq,
Yerişi sərsərtək iti və qıvraq.
Kəndliyə verdisə taxtını atan,
Olmadı bu işdən halın pərişan.
Şahənə taxt keçər əlinə, hamar,
Qızılğac kimi dünyəsüz olar.
Çalğıcıyı sazdan ayırdılarsa,
Sən sabr eyləyərək batmadın yasa.
Sənə Barbəd adlı çalan verərlər,
Dönər məclisində şərbətə zəhər.
Daşın əvəzində qızıl taparsan,
Dörd muncuq yerinə dörd gövhər, inan!"
Şahzadə yuxudan durub yenə də
Böyük Yaradana eylədi səcdə.
Gecə-gündüz əsla danışmayaraq,
Babası deyəni güdürdü ancaq.
Ağıllılarla hey gecə sübhacən
Söhbət eyləyirdi gördüklərindən.

ŞAPURUN ŞİRİNİ TƏRİFİ VƏ XOSROVUN ONA AŞIQ OLMASI

Şapur adlı ona yaxın bir adam
Məğribdən Lahura gozmişdi tamam.
Nəqşində Maninin şöhrəti vardı,
Rəsmində İqlidisi qüdrəti vardı.
Zirək, şəkil çəkan, qələmi iti,
Xəyalən çəkərdi min bir surəti.
İncə, zərif işdə xeyli pərgərdi,
Suların üstündə naxış salardı.
Pərvizin önündə öpərək yeri
Söylədi dostuna bu xoş sözləri:
– Əgər şah əmr etsə, danışaram mən
Yüzdə birinəcə bildiklərimdən.
Xosrov dedi: – Tez ol, de, ay cavanmard,
Məclisi soyutma, qızıqsın söhbət.
Söz söyləyən Şapur dilini açdı,
Rəngarəng sözləri min ətir saçdı:
– Aləm qulun olsun, dursa nə qədər!
Xoş keçsin ömründə aylar və illər!
Səni istəməyən heç şad olmasın!
“Xarab ol” deyənlər abad olmasın!
Hüsnündə cavanlıq həmnəfəs olsun!
Hər zaman istəyin, arzun doğrulsun!
Altı tağ cahanda mən çox gozmişəm,
Çox şeylər görmüşəm, çox şey sezmişəm.
Dərbənd dənizinin bir sahmanında
Bir gözəl ölkə var dağlar yanında.
Şahzadə qadındır orda hökmürən,
Yayılmış qoşunu İsfahanacan.
Arrandan başlamış Ərmənə qədər
Onun fərmanına boyun ayırlar.
Ölkələr göndərir ona xəracı,
Hər şeyi var, yoxdur bir taxtı, tacı.
Mən bir dik qalası göy dağlardadır,
Kim bilir xəznəsi nə miqdardadır?!

Tutub mal-qarası bütün dünyanı,
Quşdan və baliqdan artıqdır sanı.
Əri yoxdur, məsud dolanır özü,
Xoş keçir gecəsi, həm də gündüzü.
Şəmira adlanır o göyçək qadın,
Böyükdür mənası bu gözəl adın.
Cürətdə kişidən heç geri durmur,
Böyük olduğundan Məhin Banudur.
Gün keçib gələndə yeni bir fəsil
O qurur özünə təzə bir mənzil.
Gül fəslə yamyaşıl Muğan – yatağı,
Yay zamanı yeri Ərman torpağı.
Əkindən əkinə, çiçəkdən gülə
Gəzir, seyrə çıxır hey gülə-güle.
Yay ötüb-keçəndə, payız gələndə
Abxazda ovları salır kəməndə.
Bərdənin havası çox mütədildir,
Hər il qış zamanı o bura gəlir.
Hər fəsil bir yerdə mənzil salaraq,
Dörd fəslə çatdırır başa bu sayaq.
Keçirməz dünyada vaxtım əbas,
Oyuna, şadlığa göstərəm həvas.
Bu zindana bənzər dünyada ancaq
Qardaşı qızıdır gözüne çaraq.
Sanki bir pəridir, pəri yox, bir Ay!
Qəhrəman bir qızıdır, başda kələğay.
Dirilik suyudur gözü – qapqara,
Gecəni qarq edir Aytək nurlara.
Hündür boyu – gümüş xurma ağacı,
Xurma dərən bir cüt zəncidir saçı.
Şəkər əmib onun dodaqlarını,
Xurma ondan almış şirin barmı.
Dişləri incidən daha parlaqdır,
Dişindən nur alan sədəf də ağdır.

Cilalı ağıztaq dodaqları var,
 Burulmuş kəmanddır cüt qara saçlar.
 Saçının qıvrımı hər an can alır,
 Burub birçayını gül üzə salır.
 Gözəl saçlarının ilıq nəfəsi
 İşindirmiş sanki xumar nərgizi.
 Gözləri özünün əfsuncusudur,
 Odur badnəzəri belo susdurur.
 Sehriylə yaxılsın deyə hər ürək
 Ləbində yüz duz var, şirin, şəkərtək.
 Bu duzlu ləblərin gülüşü şirin,
 Duzu, həm şirəsi var bu ləblərin.
 Gümüş bir qalındır burnu, sanasan
 Bölmüş bir almanı düz ortasından.
 Yüz ipək örtünü yırtmış ay üzü,
 Ayda olan ləkə yoxudur, düzü.
 Şəmi ətrafında çox pərvana var,
 Odunda yanmaqdan heç qorxmaz onlar.
 Üzündən, saçından səbalar öpər,
 Qaquma, qunduzə bənşər o tellər.
 Hər bir qəmzəsinə bir nazdır vəkil,
 Buxaq bir narıncdır, çənə alma, bil.
 Ulduzlar da olmaz hüsnünün tayı,
 Ötmüş gözəllikdə Günəşi, Ayı.
 Bir cüt məməsi var, payızın narı,
 Gülün laçoyidir al yanaqları.
 Qarşısında burub boynunu ceyran
 Tökər göz yaşını olaraq heyran.
 Ahu gözlərində elə çəsmə var,
 Dovşantək uyuyur aslan olanlar.
 Can çəsməsi olan ceyran gözləri
 Aldadır şir yıxan min qoçaq əri.
 Ləblərindən cavab almaz öpüşə,
 Qorxur ləlin açsa dürrləri düşə.
 O məst gözlərinə həsrət qalanlar,
 İrəm bazarında reyhan satanlar,
 Tikan doldurmuşlar qucağa yənə,
 Toxuna bilməmiş bir kəs gülünə.

Onu yuxusunda görsə də yüz kəs,
 Lakin o, günəştək gecə görünməz.
 O bayram bəzəyi hilal qaşını
 Görmədi, vermədən kimsə başını.
 Məcnun heyran qalmış xoş xəyalına,
 Leyli təslim olmuş gül camalına.
 Xalqın ölümünə yazmaqçün fərman
 On qələm barmağı hazırdır hər an.
 Söhbəti min qələbə həyəcən salar,
 Şirin dodağında min bir öpüş var.
 Qəmzəli, nazlıdır qıvrım saçları,
 Dodağı yaqutdur, dişləri mirvarı.
 Saf könlünə məftun olmuşdur hünər,
 Torpağına qultək düşmüşdür anbar.
 Üzü nəsrin kimi, qoxusu nəsrin,
 Dodağı şirindir, adı da Şirin.
 Gözəl söz deyənlər ona can deyir,
 O, Məhin Banunun canişinidir.
 Ölkədə tanınmış nadir gözəllər
 Fərman gözəllərlər yanında yeksər.
 Aytək kübar qızlar – düz yetmiş nəfər
 Ona gecə-gündüz xidmət edirlər.
 Hüsnə hər biri can tavanıdır,
 Baxsan, yaraşıqda canlar canıdır.
 Hamısı çalğıcı, əllərində cam,
 Aytək mənzil-mənzil edirlər xuram.
 O, ay xirmənləri gah geyir mişki,
 Gah gül xirmənlərində içərlər içki.
 Onlara toxunmaz deyə badnəzər,
 Üzlərinə əsla niqab örtməzlər.
 Əfsanəyə bənşər o çöl, o çamən,
 Bəzənib nar döşlü şux sənəmlərdən.
 Qamətləri sanki sərvdir qıvraq,
 Yeriş-duruşları qırqovul sayaq.
 Qünçə ağzları dolu bal, şəkər,
 Cənə baxış edirlər atırlı anbar.
 Gözəllikdə keçən olmaz onları,
 Kədə keçirirlər qışı, baharı.

Fil dişini, aslan çəngini onlar
 Gələ qalsa bərdən dartıb qoparar.
 Bir hücum çəkənlər alışar aləm,
 Məğribdən Məşriqə qarışar aləm.
 Göylərə kirpikdən ox atsa əgər,
 Göydə ulduzları bir yerə tikər.
 Behişt huriləri tapsa da şöhrət,
 Onlar huridirlər, bu yersə cənnət.
 O yerin sahibi Məhin Barudur,
 Dövlətin, sərvətin sahibi odur.
 Bir at bağlanıbdır sərtövləyə tək,
 Onun tozuna da çatmaz heç külek.
 Xayaldan tez gedər qalxsə dördnala,
 Qorxmur sona kimi tufandan əsla.
 Yerindən sıçrasa Günaşə sarı,
 Yeddi qatlı göydən qalxar yuxarı,
 Qalar dimağının daşlarda izi,
 Bambuq quyruğuyla yarar dənizi.
 Səhərtək oyaqdır, xayal yerişli,
 Gecə-tək huşyardır, zaman gərdişli.
 Rəngi şəvə rəngi, Şəbdizdir adı,
 Şirin İshaq kimi sevir o atı.
 Ayaqlarında var qızıl zənciri,
 O qızıl zəncirin olmuş əsiri.
 Nə Şirindən şirin insan mən gördüm,
 Nə Şəbdizdən qara bir köhlən gördüm,
 Elə ki söz bitib Şapur dayandı,
 Rahətliq uyudu, sevgi oyandı.
 Şirinə məhəbbət, dil bağladılar,
 O şirin dilliyə etdilər iqrar.
 Çində naxış çəkən usta nə desə
 Üraya yapışar, xoş gələr hissə.
 Xosrov bu söhbətdən narahət oldu,
 Qəlbi sevdə ilə, həyəcanla doldu.
 Bütün günü onu düşündürdü hey,
 Yoxdu xayalında ondan başqa şey...
 Xosrov bir neçə gün keçirdi belə,
 Şadlandı ancaq bu boş əfsanəylə.

Elə ki iş-ışdən keçdi, o zaman
 Atdı səbr etməyin daşını oğlan.
 Çağırıb Şapuru xalvətə özü,
 Düşdüyü sevdadan başladı sözü.
 Dedi: – Ey cavanmərəd, vəfalı yoldaş!
 Mənim daduma yet, ol mənə sırdaş!
 Gözəl özü qoydun, sözüm yox buna,
 Ustad kişisənsə işi vur sona.
 Şəkər adı çəkmə, sözü qısa et!
 Şəkər söylədirsə Xuzistana get!
 Bütparəstlər kimi yol tapaq gərək,
 O bütü tədbirlə ələ gətirək.
 Gör, qəlbində varmı insafdan əsər,
 Balkə insanlardan o kənar gözər?
 Naxış götürənsə mum kimi agar,
 Möhrümü vur ona, göstər bir hüner.
 Dəmir ürəkli xəbər yetir də
 Ki, soyuq dəmiri döyməyim bir də.

ŞAPURUN ŞİRİNİ AXTARMAQ ÜÇÜN ƏRMƏNƏ GETMƏSİ

O söz bilən Şapur yeri öpərək,
Dedi: "Xosrov daim şad olsun gərək.
Uğurlar istəyən olsun uğurlu!
Uğruna çıxmasın pis gözüün yolu".
Hünərli şahına "afərin" deyib,
Söylədi: "Ey böyük dünyaya sahib!
Qələmlə mən naxış çəkən zamanda
Mani "Ərjəng"ini pozar bir anda.
Adam başı çəksəm, hərəkət edər,
Quş qanadı çəksəm, tez uçub gedər.
Yol vermə ki, qonsun bir toz qəlbinə,
Toz ürəyə dərdidir, arz edim sənə.
Qəm yemə, şadlıqla yaşa, ol aram,
Çalışıb bu işə çarə taparam.
İşimdə bir an da yubanmayaraq,
Quşdan qanad allam, ceyrandan ayaq.
Səni yatırmamış yatmaram bir an,
Sevgilin də sənə yetişər, inan!
Od kimi demirdə gizlənmiş olsa,
Gövhər kimi daşda bəslənmiş olsa,
Saf gövhəri daşdan, odu demirdən
Çıxarantək onu çıxararam mən.
Gah gülə uyaram, gah da tikana,
Qaydayla salaram işi sahmana.
Səadət olsa yar, alaram onu,
Xosrovun əlinə salaram onu.
Görsəm gücüm çatmur işə, çaparaq,
Şaha bildirərəm yubanmayaraq".
Şapur belə deyib durdu ayağa,
Hazırlıq başladı yola çıxmağa...
Yolda o nə yatdı, nə də dincəldi,
Şirinin yanına bir aya gəldi.
Çox səhradan aşdı, çöllərdən keçdi,
Ərmən dağlarına gəlib yetişdi.

O gözəllər yayın qızmar çağları
Məskən edərtilər yaşıl dağları.
Şapur gələn zaman körpəydi otlar,
Hər yan xoruzgülü, lələ və güllər.
Güllər içindəydi mavi qayalar,
MİN rəngə çalırdı orda ilk bahar.
Dağların başında zümrüddən xalı,
Heyran eyləyirdi fikri, xəyalı.
Cörrum dağlarından Buğra çölünə –
Hər tərəf batmışdı bahar gülünə.
İraqa bir mehrab ola biləcək
Gözəl İnhiraqın atəyində tək,
Qart daşdan tikilmiş bir kilsə vardı,
Orda bir çox qoca keşiş yaşardı.
Dərviş qılıncında gedib Şapur da
Düşərgə salaraq dayandı orda.
Dəri dürlərini deşdiyi zaman
Belə nəql etmişdir bilici insan:
– Kilsənin altında var bir mağara,
Orda süvaritək bir daş – qaçqara.
Rəngilə çölündən – o uzaq yoldan
Döl tutmağa gəlir ora bir madyan.
Gəlir yüz ağacdən duyub o yeri,
Sürtünüb ilantək girir içəri.
Qızgın bir şahvətdən gələrək hala,
Sürtünür o daşa çox ehtirasla.
Allahın əmriylə döl tutur ondan,
Allah əmridir ki, sən buna inan!
O döldən törəyən hər yeni daylaq
Vaxtdan yüyürək olur, yeldən qaçaraq.
O ağıllı keşiş söylədi: – Hotta
O daşın dölüdür bu Şəbdiz at da.
Bugün nişan yoxdur o kəlisadan,
Sanki sovruq atmış orda burulğan.

İnhiraq adlanan daş qayadan sən
Ayaqlara düşmüş bir baş görürsən.
Gül rəngli dağlara saxlayıb yası,
Bir dünya daş geyib matəm libası.
Onun üzərindən keçən fıncırıq
Daşları eləyib hey qırıq-qırıq.
Onun foryadından sərxoş olaraq,
Qırıb şüşəsini göy bu yerdə, bax
Allahın ibrətli şeyi az deyil,
Qiyamatçın olur bu ibrət dəlil!
Dörd yüz il dövründə o dağa ağır
Dəyibsə bu qədər ağır zərbələr,
Sən isə islanmış bir torpaq ikən
Onu abədimi güman edirsən?
Nizami, dəyişdir söhbəti bir az,
Belə əfsanəni dinləyən olmaz.

Elə ki gecənin saçı darandı,
Günəş pərvanətək göylərdə yandı.
Abinus nardtaxta qapandı erkən,
Kəhrəbayı zərər gizləndi birdən,
Müştəri fərmanla gəldi ki, budur,
Şah bənddən qurtardı, belədən Şapur.
Fərasətli Şapur çox gözdiyindən,
Köhnə kolisanı eylədi məskən.
O yerin çox bilən qocalarına
Yalvardı, düzünü desinlər ona:
Sabah o gözəllər gələcək hara?
Hansı bulaq üstə, hansı gülzara?
Ağıllı qocalar verdilər xəbər:
"Uzaqda olmurlar o şux pərilər,
O dağ atəyində, yaşıl düzəndə,
Dörd yanı sıx meşə gözəl çəməndə,
Səhər şümsad boylu nadir gözəllər
Gəlirlər – hərsi bir nazlı dülbər".
Sincab örtüyünə bürünmüş dövrən
Vaşaq rəngli paltar geydiyi zaman
Gecənin samuru yerindən endi,
Gündüz qaqumundan qaçdı, gizləndi.
Əlbürzün başında Günəş göründü,
Cəmşid xələtinə dünya büründü.
Ürək sevindirən o gözəllərdən
Şapur oyanmışdı daha da erkən.
Gəlmişdi çəmənə onlardan qabaq
Vardı qızılgülə könlündə marağ.
Bir uğurlu kağız alıb, bir anda
Xosrovun şəklini yaratdı onda.
Bu rəsmi tez çəkdi sənətkar əli,
Qurtarıb ağacdan asdı o şəkli.
Sonra görünmədi pəriltək gözə,
O pəri üzülər gəldilər düzə.

Yığıldı çəmana çoxlu işvəkar,
Bəzən şümşad, bəzən gül topladılar.
Bəzən onlar güldən güləb çəkirdi,
Bəzən gülüb yərə şəkər töküdü.
O gözəl gəlinlər getməyib ərə,
Kəbin kəsilməyib o gözəllərə.
Hamısı qönçətək bağlı, tazətər,
Hamısı dost kimi aylaşmışdılar.
Könülsüz bir qədəh mey içmədilər,
Gül-çiçayə onlar mey çilədilər.
Ay, ulduz əlinə piyalə aldı,
Dünyadan bədxahlar, divlər yoxaldı.
O təmiz qızların cəmində, əlbət,
Vardı bəkilərə məxsus bir şəhvat.
Bu yer olduğuyçün yadlardan uzaq,
Rəqsə başladılar sərxoşlanaraq.
Biri salam verir tazətər güllə,
Nəğmə oxuyurdu biri bülbülə.
Şadlıqdan başqa şey heç bilmirdilər,
Qolblarında yoxdu qüssadan asar.
Şirin də o şirinləblər içində,
Aya bənzəyirdi Ülkər içində.
Məclis düzəltmişdi sevanlər üçün,
Bəzən içir, bəzən deyirdi: "İçin!"
Sevinirən baxıb Aytək üzünə,
Xosrovun surətini dəydi gözüünə.
Gözəllərə dedi: "Şəkli gətirin,
Kimdir onu çəkən, mənə yetirin".
Şəkli gətirdilər, əlinə aldı,
Bir saat lal-dinməz seyrinə daldı.
Ürəyi gəlmirdi qoysun irəyə,
Həyə qoymayırdı qucaqlamağa.
Hər ona baxanda bihuş olurdu,
Hər qədəhdən bir az sərxoş olurdu.

O şəkli görürkən ruhu gedirdi,
Gizlətsələr, yenə tələb edirdi.
Qorxuya düşdülər o qaravaşlar,
Dedilər: "Bu şəkli Şirin bənd olar".
Çin naqşından gözəl o şəkli haman,
Cırıb gətirdülər qızlar aradan.
Şirin soruşanda: "Bəs hansı surət?"
Dedilər ki: "Divlər apardı, əlbət,
Bu yer qorxuludur, buradan qaçaq,
Gədək başqa yerdə bir məclis açaq".
Bu mənqəldən onlar əlovlandılar,
Üzörlik yandırıb qaçdılar konar.
Ulduzu söndürüb tüstüylə, yenə
Atları sürdülər başqa çəmana.

ŞAPURUN İKİNCİ DƏFƏ XOSROVUN ŞƏKLİNİ GÖSTƏRMƏSİ

Gül rəngli at səhər zərrin nalından
Daşlara od rəngli toz səpən zaman
Hər bucaqda yüz sırr eylədi aşkar,
İpək bir örtüyə büründü dağlar.
Huritək o bakir qızlardan qabaq
Gəlmişdi yəna də Şapur çaparaq.
Əvvəl çəkdiyitək kağız üstünə
Xosrovun şəklini çəkmişdi yəna.
Gəlib bu çəmənə o şux gözəllər,
Gültək açıldılar yəna tazətər.
Zərbəftə geyinmiş hər nazlı pəri
Rişəndlə süzürdü göydə qəməri.
Könülsüz başlandı kəfə əvvəldə,
Sonrasa qızıqda məclis get-gedə.
Gözəllər oynayıb, qızanda meydan
Oyunbazlığını başladı zaman.
Şirin nəzar saldı tazadan, yəna
Gözləri sataşdı o ruh şəklinə.
Başladı pərvaza canının quşu,
Dili söz tutmadı, pozuldu huşu.
Sərxoşlara bəşdi bir göz yuxusu,
Palçığa bas elər azacıq bir su.
Qızlara səslandı: "Bu necə haldır?
Bəlkə səhv edirəm, bu bir xəyaldır!"
Əmr etdi birinə sərv boylulardan,
Gətirsin o şəkli yanına bir an.
Ayüzlü qız şəkli gizlədi, lakin
Üzünü örtmədi palçıq günəşin.

Dedi: "Bunu edən pəridir, pəri,
O edir çox zaman belə işləri".
Ordan dağıldılar mayus, nəşəsiz,
Güllərdən qalmadı çəməndə bir iz.
Axarlı-baxarlı yerə gəldilər,
Yaxşı məclis qurub, çox dincəldilər.
Gəldi axşamçağı, o qoca qartal
Bir yaqut tulladı zülmətə dərhal.
Yer reyhan, əllərdə badələr gülgün,
Mast olub yatdılar o gecə bütün.

ŞAPURUN ÜÇÜNCÜ DƏFƏ XOSROVUN ŞƏKLİNİ GÖSTƏRMƏSİ

Gecənin qoynundan çıxınca səhər
Qızıdan tac qoydu başına göylər.
Firuzə taxt üsta süfrə sərilədi,
İçki içənlərə şarab verildi.
O yerdən Pərisuz kilsəsindədək
O pəriüzlülər getdi yüyürək.
O cənnəttək yerdə qazib bir zaman
Lacivərd göyləri qoydular heyran.
Bir saf könül kimi tərtaş ova,
Uşaq sevgisizlik mötədil hava,
Torpaq cənnət kimi, gözəl qoxulu,
Hər yanı dürlərlə, güllərlə dolu.
Lalədən bütxana olmuşdu daşlar,
Çəmənin zülfünü sarın meş darar.
Bülbul nəvasına, qumru səsinə
Qırmızı çiçəklər açmışdı sına.
Bu gözəl çəmənə cəh-cəh vuraraq,
Quşlar uçurdular hey budaq-budaq.
Hər künədə iki quş verib baş-başə,
Gülə "Nuş!" deyərək edir tamaşə.
O naxış çəkən də gəldi gülşənə,
Xosrovun şəklini yaratdı yənə.
O pəri, bu yeri görüb xoşladı,
Pəriüzlülərlə kefə başladı.
Yenə şəkli gördü, həsrətlə baxdı,
O surət könülünü yandırdı, yaxdı.
Bu hiylədən onu bir heyrat aldı,
Oyunu unutdu, çox fikrə daldı.
Qoşdu arzusuna, kefi unutdu,
Götürdü surəti əlində tutdu.
Baxıb bu aynada gördü özünü,
Görüb bihəl oldu, yumdu gözünü.
Milçək tutan vəcəz hürümçək toru
Ovladı hümanı, o şux məğruru.

Divlər etdiyindən mənzil bu yeri
Bir divanə oldu burda o pəri.
Bir yerdə olarsa tədbir və hiylə
İnsan deyil, divi ovlarlar belə.
Bir çox söz söylədi adətdən kənar,
Yenidən bir daha deyilməz onlar.
O gülyanaqlılar torpağa düşən
Yüz yarpaqlı güllü qəmli görərəkən
Bildilər ki, səbəb pəri deyilmiş,
Başqa bir naxışla bəzənib bu iş.
Pərt oldular şəkli cırdıqlarından,
Vəsfə başladılar o şəkli hamən.
Dedilər: "Baş qoyub, göstərib hüman,
Şəkil sahibindən bilərik xəbər".
Şirin gördü onlar doğru söz deyir,
Xidmətə hazırdır hamısı bir-bir.
"Kömək edin", – dedi bir ah çəkərək,
Yoldaşdan yoldaşə yetişər kömək.
Heç bir işdə olma yarsız, yoldaşsız,
Dünyada yoldaşsız Allahdır yalnız.
Dünyada çox iş var yoldaşdan aşar,
Yaman gündə çatar dada yoldaşlar.
O bütələrə baxıb Şirin səsləndi:
"Bu şəkildən ötrü səbrim tükəndi.
Gizlətməyək bunu kimsədən qarək,
Onun sağlığına gəlin mey içək".
Kefə başladılar qızlar yenidən,
Gülgün şarablarla bəzəndi çəmən.
Başlandı saz, qəzəl, hicran nəğməsi,
Yüksəldi saqının "Nuş olsun!" səsi.
Şirin əlində təlx şarab tutunca
Acı və şirindən məst oldu dünya.
Dəyəndə Şirinin meyvə dodağı
Şəkilin qabağında öpdü torpağı.

Sorxoşluq salanda maşuqu dara,
Sabri kasiloroq axtardı çara.
Qızlardan birini göndardı ki: "Son
Yoldan ötüb-keçən hər kimi görson,
Göz qoy, soruş, öyrən haradır sofar.
Şakıl barəsində ondan tut xəbər".
Qızlar gizlin, açıq hey soruşdular,
O surətin sirri olmadı aşkar.
Şirin iztirabdan heç dincəlmədi,
Şakıldan bir doğru xəbər gəlmədi.

ŞAPURUN ÖZÜNÜ ŞİRİNƏ GÖSTƏRMƏSİ

Əfsunçu xalvətdən çıxdı qəflətan,
Atəşparəst kimi parladı birdən.
Şapurun üzündə Şirin özünə
Bir məhrəmlik gördü, baxdı gözüünə.
Pis təsir etmədi Şirinə Şapur,
Hiss etdi surətdən xəbərlı budur.
İşarə eyladı: "Çağırın gəlsin,
Yesin, içsin, bir az burda dincəlsin.
Balkə bu şəkildən verdi bir xəbər,
Hansı məzhəbdəndir? Kimdir? - söyləyər".
Kənzilər atakla yolu süpürüb,
Şəkli soruşdular Şapuru görüb.
Şapur dedi: "Bu dürr əsan deşilməz,
Belə ayaq üstə deməyə gəlməz".
Xam saysınlar deyə bu işdə onu,
Şapur dodaqaltı dedi əfsunu.
Onun ayağını görüncə torda,
Sakit davranmağı fərz bildi orda.
Xidmətçilər qaçıb Şirinə sarı
Naql etdilər Şapur buyuranları.
Şirin eşitdikdə belə bəyanı,
Qızıqdı, qaynadı bağrında qanı.
Xalxalı dağlara səs sala-sala,
Durub gümüş dağtək düzəldi yola.
Ucaboylu pari, mələküzlü qız
Şapurun yanına gəldi aramsız.
Sinəsi, qolları büllur kimi tər,
Saçları müşktək ruhu məst edər.
Saçlarını edib boynuna kəmənd,
Hörüb bağlamışdı boynunda bənd-bənd.
O həyəcanla ki, hindunu gəzir,
Etdi gözəlləri nazına əsir.

Mahir hindu onun könlünü çaldı,
 Türk afət hindunun sorağın aldı.
 Onu galinciktək oynadıb duran
 Şəxsə oynayırdı özü bu zaman.
 Qarşısındakı naqş elə şirindi
 Naqqaş nə söz dedi, nə də ki dindi.
 Gövhər qulağından örtük ataraq
 Dəryatək gövhərə verirdi qulaq.
 O düzlu dodaqlar, nazlı baxışlar
 Şapuru sasladi, dindi biqarar.
 Şirin dedi: "Bir an aşinalıq et,
 Həmsöhbət ol mənə burda bir müddət".
 Bu sözü hiyləgər Şapur eşitək
 Öz-özünə dedi: "Dayanım gərək".
 O nergiz gözlərin dilini bilən
 Hər nəyi vardsa itirdi birdən.
 O, parizülyə min tərifi dedi,
 Pəri də Şapura "əyləş" söylədi.
 Şirin soruşdu ki: "Kimsən, nəçisən?
 Aşinalıq iyi duyuram sənədən".
 Ona cavab verdi o püxtə adam:
 "Yaxşıya, yamana çox rast olmuşam.
 Allah açmış mənə bu göyü, yeri,
 Məndən gizlətməmiş o heç bir sirri.
 Balıqdan Ayadək bu yer bir yana,
 Nə mənə vardsa vəqifəm ona.
 Məşriqdən başlamış Məğribə qədər
 Bu böyük dünyanı gəzmədim hədər".
 Şapurda cəsərot görüncə Şirin
 Soruşdu: "Mənası nədir bu şəklin?"
 Rassam cavab verdi: "İstəyirəm mən,
 Uzaq olsun üzün bədnəzərlərdən.
 Uzundur söhbəti bu şəklin, inan,
 Ondən bir çox şey var qəlbimdə pünhan.
 Mənzil xalvət olsa bütün, deyardım,
 Bildiyimi tamam naql eyləyardım".

Ordakı bütllərə sanam amr etdi,
 Onlar da ulduztək dağılıb getdi.
 Söz bilən meydanı yalnız görüncə,
 Sözdən bir top atdı meydana inco.
 Dedi: "Bu gördüyün pak üzlü insan,
 Düz yeddi iqlimə olub hökmürən.
 İsgəndər cəlalı, Dara vüqardır,
 İsgəndər, Daradan bir yadigardır.
 Hüsnda göy ona "günəşim" deyir,
 Bu torpaq üstündə Cəmişid nəslidir.
 O, şahlar şahıdır, Xosrov Parvizdir,
 Şahaşahlıq ondan qüvvət kəsb edir".
 Şapur bu sözlərdən dedi bir qədər,
 Şirinin canına yayıldı sözlər.
 Şirin diqqət verib Şapura dərin,
 Duyurdu dadını şirin sözlərin.
 Hər şeydə Xosrovdan axtarıb nişan,
 Hər nöqtə gəlincə dəlirdi bir an.
 Onun hər sözüünə verirdi min rəng,
 Daşdan lal çıxarıb olurdu diltəng.
 Sırrını açmağa verərək qərar,
 Şapur sözü ona söylədi aşkar:
 "Sözü gizlədirsən, ey parizülyü,
 Sözüünü paritək deyirsən gizli.
 Nəçin öz içində gültək gülürsən?
 Sözü şəkər kimi açıq söylə sən.
 Dərman istəyirsən dərdinə əgər,
 Gizlətmə, dərdini tabibə göstər".
 Şapurun sözüündən o, qeyzə gəldi,
 Onun hirsilonması necə gözəldi!
 Aşiq olduğundan bir zaman hala
 Sınadı Şapuru bəhanələrlə.
 Müsahibini dost, yeri tək gördü,
 Tabaqdan örtüyü çəkib götürdü.
 Söylədi: "Ey abid, indi, sən Allah,
 Kömək elə, sənə gətirdim pənah!

Mən düşdüyüm bu iş xeyli çətindi,
 Saçımtək dolaşmış fikrim də indi.
 Elə vurulmuşam bu surətə mən,
 Sanki gecə-gündüz surətpərəstəm.
 Bu işdə birtəhər mənə et kömək,
 Mən də bir gün sənə olaram gərək.
 Sırrımı söylədim sənə mən açıq,
 Sən də sırrını de, gəl meydana çıx".
 Bu sayaq görünçə ahvalı Şapur,
 Düşündü: "Doğrunu demək xoş olur!"
 Qolunu qolbaqtək əvvəl öpərək,
 Ayağma düşdü qızıl xal-xaltək,
 And içdi, dedi: "Ey göylərin şamı!
 Taxta layiqlik gözəl, şahlar ilhamı!
 Düşməninin günü gecəyə dönsün,
 Körlün təzə aydan incəni görsün.
 And olsun ona ki, pənahundayam,
 Hər nə vardır gərək düz bir-bir sayam.
 Nəqqaşlıqda böyük yerə çatmışam,
 Xosrovun şəklini mən yaratmışam.
 Rəssam çəkən şəkllə oxşayır, fəqət
 Cansız olur onun çəkdiyi surət.
 Surət çəkmək – mənə məlumdur bu iş,
 Cən paltarı başqa yerdə tikilmiş.
 Sən onun şəklinə vuruldun belə,
 Özünü görəndə neylərsən, söylə?
 Orda nurdan doğmuş dünya taparsan,
 Gözlərin nurudur, özü də cavan,
 Maraqlı, zirək və ayıq igiddir,
 Ülfətdə ceyrandır, qəzəbdə bir şir.
 Bir güldür ki, hələ görməmiş xazan,
 İlk bahar gəncliyi öyrənmiş ondan.
 Hələ gül yanında bitməmiş şümşad,
 Süsəni andırır o sərvə-azad.
 Oxunun yeləyi tarlan canında,
 Nilufəri suda, odu qanında.

Hələ günəşini örtməmiş duman,
 Nə günəşdən qorxur, nə də buluddan.
 Bir atri cənnətə yüz qapı açar,
 Ay gözəl üzündən utanıb qaçar.
 Atı yəhərlədi – Rüstəm kimidir,
 İçərək gərənklər Keyqubad bilir.
 O gecə ki, Xosrov saxavət eylər,
 Qarun xəznəsini aparar yellər.
 Söhbətdə mərcandan inci çıxarar,
 Bir vurğuda şirin qəlbini yarar.
 Əyri üzəngisi tərpanən zaman
 Yellər cilovunu çəkar tozundan.
 Nəsəbini sorsan, söyləyim: Cəmşid,
 Hasabini sorsan, günəşdir, eşit!
 Onun qoşununa ələm də gəlir,
 Bayrağı göylərdən uca yüksəlir.
 Qızıl versə – saysız dəvə gərəkdir,
 Qılınc çəksə – daşlar vay görəcəkdir.
 Polad behbudunu götürsə ağar,
 Almazdan zireh də olsa, məhv edər.
 Qılınc oynatmaqda o birincidir,
 Xətiblərə zəfər qılıncı verir.
 Onun duruşundan yorğun düşür yer,
 Yürüşə gələndə fələk tərpanmir.
 Meydanında göyün qılıncı kütdür,
 Gərdişdə fələkdən qabağa düşür.
 Bayrama zinətdir gözəllikləri,
 Hüsnü əlavədir, əsas – hüneri.
 Köksündə var onun təmiz bir ürək,
 Bəxti iqbəl oldu, – iş düz gələcək.
 Bu camal, bu calal var imkan onda
 Gecə-gündüzü yox sənəin yolunda.
 Bir dəm xəyalına yuxuda uymuş,
 O gecədən atmış onu ağıl, huş.
 O, nə şərab içir, nə də danışır,
 Yatmur gecə-gündüz, yanır, alışır.

Şirindən başqa bir həmdəm istəməz,
 Bəla bir qüssəyə batmasın heç kəs.
 Bundan ötrü məni qasid göndərmiş,
 Mən söylədim, indi səndədir hər iş".
 Burda inci deşdi Şapur cürbəcür...
 Bildiyini dedi, artıq bitdi dürr.
 Bu sözlərdən Şirin sərxoş olmuşdu,
 Sözləri şərbəttək könlünə nuşdu.
 Az qaldı yıxılın orda yüz kərə,
 Birtəhər dayandı, düşmədi yərə.
 Şapura söylədi: "Ey aqıl kişi,
 Nəcə başa vuraq indi bu işi?
 Bələd ol, göstər sən mənə yol, yolaq,
 Bəlkə yardımınla qəmdən qurtulaq.
 Mən də bu kədərdən cana gəlmişəm,
 Həsərət, intizardan xəstələnmişəm".
 Şapur dedi: "Sən ey Günəşdən gözəl,
 Qəlbini qayğıdan kanar saxla gəl.
 Sırrını məbədə deyib – açasan,
 Səhərin ov adıyla görək qaçasan.
 Şəbdizə kişitək minib çaparaq,
 Ova çıx, ovlaqdan qaçarsan ancaq.
 Ələyini tutan olmayacaqdır,
 Şəbdiz ata çatan olmayacaqdır.
 Sən səyyarə kimi mil-mil uzaqaş,
 Bacarsam, gələm ardınca birbaş".
 Xosrov göndərdiyi üzüyü verdi,
 "Al" dedi, üzünü ona çevirdi: –
 "Yolda təzə şaha rast gəlsən ağar,
 Onda bu hilalə sən ona göstər.
 Xosrovan köhləni qızıl nalıdır,
 Paltarı daş-qaşıl, cah-calalıdır.
 Papağı, donu ləl, kəməri ləldir,
 Üzü ləl, üstü ləl, özü gözəldir.
 Görməsan, Mədain yolunu tut, get,
 Şah qəsrini soruş, o manzila yet.

Gəlib Mədainə çatdığı zaman
 Xəznələr üstündə xəznə taparsan.
 Orda şahın Fərxar kimi qəsrı var,
 Orda yaşayırlar cariyyə qızlar.
 Bax müşk ilə dolu qəsrə, düş ora,
 Şahın üzüyünü göstər qızlara.
 O gülşəndə yaşa sərvtək azad,
 Təzə meyvə vermiş budaq kimi şad.
 Səbr elə, qoy gəlsin o bəxtiyar şah,
 Qaldırsın sənincün göyə bərigah.
 Şahın camalına eylə tamaşa,
 Onda muradını vurarsan başa.
 Tacının kölgəsi olarsam ağar,
 Düzəlar əlimlə dediyim işlər".
 Deyib başa vurdu Şapur sırtını,
 Səhri Ayı tutdu, məkri hurini.
 Şapur burdan inam və ümid aldı,
 Tez getdi Günəştək, Ay yalqız qaldı.
 Şirinə üz tutdu kənzilər yeyin,
 Bənətinnəş ikan oldular Parvin.
 Ulduzlara dedi o parlaq qəmar,
 Tezliklə yağış burdan getsinlər.
 Dağ kimi atların nalından gərək,
 Bu daşlı dağlarda qəpsün min şimşək.
 O Ay şafaqlılar günəş misal,
 Çapıb köçürtdülər bütün calal.
 Danışa-danışa mənzil kəsdilər,
 Vətənə çatdılar gəlib birtəhər.
 Yorğunluqdan sonra rahatlandılar.
 Şirinin ürəyi tutmurdu qərar.
 Bir gecə tüstüyə büründü dünya,
 Dünyanın gözləri getdi yuxuya.
 Günəşə saldılar yaşıl ipoyi,
 İtdi söyüdlükdə güllün atəyi.
 Bənuyə söylədi Şirin: "Cəhəngir!
 Kündüm səhərin ova çıxmaq istəyir.

Lütf edib göstörin icazonizi,
Buyurun, sabahlıq minim Şöbdizi.
Dolaşım belində çöllü, çömani,
Burda görörsiniz siz axşam mani".
Məhin Banu dedi: "Ey gözəl afət,
Gəl atı istəmə, yüz mülk tələb et!
Çünki qaçağandır yaman bu Şöbdiz,
Cilovunu yığmaq olmayır horgiz.
Qorxuram sürətdən və hərərətdən
Ataş su altında çəşar gedərəkən,
Əgər onu minmək iştiaqın var,
Gecə Aydan əziz deyil, al apar!
Başına pöhləvan yüyünü keçir,
Sürüb öz altında öyrət onu bir".
Gül üzünün üzünü ağıldı gültək,
Banuya baş aydı yeri öpərək.

ŞİRİNİN OVA GETMƏSİ VƏ ORADAN MƏDAİNƏ QAÇMASI

Elə ki bir səhər Çin xəznadan
Zər qfilla örtüdü göy qapıları,
O Çin nəqşi çıxdı sandıqdan çölə,
Yola hazırlaşdı şad, gülə-gülə.
Qulluğunda durdu Çin gözəlləri,
Sərvək ayaq üstə, bağlı kamari.
Onlarla gəldikdə Şirin üz-üza,
Yağlı dil tökərək başladı sözə:
“Bismillah, edirəm çöllərə xüram,
Bəlkə tor quraram, bir quş tutaram”.
Örpəyi başından açdı gözəllər,
Paltar geyindilər bir başqa təhər.
Papaq qoyub gözəl oğlanlar sayaq,
Qızlar geyindilər sığallanaraq.
Bələ adət vardı, ova gedənlər,
Oğlan paltarında gedərdi yeksər.
Şirin dövrəsində halqa vurdular,
Atların belinə bir oturdular.
Saray həyatından çıxdılar çox şad,
Həyat suyu içmiş Xızrtək azad.
Çöldə atlarını sürüb getdilər,
Dağlardan aşdılar, çölə yetdilər.
Sonra at soyurdub, cıdır qurdular,
Cilovu buraxıb atı vurdular.
Şəbdiz belindəydi qoşun sındıran,
Özü miniciydi, atı qaçağan.
At qızıqdı, onun dəyişdi halı,
Könizlər Şirindən düşdü aralı.
Dedilər: yaqın at cilov aparır,
Bilmədilər könül bir ov aparır.
Kölgəgək ardınca yüyürdülər çox,
Gördülər tozundan bələ asər yox.
Axtardılar gecə yarıya qədər,
Ümid qalmayanda geri döndülər.

Şahlarından ayrı düşdüklərindən,
 Yörğündü hamısı geri dönərkan.
 Banu sarayına ulduz karvaru
 Aysız geri döndü axşam zamanı.
 Başlarını ayib mayus durdular,
 Yanıqlı bir dillo dedilər nə var.
 Nə oyun çıxartdı, fələyə bir bax!
 Tale onu bizdən salmışdır iraq.
 Ela ki Banu bu xəbəri aldı,
 Köhna dər-dəməni yadına saldı.
 Taxtdan düşdü yere çox qəmli-qəmli,
 Başı torpaqlarda, gözləri nəmli.
 Qəmindən başını o qucaqladı,
 Töküdü göz yaşını, yaman ağladı.
 Yadından bir an da çıxmırdı Şirin
 Qövr etdi yarası qardaş dərindən,
 Gözü yaşlı dedi: "Hey, nazarın, hey!
 Bədnazar xar olsun, nadir bu giley?
 Gül idin, budaqdan ayırdı yellər,
 Hansı kola saldı, səndən yox xəbər.
 Noldu kəsdin bizdən öz ülfətini?
 Kimlərə bağladın məhəbbətini?
 Ahu kimi, söylə, birdən, ey nigar,
 Hansı bir aslana sən oldun şikar?
 Aytək ayrı düşdün ulduzlarından,
 Günəş deyilsən ki, yalnız olasan.
 Can bağım, sərvini kimlər apardı?
 Hər qolunda bir can damarım vardı.
 Ay üzün kimlərə nur saçır ind?
 Mən itirdim, kimlər tapıb sevindi?"
 Gecə səhərədək belə ağladı,
 Qəmi qama, dərdi dərde bağladı.
 Bütün hazır oldu qoşun xidmətə,
 Buyruq gözləyərək durdu növbətə.
 Lakin Məhin Banu izn vermədi,
 Özü də getməyə say göstərmədi.
 Bu işi yuxuda görmüşdü çoxdan,
 Qolundan uçmuşdu bir tülək tərən.
 Həsərlə baxmışdı uçan tərənə,
 Tərən qonmuş idi yənə qoluna.
 Adamlara dedi: "Onun dalınca
 Ley kimi uçaşq da, bicadır, bica.

Yer deyil, göyləri axtarsaq da biz
 Şəbdizin tozundan tapmaq bir iz.
 Uçmuş quş ardınca olarmı getmək?
 Tala görmüş ovu qovmaq nə gerek?
 Göyərçin ki uçdu, ağlamaq olmaz,
 Halaldırsa, dönər yuvaya, qalmaz.
 Onun hicranına dözəcəyəm mən,
 Atının nalından od görəcəm.
 O itmiş xəznədən alsam bir xəbər,
 Yənə də sevincim qayıdar, gələr.
 Verib xəznədarə xəznəni yənə,
 Bu yolda paylaram bir çox xəznə".
 Banunun sözünü qoşun eşitdi,
 Verilən buyruğa itaat etdi.
 O yanda Şəbdizin belində Şirin
 Ölçürdü dünyanı cavan Parvizçin.
 Səyyarələr kimi tələsirdi o,
 Gecəli-gündüzlü yol kəsirdi o.
 Paltar geyinmişdi kişilər kimi,
 Düzlərdən keçirdi qoçaq ar kimi.
 Bir qafil düşməndən o xof kəsirdi.
 Yoldan qıraq, dağda, çöldə gedirdi.
 O nazik məzacı yörğündü artıq,
 Üzünü örtmüşdü bir az sarılıq.
 Səndən bu əfsanə gizli qalmasın:
 Bir gün cadugərlik edən bir qadın
 Yoluna tulladı güzgü və daraq,
 Daraq meşə oldu, güzgü də bir dağ.
 Darağı, güzgünü tullayan arvad,
 Dağ və meşə kimi göstərər səbat.
 Yolda yorulmuşdu olduqca Şirin,
 Qonmuşdu üzünə tozu çöllərin.
 Atını o yeltək çapdığı zaman
 Arxada qalırdı toz dağtək, ondan.
 On dörd gün at sürüb soraq edirdi,
 Öndördgünlük Aytək o, yol gedirdi.
 Atını bir yerdə saxlamayaraq,
 Sürürdü, gedirdi hey soraq-soraq.
 Şəbdiz yol gedirdi küləkdən zirək,
 Yerdə dolanırdı fələk dövrütək.
 Göylər bağlayanda ağıqla ülfət,
 Ümidsizlik dərsi oxudu zülmət.

Ortaya bir sarı gül çıxın deya,
 Göyün nargizləri girdi kölgəyə.
 Cana birdəfalik cəfa verərək,
 Atını sürürdü Şirin yüyürək.
 Gördü behişt kimi xoş bir çəmanzar,
 Dirilik suyutək bir çeşmə də var.
 O parlaq çeşmənin suyunu görüb,
 Gedib abi-həyat zülmətə girib.
 Şirinin bədəni yorğundu xeyli,
 Başdan-başa tozdu sifəti, əli.
 Çeşmə ətrafını gözdi bir zaman,
 On ağaclıqda da yoxdu bir insan.
 Atdan endi yera, atı bağladı,
 Bildi, görməz onu insan övladı.
 Nur çeşməsi gəldi, suya yanaşdı,
 Uzaqdan göylərin gözü qamaşdı.
 Şəkər paltarını Süheyli çıxartdı,
 Göyün Şərəsi də fəryad qopartdı.
 Mavi rəngli fitə bağladı Şirin,
 Girdi suya, yandı bağı göylərin.
 Fələyin ülkəri sürməyi geydi,
 Nilufərin əli nasrına dəydi.
 O mavi hasara çulğandığundan,
 Nil göydən göründü qamar sanasan.
 Sincab üzərinə qaqum düşəntək
 Gülmüş bədən batdı suya girərək.
 Güllü çeşmə yuya, nə qaşəng olar!
 Yox, suda gül bitsə, səhv etdim aşkar.
 Var olsun o çeşmə – suyu dupduru,
 Günaş çeşməsindən safdır bülluru.
 O gülmüş əndamı suya bazakdı,
 Sulara nur səpən o şux mələkdi.
 Saçları ilə suya o, bir tor atdı,
 Balıq yox, Ayı da kəməndlə tutdu.
 Müşkündən kafura salmuşdı naxış,
 Kafur bədənindən dünya dad almış.
 Şirinin qəlbina dammışdı: burdan
 Gəlib-keçəcəkdir bir təza mehman.
 Bu çeşmə suyundan o xalis şəkər
 Şərbət düzəldirmiş qonaqçın məğar?!

ATASINDAN QORXUB QAÇAN XOSROVUN ƏRMƏNƏ GƏLMƏSİ

Qoca söz ustadı, həmin parsixan
Belə xəbər verdi fars şahlarından:
O sərv boyludan olmaqçün agah,
Ərməna Şapuru göndərmişdi şah.
Sonra gecə-gündüz iztirab çəkir,
Ümidlə günləri sayırdı bir-bir.
Ay və Günəş kimi hey səhər, axşam
Şahın xidmətində olurdu tamam.
Xosrovun papağı taxtı bəzərkən
Şah: "Ey tacım" dedi sevindiyyindən.
Xosrov şahın aziz bir övladydı,
Bu mehribanlığa düşmənlər qıydı.
Toplaşıb bir yərə neçə hiyləgər
Pərvizin adına sikkə kəsdilər.
Pulu göndərdilər bir çox şahara,
Əcəm şahı düşdü bundan xətarə.
Sikkəni, qılıncı gördüyü zaman
O qoca qurd qorxdı cavan aslandı.
Şah o uydurmanı elə düşüncək
Xosrov şahtrəncini uduzdu bişəkk.
Şah istədi bir şey edib bəhəna,
Təzə şahı tutub salsın zindana.
O tökən zamanda bu tədbirləri
Qəza oyunundan yoxdu xəbəri.
Bilmirdi Xosrovu bağlamaq olmaz,
Təzə Ayı tutub saxlamaq olmaz.
Qəlbində doğruluq olan bir insan
Cahan tutar, onu tutmaz bir cahan.
Büzügümid olub işdən xəbərdar,
Xosrovu tez tapdı, anladı nə var.
Dedi: "Bəxtin dönüb, ey qəfil insan,
Sənə caza vermək istəyir atan.
Başını götürüb, yubanma, birbaş
Bir neçə günlüyə burdan uzaqlaş.

Balkə bu odundan tüstü çəkilsin,
 Ulduzunun nəhşi qoy ötüb-keçsın".
 Xosrov baxıb gördü pis zamanədir,
 Hər şey ölümünə bir bəhanədir.
 Ənbər saçlarının yanına getdi,
 O ayüzlülərə vəsiyyəət etdi:
 "İstəyirəm sabah bu qəmli yerdən
 Bir-iki həftəlik ova çıxım mən.
 Özü tovuz, atı altında qara,
 Bir nar məməli qız galarsə bura,
 Saxlayın, qonaqdır, mənə əzizdir,
 Siz Aysınız, Günəş ona kenizdir.
 Könlünü bu yaşıl saray sıxarsa,
 Xızır kimi geniş çölə çıxarsa,
 Haraya üz tutsa, onunla gedin,
 O behişt üzlüyə qəsr inşa edin".
 Qəlbinin sözünü söyləyirdi o,
 İlhamı Tanrıdan almışdı Xosrov.
 Sözlərini deyib, yel kimi getdi,
 Başında dastası evi tərk etdi.
 Məndi dağ heykəlli atın belinə,
 Üz tutdu Xosrov da Ərmən elinə.
 Qəlbi qorxu, kədər, qəmlərlə dolu,
 Bir edirdi ikimənzillik yolu.
 Şirin çimən yerdə onlar nəgahan,
 Gördülər ki, atlar yorulmuş yaman.
 Xosrov əmr elədi qullar dayansın,
 Köhənlər yemlənsin və tumarlansın.
 Ayrılib qullardan Xosrov kənara,
 Getdi yavaş-yavaş o çəmənərə.
 Fırlandı füzurə rəngli bağçanı,
 Bir çeşmə gördü ki, güldü hər yanı.
 Orda bir tovuztək qartal oturmuş,
 Kövsər kənarında qırqovul durmuş.
 Göy otun üstündə yavaş gedirdi,
 Öz-özünə belə fikir edirdi:
 "Əcəb olardı bu büt mənim olsa,
 Ya da bu at mənim köhlənim olsa".

Bilmirdi, ham o at, ham o şux malək
 Onun sarayına bir gün gələcək.
 Məşuqə qapıya gələndə sərxoş,
 Aşiq onu görməz, vaxtı keçər boş.
 Yol üstündə dövlət durar çox zaman,
 Azar yolu o gün bixəbər insan.
 Xosrov baxdı, nurdan gözü qamaşdı,
 Bərdən gözü orda Aya sataşdı.
 Bir az baxdı ona, üşəndi canı,
 Titrəməyə düşdü, uyuşdu qanı.
 Gördü o yerdə var təza bir qamər,
 Dedi: "Ayn yeri olmalı ülkər".
 Ay deyil, cilvalı bir ayna-gülmüş,
 Cəvədən bir Naxşəb ayı tökülmüş.
 Gül kimi göy rəngli suda oturmuş,
 Göbəyinə mavi bir fitə vurmuş,
 Göy çeşməyə girmiş o şux güləndəm,
 Badəngüllü içrə soyulmuş badəm.
 Su içində necə durnalar üzər,
 Şirin də elaydı – gözəl və dilbər.
 Bonövşəni töküb bir gül üstünə,
 Tez-tez darayırdı saçını yənə.
 Şirin su töküncə başına hər an
 Aya şəh düşürdü mirvarlardan.
 Şirinin bədəni qar kimi ağdı,
 Şahın qəlbi dolu bir iştiaqdı.
 Bəzən də saçları bir səhv edərək,
 Deyirdi: "Hər təlim yatır ilantək".
 Qulağı yavaşca şaha deyirdi:
 "Qulunam, bu sırğa onun şahidi".
 O qız bir xəznəydi, ilan saçları
 O zəngin xəznənin bir xəznədari.
 Əfsunçu əlinə düşməmiş ilan
 Bütün əfsunçunu qırmuş, sanasan.
 Bostançı əlindən düşmüşdü açar,
 Qapıları açib çıxmış bir cüt nar.
 O şirin dilinin narını görün
 Həsərdən çatlamış nar olur həmə.

Aya məskən olan o gözəl bulaq
 Yolundan azdırmış Günəşi, bir bax!
 Bülluru görən şah alovlanırdı,
 Ürəkdən günəştək o da yarırdı.
 Xosrovun göz yaşmışdı bir çay,
 Çünki su bürcündə gizlənməmişdi Ay,
 Şahdan xəbərsizdi o səmubor gül,
 Nərgizin yolunu kəsmişdi sünbül.
 Qapqara buluddan Ay çıxan zaman,
 Şirin şahzadəni gördü uzaqdan.
 Qırqovul üstündə gördü hümanı,
 Qayın ağacında sarvi-rəvanı.
 Şahın baxışından utandı Şirin,
 Titrədi sulara düşmüş ay təkin.
 O şəkər tapmadı başqa bir çarə,
 Bürüdü ay üzün qara saçlara.
 Ənbərlə bəzəyib ayın üzünü,
 Gecəylə örtürdü öz gündüzünü.
 Gümüş bədaninə qara xətt vurdu,
 Qara xətlə gümüş gözəl olurdu.
 O məhtab üstündə Xosrovun qəlbi
 Əsirdi qızıl civalər kimi.
 Aslan gördü, onun dəyişdi halı,
 Ürkmüş ovçu – şirdən çəmənlə maralı.
 Acizi tutmaqdan əl götürdü şir,
 Şirlər aciz ovu etməzlər asir.
 Toplayıb nəfsini, iqtidarını,
 Söndürdü qəlbinin alovlarını.
 Həvəsini boğub mardanalıqla,
 Artıq o tərəfə baxmadı belə.
 Ayrılmırdı ordan yaralı könlü,
 Xoş gəlmirdi ona başqa çiçək, gül.
 O iki gülə bax, iki bulaqdan,
 Heç də gözləmədən gördülər ziyan.
 Şirin bu çeşməyçün yolundan qaldı,
 Xosrovu bu çeşmə dərbadər saldı.
 Hər kas çeşmə üstə dincələr, yatar,
 Quru çörəyini suda isladar.

Onlar qəm yükünü aldı bu yerdə,
 Nazik ürəkləri düşdü min dərdə.
 Hər ürəyidağlı gəlsə çeşməyə,
 Məcburdur palçığı basıb keçməyə.
 Bax o qan çeşməsi, parlaq Günəşə,
 Taşnaya azabı etmişdir peşə.
 Şah imkan yaratdı o aya bir az,
 Kacavasız gəlin aparmaq olmaz.
 Pəri çıxıb sudan quştaq silkindi,
 Paltarını geyib, Şəbdizi mindi.
 Dedi öz-özünə: "Bu gənc kimdir, kim?
 Fələktək dövərdə hərlənir mənim.
 Heyrət!.. Əgər deyil sevgilim bu şəxs,
 Görünce qəlbimi niyə verdim bəs?!
 Xosrovun geyimi laldır deyirlər,
 Bəs o nişan hanı, dildarsa əgər?"
 Bilmirdi ki, səfər edərkən şahlar
 Ehtiyatdan geyir başqa cür paltar.
 Qəlbi deyirdi: "Qalx, nə gözləyirsən?
 Qarışdır gülünü bu şəkərlə sən.
 O bir şəkil idi, bu parlaq candır,
 O bağlı bir sözdü, busa ayandır".
 Ağıl dedi: "Döndər üzünü, bəsdir,
 İki yana namaz qılmaq əbəsdir.
 Bir dövərdə bir cüt bədə içilməz,
 Bir bəndəyə iki ağa seçilməz.
 O şah olsa belə bu gözəl cavan,
 Bunu soruşmazlar bu yerdə öndən.
 Qoy pərdədə görsün məni, bu xoşdur,
 Pərdəsiz olana daim toz qonur.
 Hələ mənim sirmim deyil aşkar,
 Birdən bu pərdədən çıxsam nə olar?
 Öz qara quşunu səyirtirdi, getdi,
 Nal səsi balaqla öküzə yetdi.
 Səbə yelindən də yeyin qaçan at
 Qaçmaqda fəlayi eyləmişdi mat.
 Sürətdə çatmazdı o ata pəri,
 İzini görməzdi divin gözələri.

Bir an sonra Xosrov baxdıqda geri,
 Görmədi o yerdə heç bir nəfəri.
 Oyana-buyana atını sürdü,
 Nə dili, nə də ki dilbəri gördü.
 Çəşmə ətrafında gazdı bir qadər,
 Tapmadı gövhərdən orada əsər.
 Heyrət etdi necə o könül çalan
 Bu tezlədə oldu gözündən pünhan.
 Baxırdı heyratla donmuş ağaca –
 Bəlkə bir quş olub qonmuş ağaca?
 Yuyurdu gözünü yaş ilə bəzən,
 Balıqtək axtardı ayı çəşmədən.
 Bəzən körpü salır yaş dolu gözü,
 Bəzən sındırırdı körpünü özü.
 Gözləri qaralıb gicallənərək
 Yıxıldı çəşməyə birdən balıqtək.
 Bir nalə çəkdi ki, titrədi cahan,
 Fələk öz işindən oldu peşiman.
 Gazirdi Şəbdəzi, o canalanı,
 Bir gözü qarğanı, biri tarlanı.
 Tarlantək cumurdu dərəyə, dağa,
 Sanki tarlanı çalmışdı qarğa.
 Qəlbi sıxılırdı qara qarğadan,
 Qarğatək qaraydı gözündə cahan.
 Qara qarğa oldu öz ağ tarlanı,
 Tikana çevrildi, güllü, reyhanı.
 Əsər söyüd kimi ayıldı başı,
 Su yerinə içdi qanlı göz yaşı.
 Günəşə ayıldı o söytüd beli,
 Çövkən qayırarlar söyüddən, bəli!
 "Alışib-yanaydı bu mərdümgiyah!" –
 Deyərək qəlbindən çəkdi odu ah.
 "Bahar tapdım, bir bar dərmədi əlim,
 Fərat gördüm, suya dəymədi dilim.
 Nadan oldum, gövhər çıxdı əlimdən,
 Görək min daş vurum bu qəlbimə mən.
 Gördüyüm bir güllü dərmədim səhər,
 Əfsus, gecə aldı onu küləklər.

Açılmış nərgizi gördüm sular da,
 Donmuşdu heyratdan buztək sular da.
 Deyirlər su dursa torpaq zər olar,
 Bəs niyə cəvayə döndü bu nigar?
 Bir hüma başıma salmışdı kölgə,
 Təxtim asimana qalxmışdı bəlkə?
 Kölgədən ay kimi qaçdım ırağa,
 Odur kölgə kimi düşdüm ayağa.
 Kimlər yəhərimdən uyuyar bu qanı?
 Qan tökməyə bundan sərt qılınç hanı?
 Yuxu deyil, gördüm oyaqlıqda mən –
 Bir güldü, çıxarkən su çəşməsinə.
 Boş, gülsüz görürəm indi çəşməni,
 Odlar tikan kimi yandırsın məni.
 Kim buyurdu mənə: "Aydan üz döndər?"
 Kim dedi: "Bəxtini qürbətə göndər?"
 Hansı bir div məni sövq etdi buna –
 Göz yumub baxmayım cənnət bağına?
 Hər yerdə səbr etmək yaxşıdır, ancaq
 Burda saldı məni ovumdan uzaq.
 Canımı eləyib şimşəktək bir şam
 Yersiz səbrə özüüm yandıraçağam.
 Su içmiş olsaydım o çəşmədən mən,
 Alovlar çıxmazdı indi qəlbimdən.
 Nə gözəl söz demiş o hindu, bir bax:
 "Əlində mal keçdi, tez ye, ey qoçaq!"
 Bu bağda qırmızı, ya sarı güldən,
 Meyvə yeyən peşman olmaz könlüdən.
 İndi mənəm, bir də qəlbimin qanı,
 Qəlbimdədir qəmin iti peykani.
 Qapazla başıma o qadər döyəm,
 Ta ki, hər tükümlə "Ya rəbbi!" deyəm.
 Bəlkə bu dərd bir az mənədən əl çəkə,
 Bu ürək yangısı soyuya bəlkə.
 Qanı çox bir bədən şişərsə, albat,
 Qanını almasan, olarmı rahat?"
 Bir xeyli ağladı, göynədi, yandı,
 Çəşmə ətrafını gazdı, dolandı.

Gah özündən gedir, gah ağlayırdı,
Çeşməni gül kimi qucaqlayırdı.
Əldən qaçdığı sərvçin, doğrusu,
Gülündən rəng qaçdı, sərvindən də su.
Quru ot küləkdə fitrəyə necə,
Əsdi sərv qaməti yərə düşüncə.
Düşündü: "O ayüz olsaydı insan,
Bu yerdə qoyardı bir iz, bir nişan.
Bəlkə bir maləkmış, bəlkə də pəri?
Bela çeşmələrdir onların yeri.
Heç açmaq olarmı bu sirri məgar
Ki, Xosrov sevmişdir bir pəri, peykar?
Süleyman qoyum bir adımı hələ,
Sonra pəriləri gətirim ələ".
Bela fikirləşir, belə deyirdi,
Ürəyini qüssə, kədər yeyirdi.
Şah kəsdı ümidi o şux dildardan,
Arran paytaxtına yollandı ordan.

ŞİRİNİN XOSROVUN SARAYINA YETİŞMƏSİ

Düzəltmək istəyə bir işi fəlak,
Əvvəlcə min oyun çıxartsın görək.
Xəznə verməmiş olsa bir əkinçiyə,
Görək o əkinçi əvvəl inciyə.
Həyatın yolunda olmasa tükən,
Olarmı güllərin qədrini bilən?
Bir neçə gün hicran dağıyla tək qal,
Ayrılıqdan sonra xoş olur vüsəl.
Ayrılmıca Şirin orda Xosrovdan,
Yaxınlıqdan ona üz verdi hicran.
Hər gün soraqlayıb Xosrov Pərvizi,
Madain qəsrinə sürdü Şəbdizi.
Tərk edib gəlinlik adətlərini,
Gəlincək gəzirdi sanki ərinə.
Verdi kənzlərə özünü nişan,
Bəxş eylədi bağa bir sərv-i rəvan.
Şirinin üzünü görən kənzilər
Dodaq dişlədilər həsədlə yeksər.
Gəlmiş kimi hamı şah hüzuruna,
Hörmət eylədilər Xosrovtək ona.
Dedilər: "Xosrovun düzdür imanı,
Tapmışdır belə bir könül yaxanı.
Bir işıq gətirdi sübhə bərabər,
Onun ataşıyla yandı ürəklər".
Hal-əhval tutdular sonra qonaqdan,
Dedilər ki: "Göstər, biza ver nişan:
Kimsən, haralısan, de adın nədir?
Sən hansı yuvanın quşusan, de bir?"
Pəriüzlü Şirin utandı bir az.
Bela yerdə, albat, yalansız olmaz.
Dedi: "Məcəramı desəm çox çəkkər,
Qoy qalsın tə Xosrov gələnə qədər.
Qayıdıb gəlincə Xosrov səfordan,
Ağah edər özü sizi xəbərdən.

Yaxşı baxın ancaq bu qara ata,
Dəyar bir xəzinə cavahirata".
Elə ki sözünü dedi o gövhər,
Yüz nazla oturdı onu kənzilər.
Ay üstünə güləb səpdi hər kənz,
Şahlıq axuruna bağlandı Şəbdiz.
İpək paltarına inci düzərək,
Verdilər Şirina başqa bir bəzək.
Açdı vüsal güllü vədə bağında,
Şirin şirin yatdı öz yatağında.
O qəsrdə olan bir çox rəqiblər
Sandılar kənzidir bu dilişəkər.
Bütün kənzilərlə o nazlı nigər
Kənzilər sayaqı edirdi rəftar.

XOSROVUN ATASINDAN QAÇMASINDAN ŞİRİNİN XƏBƏR TUTMASI

Mədəində Şirin gözəylər vüsal,
Şirin dodağından axırdı bal.
Bir ay səbr elədi, çəkdi intizar,
Sonra da Xosrovdan oldu xəbərdar.
Bildi, qorxub şahdan, ova getmişdir,
Örənən tərəflərə safər etmişdir.
Çaresiz ürəyi dərldəndi yaman,
Yoxdu bu dərddə, əlbəttə, dərman.
Bir neçə gün əslə evdən çıxmadı,
Elə bil sınımışdı qolu-qanadı.
Bir acı həqiqət açıldı ona –
Bildi Xosrov imiş çıxan yoluna.
O imiş yoldakı – qəlbini yaxan,
Günəş kimi durub hey Aya baxan.
Vurdu öz başına iki əliylə,
Pəşman oldu artıq, gəlmədi dila.
Bələ bir neçə gün səbr etdi, durdu,
Sonra kənzilərə işarə vurdu,
Dedi: "Dağ atəyi safalı, tamiz,
Bir yerdə tikdirin mənə qəsr siz.
Gül işrə böyümüş bir dağlıyam mən,
Al gülüm saralmış bələ istidən".
Mehriban bir gözəl dedi gülərək:
"Ey gözəllər şamı, ərimə şamtaq,
Başqımız səninçün sərin havalı,
Yer düzəldin, deyib, gözəl, safalı.
Əmr etsən deyərək usta sənətkar
Dağlıqda səninçün bir qəsr hazırlar".
Dedi: "Şahlar şahı buyuran sayaq
Bir qəsr tikdirin, tez olsun ancaq".
Həsəd çəkən qızlar görüb bu işi
Bəcnayə xəlvdədə dedilər: "Kişi,
Var burda bir afət, gözəl, füsunkar,
Babil dağlarından gəlib son vaxtlar.

Yerə bir "qalx" desə, qum olub axar,
 Sonra da toz olub göylərə qalxar.
 Göyə bir amr etsə: "Harlıma, dayan!"
 Qiyamətə kimi tərpenməz, inan.
 Bir saray istəmiş bizdən o afət,
 Yox onda biz qədlər istiyə taqət.
 Eylə yer ki, insan az getsin ora,
 Mələk də gəlməsin rast insanlara.
 Bu caduya "yaxşı bir yer" seç, bəyan,
 Havası pis olsun, yolu nal tökan.
 Orda bir qəsr tik biz deyəni kimi,
 Bizdən haqq tələb et, al zəri, simi".
 Bu sözləri deyib aşub-daşdılar,
 Ona pul, xəz, ipək, daş-qaş saçdılar.
 Bənnə xazinəni gördü, sevindi,
 Dedi: "Başa yetər arzunuz indi".
 Hər yanda dağlıqda insandan kənar
 Bir yer axtarırdı usta sənətkar.
 Bir yer tapdı, isti, həm ürəkşayan,
 Orda qocalardı beş gündə cavan.
 Kirmanşahdan kənar on ağac qədər,
 Nə Kirmanşah, uzaq, an ucqar bir yer!
 Orda bir tikinti başladı bənnə,
 Cəhənnəmdə etdi bu qəsrə bina.
 Kim ora bir gəlsə, anlayırdı tez:
 Cəhənnəmlə huri sazışa gəlməz.
 Qara örtük saldı gəco oraya,
 Şirin köçüb getdi yeni saraya.
 Şəhvətini məkrini görməmiş cavan
 Bir neçə qız ilə olub mehriban,
 Gəldilər bir yera, – zindan kimi dar,
 Gövhər kimi daşda tutdular qərar.
 Xosrovun qamini yoldaş edərək,
 Hər iki aləmə qapandı ürək.

Xosrov görəndə ki, dalda qaldı su,
 Ağlar gözələrinin qaçdı yuxusu.
 Nə qədər o yerdən uzaq olurdu,
 Qəlbina mayusluq, kədər dolurdu.
 Təsəlli verirdi özünə bəzən,
 Deyirdi: "Qalxmayıb Günəş üfüqdan,
 Bəlkə burdan getsəm düz gündoğana,
 Çataram günəşə, yetərəm ona".
 O güldodaq gəlib çatcaq o yera,
 Nəsim xəbər verdi sərhədcilərə.
 Məmurlar qabağa yüyürüşdülər,
 Yoluna döşəndi xalı, ipək, zar.
 Orda gördü rana, şux parilər var,
 Onu görmək üçün çox can atırlar.
 Gözəlləri görmək ona xoş gəldi,
 Bir neçə gün qalıb orda dincəldi.
 Ordan birbaşa gedib çıxdı Muğana,
 Muğandan da keçdi düz Baxərzana.
 Məhin Banu bundan tutunca xəbər,
 Əmr etdi pişvaza tədbir görsünlər.
 Azuqə topladı, qoşun düzəltədi,
 Şahu pişvaz üçün hərəkət etdi.
 Ədəb gözləyərək, şaha yaraşan
 Hədiyyə gündərdi ona saraydan.
 O qədərdi qulam, ipək və gövhər,
 Yazmaqdan katiblər yorğun düşdülər.
 Banu özü gəldi şah dərğahuna,
 Şah da çox ehtiram göstərdi ona.
 Təxtin bir yanında Banu oturdu,
 Qalan, əl-əl üstə hüzurda durdu.
 Şahlar şahı Xosrov dedi: "Necəsən?
 Həmişə xürrəm ol, qəlbini olsun şən.
 Əziyyət versə də sənə bu qonaq,
 İstəməz heç başın ağrısın ancaq".

Banu görüb belə mehribanlıqı,
 Böyük fəxr bildi bu mehmanlığı.
 Danışdı, nəfəsi bir səhər yeli,
 Min bir tərifi ilə açıldı dili.
 Xosrov sarayına arxalanaraq
 Şah idi Banunun istəyi ancaq.
 Xosrova hörmətlə bir həftə tamam
 Təhəfələr göndərdi hey səhər-axşam.
 Bir həftədən sonra, gözəl bir gündə,
 Bir gün ki, görməmiş günəş, ömründə,
 Şah sultanlar kimi taxta əyləşdi,
 Tale ona quldu, sevinc bir əşdi.
 Yenəcə tarlənmiş qara biğləri,
 Gözəllər qəlbini etmişdi yarı.
 Yağma qulamaları olmuşdu munis,
 Gözəl sərvistana dönmüşdü məclis.
 Sözlər qaynaşdı, qızğındı nəfəs,
 "Sənin qulamunam" deyirdi hər kəs.
 Əngəl törətmirdi işrətə dövrən,
 Dostlar dilbiləndi, könül anlayan.
 Banu öpüb yeri qalxdı ayağa,
 Xosrovlə başladı o danışmağa.
 Dedi: "Gəl bizimlə Bərdəyə gedək,
 Qışı qalaq orda, gəzək, kef edək.
 Bizim bu Bərdənin yeri arandır,
 Suyu çox, otu çox, bir gülüstandır".
 Xosrov qəbul etdi, dedi ki: "Sən get,
 Ardınca durmayıb gələmən əlbət".
 Sübh açıldı, Xosrov qalxdı ayağa,
 Oradan yollandı birbaş Ağ bağa.
 Hər yan abadlıqdı, hər yan günəşdi,
 Şahın taxtı-tacı burda yerləşdi.
 Çadırlar quruldu hər tərəfdə tez,
 Burda bir yer tutdu özünə hər kəs.
 Banu əzizlədi o cahangiri,
 Qulluğa söz yoxdu, rahatdı yeri.
 Şahın günü kefdə-damaqda keçdi,
 Şirinin qəmiylə acı mey içdi.

XOSROVUN KEF MƏCLİSİ VƏ ŞAPURUN GƏLMƏSİ

Bir gecə, novruzdan daha şən gecə,
 Bayram gündüzütək xoş, rövşən gecə,
 Şahın çadırında saray nəğməsi,
 İncə sözlülərin mehriban səsi...
 Nədimlər hikmətdən açmışdı söhbət,
 Bir yanda məzhəkə, bir yanda ülfət.
 Kəyan çadırının dörd yanı bu gün
 Alan keçəsiylə əlvandı bütün.
 Qapıda sıyrılmış polad qılınclar
 Yadların başını dibdən qoparar.
 Çadırlarda yanan udun, ənərin
 Qoxusu çökmüşdü hər yana dərin.
 Şərəblər edirdi içəni xumar,
 Ortada od dolu qızıl manqallar.
 Ərman kömüründən alınan ataş
 Bir kefli zəncidir, sevincli həbəş.
 Göbək müşkülü kimi neçə rəng alır,
 Əvvəl al rəng olur, sonra qaralır.
 Neçin ud qoxulu bu qara kömür
 Qara rəngdən sonra al rəngə dönür?
 Qara, rəng götürməz deyirlər, ancaq
 Od necə qızartdı qaranı, bir bax!..
 Bu hiyləni ona öyrətdi zaman:
 O silir qaranı saçlarımızdan.
 Barmaqalar kandlitək o bağa girdi,
 Banövşəni biçib, lələ bitirdi.
 O, dağ qarğastək geyinmiş qara,
 Boyanub dimdiyi qızıl qanlara.
 Odur yaralanmış qanlı qaraquş
 Qara ilan kimi muncuğa uymuş.
 Kömür – hindistanlı bir atəşpərəst,
 O da Zərdüşt kimi oxuyur "Avost".
 Bir həbəş mirzəsi getmiş Bulqara,
 Qırmızı qələmlə yazırdı qara.

Qışı bir reyhana döndərən odur,
 Qışın da reyhanı istidir, oddur.
 Sürahlilər banlar xoruz kimidir,
 Lazım gələn zaman onlar səs verir.
 Xoruzun başında görüb odlu tac,
 Bəzən kəklik yanır, bəzən də turac.
 Kabab və öyirdək axırdı çaytək,
 Bəzən kəklik gəlir, bəzən də ördək.
 Alma, narınc vermiş dodaq-dodağa,
 Al şarab tökülmüş qızıl bardağa.
 O qədərdi narınc, o qədərdi nar –
 Bir hoqqabaz olub oynayı ruzgar.
 Dünyaya təptəzə bir ruh verdilər,
 İçib kef çəkdilər səhərə qədar.
 İpək tel çanqlərdə dəsgah çalanlar
 Açıdılar ürəkdə, könüldə nə var.
 Pahləvi nəğməsi axıb hər yana
 Bir yangın salmışdı daşın bağırma.
 Kaman Musa kimi yanır, inləyir,
 Çalan xanəndəni durub dınləyir.
 Oxuyan bir gözəl qəzəl başladı,
 Bu kefi, işrəti çox alqışladı:
 “Xəzən küləkləri versəydi aman,
 Həyatın bağçası olardı xəndan.
 Zəmanə eyvanı nə xoş olardı
 Əbədi olsaydı bu dünya, bari!
 Dövrəyə göz qoyub diqqətlə baxsan,
 Yerini qızan zaman “qalx” deyir zaman.
 Bu qəsrin əsası boşdursa belə,
 Şərab iç, tezliklə onu ver yela.
 Dünəndən, sabahdan kim verər xəbər?
 Sabah hələ yoxdur, keçib dünənlər.
 Əldə nəqdi ancaq bir günümüz var,
 Ona da şamadaq yoxdur etibar.
 Gəl ağzı dolusu deyək, gültüşək,
 Mey içək, qoy dünya bəzənsin göyçək.
 Bir gecə yuxusuz qalsaq nə olar?
 Torpağın altında çox yuxumuz var”.

Şah sərxoş, saqının alında bir cam,
 Çoşqan sasi tutmuşdu hər yanı tamam.
 Xosrovun sərvətək gözəllərindən
 Biri gəldi ora, sevincək və şən.
 Dedi: “Şapur gəlib, rüxsət istəyir,
 Gəlsin, ya gəlməsin, şahım nə deyir?”
 Xosrov sevincindən saçrayacaqdı,
 Tərpenmədi, əqlin sözlünə baxdı.
 “Şapuru hüzurə buraxın”, – dedi,
 Qəlbi həyəcanla yaman titrədi.
 Tələşli ürəyi ümid, qorxudan
 Şübha qılıncıyla bölündü bu an.
 Göz yolda qalanda bölünər ürək,
 Ağır bir baladır ayrılıq çəkmək.
 İşgəncəsiz olmaz heç qəm, doğrudur,
 Gözü yolda qalmaq lap yaman olur.
 Yollarda qalmasın heç kəsin gözü,
 Həsrat ömrü qırır, saraldır üzü.
 O Maniya bənzər nəqqaş gələrək,
 Naxış saldı yerə – öpüşdən bəzək.
 Yeri öpdü, yenə qaldı yerində,
 Bu qul kimi durdu şah qənsərində.
 Oturtdu onu şah, etdi mərhəmət,
 Məclisi yadlardan eylədi xəlvət.
 Ondən xəbər aldı sərgüzeştini,
 Bu yerin, dağ-daşın vəziyyətini.
 Şaha dua etdi o müdrik kişi,
 Dedi: “Rəvac olsun şahımın işi!
 Qoşunu düşməyə qələbə çəlsin,
 Bu dövlət papağı başında qəlsin.
 Olsun səadətə yoldaş istəyi,
 Hər gün başa çətsin bir xoş diləyi.
 İşin təfəsilatı, desəm, çox çəkkər,
 Başına gəlmişdir nə macəralar.
 Ancaq şah ki, deyir, danışım görək,
 Borcumdur şahuma itaət etmək!”
 Əvvəldən axıra nə bilirdisə,
 Söylədi Xosrova o hissə-hissə.

Qızların gözümdən gizləndiyindən,
 Dağda bulaq kimi səsləndiyindən,
 Səhərlər çeşməyə necə gedərdi,
 Ayı Müqənnəyə necə göstərdi,
 Necə şəkli asib eladi əfsun,
 Bir fitnəni etdi şahuna məftun.
 Onu hindulartək çıxardı yoldan,
 Etdi şah qəsrinə birbaşa rəvan.
 Elə ki söz təzə bahara gəldi,
 Xosrovdan bir nalə göyə yüksəldi.
 Şah yalvarıb dedi: "Şirini mənə
 Necə rəm eylədin, danış, de yenə".
 Mübəndis söylədi: "Oldum huşiyar,
 Burda şah bəxtinin köməyi də var.
 Kaməngərxanəyə girəndə özüm
 Ox qayıran kimi itiydi gözüm.
 O gümüş bədəni, daş ürəkli
 Aldım ələ, mənə açdı dilini.
 Nə gördüm, zəkası, xoş surətiylə
 Bir Məsih bağlamış o hər bir telə.
 Üzü təzə açmış gül kimi tərđi,
 Bədəni bir badam, cüt ləpələrdi.
 Bir incə bel gördüm, dərđlər məlhəmi,
 Bir tükə bağlamış iki aləmi.
 Qarışqa gözümdə bir Xuzistanı
 Xatırladır nazik, kiçik dahanı.
 Dodağı dəyməmiş heç bir mövcuda,
 Bir aynanı öpmüş, sərxoşkan o da.
 Kimsəyə dəyməmiş o əl, o barmaq,
 Bircə saçlarını oynatmış ancaq.
 Belə tükədən nazik bir nazəndir,
 Ağzı adından da onun şirindir.
 Aləmin fitnəsi olsa da, fəqət,
 Aləm kimi şahə vuruldu afət.
 O ayın qəlbini coşdurdum belə,
 Sonra da Şəbdizi gətirdim ələ.
 Qaraquş belində ayı bu sayaq
 Yüz fənd ilə saldım yola, çaparaq.

Xəstəydim, neçə vaxt mən burda qaldım,
 Odu ki Şirini tək yola saldım.
 Bilirəm, çəkmişdir o çox məşəqqət,
 Şah qəsrinə indi çatmışdır albat".
 İxtiyarsız onu şah qucaqladı,
 Gövhərə qarq etdi, aziz saxladı.
 Çox təşəkkür etdi, əforin dedi:
 "Aydın oldu mənə hünərin", - dedi.
 Çəşmə əhvalatı, o ay, o həsrət
 Şapurun sözüənə verirdi qüvvət.
 Şah da gördüyünü danışdı bir-bir,
 Aytüzlüyə necə oldu bir asir.
 Yaşın etdilər ki, o sevimli quş
 Burdan düz Madain şahinə uçmuş.
 Qət etdilər: Şapur durmasın yenə
 Düşsün parvanətək nuran izinə.
 Zümrüdü qaytarsın doğma məkəna,
 Reyhanı qaytarsın yenə bostana.

XOSROVUN ŞİRİN ƏHVALATINI MƏHİN BANUYA XƏBƏR VERMƏSİ

Həyat alomidir hər şeydən üstün,
Cavanlıq gündür ən qiymətli gün.
Hayatdan yaxşı şey dünyada nədir?
Gənclikdən gözəl şey bir əfsanədir.
Dünya böyüyüdü dünyada Xosrov,
Könlü şən, qəlbi şən bir gənc idi o.
Nəğməsiz bir udun bədə içməzdi,
Çalğısız, rəqssiz günü keçməzdi.
Nə qədər az versə bir oxuyana,
Xəzinə verərdi hər bir dastana.
Bir gün Xosrov öldə bədə içirən
Məhin Banu gəldi məclisə birdən.
Şah ona xüsusi hörmət göstərdi,
Hər zamandan artıq izzət göstərdi.
Yemək vaxtı Xosrov möbidə dedi,
"Bacubərsəm" rəsmi icra etdi.
Hər yeməyə Xosrov uzatsaydı al,
"Bacubərsəm" ə o, edirdi əməl.
"Bacubərsəm" rəsmi mütləq gərəkdir,
Bu, möbid xəbəri dadmaq deməkdir.
Möbidən icaza olarsa əgər,
Hökmdar xəbəri arxayın yeyər.
Banunun yanında böyük məmurlar
Oturub içməyə verdilər qərar.
Xosrov Banu ilə mey içə-içə
Çox söhbət etdi burda gizlicə.
Acı meydən sərxoş olduğu zaman
Söz saldı Şirindən, o məhliqadan.
Onun qaçmasından danışdı nəcinc,
Dilində taəssüf, qəlbində sevinc.
Dedi: "Qardaşınız qızı, deyirlər,
Bir uca sərvdir, bir nazlı dilbər.
Eşitdim ki, atı yeltək qacırmış,
Ən qə qəşu kimi onu qacırmış,

Bir qasid gəlmişdir bizim ölkədən,
Ondan xəyir xəbər eşitməmiş mən.
Burda qalsam əgər bir-iki həftə,
Bilərəm gizləni hansı tərəfdə.
Adam göndərəm çağırın geri
Yuvasından qaçmış o şux dilbəri".
Bu sözü eşitdi Banu, qəflətən
Huşu getdi başdan sevindiyindən.
Torpaq kimi düşdü, şaha yalvardı,
Qəlbədən gələn həzin nələsi vardı:
"Hardadır? Yuxuma girseydi o dürr,
Görsəm ki, daryanın içində üzür,
Gözümlə çıxarıb onu dənizdən,
Cantək sevilir, ona can verərəm mən".
Şah taxtını öpüb təşəkkür etdi:
"Ay və Zöhrə öpsün bu taxt, - dedi. -
Yerlər, göylər olsun parəstişkarın,
Şərqi, qərbi tutsun sənin qulların!
Dedim bu yerlərə ayaq bəssə şah,
İqbalın da üzü güler o sabah.
Birləşib iqbalin bizimlə, albat,
Bir çox belə ovlar edəcək övdət.
Şah qasid göndərsə Şirinçün əgər,
O qasiddən gərəkdir mən tutam xəbər.
Gülgünü verərəm ona gedirən,
Şəbdizlə bir döldür dediyim köhlən.
Büdrək olsa da, Şəbdizə ancaq,
Yerində, qaçışda Gülgün çatacaq.
Aydın yanındasa o Şəbdiz bu gün,
Yüyməkəda ona tay gələr Gülgün.
Şəbdiz əgər orda yoxdursa artıq,
Ancaq Gülgün olar Şirinə layıq".
Xosrov buyruq verdi: "Gətirilsin at,
Verilsin Şapura indi, bu saat".

Şapur atı mindi çox tələsərək,
 Bir an yubanmadan yola düşdü tak.
 Mədain mülkündə salmadan haray,
 O sevimli ayı axtardı bir Ay.
 Gördü o ayüzlü sarayda yoxdur,
 Onun öz qəsrinə yollandı Şapur.
 Qəsrin qapısını döydü bir qadar,
 Açdılar, dedi: "Var Xosrovdan xəbər".
 Şapura göstərib layiqli rəftar,
 Şirinin yanına yola saldılar.
 Şapur təza qəsrə girərkən ancaq,
 Qəmli bir yer gördü, dünyadan uzaq.
 Bir daş yumurtaya girmişdi gövhər,
 Cəhənnəmdə idi o mələkpeykər.
 Şapur lələ döndü gövhəri gürcək,
 Üz sürtüdü torpağa təzim edərək.
 Onun ay üzünə təriflər dedi:
 "Yolu necə gəldin, ay dilbər? – dedi. –
 Söylə, necə oldun zülmədən azad?
 Bu könlüm olmurdu heç qayğıdan şad.
 Ümidim var, bu, son çətinlik olsun,
 Bundan sonra qəlbim şadlıqla dolsun.
 Bu nə yerdir, qəlbə gətirir xiffət,
 Kim sənə bu yeri gördü məsləhət?
 Bu zülmətdə sənər məhəbbət nuri,
 Belə cəhənnəmdə qalarmı huri?
 Bir üzrü var, o da nöqsandır, nöqsan,
 Guya daşda olur ləl hər bir zaman".
 O Çin naqqaşını Şirin görərkən
 Şirin arzusuna yetişdi birdən.
 Utanıb əliylə tutdu üzünü,
 Təşəkkür eləyib dedi sözünü:
 "Yədiyim qamları sənə söyləsəm,
 O acı damları sənə söyləsəm...
 Yox, yox, nə dil deyər, nə söz anladar...
 Gəlməsin bir daha geriyyə onlar.

Sən necə demişdin: gəldim saraya,
 Orda beş-üç malun düşdü araya.
 Nəçə kaniz vardı orda fitnəkar,
 Hərə öz kefində, gəl, ləzzət apar!
 Açıb Zöhrə kimi əl-qol hər biri,
 Mizana qoyurdu orda dayarı.
 Təmiz gəlin idim, mən ayrılaraq
 Bir ovuc cələbdən yaşadım uzaq.
 Onlardan ayrılıb yaşamaqçün tək,
 Dedim: mənə bir qəsr tikilsin gərək.
 Həsratdan qəlbimi döndərib qana,
 Mənə tikdirdilər belə bir bina.
 Səbrimin səhridir bu qara daşlar,
 Səbrtək bu daşda bir acılıq var.
 Bu cansızın yeri onlar bəyəndi,
 Neyləyim, qatlaşdım, səbrim tükəndi".
 Şirine söylədi Şapur: "Dur, gedək!
 Parvizin əmrinə itaət edək".
 Şirini Gülgünə mindirdi naqqaş,
 Arzu gülgünə apardı birbaş.
 Çatınca Gülgünə Şirinin əli,
 Ülkarədən və aydan düşdü irəli.
 Bir dövlət qaşuydu deyəson o at,
 Sanki uçururdu onu dörd qanad.
 Bir yanda qalmışdı Xosrov biqorar,
 Sıxırdı qəlbini uzun intizar.
 Düzdür ki, intizar çəkmək yamandır,
 Sonu vəsəl olsa, yenə asandır.
 Nə qədər xoş olur cəfa çəkərək,
 İntizardan sonra arzuya yetməklə.

XOSROVUN ATASININ ÖLMƏSİNDƏN XƏBƏR TUTMASI

Oturmuşdu bir gün şah yarı xumar,
Gözləyirdi, bəxti haçan aylar?
Bir qasid tələsik gəlib yanaşdı,
Fələ Hindistandan hekayət açdı.
Çin kasası kimi kərpiyi nəmədi,
Zənci tükü kimi qaməti xəmədi.
Çin-zənci xətlə bir məktub gətirdi:
"Çin – Zəngibar taxtı şahı itirdi.
Bu türk xasiyyətli dövrən dönürkan,
Hürmüzü eylədi ikicə gözdan.
Cüt incini kasib minadan yənə
İynəyə taxdılar bir sap yerinə.
Pardəsiz qoydular cüt oyunçunu,
Sürmə deyil, millər incitdi onu.
Ədalət Yusiflək qaçdı divandan,
Ona çəkdi Yəqub dağını zaman.
Sənə verdi onun gözüünü dünya,
Aldı nizasını, verdi bir asa.
Dünyaya göz yumdu dünya saları,
Dolandırmalısan sən o diyarı".
Taxta yaxın olan kəslər hər biri
Yazıb anlatmışdı gizlicə sirri:
"Amandır, tez gəl ki, götür bir tədbir,
Dünya aldan getdi, özünü yetir.
Başın gılabilisə, orda yuma, gəl,
Sözü ağzında kas, dilə uyma, gəl!.."
Xosrov zamanadən ağır dərd aldı,
Kəməndi uzatdı, pardanı saldı.
Gördü ki, zamanın vofası yoxdur,
Bal ilə sirkəsi bir yerdə olur.
Bu fani torpağın yoxdur ilqarı,
Bəzən bal rast gəlir, bəzən də art.

İşdə dönüklük var, sevgidə hicran,
Şirin ayrı olmaz eslə acıdan.
Bir bulaq qumundan asudə olmaz,
Bir kuza daşından salamat qalmaz.
Öz qeydinə qalsan, tut qəm yolunu,
Rahət olmaq üçün – ədəm yolunu.
Əsasını cantək pak elə, bağla –
Bu torpaq zindanın ağzını bağla.
Gözlə, soyar sənə bu oğru dünya,
Bel bağlama, salar sənə qovğaya.
Yoxdur bu dükandan birca sap alan,
Ardınca gəlməsin iynə, ya tikan.
Bir kudu su içsə hər gün, bu ruzgar
Axır kudu kimi onu saraldar.
Əgər çirtlamasa ağac budağı,
Heç bir bahar görməz dünyanın bağı.
Bir belə ikiqat qırmasa fələk,
Mumiyyə zərrəcə eyləməz kömək.
Öldürməmiş sənə geydirməz kafon,
İpəkqurdu olma, ol çək ipəkdən.
Nəyinə lazımdır gül rəngli paltar?
Bil, mürdəşir bir gün onu aparar.
Günəş və Ay kimi bir paltar geyin,
Olsun haşra kimi yoldaşın sənin.
Qoy dünyada qalsın bu naz, bu nemət,
Bir parça çörəyə elə qanaət.
Ey dünya! Nə qədər zülm edəcəksən?
Məni qəmləndirib güləcəksən sən?
Mən qəmliyəm, görüm sən şad olma heç!
Xərəbəyəm, sən də abad olma heç!
Buğda göstərərək arpa sətirsən,
Bir çürük, dayarsız arpadır buğdan.

Əlindən buğdatək mən qozbel oldum,
Doymuş arpa kimi saraldım, soldum.
Bir arpa yeməmiş sənin əlindən,
Buğdatək azilib üyülmüşəm mən.
Buğda göründüyün artıq abəsdir,
Dəyirman olduğum mənim də bəsdir.
Gecədən-gecəyə çox yaxşı olar
Arpa çörəyilə mən açam iftar.
Nizami, İsatək çəkil bir yerə,
Dünyanı tərk etlə ot yeyənlərə!
Bu eşşək minməklə, bu ot yeməklə,
Zənn etmə, çatarsan İsayə belə.
Diriykən eşşəktək sən çək zəhməti,
Sağkən qiymətlidir eşşəyin əti.

XOSROVUN MƏDAİNƏ GETMƏSİ

Elə ki Allahın əmriylə bir gün
Hürmüzün şahlığı puç oldu bütün,
O cavan şah gəlib uğurlu vaxtda
Öz məmləkətində oturdur taxtda.
Ürayi Şirinə bağlı olsa da,
Ölkəni tərk etmək olardı xata.
Bir yandan ölkəyə şahlıq edirdi,
Bir yandan ürayi yarıqın gedirdi.
Dünyanı tikdirdi, abad etdi,
Fitnədən ölkəni azad etdi.
O qədər zalimə oldu pasibən,
Çıxdı Nuşirəvan xalqın yadından.
Məmləkət işini qurtardı, sonra
Başladı yenə də qonaqlıqlara.
Günləri həmişə ovda keçirdi,
Ovlayır, quşlayır, şərab içirdi.
Görünce qəlbini sevgi titrədir,
Rəqiblərdən sordu: "Şirin necədir?"
Onlar xəbər verdi: "Var bir neçə gün
Tərk etmişdir qəsri sənin gülüzlün.
Hərə apardısa, Şapur apardı,
Şahdan icazəsiz nə haqqı vardı?"
Çoxın hiyləsinə şah qaldı heyran,
Anladı, acizdir nə qədər insan!..
Şəbdizdi Şirindən qalan yadigar,
Ancaq o at idi şahə qəmkuşar.
Şəbdizlə vururdu gününü başa,
Gövhər ümidiylə dözürdü daşa.

ŞAPURUN ŞİRİNİ YENƏ ƏRMƏNƏ GÖTİRMƏSİ

Şirini götürüb qayıtdı Şapur,
Ancaq gördü Xosrov o yerdə yoxdur.
Şirini Gülgündən düşürtdü yenə
Banunun o gözəl güllüklərinə.
Bağa bir sarv saldı, behiştə bir hur,
Göyə Günəş verdi, nəzərlərə nur.
Qohum-əqrəbalar, kanizlər, qullar
Çəkirdi Şirinə çoxdan intizar.
Şirini görəndə öpdülər yeri,
Torpaqtək ayağa düşdü hər biri.
Çox şükür etdilər, nazir verdilər,
Atəşgaha xeyli pay göndərdilər.
Banunun halını əgər sorasan,
Evə sığmaydı xoşbəxtliyindən.
Qocaydı, bir anda lap cavan oldu,
Yenidən dirilmiş bir insan oldu.
Şirinin başını basdı bağrına,
Dünya yeni rəngdə göründü ona.
Şirinə göstərdi bir nazü-niyaz –
Onları yüz beytlə vəsf etmək olmaz.
“Dövlət xəznəsindən, şahlıq mülkündən
Götür, payla, – dedi, – özün bilirsən”.
Utanmasın deyə, artıq sormadı,
Keçmiş ahvalatı üzə vurmadı.
Bilirdi ki, bu iş abəs deyildir,
Məftun olduğuna möhkəm dəlidir.
Xosrovdan duymuşdu bəzi şeyləri,
Gümüş bədənlidən vardı xəbəri.
Çoşmuş mey küpünü örtmək istədi,
“Günəşi palçıqla suvayım”, – dedi.
Oxşayıb deyirdi ona: “Qulaq as,
Dərman qəbul elə toxtayıb bir az”.

Navaziş göstərib öz parisına,
O köhnə əhdini tutmuşdu yenə.
Bəxş etdi Şirinə yetmiş gözəli
Ki, sürsün ömrünü meyli, məzəli.
Oyun sevən falak yenə tazadan
O şux gözəllərçün yaratdı gülşən.
Şirin o qızları gördü gülərək,
Ulduzlara vurdu aydan bir bəzək.
Yenə başladılar işrətə, eyşə,
Köhnə aylanı etdilər peşə...

XOSROVUN BƏHRAMDAN QAÇIB ƏRMƏNƏ GETMƏSİ

Zəfərin açan aydın, aşkardır,
Dəmir iradə bir qızıl qardır.
Xoşdur yüz qalpaqdan bir şah papağı,
Yüz iti qılıncdan fikrin bıçağı.
On adam öldürər bir qılınc əgər,
Düşünco ordunu salar dərbadər.
İradəli Bəhram aldı bir xəbər,
Ki, olmuş Xosrova qul çox ölkələr.
Başına dolmuşdu şahlıq həvəsi,
Bu işdə yar oldu öz iradəsi.
"Hürmüzün gözünü kor edib" deyə
Xosrova şər atıb saldı fitnaya.
Bilmirdi Yusifi düşərsə kənar
Yəqubun gözündən nuru aparar.
Məktublar göndərdi hər yana gizlin,
Orda gözəl nəqşi göstərdi çirkin:
"Bu uşaq şahlığı anlayan deyil,
Şah olmaz atanı öldürən qatil...
Onunçün bir içim od rəngli çaxır
Yüz qardaş qanundan daha yaxşıdır.
Bir çalğı sasına verər bir ölkə,
Ona nəğmə xoşdur bir eldən bəlkə.
İşdən soyumuşdur qızıdığından,
Xəmdir, bilməz nədir yaxşı və yaman.
Ürəyi sevgidən çarpaz dağlıdır,
Şirinin saçına könlü bağlıdır.
Bu baş vuran şuxdan üz döndərin siz,
Başınızı vursa nə edərsiniz?
Yaxşısı budur ki, onu həbs edək,
Bu odla, bu suyla necə yol gedək?
Bəlkə bu tənbehdən bir öyüd ala,
Almaz, atasitək ölər biryola.

Siz qılıncı onun yolunu kasın,
Mən şirtək gəlirəm, siz də talasin!"
Raiyyatı şahın üstünə saldı,
Bu tədbirlə o şir qələbə çaldı.
Şahənşah gördü ki, baxtı yatmışdır,
Xalq üz döndərmişdir, onu atmışdır.
Qızlla baxtına qüvvət verirdi,
Pulla düşməninə güc göstərirdi.
Bir gün düşməni gəlib saraya çatdı.
Raiyyat əlini taxta uzatdı.
Pərviz yalnız qalib sıçradı birdən,
Şabdizin belinə taxtın üstündən.
Düşündü ki, tacdan baş qiymətlidir,
Çıxdı aralıqdan, düşmədi əsir.
Kayan taxtı-tacı sahibsiz qaldı,
Başqa bir cahangir dünyanı aldı.
Zəmana Xosrova olmadı pənah,
Bəhram qarşısında məğlub oldu şah.
Müxtəlif şatırcədə qanlı zəmana,
"Şah" dedi Xosrova, vermədi xana.
Yüz hiyləylə qaçıb oyan-buyana,
Yetirdi özünü Azərbaycana.
Sızlayan könlündə Şirinin dərdi,
Birbaş "Muğan" deyib atı döndərdi.

ŞİRİNLƏ XOSROVUN OVLAQDA GÖRÜŞMƏSİ

Dünya görmüş kişi başladı sözə:
– O dünya axtaran yetişi düzə.
Har yanı gözərkək edirdi şikar,
Şirin oldu orda birdən aşkar.
O gözəllər şahı kənziləriylə
Ovlağa çıxmışdı oynaya-gülə.
Ovçular rast gəldi, ov ova baxdı,
Sanki bir-birini ovlayacaqdı.
Hər ikisi olub eşqdən xumar,
Öz yoldaşlarından uzaqlaşdılar.
Cavan sərvə bənzər iki oxatan
Mahəbbət oxuna oldular nişan.
Birinə vermişdi şahlıq ali tac,
O biri etmişdi yüz tac tarac.
Birində tar güldən çıxmışdı sünbül,
Sünbül içindəydi o birində gül.
Biri ənbər saç qulağa salmış,
Biri kəməndini çiyinə almış.
Birini Ay görsə çakar xacalat,
Birinə buxağı qəmərə zinat.
O qədər baxdılar biri-birinə,
Baxışmaqdan doldu yaş gözəlinə.
Nə ayrı düşürdü Şirindən Pərviz,
Nə keçə bilirdi Gülgündən Şəbdiz.
Doşluq binasını burda quraraq,
Onlar bir-birindən tutdular soraq.
Adını bilincə biri-birinin,
Düşdülər üstündən onlar yəhərin.
Bir saatdan sonra huşa gəldilər,
Torpağa sapıldı göz yaşı – gövhər.
Utana-utana əhval sordular,
Dedilər, yaxşından, yamandan nə var.
Söz çoxdu, ehtiyat etdilər, ancaq,
Dedilər: yaxşıdır qısa danışmaq.

Quştək bağladılar göyləri yera,
Quş kimi qalxdılar birdən yəhərə.
Dörd tərəfdən çapıb gəldi atlılar,
Hər yandan yetişi nazlı bir nigar.
Gördülər ki, eşqin bürcündə durub,
Canlı Günəşlə Ay boynunu burub.
Onların sevgisi qəlbə od vurur,
Atlar hərəkətsiz dayanıb durur.
Mat, heyran qaldı hər onları görən,
Çünkü ayrılmırdı Xosrov Şirindən.
Bir neçə qarınca söylədi pünhan:
“Biri Bilqeyisdir, biri Süleyman”.
Hər tərəfdən gəlib çıxdı qoşunlar,
Səf çəkib durdular hey qatar-qatar.
Ela ki topladı qoşunlar sux-sux,
Yer gavü mahiyə deyirdi: “Yazaq”.
Şirin Xosrov şahı dedi: “Hökmdar,
Mənim kimi saysız kənzilərin var.
Tacın yaraşıqdır uca göylərə,
Ucalığı taxtın vermişdir yera.
Yeddi iqlim boyu bu dünya bütün,
Hökümü altındadır şahımın bu gün.
Ancaq bu yaxında bir evimiz var,
Şahın sayəsində qayğıdan kanar.
Şah buyursa ora, məmnun qalartıq,
Onun belibəğli qulu olartıq.
Qarınca evinə gələrsə bir fil,
Qarınca sevinib, açar şirin dil”.
Şah da cavab verdi: “Can qəbul etsən,
Qonağın olaram çox havasla mən”.
Mən təşəkkür etdi şahı o nigar,
Sevincindən axdı gözündən yaşlar.
Əmr etdi: tez getsin, versin bir nəfər
Şahın gəldiyini Banuya xəbər.

Banu olan kimi işdən xəbərdar,
Oyandı qəlbində şirin arzular.
Şahın qabağına çıxartdı peşkaş,
Şabaşdan pay aldı həm Ay, həm Günaş.
Xosrovu düşürdü elə eyvana,
Kiçik bir budaqdı Tuba da ona.
Başı buludlarda bir saraydı bu,
İki meydan qədr eni, həm boyu.
Tapsızınq verərək çox üzrxaha
Göndərdiyi peşkaş layıqdı şahı.
Peşkaş xəznə verdi şahı o qədr, –
Sayını nə qələm, nə dil söyləyər.
Şahın ürəyində olduqca Şirin,
Eşqi Şirin kimi olurdu şirin.

MƏHİN BANUNUN ŞİRİNƏ
ÖYÜD VERMƏSİ

Cütçü saf tum səpsə torpağa ağar,
Şübhasiz, torpaqdan saf tum göyarər.
Pak adam gövhəri saxlasa təmiz,
Gövhər də bulaşmaz torpağa hərgiz.
Banu həm ismətli, həm də kübardı,
Xosrovdan, Şirindən xəberi vardı.
İki qəlbin fikri almışdı onu,
Necə yola versin odla odunu?
Şirine söylədi: "Qızım, bilginən,
Bütün gözəllərin sultanısan sən.
Yüz şahlığa dəyər bir nazın sənin,
Dünyalara dəyər avazın sənin.
Arxanca kölgətək gəzir səadət,
Sənin bəzəyindir ismət, nəzakət.
Camalın dünyaya daim nur saçır,
Hüsnün ismətinin pənahındadır.
Qapısı möhürlü xəzinəsan sən,
Xəbərdar deyilsən yaxşıdan, pisdən.
Dünyanın cürbəcür hiylələri var,
Gah yaqutu azar, gah dürr oğurlar.
Ürəyimə dəmb, gələm cahangir
Səninlə qovuşmaq niyyətindədir.
Sənə vurulmuşsa ağər bu Xosrov,
Əlinə düşmüşdür çox gözəl bir ov.
O çox səbrsizdir, sən də yaxşı bax,
Qorxuram ki, sənə qurar bir duzaq.
Şirin dilə tutar, mən bir söz deyər,
O şirin halvanı müftəco yeyər.

Sən rüsvay olarsan, qalarsan belə,
 Onun könlü coşar başqa eşq ilə.
 Elə rəftar elə o Günəşlə, bax,
 Düşmə təndirinə çörəkdən qabaq.
 Eşitmişəm: on min güllüzlüsü var –
 Şəkər dodaqlılar, zəncir saçlılar.
 Açılırsa hər gün o qədar güllü,
 Bir gülə bənd olmaz könlü bülbülü.
 Bir gövhərdən əgər düşsə uzağa,
 Cəhd eyləyər onu satın almağa.
 Görsə ki, vəfalı, ismətlı qızsan,
 Elçi göndərəcəkdir adətlə, inan.
 Adın bu dünyada namuslu qalar,
 Olarsan cahanda böyük hökmdar.
 Əgər o aydırsa, biz afitabıq,
 O, Keyxosrov, bizsə Əfrasiyabıq.
 Yaraşmaz kişinin dalına düşmək,
 Bu sifət qadında olmasın görək.
 Çox təzə-təz güllü əldə tutdular,
 İyləyib, iyləyib, sonra atdılar.
 Çox şərab tökdülər gül qadahlara,
 Daddılar, sonra da tökdülər yərə.
 Bilirsən, baş uca olduğu zaman,
 Xoşdur əra getmək eşqbazlıqdan”.
 Şirin bu sözlərə qulaq asırdı,
 Sanki qulağından sırğa asırdı.
 Qəlbina yatırdı bu sözlər yaman,
 Onun da könlündə bu oddu yanan.
 Yeddi parlaq göyə and içdi Şirin,
 Müqəddəs kitabə eylədi yəmin:
 “Gözümdən qanlı yaş töksə də, heyhat,
 Olsam, olacağam bir halal arvad”.

Şirinin andını eşitdi Banu,
 Qayıq, nigaranlıq tərki etdi onu.
 İzn verdi şahla o rast olanda
 Otursun, danışsın evdə, meydanda.
 Bir şərtlə, gizlində olmasın ülfət,
 Camaat içində etsinlər söhbət.
 Oturdu Xosrovlə Şirin xoşqılıq,
 Çəmənlər onlardan aldı yaraşlıq.
 Ertəsi gün Günəş çöldə gülərkan
 Bir tapə düzəldi dürrü-gövhərdən.
 Günəş ordusunun ilk kaşfiyyatı
 Bürcislə Zöhrəyə nizalər atdı.
 Lakin bütün ulduz qoşunlarından
 Tək Günəşə qarşı olmadı duran.
 Dişi aslan kimi yetmiş nəfər qız
 Şirinin yanına gəldi qayırsız.
 Cürətdə hər biri bir İsfəndiyar,
 Rüstəmi-Zal kimi ox atandılar.
 Çovkan oynamaqda çox qevikdilər,
 Göydə qapırdılar topu, müxtəsər.
 Oxdanlar asıldı şux sərvlərdən,
 Sarılar atıldı yohərə birdən.
 Ay üzü rübəndə bürümüşdülər,
 Şahın hüzuruna yola düşdülər.
 Xosrovun hacibi hörmət göstərdi,
 Vurğun şah könlünü onlara verdi.
 Çox nəvaziş ilə yerindən durdu,
 Sağ yanında Şirin gəlib oturdu.
 Na gördül.. Hər yanda nadir gözəllər,
 Şəkər dolu bir ev, bal dolu şahər.
 Bilmirdi güclüdür gələcək zöhrələr,
 Cıdırda təkbatək göstərmiş hünər.

Rübəndli qızları bir görsün deya,
Meydana getdi o, tez aylanmaya.
Oyun meydanına çatanda səhər
Şadlıqdan uçurdu pəriüzülər.
Hər Ay Günaş kimi eylədi cövlan,
Doğdu hər kaklıkdan bir tülək tarlan.
Xosrov gördü onlar belə olmuş:
Çamanda qırqovul, ovda qaraquş.
Şirina dedi ki: "Gəl at çaparaq,
Bu geniş düzəndə çövkən oynayaq".
Xosrovun topuna çövkən atdılar,
Gözəllər səş-küylə at oynatdılar.
Söyüdüyə döndü yollar bir anda,
Yer Aya söyüddən səndəl atanda,
Topa yel alından vuranda çövkən
Günaşın topunu salırdı tovdan.
Bir yanda durmuşdu ayıl ulduzlar,
Şah, ayan tutmuşdu bir yanda qorar.
Meydanda maralla oynayırdı şir,
Turac qaraquşu alırdı asir.
Gah günaş vururdu topu, gah da ay,
Şirinlə şah düzə salmışdı haray.
Çövkən oyunundan artıq bezdilər,
Meydan ətrafını sürüb gözdilər.
Gecə-gündüz kimi Şəbdizlə Gülgün
Hərlənib meydanı dolandı bütün.
Ordan çöl tərəfə at sayırdılar,
Ov arıncı çıxıb düzə getdilər.
Ov vurdular düzə, dağda o qədər
Ki, sayı bilməzdi onu min nəfər.
Oxlar o qədər ki, vurmuşdu yara,
Qamışlıq olmuşdu yer qulanlara.

Hər xarımın oxu, atlan niza
Ceyranı çaməndən salmışdı düzə.
Bu dişi şirlərin at minməsindən
Lap heyran olmuşdu Xosrov görərək.
Hər biri meydanda bir hüma idi,
Ov axtaran zaman əjdaha idi.
Şah Şirina baxıb deyirdi: "Görək,
Bu ov mənə necə sovqat verəcək!"
Birdən bir ceyrana sataşdı gözü,
Az qaldı ov olsun ona şah özü.
Sərxoş bir maraldı əlində şəmşir,
Ceyran avazına ovlanmışdı şir.
Bu dünya fəth edən ovçuya Xosrov –
O böyük şah özü olmuşdu bir ov.
Göy tovuza vida edinca bağa
Gül dərməyə gəldi bir qara qarğa.
Tovuzlar ciltvədən yorulmuşdular,
Qarğa qanadlara oldular süvar.
Yurd-yuvalarında üz gizlətdilər,
Yatıb dincəldilər səhərə qədər.
Astana öpənələr səhərə yənə
Yığılıb gəldilər şahın evinə.
Yenə də başlandı çövkən, top atmaq,
Ceyran, maral qovmaq, köhlən oynatmaq.
Belə keçirdilər bir ayı tamam,
Məşğul olurdular bu işlə müdam.
Xosrov bir behəna, fürsət gazirdi
Ki, balkə Şirine eyham sezdirdi.
Lakin düşmürdü heç əlinə fürsət,
Bu bəndi açmağa tapmırdı möhlət.
Axşam o baldodaq qayıdan zaman
Səadət quşutək şad və xuraman,

Şah Şirina dedi: "Gözəllər şahı!
Ey üzü dövlətin şən nəzərgahı!
Gəlsənə biz sabah erkəndən duraq,
Firuza göylərdən bir bəhrə alaq.
Mey gəlsin, qurulsun işrət məclisi,
Kəf edək, ucalsın şən nəğmə sesi.
Şad ol, ya qəmli ol dünyada – birdir,
Bildiğini köhnə dövrən elayir.
Mədam bu dünyadan getməliyik biz,
Ömr edək qayğısız, qəmsiz, kədərsiz".
Göz üstünə barmaq qoyub o pəri:
"Yuxun şirin", – deyib tez öpdü yeri.
Xosrovun qəlbində şirin vadələr,
Deyirdi: "Tez olsun, açlıns səhər".

XOSROV VƏ ŞİRİN

MƏHİN BANUNUN ŞİRİNƏ
ÖYÜD VERMƏSİ

BAHAR ÇAĞI XOSROVLA ŞİRİNİN GƏZMƏYƏ ÇIXMASI

Asimantək, yaşıllıq geymiş o qoca
Cavan budaqları işə salınca,
Cavanı, qocanı – tamam nə ki var,
Gülzarın seyrinə yenə çıxarar.
Kavus xəttini gül çıxarar yerdən,
Tovuztək bəzənər bənövşə hamən.
Quşlar da eşqindən şirin dil açar,
Köhnə sevgilər də təzə gül açar.
Şirinlə şad oldu Xosrovun canı,
Fərəh, sevinc tutdu bütün cahanı,
Bu şadlıq zamanı gülüzlü bahar
Geydirdi hər gülə bir yeni paltar.
Güllər bayrağına sancmışdı başa,
Fəxtə quşundan da qaçırdı qarğa.
Yasəmənler saqi, nərgiz əldə cam,
Bənövşə xumardı, gül məstdi tamam.
Üzlərdən örtüyü atmışdı yellər,
Bütün aşıqlara çatmışdı xəbər.
Şimal yeli çölə səs salıb yenə,
Vurdu filqulağa öküzgözünə.
Yer paltar geymişdi xoruzgülündən,
Çiçəklərə olmuş Mörvanuş məskən.
Çamanda sərvlər nə qədər yüksək,
Lalələr eşqdən yırtmışdı köynək,
Bənövşə çiyninə hörük salmışdı,
Nəsrin sırğasını yellər almışdı.
Əl üzə durmuşdu reyhanlar qoşa,
Çiçəklər sancmışdı darağı başa.
İkicanlı yerdən çıxan bitkilər
Açmışdı çamanda, düzdə təzə-tər.
Yaşılığa düşür göydən incilər,
Zümrüd üzərinə yağır gövhər.
Süddən doymuş ceyran bu xoş gündüzdə
Çıxıb anasıyla gazirdi düzdə.

XOSROVUN KEF MƏCLİSİNDƏ ŞİR ÖLDÜRMƏSİ

Qırqovul açmışdı qanad reyhana,
Əlvən qanad vermiş reyhan da ona.
Hər şaxda bir təzə bahar çiçəyi,
Əldə şabaş tutmuş güllün göyçəyi.
Cah-cah vuran bülbül, oxuyan turac,
Aşıqlar səbrini edirdi tarac.
Məhəbbətlə dolub çaqlarkən bahar
Sevgisiz yaşayan könüldən ağlar.
Xosrov, Şirin hər gün qayğıdan azad,
Gəzirdilər böylə köntülləri şad.
Gah bir çəmənlikdə mey içirdilər,
Gah da bir dağlıqda gül seçirdilər.
Əldə bada, gəzib reyhanlıqları,
Sərxoş üz tutdular Şahruda sarı.
Bağladılar çayın yanında attı,
Ucaldı rud səsi, qalxdı bayatı.
Şəkər gülüşləri dadlı Şirin
Şahrud qamışını eylədi şirin.
Neysandan feyz aldı sanki sədəflər,
Şirinin üzündən nurlandı o yer.
Müşki saçlarından ucuzdu anbar,
Qurban kəmiş şirin ləbina şəkər.
Baliyla şəkərə güldü o qədər,
Xuzistana çatdı fəğanı-şəkər.
Müfərrəhla olmuş nəsimi dəmsəz,
Ətrindən müşklər edirdi pərvəz:
Şah kimi boy atmış sərvə yuxarı,
Heçdir ona cənnət ağacları.
Nərgiz gözlərini gül görən zaman
Cırdı üz-gözünü utandığandan.
Calalda gülləri ötən yasəmən
Bir kəviz olmuşdu Şirinə qəlbən.

Gəzməyə çıxmışdı şah bir gün erkən
Yanında Şirintək gözəldi çəmən.
Hər kəsin Şirintək ola həmdəmi,
Hər yer xoşdur ona, nə dərdi, qəmi!
Bir yer bəyəndilər: atırlı, gülşən,
Hər yana baxsaydın açmışdı süsən.
O cənnət misalı yerdə durdular,
Şaha bir möhtəşəm çadır qurdular.
Bürüdü çadırı qullar, kəvizlər,
Sanki aya dövrə çəkmişdi ülker.
Oturmuşdu Xosrov, Şirin bu zaman,
Hicran asılmışdı bir ayağından.
O al sürəhi ki, tutmuşdu saqi,
Gülüb səslənirdi: "Eys olsun baqi!"
Vermişdi əl-ələ eşq ilə şarab,
Şah bu iki meydan olmuşdu bitab.
Qaldıraraq tozdan göylərə duman,
Qızmış bir şir çıxdı qəfləten yandan.
Sərxoştək qoşunun camına düşdü,
Qoşun şirdən qorxub yaman hürküşdü.
Gəlib yaxınlaşdı şir bərigaha,
Acıqlı-acıqlı yanaşdı şaha.
Qılıncsız, zirehsiz şah sıçrayaraq,
Atıldı şir üstə şirdən də qoçaq.
Yumruğunu ələ hiddətlə çaldı,
Şiri bihuş edib torpağa saldı.
Əmr etdi: "Durmayın, başını kəsin!
Boğazdan çıxarın qanlı dərisini!"
Sonra şahlar tökdü belə bir tədbir:
"Məclisdə də qılınc əldə görəkdir".
Pərviz şir gövdəli olsa da, şahdır,
Çünkü şahlar olar təkkinli, ağır.
Sərxoşluqda şirə döyüş başladı,
Şir yıxan olmuşdu sərxoşun adı.
Şirin gördü düşüb əlinə fürsət,
Xosrovun əlini öpdü, nəhayət.

Bir toza şərbətə döndü ləbləri,
 Xosrovun alına səpdi şəkəri.
 Şah ləbindən öpüb dedi: "Ey mələk,
 Şəkər alda deyil, ağızda görək".
 "Bəli!" deyərək öpdü şirin ləbləri,
 Söylədi: "Buradır öpüşün yeri!"
 Birinci qasiddi o şəkərli cam,
 Xosrovdan şirinə apardı peyğam.
 Başqa yüz yeni cam aldısı ələ,
 Yadırdan çıxmadı o ilk piyalə.
 Sonralar verilən yüz mey camı, bil,
 İlk verilən qədər dəyərli deyil.
 Camun əvvəlində şərbət saf olur,
 Sonuncu qədəhlər xılt ilə dolur.
 Arx yanında bitən birinci güllər
 Yüz bağça gülündən yaxşı iy verər.
 Bir sədəfdən ilkin olan mürvari
 Çox nadir ləldən durur yuxarı.
 Nəco dadlı xuruş olsa da, insan,
 Yaxşıdır qazanın üstü altından.
 Aşıqlar içəndə dadlı şərbəti
 Unutdular bütün dərddi, zəhməti.
 Bir doqquq xalvət yer tapan zaman
 Ayırmaq olmurdu südü şarəbdən.
 Keşikçini sorxoş görən oğrutak
 Ləl oğurlamağı niyyət edərək,
 Onlar bir gözüylə reyhan akirdi,
 Birilə düşmənsə keşik çəkirdi.
 Görəndə düşməndən bir əz fürsət var,
 Tələsik bir öpüş qoparırdılar.
 Sorxoş olmayanda hər işi nazdı,
 Ləbinə simurğu yaxın qoymazdı.
 Mast olan zamanda şahdan əl çəkmiş,
 Öpüşdə Xosrovla olurdu əlbir.
 Hər qucaqlayanda şah onu qızgın,
 Lalətak yarırdı ağ üzü qızın.
 Üzünü dişləyib amən çağında
 Bənövşə akirdi gül yanığında.
 Xocalət verirdi o göy ləkələr
 Ki, ay da bu dərddən qaranlıq sevor.
 İstər sorxoş olsun, istərsə ayıq,
 Qoymazdı kişanı kənar bir anlıq.

Gündüzdən işıqlı, aydın bir gecə...
 Aləm nurlanmışdı Ay görününca.
 Əsirdi ruh verən sərin bir külək,
 Əsirdi چراغی söndürməyərək.
 Burada qaranlıqdan var birçə nişan,
 Həyat suyu olmuş o yerdə pünhan.
 O qara çadırdə ismətdən qeyri
 Qoruyan yox idi nazlı dilbəri.
 Səbə könüllərdən tozu silmişdi,
 Ulduzlar səhərə qıcanmış dişdi.
 Qapıydı o gecə hər bir arzuya,
 Murad doğulmuşdu o gecə guya.
 Gövhərin sapını qırırdı Zöhrə,
 Mirvari yığdı ay sadəflərə.
 Yer müşk ölçmədəydi hey dayanmadan,
 Hava da olmuşdu bir otir satan.
 Müşk paylayırdı ətrafda yellər,
 Yerin də göbəyi saçdı anbar.
 Yayıldı aləmə bahar nəsimi,
 Ətirləndi bütün hava ud kimi.
 Zöhrə nəğmə deyib salmışdı haray,
 Yarı tutulmuşdu bir həftəlik Ay.
 Həmsöhbət olmuşdu ülkər nədimtək,
 Ütarid üfüqdə rəqs edirdi tək.
 Gecə quşlarına olmaqçün rəhbər,
 Boynundan zəng asdı tez şöbərələr.
 Toxluqdan zövq alıb quşlar sevindi,
 Çalib-oxuyurdu yuvada ində.
 Müxtəlif olsa da o səslər bütün,
 Gecənin sazıyla gəlirdi düzgün.
 Firdun taxtına əyləşdi Sultan,
 Cəmşid qiblasına bağladı iman.

Şirinin üzündən işıq alaraq,
 Şah yandırmamışdı başqa bir çıraq.
 Reyhanın atrilo o asen yellər
 Xosrovdan Şirina yetirdi xəbər.
 "Bu gecədən daha xoş gəcə gəlməz,
 Bu ıydan daha xoş bir iy yüksəlməz.
 Neçin uzaq qalsın vüsəl bu qadər?
 Qovuşaq nur kimi, nuruşa əgər.
 Qan biriksə neçin cüşə gəlmirsən?
 Coşursansa neçin baş görmürəm mən?
 Xoş havadır, nədən gülməyək gərək?
 İsti təndir varkən yapmıyaq çörək?
 Hər gündə göyərmez yeni bir bahar,
 Hər saatda düşməz təloyə ovlar.
 Yaxşısı budur ki, ruzini yeyək,
 Görülməli bir iş görülsün gərək.
 Çox ovçu: "Özümə qismətdir", – dedi,
 Gördün, çörəyini qurd-çuşlar yedi.
 Qurd dedi tülküyə: "Sən işə bir bax,
 Mən axtarıb tapdım, sən yedin ancaq!"
 Şahın Ay haqqında bu dedikləri
 Günəşi salırdı yolundan geri.
 Ehtiras divini boğub o anda,
 Qız sadiq qalmışdı içdiyi anda.
 Bir yanda taxtında şah oturmuşdu,
 Qullar ayaq üstə səf-səf durmuşdu.
 Taxt önündə Şapur dayanmışdı tək,
 "Gənci-badavərd" in xəznədantək,
 Bütperəst günəşi yanda durmuşdu,
 On narməmali qız dövrə vurmuşdu.
 Firəngiz, sərvə boylu gözəl Süheylə,
 Əcəbnus, Fələknaz, bir də Hümeylə,
 Hüməyun, Səməntürk, nazlı Pərizad,
 Xütanxatun, bir də Gövhərmülk dülşad.

Güləb və lal rəngli mey işə düşdü,
 Pərilər mey içib xeyli güllüşdü.
 Sərxoşluq həyəni qaçıran zaman
 Ağıl baş götürüb çıxdı aradan.
 Xosrov buyurdu ki: "Hər ürək çalan
 Növbətlə söyləsin bir yeni dastan".
 O zərbəf köynəklilə, lal bəzəklilə
 Aya ipək salmış, qulağa gövhər.
 Qəmzələr bir oxdu, qəşlər kamandı,
 Hamısı düz seçib, yaxşı atandı.
 Hər biri açmışdı birco yük şakar,
 Şəkəri Şirina tünq etmişdilər.

ŞİRİNİN RƏFIQƏLƏRİNİN ƏFSANƏ SÖYLƏMƏLƏRİ

Birinci Fıraqız dedi: "Bir zaman
Bir xəzinə vardı torpaqda pünhan.
Fıridun tutanda bu işdən xəbər,
Qızıl xəzinəni apardı yeksər".
Simintən Süheylə dedi: "Bir zaman
Bir sərvin altında gəzib oynayan
Qırqovulu görüb şahin cumaraq
Çaldı onu yerdən bir anda qoçaq".
Şəkər Əcəbmüş də belə dil açdı:
"Bir gün bağda ənbər iyli gül açdı.
Behişt quşu bir gün güllüyə vardı,
Dindiyilə gülü aldı, apardı".
Fələknaz dedi bir gözəl əfsanə:
"Bir gözlə baxırdıq biz bu cahana.
Bir göz də bizimlə bağladı ülfət,
İki göz bir gözədən yaxşadır əlbat".
Hümeylə dedi: "Bir parlaq su vardı,
Yaşıl çəmənlikdə sakit axardı.
Yoldan bir susamış cavan şir gəldi,
Sudan içdi, sonra orda dincəldi".
Hümayun səsləndi: "Bir mədanda ləl
Gizlənirdi, ona gəlməsin xələl.
Şaha baxt yar oldu, edərək qarət
Tacına eylədi o ləli zinat".
Somantürk dedi ki: "Gecə nur səpən,
Mirvari ayrıldı bir gün sadəfdən.
Başqa bir yaqutla tez birləşdirib,
Fələk etdi onu bir şaha nəşib".
Belə söhbət açdı gözəl Parizad:
"Bir ovlaqda bir ay nur saçdı şad.
Göydan günəş endi keçmədən bir an,
Kəməndinə saldı ayı ovlaqdan".
Xütənaxatun dedi: "Bilin, həzrət,

Yalqızdı bir zərbəf geyinmiş şümşad.
Azad bir sərv ilə qovuşdu birdən,
Şümşadla sərv olar bir yerdə çox şən".
Gövhərmülk söylədi: "Bir neçə zaman
Zöhrə də uzaqdı dostdan, aşnadan.
Xoşbəxtlik iqbalın əlini açdı,
Müştəri Zöhrəyə gəlib yanaşdı".
Elo ki Şapura yetişdi növbət,
Məhəbbətdən açdı bir yeni söhbət.
Dedi: "Camda baldı bu şirin sona,
Şahənşah yağ oldu, qarışdı ona.
Rəngi ustalıqla mən qatdığımдан,
Halvalarına da oldum zəfəran".
Nəcəbatlarından söz açdı sonra,
Çox "Əhsən!", "Afarin!" dedi onlara:
"Bu ələməcin, parlaq bir şafəqsintiz,
Biri-birinizdən ayrılmayın siz!"
Şirinin ağzından çıxanda sözlər
Havaya doldu müşk, çöllərə şəkər.
Utanaraq dedi: "Siz bilirsiniz,
Ürək eşqsizdi, sevgili əşşiz.
Şapur gəldi, buna eylədi çarə,
Etdi ürəyimi o para-para.
Bir qəza işidir əşşilik ancaq,
O yazmışdır mənə bu qəzaru, bax.
Fikrim bu naxışdan olmuş pərişan,
Qızarmışdır üzüm utandığımдан.
Xosrovun əlindən mən alsam da cam,
Ona böyük şahlar olmuşdur qulam".
Xosrov söz başlayıb dedi: "Bir kərə
Qara şir çıxmışdı çəmənliklərə.
Şir keçdiyi yolda maral duraraq,
Kəmənd atıb etdi o şiri dustaq.

O maral Şirindir, mən də həməm şir,
 Salmışdır saçından boynuma zəncir.
 Əlimdən tutmasa bu Şirin şəkər,
 Söndürər şəm kimi məni küləklər.
 Yırtıcı şirlərlə vuruşsam, yaqın,
 Yıxaram, yanımda olarsa Şirin".
 Orda dostluq vardı baxsan hər gözə,
 Əl vururdu hamı deyilən sözə.
 Dost qəlbi torpaqdır, ona al vursan,
 Əlin paka çıxar o saat, inan.
 Şirinin ürəyi çuşa gələrək,
 Coşdu, artıdı şaha könlündə istək.
 Qədəhə mey tökdü, dodaq ləltək al,
 Şaha təqdim edib dedi: "Buyur, all"
 Bu deşilməmiş ləl, ləl açırdı,
 Xosrovun üzündə güllər açırdı.
 Gah deyirdi: "Ey cam, tələs ki, bircə,
 Gözəl boxçasını bağlayır gecə".
 Gah deyirdi: "Ağla, piyala, sən də,
 Şirinin ləbindən getməsin xəndə".
 Gah deyirdi: "Dayan, açılma, sahar!
 Gəl gülmə üstümə, gülər üföqlər".
 Məclisin bəzəyi qızlarla fələk
 Üzük oynayırdı ta səhərədək,
 Üzüyü istədi xoruz banında.
 Sübh açıldı, üzük qalmışdı onda,
 Öz şadlıq payını alınca hara,
 Durub üz tutdular çöldən şahara.
 Dünyanı yedilər, qəm yemədilər,
 Azalmadı nəşə bir saman qədar.
 Günəş şüşəsini qırınca daşlar,
 Məxluqa şüşətək dünya gəldi dar.
 Qədəhlərdən tez-tez mey yox olurdu,
 Şüşələr boşalır, başlar dolurdu.
 Bu şüşə ürəkli qızları görəcək,
 Şüşəbazlıq işi öyrətdi fələk.
 Mey içib nəşəni tazələdilər,
 Gecə də bu kefdən oldu tazə-tar.

Dünənki yaqutdan deşib bir qədar,
 Dünənki dastandan yəna dedilər.
 Xosrovun könlündən yarı keçirdi,
 Şirinin eşqilə şərəb içirdi.
 Şərəb bir tovuzdur, həmə də ilansız,
 Şirinin dodağı xurma – tikansız.
 Xosrov bir əlində şərəb dastası,
 O biri əlində bir gül dastası.
 Gah gülü iyləyir, gah mey içirdi,
 Yar könlü almağa yollar seçirdi.
 Etdikcə acı mey canına təsir,
 Yenidən olurdu Şirinə əsir.
 Dodaqlar öpüşlə bağlandığandan
 Sözü işarəylə edirdi bəyan.
 Nazla, işvələrlə alırdı cavab,
 Cavabsız qalmırdı etdiyi xitab.
 Söz danışmadılar, gözləri arcaq
 İşarə edirdi hey qırpılaraq.
 Gecə yatmadılar sabaha qədar...
 Belə keçdi, getdi gözəl gecələr.
 İstidən Xosrovun üzü tərlədi,
 Sübhədək içməkdə onun məqsədi.
 Bəlkə içə-ıça Şirin məst ola,
 O şəkər bu sayaq gələ bir yola.
 Düşmürdü əlinə arada fürsət,
 Rast gələ hədəfə oxu nəhayət.
 Yanında ki vardı o nazlı dilbər,
 Sevinirdi qəlbi sabaha qədar.
 Gecə Şəbdizini o Gülgün günəş,
 Cülovladı, oldu söyüd gülə aş.
 Ay və Günəş ova hazırladılar,
 Şəbdizə, Cülgünə oldular süvar.
 Muğandan Şahruda sürdülər atı,
 Dünyanı doldurdu şənlik büsatı.
 Bəzən ovlaqları oldu Kürbasar,
 Çox quş ovladılar, bəhçə tutdular.
 Gah Məntur çölünə at sürdürlər,
 Ceyrandan, maraldan öldürürlər.

Günler bölünmüşdü çöl-səyahətdə,
Keçirdi vaxtları ovda, işrətdə,
Ələ naqş açarkən gecə gəlini,
Bazarkən ulduzla incə telini,
Şahın da gəlini vəcdə gələrək,
Hüsnüylə məclisə vurdu min bəzək,
Başqa gəlinlər də bir-bir qalxdılar,
Məclis dolu gəlin, şah qalmış bیکar.
Badam əzdi, lakin saysızdı şəkər,
Göyərçin hədsizdi, şahın bir nəfər.
Şahın sağlığına şərab içərək,
Deyib-gültürdülər sevinşin ürək.
Keçmədi mütrübsüz, neysiz bir gecə,
Olmadı badasiz, meysiz bir gecə.
İçki, yar, çiçəklik, cavanlıq dəmi!
Belə gözəl həyat dağdır qəmi.
Gülləri qoxlayıb güllükdən keçmək,
Yarın öz əlindən mey alıb içmək,
Qollarını yarın boynuna salmaq,
Narvan kimi nara sarmaşib qalmaq,
Bir əllə tutaraq yar etəyindən,
Bir əllə can nəbzə yoxlamaq hərdən.
Bəzən qəmzələrdə şəfa axtarmaq,
Öpüşlə nard atıb, vəfa axtarmaq,
Bəzən qucaqlamaq təzə baharı,
Bənövşədən taxmaq gül sığaları,
Bəzən qəm əlindən yanırkən ürək,
Dilbər qulağına sirri söyləmək –
Dünya budur, bu da dünyada yoxdur,
Olsa da, bir anda tar-mar olur.

Bir gözəl gecəydi, ilk bahar idi,
Səadət gəlmişdi, bəxtə yar idi.
Gecəni gündüzə döndərüb məhtab,
Ay almışdı ələ bir qədəh şərab.
Günəşdən işıqlı gecədə bir-bir
Söyüd kölgəsində şərab içilir.
Saqi sədasından, quş məhnisindən
Silinirdi qəlbədən ələmlə hicran.
Axar sulara ay açırdı min sirt,
Səbə eyləyirdi ayələr təfsir.
Sərv-rəvanlarla dolmuşdu hər yan,
Har sərvdə var idi bahardan nişan.
Biri dəf almışdı, biri sağəri,
Güləbzən almışdı ələ digəri.
Saqi mey payladı bir neçə ayaq,
Hamını üzmüşdü gecə yatmamaq.
Onlar oturmaqdan məst olan zaman
Şahdan rüxsət alıb getdilər ordan.
Səldi saqiləri taqətdən xumar,
Mütrüblər bir yanda düşüb yatdılar.
Yad tozundan orda qalmadı əsər,
Tikənsiz olan gül dünyaya dayar!
Şahın artıq tamam səbri tükəndi,
Arzunun ovuna atdı kəməndi.
Aldı o gözəlin qıvrım saçını,
Unutdu möhnəti, qəmi, acını.
Öpdü, dedi: "Gözəl, rəhm et quluna,
Quş düşüb toruna, bir dən ver ona.
Keçən günlərimiz olmuşdur hədəf,
Gəlsin yeni günlər, yeni ruzilər.
Burda birca sansən, bir də mənam, bax,
Söylə, nə üçündür bu yerdə qorxmaq?
Bu qəlbə yanığa yaxınlıq göstər,
İndicə mənim ol, ruzimsən əgər.

Bar verən ağacsan, qalma meyvəsiz,
 Meyvəyə nə qədər həsrət çəkək biz?
 Körpü su üstündə olmasa, düşün,
 Kimə xeyri vardır belə körpünün?
 Qəssab ətrafında hərlənən köpək
 Ciyarini yeyər ciyər görərək.
 Göylərdə qaralan elə bulud var
 Kəndlinin bağını nazla qurudar.
 Sulu görünərək nə qədər şoran,
 Su axtaranları qırb susuzdan.
 Adı bir şüşəyə tökərək zahər,
 Ona şirin demək olarmı məgər?
 Təzə mirvaridən vaz keçmək olmaz,
 Onun dəşilməsi asandır bir az.
 Quzular südəməz yeyilsin gərək,
 Böyüdü – onları qurdlar yeyəcək.
 Göyərçin balası eləsə pərvaz,
 Şahın torlanından yaxa qurtarmaz.
 Sarxoş şirlər kimi pəncə açma gəl,
 Bizdə var şirləri parçalayan əl.
 Dağ marallarının çətinsə yolu,
 Çarə kəməndinin uzundur qolu.
 Əgər çöl çeyranı qaçarsa iti,
 Çox yeyin yüyürür şahın da iti.
 Bu qədər zülfünə düyün vurma sən,
 Zəkət ver, malını qurtar xətərdən.
 Müştəri olarkən nilinə möhtac,
 Nil çayında olsan, yükünü sən aç"
 O şəkər cavablı sözə başladı,
 Şaha şəkər kimi söz bağışladı:
 "Mən kimi bir torpaq layıqdirmi, bax,
 Şaha məhrəmləşsin həmtəxt olaraq.
 Eşşəyimdə elə cürət görmürəm
 Ki, arab atıyla yarışa girəm.
 Deyiləm elə bir hünər göstərən
 Bir şir ovlayanla ayaqlaşam mən.
 Mənim nazım əsla səbəbsiz deyil,
 İstidə bal yemək zərərliyədir, bil.

Bu qızğınlıq ötsə, olar mübarək
 Mənim də şəkərim şahın balıtək".
 Sonra ağıqını qorudu almaz,
 Əfi keşik çəkdi zümürdə bir az.
 Ağılı "Taslim olma!" deyərəkən ona,
 Nə arzu hakimdi, yarab, könülünə.
 Qızarmış tikantək itiydi yaman,
 Nə xoşdur – qırmızı gül aç tikan.
 Zahirədə olsa da acıqı, ancaq
 Könlü məhribandı, ürəyi yumşaq.
 Ox atmaq yerinə, kəməni qəşləri
 Atrdı naz, qəmzə hədəfə sarı.
 Qəmzəsi lavaya hazırca hər an,
 Yüz sülh görünürdü hər baxışından.
 "Əmma, dodağımı eyləmə yara!"
 Deyirən: "Əm!" deyir anlayanlara.
 "Pərdədə olsa da bu gül yanağım,
 Deyir: açıqdı, bax, bu ağ buxağım".
 Sükut möhrü vardı dodaqlarında,
 Şah halqası vardı qulaqlarında.
 Gözlərindən biri eyləyirdi naz,
 O biri deyirdi: "Yox, belə olmaz!"
 Silkinərkən saçı məclisə bəzək,
 Boynu üz istədi o, üz çevirəcək.
 Gördü ki, Xosrovun qəlbə odlandı,
 Tutduğu işlərdən Şirin utandı.
 Şaha dal çevirdi, uymadı dilə,
 Odu söndürürdü bir ağ kükürdlə.
 O, dal çevirməklə deyirdi guya:
 "Qoy olsun mənə şah bu yerdə arxa".
 Yanıldım, şirməyi taxtı verərək.
 Dedi: "Taxtı olsun şahların gərək".
 Bu işində vardı bir başqa hesab,
 Deyirdi: "Üzüm də, arxam da məhrab".
 Bu üz döndərməklə deyirdi aşkar:
 "Bu üzdən işiqlik bir üzüm də var".
 Xoşdur gözəllərdə bu naz, bu rəftar,
 Gözdən qovulmuşu gözədə ararlar.

Bir göz deyir: "Dur get, artıq zamandır".
 Bir göz deyir: "Getmə, getmə, amandır!"
 Doğrudan bu istək yüz cana dəyər,
 İstəmirəm deyər, candan istəyər.
 Xosrov gördü bu ay ıqdan uzaqdır,
 Dərdinə bir çarə olmayacaqdır.
 Cəsarətlə dedi: "Qəlbimin tabı,
 Yar yara qıyarmı bu iztirabı?
 Sən də mey içmişən, mən də, bu nədir,
 Mən sarxoşam, sənə etməyir təsir?
 Sarxoşam, yanımda dolanma huşyar,
 Bilirəm, sənə də mən iztirab var.
 Bu iz azdırmağın faydası hanı?
 Çalib turacını eşqin tarlanı.
 Qəlbindəki sirri örtmək istəsən,
 Öz qəlbinilə görək döyüşəsən sən.
 Yenilmək təblihi çal, ey dilazar!
 Xeyməni quyudan göylərə çıxar!
 Sevdə əldə qılinc araya girsə,
 Qaçmaq məsləhətdir hər igid kəsə.
 Bilirsən ki, qılinc oynadan zaman
 Dikbaşlıq eləsə, məhv olar insan.
 Ürayında mani sevməsən belə,
 Bən, sevan kimi gəl rəftar elə.
 Qəlbini dost deyilsə, "dostam" söyləsin,
 Bu mənə də xoşdur, ona da yaqın.
 Oyuncaq üzündən çox fal açıldı,
 Tale ötdü onu, həqiqət qıldı.
 Nə yaxşı söz deyib bilici insan:
 "Yaxşıdır özünə yaxşı fal açsan".
 Əgər pis düşünsən, pis olacaq fal.
 Yaxşı desən, sənə güler istiqbal.
 Ləbindən nə qədər öpüş almışam,
 Halal eylə mənə onları tamam.
 İstəsən bir daha öpmərəm səni,
 Ancaq ki eşq odu yandırar mənə.
 Mən kimi aşığı öldürdüyüncün,
 Üz cıraraq səhər ağlarsan özün.

Qarım tutar səni, bu yaxşı olmaz,
 Aşıqların qanı heç yerdə qalmaz.
 Mehriban olmağa rəyin yox, tutaq,
 Nə olar öpüşüb, bir az oynasaq?
 Ləbini öpməyə cürətim hanı?
 Ötəyini öpüm, de, astananı?
 Demirəm öpüş ver, mənə ruzitək
 Deyirəm ləbini dərdini görək.
 Bir öpüş verərək, onunu al sən,
 Belə bir alverdən xeyir görərsən.
 Sən bal çeşməsisən, belə naz etmə,
 Sən gəl bu çeşməni mənə gizlətmə.
 Mehribanlıq etsən, səfa sürərsən,
 Əzab versən əgər, cəfa görərsən.
 Çox götürsə səqqə suyu çeşmədən,
 Çeşmənin də suyu artacaq həmədən.
 Bulud suyu saxlar, mən də səni, yar!
 Elə qucaqlaram səni, ey nigar!..
 Canımsan, canına kim qılinc çalar,
 Zülfün bir hindudur, gündüzcə, aşkar
 Mənim varlığımı o çalib-çapar,
 O oğru hindunu əgər tutmasam,
 Oğru bir hindutək mən ölüm bədnam.
 Oğru igid olsa əgər yüz kərə,
 Bir qışqırsan, qorxub sərilər yərə.
 Kamand saçlarını boynuma dola,
 Bu anıq ovla ver gecəni yola.
 Sən könül al, mən də can satım sənə,
 Saqilik eyləyib mey gətir mənə.
 Bu vüsal gecəsi gülsün dodağım,
 Sənəməsin aşnalıq, dostluq çırağım.
 Qulağım hələqənə tabe olacaq,
 Qultək satılıram, al mənə ancaq.
 İşim öpüş saymaq olacaq daim,
 Sən öpüş ver, mən də qoy bir-bir sayım.
 Tale qapısından girək içəri,
 Yaxşı qarşılaysın tale bizləri.
 Bu gecə vaxtımız qoy yaxşı keçsin.

Sabaha ümidi yoxdur heç kəsin.
 Bu gəcə ortada bu nağd var ikan,
 Sabahkı nisyoya göz dikək nədən?
 O qıvrım saçınla oynama, əl çək,
 Bu gəcə mənimlə oyn, ey mələk!
 Qəlbim dərdə düşdü, ver darmanımı!
 Hasarla qoynunla mənim canımı.
 Candan qoyun sən, ey bal çeşməsi sən,
 Yeri var qoynumda cantək bəslənsən.
 Öpsəm ayağından başınadək mən,
 Hər yerin şirindir biri-birindən.
 Bütün bədənində gizlətir Şirin,
 Nahaq deməyiblər adına Şirin.
 Bu şadlıq yaxşıdır, heç olma qəmgin,
 Sən şirin olmazsan olmasan şirin".
 Şəkər dodaq dedi: "Əhdi sındırma!
 Peşiman olarsan, səbrini qırma!
 Şah əhdini qırsa pis olar, inan,
 Baş verməsin gərək pis işlər ondan.
 Abırını tökəkək bir su istəmə,
 Həsil olmayacaq arzu istəmə.
 Arzumla bərabər məhv olsun canım,
 Sən odsan, mən də ud, odunda yanım.
 Eşqsiz də qəlbim çox məhribandı,
 Eşqin ataşılə daha da yandı.
 Zövqün bazarına mən uysam əgər,
 Səninçün hər an bir məclis düzələr...
 Lakin nərd uduzmaz özünə insan...
 Xoş keçirmək olmaz gününü hər zaman.
 Dünyanın yarısı əgər xoş gündür,
 Yarısı yaxşı ad qoymaq üçündür.
 İki yaxşı adı bədnam eyləmək,
 İsməti itirmək, söylə, nə gərək?
 Biz bir-birimizdən gərək utanaq,
 Tanrı qabağında həyadan yanaq.
 Bir qadını yıxmaq, – bu mərdlik deyil,
 Mərdlik göstərsən, sən özün əyil.
 Ucalar özünü əyən insanlar,

Təvazö sahibi hörmət qazanar.
 Bir şirin ağacım, ömrüm bahardır,
 Həm halvəm var, həm də doğubım vardır.
 Əvvəl doğubıma qənaət et sən,
 Taləsmə, halvarı sən yeyəcəksən.
 Doğub iç, halvadan olma nigəran,
 Doğub əvvəl gələr daim halvadan.
 Ağızımızda varkan bizim bal-şəkər,
 Xuzistana neçin eyləyək səfər?!
 Susuzluq söndürən sarın su xoşdur,
 Artıq içilərsə faydasız olur.
 Bir dirilik suyu olsa da bu su,
 Başdan əşşə əgər, vardır qorxusu.
 Can kimi sevmirsə səni bu ürək,
 Demək, öz canını sevməsin gərək.
 Əgər qızdırmalı yeyərsə halva,
 Onun məzəcində çoxalar səfəra".
 Elə ki Şirini Xosrov xam gördü,
 Dildə sət, könüldən işə ram gördü.
 Yalvara-yalvara dedi: "Ey pəri,
 Qəbul eyləyirəm bu qəmzələri.
 Sənə lazım ikan əlimdən tutmaq,
 Əlimi bağladın, bir insafa bax!
 Yüyürdüm dalınca bir sənə yetim,
 Əlim çatsın sənə, artsan şöhrətim.
 Gördüm ki, zülfünə bağlanmışam mən,
 Sən ələ gəlinə mən getdim əldən.
 Demirəm əhdi qır, sən, ey vəfadar,
 Bir neçə busə ver, xumarım, xumar.
 Vadənlə əsiri özün şad ələ,
 Gəl bu ölmüş qulu bir azad ələ.
 Fərəğından ömrüm tikan üstədir,
 Vüsal gülləriylə onu sevindir.
 Balko o güllərdən bir güləb alım,
 Ətriylə sevinim, xoş olsun halım.
 Sən sərxoşsan, saçın əllorimdədir,
 Könlüm xoş olmağa imkan töredir.
 Səninlə mey içib odlanmayımı?

Səni görən zaman şadlanmayımı?
 Sənə bağladığım kəmər zər olar,
 Sənə gülən ağızım bal, şəkər olar.
 Qaçsan məndən, necə möhrədən ilan,
 Mən gül itirərəm, sən isə tikan.
 Baş ağrıtdığımdan incisən əgər,
 Mən başdan keçərəm, ağrın da bitər.
 Qəlbimi al, apar, nigarım sansən,
 Səndən yaxşısı yox, dildarım sansən.
 Üzün ürəyimi etməsə asir,
 Sevincsiz bir ürək kimə gərəkdir?
 Səni başqasına dəyişsə gözüüm,
 O göz düşsün gözdən, bax, budur sözüüm.
 Səndən başqasına meyl etsə bu can,
 Yuxusunda görür toyunu, inan!
 Araya söz düşsə bu gündən sonra,
 Barışıq ümidi qalar saçlara".
 Xoş söhbətlər etdi belə bir qədər,
 Yatdı əllərində sevdini zülflər.
 Fələk yaqut rəngli camı uzatdı,
 Bir udum içirdib yeri qızartdı.
 Başında dünəni meyın xumarı,
 Əlində cam durdu Şirin'in yarı.
 Yənə də başında sevda dolanır,
 Yənə də xirmani od tutub yanır.
 Qızmar hava idi, yanar bir atəş,
 Şölasında yanar ot, ələf, küləş.
 Taxt ipək parçayla bağlanır necə,-
 Şirin'in döşünü sıxdı qayımca.
 Çox səbat göstərdi, çalıldı Şirin,
 Yan keçdi maraldan pəncəsi şirin.
 Xosrovu qərarızsız gördüyü zaman,
 Şirin dedi: "Əl çək bu qızğınlıqdan.
 Nə üçün qızırısan bir bu qədər sən?
 Məni öz yanında rüsvay edirsən?
 Çox danışan olsa ağalar əgər,
 Tez qayıdır üzə qulluqçu, nökrər.
 Neçin danlayırsan nökrəri belə?

Ona ya tənbəh et, ya sükut elə.
 Şahın mindiyi at olarsa axsaq,
 Arzusu da çətin başa çatacaq.
 Şahlığın dövrünü başlayan zaman
 İstəyin çox çətin girər qaşından.
 Ayağı zəncirli, əlində bir cam,
 Sərxoş bir nəfərdən əql ummaz adam.
 Mən durmuşam burda, şahlığı al sən,
 Öz taxtını qaytar, əlindəyəm mən.
 İstəmirəm uzaq düşüm dövlətdən,
 Dövlətlə bir yerdə olmalıyam mən.
 Dövlət sevir, sənə can verirəm mən,
 Belə bir dövlətə deyiləm düşmən.
 Dövlət qapısını özün aç, şadlan,
 Bir uğurlu gündə sən doğulmusan.
 Əvvəl iqbəl axtar, sonra da istək,
 Xəznə axtarmazlar tələsiyərk.
 Əvvəl dil, sonra söz; gözdən sonra nur,
 Əvvəl üzüm olur, sonra mey olur.
 İnsan sabr etməklə yetər kamına,
 Yavaş-yavaş çatar diləriminə.
 Ağlı adamlar səbirsiz olmaz,
 Keçi bir arpayla heç otə dolmaz.
 Belə avaralıq varkən arada,
 Yaxşı olmaz yetsən şahla murada.
 Desəm ki, mən şahın sədiq yarıyam,
 Sənin işlərinə gərəklə yarıyam.
 Mülkünü sən gətir ələ yenidən,
 Baxtin kömək etsə, bax, hazırəm mən.
 Burda sən mənimlə kef edə-edə
 Qorxuram şahlığın əlindən gedə.
 Xəyalında varsa yənə şah olmaq,
 Əfsus ki, tezliklə gərəklə ayrılacaq.
 Bu dövlət əzəldən nəslindədir,
 Çox eyb olsun, indi əlindən gedir.
 Dünyada diribaş qazanar ancaq,
 Cahangirliklə heç tutmaz yubanmaq.
 Hər işdə yubanmaq olsa da mümkündür,

Yubanmaq yaramaz səltənət üçün.
 Bütün tarix boyu şahlara baxsan,
 Görərsən qazanmış daim cəld olan.
 Cavansən, şir kimi cəsarətin var,
 Tacidar olmağa ləyaqətin var.
 Ölkəni fitnadan xilas edərək,
 Qüdrətini göstər bir dəfə görək.
 Almışdır o oğru tamam varını,
 Güclə qəsb etmişdir ixtiyarını.
 Qılınc al, meydanda özünü göstər,
 Mahv olsun qurduğu bütün hiylələr.
 Bəzən qılınc tutub, bəzən də bir cam
 Şahlar arzusuna çatırlar müdam.
 Əlinə bir hindî qılınc götür sən,
 Qoşun yığ dünyanın hər tərəfindən.
 Daşına düşməni hədəf seçərək,
 Sənə yardım edər döyüşdə fələk.
 Kömək eyləyəmən mən də bacarsam,
 Bacarmasam, dua edərəm müdam".
 O ataş qızdırdı Xosrovu yaman,
 Şəbdizin belinə mindi durmadan,
 "Salamat qal, – dedi, – mən gedər oldum,
 Dənizdən, ataşdan yoxdur heç qorxum.
 Allah bilir, oddan çəkinməyəm mən,
 İslanmaram tükə keçsəm dənizdən.
 Zənn etmə yatacam mən bundan sonra,
 Bugündən mən hara, yuxlamaq hara!
 Yerdən qaldıraram uca dağları,
 Bəndimdən qurtarmaz fil ayaqları.
 Fil olub, yatmaram bundan sonra, bil,
 Saxsı yox, olaram doğruçu bir fil.
 Bir eşək çıxartdım dama, nadandım,
 Endirərəm indi, səhvimi qandım.
 Kuzə qayıрмаğı bacaran əllər
 Bir kuzə sındırsa nə olar məgər?
 Mən yaxşı seçirəm qararı, ağı,
 Çoxdan öyrənmişəm gizli yanmağı.

Kama çatmamaqla qorxudub bəzən,
 Gah da mənə mərdlik təlim edirsən.
 Sənin eşqin mənə tacdan eylədi,
 Sevgi çox yerlərdə çox qan eylədi.
 Olmasaydı eşqin başımda, ay qız,
 Bu sevdalı başım qaılmazdı tacsız.
 Fələktək boynuma saldın kəməndi,
 Əsir edib, sonra sən açdın bəndi.
 Mey içirib aldın ixtiyarımı,
 Sərxoşkan bağladın ayaqlarımı.
 Mən sərxoş olanda deyirsən ki, dur,
 Ayıq düşmənlərlə döyüş, zərbə vur.
 Bəli, düşmənlərlə çarpışacağam,
 Lakin o vaxt ki, bu quyudan çıxam.
 Niyyatım budur ki, yolumla gedim
 Ancaq öz işimi mən icra edim.
 Sən ki sövq edirsən mənə bu yola,
 Əməl eyləyəm, nə ola-ola...
 Öz halından mənə verərək xəbər,
 Yaxşı, yaman – dedin sözü müxtəsər.
 Əvvəl uğurluydu çox mənim baxtım,
 Həm tacım var idi, həm də ki taxtım.
 Sən etdin dünyada mənə avara,
 Belə qara günlü, belə biçərə.
 Dolmasa könlümə eşqinin dərdi,
 Mənə bu torpağa kim gətirərdi?
 Bir zamanlar zülfün mənə kəmənddi,
 Söylədiyin hər söz baldı, şəkərdi.
 İndi ki ülfəti mənəndən kəsirsən,
 İcazəmi verdin, getməliyəm mən.
 Mən çıxıb getməkdə qafil deyildim,
 Qonaqdam, təklifi vaxtında bildim.
 Hər gün aylaşdırdım açıq süfrəndə,
 Yol çörəyi verdin, gedirəm mən də".
 Atını səyirtirdi, söyləyib bunu,
 Gələk yollarından çəkdi qoşunu.

XOSROVUN ŞİRİNDƏN KÜSÜB RUMA GETMƏSİ VƏ MƏRYƏMLƏ EVLƏNMƏSİ

Ürayi Şirindən incik gədirdi,
Küsüb Rum elinə səfər edirdi.
Qorxulu yollarda qəlbi tələşdə,
Tacının yerinə dəbilqə başda.
Qorxurdu Bəhrəmin qoşunu görər,
Odur ki durmadan edirdi səfər.
Nəhəng bir qılınçı belinə vurdu,
Altında dördqanad qartal uçurdu.
Yetdi kəlisaya: ona bir zaman
Ulduzlar seyrini açmışdı rəhbən.
Hikmət çapılarını açdı üzünə,
Rəyi işıq saçdı dövlət gözünə.
Ordan ta dənizin sahilinədək
Yol getdi atını yeltək sürərək.
Yolda nə dayandı, nə də dincəldi,
Qüstantoniyyəyə birbaşa gəldi.
Rumun qeysərinə çatınca xəbər,
Dedi: "Xoşbəxtlikdir Rumçün bu səfər".
Dedi: "Uğurludur belə bir iqbal".
Çıxdı qabağına etdi istiqbal.
Qeysər gördü gəlmiş qapıya baxtı,
Təslim etdi ona tez tacı-taxtı,
İsəvi sevindi bundan o qədər,
Verdi ona qızı Məryəmi Qeysər.
Şaha layiq toydan çox danışdılar,
Bir çox şert qoymağa verdilər qərar.
O baxtiyar şahla qız dastanından
Rum əhlinə nələr şah etdi bayan!
Niyatıyla qoşun düzəltməsindən,
Ordu nizamından danışmıram mən.
Bunları demişdi bir başqa yazan,
İndi mən oyağam, yatmış o insan.
Sındırısam özgənin nırxını ağər,
Mənim də nırxımı özgə puç edər.

XOSROVUN BƏHRAMLA MÜHARİBƏSİ VƏ QALİB GƏLMƏSİ

Kef etdikdən sonra şah bir neçə gün,
Dedi: "Qoşun verin mənə, köməkçün".
Qeysər ona saysız qoşun verərək,
Qızilla düzəltdi işi qızıltek.
O qədər toplandı qoşun və yaraş,
Qalanmışdı sanki dağ üstünə dağ.
Dəmir dağ yerindən tarpanən zaman,
Sanki yer titrədi, qopdu bir tufan.
Xosrov cəm edilmiş bu igidlərin,
İçindən ayırdı bir qırx-əlli min,
Qafılən bir gecə keçdi hücumə,
Don zirehə döndü, qılnc da cama.
Bu işdən olduqda Bəhrəm xəbərdar,
O verdi döyüşə şir kimi qərar.
Bəxt tülkülük etsə, belədir qayda,
Şirlik, cahangirlik verməz bir fayda.
Bir-birinə qarşı dayandı səflər,
Qoşun sıralandı, sıyrıldı xəncər.
Ox vıyılıbsından, qılnc səsinədən
Filla şir ödəniyi yarırdı birdən.
Dirilər kar olur təbil səsinədən
Ötülər qalxırdı məqbərəsindən.
Sanki atəşdəndi atların nəli,
Ləl rəngə çalırdı onların yalı.
Atların səsinədən bürclər söküldü,
Yerin qulağına civə töküldü.
Atlar şimşəktək qılnc çalır, bax,
Şirlər döyüşürlər diş qırcıdaraq.
Əcal hər tərəfdə canları pusur,
Bu döyüş yanında məhsər oyundur.
Bətr sinələrə iti nizələr,
Elə bil ki, artıq gəlmişdir məhsər.
Nizələrdən qalın meşə yarandı,
Qaçmaq yollarında ölüm dayandı.

Bu meşədə şirdən qurtarmaz maral,
 Şirlər də qılncdan keçirdi dərhal.
 Külək girən kimi yarpaq altına,
 Ox girirdi zireh qalpaq altına.
 Qartaltək gəzirdi oxlar meydanı,
 Qanlı qanadında ölüm fərmanı.
 Göydə oynadıqca ox, nizə hər an,
 Sərilirdi yərə neçə pahlavan.
 Öyyuqa yüksələn qanlı nizələr
 Bayraq camlarını qızartdı yeksər.
 Qırıq nizələrə yas saxlayıb yel
 Bayrağın saçını dağıtdı tel-tel.
 Başsız başçılara nalə edərək
 Yer yaxa cırmışdı, göy isə atək.
 Birisi qılncdan, biri Yaradan
 Həmayil asmışdı diqqətlə baxsan.
 Türk kimi bir döyüş başladı həm də
 Türk gərənlərlə səslənən dəmdə.
 Al, ipək bayraqlar dalğalanırdı,
 Qamışlıq od tutub sanki yanırdı.
 Çöllərdəki daşlar, torpaqlar qədər
 Qan tökmək istəyən qılncdı hər yer.
 Xozan yarpağıtək ara vermədən
 Oxlar tökülürdü yərə göylərdən.
 Dörd yanına çöküb qılncdan hasar,
 Şah filin üstündə tutmuşdu qarar.
 Büzürgümid durub filin yanından
 Əlində üstürləb baxırdı hər an.
 Çalışırdı təyin eləsin nə vaxt
 Düşməndən üzünü döndərəcək baxt.
 Vaxt çatanda şahna söylədi: "Tez ol,
 Fərsət əldən çıxar, ona vermə yol.
 İntiqam almaqda sabit dayan sən,
 Fili sür meydana, qorxma, qalibsən".
 Xosrov fil üstündə hərəkət etdi,
 Bəhrəmin üstünə Nil kimi getdi.

Pəlpayı qaldırıb Bəhrəmə çaldı,
 O fil gövdəlini torpağa saldı.
 Dünyanı yandıran düşmən xar oldu,
 Xosrov qalib çıxdı, tale yar oldu.
 Çaylar yaranmışdı axan qanlardan,
 Başları top kimi üzdürürdü qan.
 Rumlularda olan o zəncir kəmənd
 Zənci saç kimi olmuşdu bənd-bənd.
 Hindli qılncına kim durdu qarşı,
 Gürcü saç kimi kəsildi başı.
 Bəhrəmin qoşunu düşdü dolaşmış,
 Sanki sərsəm adam görmüşdü işiq.
 Ölümdən qurtardı bir neçə adam,
 Onların içində uğursuz Bəhrəm.
 Bəhrəmi-Gur kimi Bəhrəmi zaman
 Şirlikdən çıxartdı, saldı zorundan.
 Özüni boyansa insan nə qədər,
 Öz gözündən ona dəyər bəd nəzər.
 Özündən razılar hər zaman sınaq,
 Ondan qurtarana uzun ömür var.
 Elə ki döyüşdə Bəhrəm qovuldu,
 Dünya da Bəhrəmin düşməni oldu.
 Çox belə xırmanı yandırdı zaman,
 Oyunbaza oyun öyrətməz insan.
 Hansı sərvə əvvəl ucaldıb yüksək,
 Sonra da boynunu əymədi fəlak?
 Hansı qızılgülü bəslədi, sonda
 Sən gül rəngini görmədik onda?
 Şəkərtək yeyilməz bütün loğmalar,
 Mey bəzən saf olar, bəzən xılt olar.
 Bir yan qəm məclisi, şənlikdir bir yan,
 Biri ağlayandır, biri oynayan.
 Həni bu dünyanın vəfadarlığı?
 Bir yanda ağlaşma, bir yanda çalğı!
 İstər matəm, istər şadlıq səsləri,
 Dünyaya bir zərrə yoxdur əsəri.

Bu tündür odunu çox aparandır,
İstər tikan yandır, istər gül yandır.
Bu dünya minmişdir ala bir ata,
Güman var ki, bu at çox topik ata.
Fələk yaşıl rəngli bir atdır, yüyürək,
Ağıl qaçsın onun yolundan gərək.
Heç kimsəylə yola getməz bu naqas,
Ona bel bağlayıb bir iş görülməz.
Bahrami-Çubinlə düz gəlmədi baxt,
Xosrov Pərviz şahə qaldı qılınc – taxt.
Bəhram qaçdı Çinə, tutmadı qarar,
"Qaza üz verəndə meydan daralar".
Bu zülmə rast gələn bir o deyildi,
Dünyada nə qədər bellər ayıldı.

XOSROV VƏ ŞİRİN

XOSROVUN BƏHRAMLA
MÜHARİBƏSİ VƏ
QALİB GƏLMƏSİ

XOSROVUN YENİDƏN TAXTA ÇIXMASI

Ay yüksələn zaman Balıq bürcündən,
Pərviz Şah bürcündə salmışdı maskan.
Sövr Zöhre ilə, Xarçəng Bürcisilə,
Səadət yayırdı Təslis Təsdislə.
Həməl pərgərindən Günəş baxaraq,
Etdi Dəlv bürcündən Zühəli parlaq.
Bir yanda Ütarid Cövza başından,
Şir yıxan Mərrixə baxırdı heyran.
Salmışdı Mərrixi Zənəb kəməndə,
Zühəlin gözüylə Rəs düşmüş bəndə.
Tələ belə xoşbəxt bir qurğu qurdu,
Şah firuzə rəngli taxta oturdu.
O, ağı qaradan dərhal ayırdı,
Məğribdən məşriqə yayıldı adı.
Məmləkət hökmünə keçəndən bəri
Gündən-günə artdı qüdrət əsəri,
Taxtını ucaltdı ölkərə qədər,
İncisi gəmiylə, dənizlə gövhər!
Taxtında qiymətli gövhərlər vardı,
Gecələr mehtabdan artıq parlardı.
Xosrov öz taxtına oturdu şirtək,
İgidlər söylədi çox-çox "Mübarək!"
Möhründən bazandı üzü hər yerin,
Yaranmışlar ona dedi: "Aferin!"
Üzünün günəşi hər yerdə yandı,
Xorasanda yeni günəş oyandı.
Şadlıq tarənəsi, sevincli səslər
Yayıldı Mərvdən tə Bolxa qədər.
Şah taxtını tacına yetişən zaman
Şirinin qəmzəsi başladı talan.
Nə kəməndən qəmi atmaq olurdu,
Nə də qəm verənə çatmaq olurdu.
Çünki Məryəm idi indi arvadı,
Onun sayəsində yüksəldi adı.

Doğrudur, şahlığı, xaznəsi vardı,
 Şirinsiz qəmğindi, çox biqərərdi.
 Demiram, şadlanmış, heç olmurdu şən,
 Deyirəm, gülmürdü açığ ürəkdan.
 Mey içib nağmələr dinlərdi bəzən,
 Bəzən mey töküdü cama gözündən.
 Gah deyirdi: "Nədir istəyin, ürək!
 Şahlıq, ya aşılıq, cavab ver görək?
 Hökumət eşq ilə uymaz heç zaman,
 Gərəkdir birisindən yapışa insan.
 Pələngə şir dedi: - Məsəldir, bişəkk,
 Ya Zəngana gedər, ya doğar eşşək.
 Hər ikisi olsa, həm şahlıq, həm yar,
 Ürək də şahlıqdan bir ləzzət alar.
 Bəxtim yüz ölkəni ver desə, yənə,
 Verərəm yarımın birco telinə.
 Yarımınla bir gecə yatmışdım bağda,
 Durmuşdu yanımda, bəxtim ayaqda.
 Bəxtim yatan zaman mən tez oyandım,
 Sevgilisiz qalıb odlara yandım.
 Mənə deyirlər ki, günaş kimi gül!
 Cəməşdin yerində qəm rəva deyil.
 Köntüldə qəm varkən gülmək olarmı?
 Qəmli ürəklərə sevinc dolarmı?
 Nakam bir quşam ki, mən yurd-yuvadan
 İpək tor içinə düşmüşəm, aman!..
 Qəlbim gülüstana getmək arzular,
 Əfsus, ayağında var qızıl cidar.
 Nə belə cidarı açmaq mümkündür,
 Nə də o zəncirlə uçmaq mümkündür.
 Birinin dərindən xəstələnmişəm,
 Mümkünmü bir elin qəmini çəkəm?
 Yüz nəfər gərəkdir ovutsun mənə,
 Nəca yüz nəfərin çəkim qəmini?
 Özümü yükələm eşşək yüküylə,
 Gülar bu işimə eşşəklər belə.
 Ayla Günaş çıxıb birləşdiyindən,
 Yer üzünü olmuşdur bu qədər rövşən.

Ürək birləşməyib öz istəyilə,
 Könlüm dağınaqdır, nursuzam belə.
 Gültək ulduzlarla bu bağ doludur,
 Dağınaq düşərək, saçmayırılar nur.
 Qığılcımdan şamın nuru çox olar,
 Qığılcım dağınaqdır, şamda birlik var.
 Ürayım taxt üçün düşmüş kəməndə,
 Sıxmaq istəmirəm könlümü mən də.
 Qəlbimə qara gün bir gecə gəldi,
 Canıma qızdırma, bax, nəca gəldi!
 Əqrəb yuvasına sığmayan siçan
 Süpürgə bağladı bir də dalından.
 Zəncinin sifəti qaradır əslən,
 Ancaq xəstəlikdə saralar birdən".
 Sonra hirsilə dedi: "Diqqət et bir az!
 Dövlətlə zarafat etməmək olmaz.
 Hökmdarlıq varkən bəxtin yar olar,
 Cənan sənə munis, vəfadar olar.
 Dövlətdən əl çəkmək bir fayda verməz,
 Mühakimə etməz dövlətlə heç kas.
 Həsəl olarmı heç dövlətsiz murad?
 Tapılmaz dövlətdən daha yaxşı ad.
 Arzular dövlətlə olmuşdur həsil,
 Quş da tora gələr dan olanda, bil.
 Buğda ək ki, sənə dirilik verər,
 Buğda arasında ot özü bitər.
 Dövlətdir hər işi işiqləndirən,
 Dövlətsiz olmaqdan uzaqlaş hər an".
 Ürayında belə çox söz söylərdi.
 Səbr olarmı, varsa məhəbbət dərdi...
 Ayrılıq qəminə səbr etdi indi,
 Bu işdən axırda özü sevindi.

XOSROVUN FƏRƏĞİNDAN ŞİRİNİN AH-ZAR ETMƏSİ

Söz ustadlığında o zəhmət çəkən
Dəftərində belə yazıb eşqdən:
Xosrovdan aralı düşəndə Şirin
Dərdi sonsuz oldu, həsrəti dərin.
Badam gözlərindən gül suyu axdı,
Badam çiçəyinə güləb buraxdı.
Başı kəsilməmiş bir qoyuntək yerdə,
Əl-ayaq çalardı dözməyib dərdə.
Canında taqətin əlovu söndü,
Ürəyi qarışqa gözüne döndü.
Yuyub ətəyini göz yaşıyla,
Sevgi xırmanını vermişdi yelə.
Gah sərxoşlar kimi gedirdi yolu,
Gah heyran qalardı gözləri dolu.
Gözündən aramsız inci süzürdü,
Kirpiyi incini sapa düzürdü.
Beyninin arzusu yuxudan uzaq,
Yuxusuz gözü də olmuşdu çıraq.
Söyüdək əsirdi o sərvəqamət,
Ənbəri solduran o nazlı afət
Qəmlənib bir zaman yıxıldı yerə,
Saçları bürüdü yeri ənbərə.
O nəsrin dirnaqlı tez əl aparadı,
Nəsrinlə lələdən yarpaq qopardı,
Badamdan şəkərə su çiləyirdi,
Gah fındığı innabla dişləyirdi...
Top kimi qaçırıdı hər yana bəzən,
Bəzən də çövkəntək donurdu birdən.
Nur sütunu kimi bir ağac bitdi,
Suda kafur kimi əridi getdi.
Yuxusuz gözüne səpirdi duzu,
Nərgizdən lələyə axıdırdı su.
Parlaq mehtab kimi bir təzə bahar,
Dağılmış cıvataq qırıldı zinhar!

Könül yollarında qəm şəbxun etdi,
Qəlb ordugahına şikəstlik yetdi.
Pusqudan çıxaraq atlandı möhnət,
Hədsiz itki verdi döyüşdə taqət.
Ciyərdəki dövlət, qəlbəki sərvət
Xəzinə-xəzinə edildi qarət.
Xidmətə başını ayıdığı zaman
Can sultanı çıxıb bildi aradan.
Bəzən ürəyinə qarışmış edirdi,
Bəzən ürəyindən dada gedirdi.
"Ey zalım! – deyirdi bəxtinə bəzən, –
Bir kərə yaxşı iş sən görməmişən.
Qəlbinin istəyi gəlmişdi, nəçin
Buraxdın əlindən onu, itirdin?
Birdən ayağını basdın xəznəyə,
Öldən verdin onu nahaqdan, niyə?
Verilmişdi sənə sevdinin çıraq.
Aldan o çırağı söndürdün ancaq.
Dirilik suyunu gətirdin ələ,
Gizləndi, bir udum içmədin belə.
Matbəxdən od oldu sənə pay ancaq,
O oddan olmadı birca günün ağ.
O od səbəbinə indi yanırısan,
Nə faydası indi olsun da peşman!"
Göylərin uğurlu mələyi hardan
Deyirdi: "Qəm yemə, vəslə yetərsən!"
Bəzən havas ona edirdi talqin
Ki, durmadan şahın dalınca getsin.
Bir xeyli incitdi onu bu möhnət,
İşinin yolunu tapdı, nahayət.
Zəriyə-zəriyə qalxdı ayağa,
Xar olub düşmüşdü çünki torpağa.
Banunun yanına eylədi güzər,
Xosrovdan Banuya yetirdi xəbər.

Banunun qəlbində oyandı rıqqat,
 Verdi Şirinə çox öyüd-nasihət.
 Dedi: "Bir neçə gün səbr elə, çalış!
 Heç kəs həmişəlik darda qalmamış.
 Gül kimi tez açıb görünmə aşkar,
 İti axan sular tez körpü yıxar.
 Top kimi yuxulub qalxsan yaxşıdır,
 Hər yuxudan bir gün qalxacaq axır.
 Toxum çürüməyə bitməz heç zaman,
 Bir iş bağlanmasa, açılmaz, inan!
 Arzu gec doğrulsa xoşdur, ey nigar!
 Tez-tez içən adam tez sərxoş olar.
 Şimşəklər çıxardan bulud, görürsən,
 Bərk ağlayıb, sonra açılır birdən.
 Tələsik yol getmək bir fayda verməz,
 Yorular tələsik yol getsə hər kəs.
 Altmış batman yükü götürən eşşək
 Altmış beş batmandan çəkinməz, bişək.
 Bugünkü sərtliyə dözsən gərək,
 Kim bilir ki, sabah nə göstərəcək!
 Xosrovun yolunda çəkmisən azab,
 Bir çox çətinliyə gətirmisən tab.
 Ziyanın yox, fayda almasan da sən,
 Dədməyib ki, hələ sənin yaxından.
 Sə daim aşağı axıb tökülər,
 Çox çəkməz səadət üzünə gülər.
 Səbr etmək vaxtıdır, tələmə bəri,
 Sular çətin axar üzüyuxarı".
 Banu bu sözlərlə onu ovutdu,
 Şirin də səbr edib qəmi unutdu.
 Hünərli Şapur da girdi araya,
 Təsəlli verdilər birlikdə aya.
 Çox söz danışdılar, öyüd verdilər,
 Xosrovun adıyla sevindirdilər.
 Səbr etdi bir qədər o kədərli qız,
 Əhvali pərişan, qəlbə qəərsiz.

MƏHİN BANUNUN ŞİRİNƏ VƏSİYYƏT EDİB ÖLMƏSİ

Təsəlli verirdi Şirinə Banu,
 Oxşayırdı şirin sözlərlə onu.
 Qurtaran zamanda vəfası ömrün
 Yanına çağırı Şirini bir gün.
 Xəznə açarını ona verərək
 Dedi: "Bu təzlikdə anan öləcək".
 Banunun vücudu süstləşdi artıq,
 Tərk eylədi onu əski sağlamlıq.
 Xəstəlik incitdi onu bir zaman,
 Cismi ruhdan doydur, ruhu dünyadan.
 Dünya şirin candan ayırdı onu,
 Şirinə tapşardı o var-yoxunu.
 Batdı qaranlıqda günəşi birdən,
 Köçdü qara yerə şahlıq evindən.
 Daşdan düzəlmiş bir şüşə tapılmaz
 Ki, daşda sünməsin keçincə bir az.
 Aman bu fələkdən, min oyun qurur,
 Gah şüşə qayırır, gah da sındırır.
 Belədir nəsibi yaranmışların,
 Xəzən olur sonu hər ilk baharın.
 Bal qayırdı anı əvvəlcə, ancaq
 Sonra özü yedi bala qonaraq.
 Güvənəmə bədəna, torpaqdır sonu,
 Ədal bir yel kimi qoparar onu.
 Başdan papaq qapan küləkdən, albat,
 Ot nəvaziş görər, sorvlar zillət.
 Yaşama özlüklü külək binada,
 Yaramaz belə puç əsas dünyada.
 İnsanı boğan bu tora inanma,
 İçi çürük qozdur, ona aldanma.
 Dovşantək, tülkütek aldanma yenə
 Dovşan yuxusuna, tülkü məkrinə.
 Çox-çox şir ovlayan, canavar vuran
 Tülkü hiyləsinə olmuşdur qurban.

Təcrübəylə tapdım bu həqiqəti
 Kİ, əl geyişidir dünya işrəti.
 Qaşmanda əvvəl ruha xoş gəlir,
 Sonra allarından alov yüksəlir.
 Dünyanın camı da belədir ki, var,
 Əvvəl sərxoş edir, sonra da xumar.
 Boşla qəmi, qəmə daymaz bu dünya,
 Pislik də eləmə bir kəşə əsla!
 Dünyanı qarşına gətirsən də sən,
 Bir qarından artıq yeməyəcəksən.
 Yüz xəzinə olsun, ya bir dirhəmin,
 Bir qarınlıq paydır dünyada yemin.
 Sağ olduqca canın bu dünyada, bil,
 Vücut çətinlikdən yorulan deyil.
 İştahla olduqca yemək-içməyin,
 Dodağında gülüş olacaq şirin.
 İnsan məyusluğa düşdüyü zaman
 Xeyli uzaq düşər xilas yolundan.
 Dünya nədir, düşün, acı-zəhrimar,
 Az yeməklə ondan qurtarmaq olar...
 Qarınqulu olma gücsüz bir qurdtak,
 Yeməkdə belini qarışqatacək.
 Məzəc itirərsə yolunu aqar,
 Salamətliq ələ çox çətin düşər.
 Az yeməkdən heç kəs qızdırmaz, ancaq
 Çox yeməkdən gündə yüzü ölür, bax.
 Haramdır ələfi tarac eyləmək,
 Bədəni dərmana möhtac eyləmək,
 Çörək gülşəkərtək yeyilsə aqar,
 Vücuda nə gərəc daha gülşəkər?
 Yeyilməyən hər şey gültək xoş olar,
 Yediyn şəkərsə, yenə qoxuyar.
 Dünyanı sevmirsən, axtarma bəni,
 Əgər sevirənsə, at danlaqları.
 Kimin bu dünyada mənzili yoxdur,
 Ürayi qəmsizdir, gözləri toxdur.
 Bu çöldə yaşayan kim olsa, acdır,
 Bir parça çörəyə, suya möhtacdır.

Palçıqdan yaranmış, diltəng olma gəl!
 Ürək sızılarda çıxar yüz əngəl.
 Bu qədər hiyləyə fələyin ancaq
 Ala bir atı var – qoca və çolaq.
 Daima dövr edən atların fələk
 Qarasına minər ağdan düşərək.
 Atarı batırdı bu qəm selləri,
 Oğul da atadır, qalarmı diri?
 Hindunun qanını tökən bir nəfər
 İntiqam almazsa qan gədar hədar.
 Nəcə oğulsan ki, hörmət edirsən
 Atarı öldürən bir hinduya sən?
 Oxla bu fələyi, qoy çıxsın canı,
 Nə qədər qırılmışdır ata-babani!
 Kirişsiz qalmasa oxuyla fələk,
 Heç bir kəsin ovu kökəlməyəcək.
 Yolunda aslanlar yatan marala
 Bir qılınc görünür otlar az qala.
 Nəcə sənin qəlbən xatircəm olar:
 Arxada yel asir, öndə quyu var.
 Bu sakit dənizə bel bağlama, dur!
 Adətinə görə o, insan udur.
 Hansı bahar var ki, xəzan olmasın,
 Ağacı quruyub, güllü solmasın?
 Aqillər dünyadan qaçsa yaxşıdır,
 Çünki əvvəl şirin, sonra acıdır.
 Kimin dərdli olsa həyatda canı,
 Gülər çraq kimi ölüm zamamı.
 Kim dünya başını kəsərsə əgər,
 O, gültək kəsənin əlindən öpər.
 Əgər vaiz olsa deyər ki: "Sən at,
 Mən götürürəm onu", – elədir həyat.
 Zahid olsa deyər: "Qoy ölsün yüzü" –
 Sovxa paltarını geyinsin özü.
 Çox dünya dərdinə qalanlar vardır,
 Belə adamlardan dünya bezərdir.
 Ruzi qəmi çəkmə bu dünyada sən,
 Ruzini yetirər ruzi yetirən.

Din qanı çək, dünya bir qəmə dəyməz,
Birgəclik gəlin matama doymaz.
Dünyada abadi şey yoxdur, inan.
Dəyməz bir arpayı bu böyük cahan.
Ödəm töhfəsidir torpaqda hər iz,
Pak gövhərin olar mayası təmiz.
Bu sözü çox yaxşı deyib arınlər:
Yaxşı-pis ölümdən sonra bilinər.
Orda çox arvadı görərsən kişi,
Çox kişini xacil eyləyər işi.
Xudavənda, gəmin girdəbə düşsə,
Ayağına oğor bir daş ilişsə,
Əfv et Nizamini, bağışla onu,
Kərəminlə keçsin ömrünün sonu.

MƏHİN BANUNUN YERİNƏ ŞİRİNİN TAXTA ÇIXMASI

Şirinin əlinə çatanda şahlıq
Ölkədən hər yana yayıldı işiq.
Ədalətlə etdi rəiyyati şad,
Məhbuslar olundu həbsdən azad.
Şəhər qapısından bir bac almadı,
Heç bir əkinçidən xarac almadı.
Zülməndən qurtardı bütün məzlumlar,
Dünyada zülməndən qalmadı əsər.
Dostluğa başladı şəhər, kəndistan,
Ona dua xoşdu dünya malından.
Ədlindən dostlaşdı kəkkik, qaraquş,
Gördülər qurd, qoyun həmsöhbət olmuş.
Nə var – yaxın, uzaq bütün cəmaət
Dedilər: "Var bunda saxa, ədalət".
Bolluq oldu, hər şey məhsul gətirdi,
Bir buğda danəsi yüz dan yetirdi.
Şahın niyyətləri xoş olsa ağar,
Otdan gül yerinə gövhərlər bitar.
Pisniyyət bir ağac quru budaqdır,
Bolluq xoş niyyətdən yaranacaqdır.
Ölkədə qəhətlik, bolluq olurkən
O şahın ədlindən verəcək nişan.
Zahm, pisniyyətli olsa şah ağar,
Dünyadan pis adla o köçüb gedər.
Qalmışdı Xosrovdan Şirin xəbərsiz,
Bu şahlıq könlünə yatmışdı hargiz.
Vərkən Keyxosrovtək dövləti, varı,
Başından çıxmırdı eşqin xuman.
Hər keçən karvandan tuturdu xəbər,
Bəlkə də Xosrovdan nişan verələr.
Eşitdi: şah olmuş artıq bəxtiyar,
Yenə əlindədir bütün ixtiyar.
Xazna açdı, verdi gövhərdən şabaş,
Dostluq yolunda çox saçıldı daş-qaş.
Məryəmdən gəlirdi könlünə ələm,
Çünki həddən artıq qısqanırdı Məryəm.
Bilirdi ki, Rumda şah edib yəmin,
Artıq heç bir eşqə könül verməsin.
Bu acı xəbəri bilincə Şirin
Ağzında təlx oldu yediyi şirin.
Öz eşqinə özü qalmışdı heyran,

Qurtara bilmirdi qəm zindanından.
 Tam bir il sürdüylü şahlıq boyunca,
 Öndən incimədi bir quş, qarınca.
 Gözütlək qəlbi də xumardı hər an,
 Saçıtək işi də daim pərişan.
 Qorxurdu fikrinin dağılıq çağrı
 Pozulsun saldıği adalet bağı.
 O canan görmədi bir başqa çarə:
 Buraxsın töst ilə tacı yadlara.
 Qorxurdu dərğahına tək yola düşsün,
 Tək olub, yar ilə xəlvet görüşsün.
 Qalmamışdı artıq ruhunda taqət,
 Taqətdən salmışdı onu məhəbbət.
 Şahlıq eləməkdən soyudu, doydu,
 Bir qulu hələlik yerində qoydu.
 Gülgünün belinə yəhər qoyuldu,
 Şapur, rikabında bir kölgə oldu.
 Yoldan çıxan zaman Şirin, şübhəsiz,
 Apardı özünə bir neçə kaniz.
 Onlar olmuşdular Şirina yoldaş,
 Çətinlikdə kömək, rahatda sirdaş.
 Çox ipək götürüb, bir xeyli də pul,
 Yola düzəldilər sürüləri bol.
 Öküz, qoyun, dəvə, at qatar-qatar,
 Dəniz kimi doldu, daşdı səhrələr.
 Ordan da tələsik tez qəsra gəldi,
 Ardınca sürülər elə bil seldi.
 Yəna tar mirvari sadəfə girdi,
 Gövhər yənə daşə pənəh gətirdi.
 Hindlilər əlinə düşdü xəzinə,
 Qəm daşına dəydi bu şüşə yənə,
 Bu parlaq dördən o daş odlandı,
 Məbəd ocağıtlək alışdı, yandı.
 Şirinin ay üzü sevincli bahar,
 Atəşkədə öndən oldu lələzar.
 Şirindəki eşqin hərəratından
 O qəsrin havası qızdı deyəsən.
 Şah eşitdi Şirin yaxına gəlmiş,
 Ümidi canlandı: "Düzələcək iş!"
 Məryəmin qorxusu gətirirdi qəm,
 Çünki gecə-gündüz güdürdü Məryəm.
 Qəsra gətirməyə firsəti yoxdu,
 Yanına gətməyə firsəti yoxdu.
 Uzaqdan ahırdı o aydan soraq,
 Ordan əsən yeli güdürdü ancaq.
 Yadımdan çıxmırdı Şirin birca an,
 Yanıb qıvrılırdı sanki bir ilan.

XOSROVUN BƏHRAM ÇUBİNİN
ÖLÜMÜNDƏN XƏBƏR TUTMASI

Sübhün şahənşahu taxtına çıxdı,
Zənci qoşununu rumlular yıxdı.
Bir Yusif göründü əldə nərnci,
Sındı Züleyxataq ayın turuncu.
Yol vermədi fələk hüyləyə artıq,
Dünya güldü, gəldi bir mehribanlıq.
Firuza günbəddən qapı açıldı,
Dünyaya uğurlu müjdə saçıldı.
Fitnədən olmuşdu zəmanə eyman,
Yer üzü silindi çirkin əməldən.
Yeni bir sövq ilə gülərkən bəxti
Bəzəndi sarayda Xosrovun taxtı.
Şahlığın bayrağı hey yüksəlirdi,
Uca, sıra tağlar göyü dəlirdi.
Qəbəğində qeysər, xaqan və fəğfur
Bir ox mənzilində dayanıb durur.
Hər bucaqda gözəl bir kürsü durmuş,
Hər kürsü üstündə bir şah oturmuş.
Ayaq üstündədir səf-səf qoşunlar,
Yerə göz dikmişdir heyətdən onlar.
Başının qədrini bilən hər insan
Şahənşaha baxa bilmir qorxudan.
Hər kəməş gövhəri gecəyə nürdü,
Bu nurdan gündüzün gözləri kərdü.
Fəlgövdə əsgərlər kaftan geyərək,
On mil məsafədə düzülmüş tək-tək.
Onun qorxusundan su olardı köz,
Civaya dönərdi dildə qızıl söz.
Ağlı, təbi, bəxti cavan, ləkəsiz,
Taxtda oturmuşdu Xosrovi-Parviz.
Taxtının yanında çəkərək hasar
Durmuşdu cüt cərgə sədiq qulamlar.
Durmuş qızıl kəməş qulam dəstəsi,

Divar naxıştək çıxmırdı səsi.
Taxt altında yer tutmuşdu aram,
Qaydayla hüzurə gəlir hər adam.
Dövlət qapıları açılan zaman
Bir qəsəd sevincək girdi qapıdan.
Yeri öpüb dedi: "Şahım var olsun!
Bu dünyədə hökmü bərqərar olsun!
Saadətə otur bu qızıl taxta,
Bəhrəmin nəsibi oldu bir taxta.
Bəhrəmin evini tərk etdi şahlıq,
Şahın bu düşməni yox oldu artıq".
Xosrov dedi: "Dünya fanidir, fani,
Bəhrəm edəcəkdir hər bir insanı.
Zamana bizlərə vürəndə kətək,
Qaravul çəkirdi Bəhrəmə falək.
Baxtimin ağacı gətirəndə bar
Bəhrəmin üzünü örtdü taxtalar.
Bir bu Bəhrəm deyil, olsa Bəhrəm Gur,
Dünyədə nəsibi olacaqdır gor.
Bəhrəmi-Gur əgər tərk etdi toru,
Yüz Bəhrəmin vardır dünyədə goru.
Bəhrəm sağkən dünya ona köməkdi,
Dünyanı tutmağa çox həsrət çəkdi.
Hanı bəs o şir ki igidliyindən
Məst olub, bizimlə döyüşdü birdən?
Hanı o dünyəgər, ağzı qan qılınc?
Gəvə bayrağına qan saçan qılınc?
Bir çox şir ürəkli, ağıllı insan
Dünya hiyləsinə olmuşdur qurban.
Salmışdır bəndə çox şirləri, bil ki,
Öfənlər oxuyan bu qoca tülkü.
Çoxuna pələng, şir öldürən deyər
Verdilər it kimi qurda hədiyyə.
Tülkü şahlıq edir qurdlara, çünki
Qurd balığı görür, tələni tülkü.
Boşboğaz məkrinə çox şahlar uyur,
Yersiz düşməncilik əsası qoyur.

Pis nəticə verir sonda xam tədbir,
Döşünü ipək yox, oxlar bazayır.
Güvənmək papaqsız eyləyir başı,
Gücə güvənməmək yaxşıdır, yaxşı.
Yağdan qüvvət alıb yansa da cıraç,
Çox olsa cıraçı söndürəcək yağ.
Duzla ağarsa da xərəyin üzü,
Gərək qədərincə tökəsən duzu.
Xurmanı az ye ki, tikan olmasın,
Yaxşı xörək gəlib yaman olmasın.
Lazım olanı ye məqbul qədərda,
Halal olsun sənə haram şeylər də.
Bu darvazada ki manzil etməsən,
Kədərdə, sevincedə hüdud gözle san.
Dövrənindən çıxma heç yüksəklərə,
Ayağını uzat yorğana görə.
Hədsiz dalğalarına sən də dəniztək,
Çalışma uçmağa özündən yüksək.
Öz işinə görə söz danış hər an,
Bafta toxuyarmı həsir toxuyan?
Bu ağıllı sözlər nadir gövhərdir:
"Əzvay yənə əzvay, şəkər – şəkərdir!"
Yeni dəb gətirmək nə lazım elə,
Köhnə qaydaları vermədən yelə?
Qədim qəndilləri vurub sındırma,
Yetimin malına heç yaxın durma.
Hər tum əkan ondan götürər bəhər,
Məndən yox, toxumdan gəlir bu xəbər.
"Mənəm-mənəm" deyib çox qılinc taxan
Torpaqlar altında yatır bu zaman.
Sənə ki, qan töküb aslan ov udar,
Gec də olsa bir gün onu qan tutar.
Dövlətlə zülm olmaz bir yerdə, əlbət,
Zalımlara dövlət göstərməz ülfət.
Samanlığa düşsə əgər bir eşşək,
Eşşək yox, samana gərək vay deyək.
Halvaya göz yuman bir milçək hanı?

Əncirçün öldürmək olmaz qarğanı.
 Yadlar zinatla ev bazama sən,
 Dinə rəxnə düşər, deşilər kisan.
 Bu tünlük bazarda baxma ki, əttar
 Boyaçı küpünə narıncı atar.
 Çatınə düşsə iş, sən olma səkət,
 Səkitlik köməkdir zülmə, bil, eşit!
 Deyirlər ki, bir gün ağıllı bir kas
 "Mən dəliyəm" deyə elə yayır səs.
 Bir uşaq onunla girsə savaşa,
 Dərhal böyükləri basarmış daşa.
 Soruşurlar: "Uşaq sənı vurarkən
 Neçin öc alırsan sən qocalardan?"
 Gülüməsayib deyir: "Gülməyə qoca
 Uşaq pis iş tutmaz ömrü boyunca.
 Narazı olarsa ayaqdan ollər,
 Ayaqlara görə başı döyərlik".
 Təkəbbürlə baxma dərvişə zinhar,
 Onun da özüniün bir aləmi var.
 Yaxşı adamların göz yum eybinə,
 Yaxşı şey öyrətməz yaman göz sənə.
 Bu göz nöqsən görür hər bir hünərdə,
 Bir ləkə axtarır hər saf gövhərdə.
 Gözlərin qarğanın gözündə olsun,
 Çirkin ayağına baxma tovuzun.
 Yüz nöqsanın varkən, dinmə, sus barı,
 Özgədə axtarma o nöqsanları.
 Bir gözlə baxarsan öz eybinə sən,
 Gözlərin yüz olur özgədə görsən.
 Ey eyb axtarmaqda ayna olan şəxsl
 Aynanın işini sən görmə əbə.
 O, sirr saxlayandır, heç bir kimsənin
 Eybini yanında söyləməz sənin.
 Üzdə gördüyünü daldə deyənlar
 Qapqara olurlar – kölgədən betər.
 Kiçik hesab etmə kim düşmənidir,
 Nərdi xam adamdan udmaq çötindir.

Xəncərlər üstündə rassamlar çəkan
 Qızıl dovşanlara arxalanma sən.
 Döyüşən zamanda onunla şirlər –
 Çox dovşan qanını tökər o xəncər.
 Xətərsiz sanma lal axan suları,
 Tünd axsa dağdar xanımanları.
 Oda uyma, demə üz nurlandırar,
 Vaxt olar yüzlərcə xırman yandırar.
 Aslan gülüşünə amin olma, bil,
 O, qılınc göstərir sənə, diş deyil.
 Cürətdən dəm vuran qoçaq adamlar
 Şir yixandan sonra şir adı alar.
 Xosrovu yıxmaqçün, gördümmü, Bahram
 Xosrovla vuruşub aldı böyük nam.
 Özüəndən alçaqla çəkin qovğadan,
 Yuxub-yuxulmaqdan incik olarsan.
 Böyüklə vuruşda insan ad alar,
 Alçaqla vuruşan özü alçalar.
 Nahəng vuruşuna dəniz də azdır,
 Xırda balıqların yeri dayazdır".
 Xosrov bu şeylərdən etdikcə səhəbat,
 Böyüklər ağladı göstərib rıqqət.
 Xosrov taxtdan endi, artdı qayğısı,
 Gözlərindən axdı çox gül rəngli su.
 Düz uç gün Bahramçün batdı kadərə,
 Nə taxta al vurdu, nə qadahlərə.
 Dördüncü gün yənə məclis düzəldi,
 Xoş nəğmə səsləri birdən yüksəldi.
 Saxavətə gəldi o dəmir əllər,
 Daş-qaşdan yer dönüb olmuşdu Ülkər.
 Mey tökdü sağılar, sarxoş oldu şah,
 Şirinin qəmindən ürəyində ah...
 Dedi: "Barbəd gəlsin məclisə əlan!"
 Ondən dərliorinə istədi dərman.

ÇALĞIÇI BARBƏDİN TƏRİFİ

Sərxoş bülbül kimi gələndə Barbad
Su kimi axırdı əlində barbat.
O, çala bildiyi yüz xoş nəğmədən
Seçdi otuzunu – özü bayanən.
Bu otuz nəğmə ki Barbad çalırdı,
Gah ürək verirdi, gah can alırdı.
"Gənci-badavard"la məclisi açdı,
Ağzı hər nəfəsdə xəzinə saçdı.
"Gənci-gav" başladı, coşdu üfütçlər,
Yer öküzün verdi, nisar etdi zar.
O "Gənci-suxta"ni oxuyan zaman
Min xəzinə yandı onun ahından.
"Şadırvan mirvarid" oxuyan zaman
Mürvari saçdı dodaqlarından.
"Taxti-Taqidis"ə gələndə növbət
Göydə qapısını açardı cənnət.
"Naqusi" və "Övrəng" çalınan zaman
Zəng səsi qalxırdı övrəng taxtından.
"Hoqqeyi-kavus"dan bal versə əgər,
Onun mətəindən öpərdi şəkər.
"Məh-bər-kuhan"ı çalanda əli
Ayı dağ üstünə qoyardı dili.
"Müskü danə"sini səsləndirərkən
Ev müskün atriindən olurdu Xütan.
"Arayişi-xurşid" salırken haray
Gətməzdi günəşin bəzəyi bir ay.
"Nimruz" nəğməsinə başlasa, bütün
Özündən gedərdi ağıl yarım gün.
"Səbz dər səbz" nəğməsi başlasa əgər,
Səralmış bağlarda açardı güllər.
"Qifli-Rumu" əgər oxusa bollu,
Rum, Zəng xəznəsinə açardı yolu.
"Sərvistan" başlayıb ötəndə dil-dil,
Səbə sərvistana girməzdi bir il.

"Sərv-i-səhi" səsi gələcək qulağa
Bülbül sarmaşırda güldə budağa.
"Nuşin bado" silsə könlüdən qubar,
Keçərdi gecədən qalmış o xumar.
"Ramişi-can"ı oxuyan zaman
Zəmanə edərdi özünü qurban.
"Sazi-novruz"unu çalanda tamam
Tələ də edərdi o günü bayram.
"Müsküyə" nəğməsi müskü tökərdi,
Müskün xoş qoxusu qəsrə çökərdi.
Həvayi-"Mehriqan" çalanda, o dəm
Huş başdan çıxırdı, güldürdü aləm.
O "Marvayi-nik"dən dəsa bir qədər
Xoş olardı bir il gələcək günlər.
"Şəbdiz" nəğməsinə başlayanda, bax,
Bütün gecə dünya qalardı oyaq.
"Şəbi-fərrux" səsi gələcək xəfifcə
Olmazdı heç bundan uğurlu gecə.
"Fərrux-ruz" nəğməsi oxunan dəmdə,
Zaman qalib çıxar, qalmazdı qəm də.
Başlarkən "Qönçeyi-kəbki-dəri"dən
Kəklik qaqqılıtsı gələrdi həməni.
Səzi başlayarkən "Nəxçirigana"
Salar zöhrələri tora, zindana.
"Kini-Səyavuşa" vüranda barmaq,
Səyavuş qanıyla dolurdu qulaq.
"Kini-İrac"ına acanda meydan
Qisasa başlardı təzadən cahən.
Səslənən zamanda o "Baği-Şirin"
Acı meyvələr də olurdu şirin.
Bələ könlü açan şux nəğmələrdən,
Pərviz üçün Barbad çalırdı şən-şən.
Bir-birindən gözəl bu nəğmələrə
"Əhsən! Əhsən!" dedi Xosrov yüz kərə.

Xosrovun bir belə adəti vardı,
"Əhsan!" deyan zaman qızıl atardı.
Barbədın çaldığı hər bir pərdəyə
Şah tamam bir xəznə verdi hədiyyə.
Dil açıb incə bir qəzal deyərək
Şah qızıl bəxş edib deyərdi əhsan.
Hər pərdədə Barbəd çalsa bir məqam,
Şah xələt verirdi mirvari tamam.
Bu gün nə qədər də desələr əhsən,
Bir yun paltar belə görməyəcəksən.
Sən yüksək hümmətdən başını dik tut!
Hər bir əfərinə, xələti unut!
Qonağa şad ol, tamahdan al çək,
Mən kimi qətrə ol, yaşa dərixtək.
Bir neçə xəznəni şaha verirkən,
Bir saman çöpü də istəmədim mən.
Yoxsulluq içində sözüüm göyərdi,
Nə mən tələb etdim, nə də o verdi.
Bu bəsdir ki, dünya sözümlə doldu,
Dəryalar, madənlər mənimki oldu.
Nizami, zahidlik xələtini sən
Qızıl xələtlərə heç dəyişməzsən.
Belə bir xələti boynuna salan
Bütün başların başıdır, inan!

Göyün yaxasından çıxanda qamər
Hilali örtüyə büründü yerlər.
Xosrov hərəmxana yolunu tutdu,
Şirin hasrətiylə çox qanlar uddu.
Məryəmin yanına gəldi mast ikən,
Ona İsa kimi dil açdı birdən:
Xosrov söhbət açdı, Şirindən dedi,
Məryəm bu sözlərdən acı qəm yedi.
"Yaxşıdır Şirindən olarkən uzaq,
Yaramı acı duz göynətmir ancaq.
Ağzı acı olmuş almayaraq kəm,
Mənim sababıma olur o, bədnam.
Sən də mənim kimi göstərib qılıq,
Göstərəydin ona bir məhrəbanlıq.
İcazə ver, o da olsun bir kaniz,
Qalmasın qəsrdə yalnız, kimsəsiz.
Mən onun üzünə baxarsam əgər,
Yandırsın gözümlü odlar, atəşlər".
Məryəm cavab verdi ona: "Cahangir!
Calalın, şöhrətin göylərdə gazir.
Dünya çırağını bəxş etmiş sənə,
Fələk baş oymuşdur sənəin səcdənə.
Mən kimi tər halva qarşında varkən,
Nədən soyuq düyü quzdıraçaqsən?
Tər halva olsa da Şirinin adı,
Mən eləram acı o şirin dadı.
Tikənsiz xurmanın başqa dadı var,
Tüstüsüz bir halva çox şirin olar.
Tay tutursan mənə o caduğarla,
Babil sahirini əldədar belə.
Mindən çox əfsanə bilirəkən əzbər,
Tək bircə əfsunla bizi məhv edər.
İstəyir əldədə, ayrı düşək biz,
O sənə qovuşa, mən qalam sənsiz.

O əfsuna uyan zənn etmə məni,
 Mən çoxdan bilirəm o əfsanəni.
 Arvad var tərs salar yüzü əlliylə,
 Ancaq Ütaridə qurar min hiylə.
 Arvad bir güldana əkilmiş güldür,
 Bayırı gözəldir, içisə "gül"dür.
 Bir ölkə tapmazsan görə, haqiqət,
 Qadında, qılıncda, atda sədaqət.
 Vəfa kişiliktir, arvadda olmaz,
 Arvad adlananda vəfa tapılmaz.
 Kişilər çox tədbir tökdülər, faqət,
 Bir arvad etmədi düzgün hərəkət.
 Sol böyürdən olmuş qadın, deyirlər,
 Soldan sağı ummaq olarmı məgər?
 Gəl o Allahsızə ürək vermə sən,
 Xilas olmaz canın bir gün baladən.
 Qeyrətini çəkənsə çəkəcəksən dərd,
 Qeyrətin çəkənsən olarsən namərd.
 Tək dolan, kef elə, sür dövrənnü,
 Azad ol süsəntək, bəslə canını".
 And içdi o taxta, taci-Qeysərə:
 "Əgər gəlsə Şirin bir gün bu yərə,
 Boynuma salaram qara kəndiri,
 Zülümədən özümü asaram diri.
 Yaxşıdır ki, Şirin orda oturmuş,
 Yaxşıdır, əbədləq görməsə bayquş".
 Məryəmin sözündən şah bildi: Heç vaxt
 Günü günüsüylə bağlamaz ülfət.
 Başqa cür başladı Xosrov sözünü,
 Məryəmə mehriban tutdu özünü.
 Şapur gəlib min cür hiylə quraraq,
 Yetirərdi şahə Şirindən soruq.
 Aparardı gizlin cavabı yənə,
 Bu qanlar udandan o qəm yeyənə.
 Şirin bu oyuna qalmışdı heyran,
 Necə səbr edir şah aynılıb ondan?
 Duydu, vəfasızlıq yoxdur, nəhayət,
 Dövlətə görədir belə məsləhət.

ŞAPURUN XOSROVUN PEYÇAMINI ŞİRİNƏ GƏTİRMƏSİ

Şah bir gün Şapura dedi: "Söylə, mən
 Nə qədər ayırım öz sevgilimdən?
 Bir gecə o ayı get gətir görək,
 Sandıqda saxlayım onu ləltək.
 Dövlətin nəfəsinə ondan bir qədər
 Uzaq olmalıyam, bilmirsən məgər?!
 Qorxuram Məryəmin səbri qurtara,
 İsa kimi çəka özünü dara.
 Məsləhətdir halə o aysifətə
 Pərilərtək gizli görüşüm belə.
 Əgər o pərinə görərsə Məryəm,
 Cın atına minər, yaxşı bilirəm".
 "Heç kefini pozma" söylədi naqqaş, –
 İşini düzəltməyə gedirəm birbaşa".
 Qeysə dərya kimi getdi çaparaq,
 Onun hər damlası şəkərdi ancaq.
 Danışdı yərbəyer Şirinə əvvəl,
 Sonra dedi: "Artıq zaman çatdı, gəl.
 Səni ovlamaqçün şah məqam güldür,
 Məryəmə, görünür, qılıncı kütdür.
 Vaxtında Qeysərlə bağlanmış ilqar,
 Onuqçün Məryəmə bu hörməti var.
 Gəl səninlə gizli minək atlan,
 Yol tutuq Xosrovun qəsərinə sarı.
 Xəlvatla Xosrovlə gün keçir, kef çək,
 Bəlkə düşməninin bəxti sönmək".
 O yalnız qalmış ay, o Şirin dodaq
 Özündən bezgindi, Xosrovdan uzaq.
 Şapura acıqla dedi: "Ey insan,
 Ey Tanrıdan uzaq, özündən utan!
 Bəynimi apardın, dur, daha basdır,
 Bütün danışığın puçdur, əbəsdir.
 Hər incini deşmək imkanı varmı?
 Ağzına gələni demək olarmı?"

Mərhəmətli işin yadıma gəlmir,
İnsafsız işini sayaram bir-bir.
Allah bu sənətdən tutsun sənə gen,
Ağıl çəkirdirsən sənə bu işdən.
Şahlığımdan saldın iraq məni sən,
İndi canımdan, de, nə istəyirsən?
Ağlım olmadı, mən qəmlərə düşdüm,
Qəmdən quruyaraq yaş yera düşdüm.
Bir qayğıma qalan görsəydin onu,
Saçla süpürərdim hər gün yolunu.
Palan qayırandan qaçarsa eşşək,
Tez qalxar ayağa arpanı görcək.
Mən gövhərəm, neçin gərəkdir aksiləm?
Çağrılmamış gedim? Məgər mən yələm?
Yəhəri islansa kiçik hovuzdan,
Çoşqun bir dəryadan qoxmazmı insan?
Bu virana qalmış qəlbi, deyirsən,
Qoyum əjdahayla bir mənzildə mən?
O dərgaha yoxsa bir layəqətim,
Nəçin o qapıya mən zorla gedim?
Xar olub yanaraq kədərən, qəmdən,
Nəçə dəfə düşdüm bu qafəsə mən?!
Yadına salmadı məni vəfasız,
Göndərmədi quru salam da yaltız.
Kişilik silahı taxaraq özüm,
Bir arşın niqabla nə qədər dözüüm?
Qəlbi yaralı bir qadınam, ancaq,
Taclı şahla necə mən tutum ayaq?
Mənə üz verən bu qazaya baxsan,
Xəstəyəm, yerim daş, yaramda tikan.
Gül dərməyə gedib, tikan dərmişəm,
Vəfa xətarmışam, cəfa görmüşəm.
Mən öz qüsurumu gizlin tutmaram,
Xalqda nə günah var? Mən təqsirkəram.
Birini zənn etdim canım, dünyamdır,
Dünyanı fəth etdi, indi can alır.
Dilinə "od" sözü gətirən insan,
Bu sözlə ağzını yandırılmaz, inan!

Hər bir tərəzinin iki gözü var:
Biri qızıl, biri arpa hesablar.
Xosrovun verdiyi tərəzinin bax,
Var arpayla dolu bir gözü ancaq.
Yersiz qoyulan bu arpa deyil xas,
Yeməkdən başqa bir işə yaramaz.
Bu daş arasında bir gəlinciyəm,
Gəcdən qayırmışam, çox da incəyəm.
Gac qəlin saraya, şahla yaraşmaz,
Gül deyil, mum turunc, ondan kar aşmaz.
Mən onun xatrina çox iş görmüşəm,
Balkə öz işindən utansın bir dəm.
O qanıqandan sor, nə etmişdir o?
Yağdırır hər yandan üstümə alov.
İndi mən diriylən başqa yarı var.
Açıq məhəbbətdən yeni bir bazar.
Daşdan olsa bu üz, yeno da, inan,
Görsə onu tamam yanar arından.
İttək daim vəfa olsa da peşəm,
Mən ki it sudiyla baslanmamışəm.
İt olum, etdisə o məni bədnam,
Onun hiyləsini ittək qovmasam.
Bir qəlbin ki artıq dəyəri itə,
O qəlbi götürüb ataram itə.
İtə könlü verib, məni unudan,
Bir qəlbədən ayrımaq yaxşıdır, inan!
Anam doğmaydı məni heç, ey kaş!..
Doğsa da ataydı itlərə bərbəş.
Gəl ayrı oturaq, bir düz danışaq,
Çox təhqir görmüşəm mən ondan ancaq.
Mən düz məhnu çaldı könlüm pərdədə,
Düz deyil çaldığım yeni pərdə də.
Abrım getdi, ona etmədi təsir,
Guya ki heç bir iş üz verməmişdir.
İnsafı gəlməz heç quldurun belə
Ki, mənim abrımı sovuvsun yələ.
Döyüş meydanında ələ qızıxdıq,
Bir yol qalmamışdır sülh üçün artıq.

Mənim qeyrətimi o çəkməyəndə,
 Etinə etməm şahlığa mən də.
 Təhqiri belimdə ağır yük olub,
 Qəminin ziilməti çox böyük olub.
 Ürəyim kor İkan, gözliyəm dedim,
 Acı meyvəsini korluğun yedim.
 Aldatsa da məni, vecimə gəlmiş,
 Çünki sevgisindən könlüm dincəlmir.
 Dilim yaralıdır, çünki mən ondan
 Ancaq dil yarası aldım hər zaman.
 Neyləyim, o mənə olmadı həmdəm,
 Kimsədən yaxşılıq mən görməmişəm.
 Ürəyim doludur, qoy ağlayım mən,
 Anası ölmüşə öyrətmə şivan.
 Onu yad edəndə könlüm olur şad,
 İllər boyu məni etməyir o, yad.
 Sevgimin qoxusu ondan uzaqdır,
 Qəlbimin kədəri ondan irəkdir.
 Onuntək sevgili yarar bəxtimə,
 Fələkdən bir dayaq görək təxtimə.
 Ürəyim döylündü, bildim zamana
 Məna yeni dərdlər verəcək yəna.
 Bu çoxdan bilinmiş məşhur sınaqdır.
 Qəlb döyünsə, ziyan toxunacaqdır.
 Gözüm xəbər verir, bax, səyriyərək,
 Görəsən, başıma nələr gələcək?!
 Burdan kənar yerim bir cənnət ola,
 Bu qərdən çıxub düşməməyə yola.
 Şapur deyil, gəlsə Qeysərin qızı,
 Qovlayaram burdan o həyasız.
 Hiylə nə lazımdır, sərxoş deyiləm,
 Hiyləyə aldanan bir quş deyiləm.
 Məni çox tədbirsiz bilməyin, yetər,
 Mən biləni bilmir Babildəkilər.
 Yar orda deyildir, burdadır, burda,
 Nəl orda yox, burda qoyulub oda.
 Xosrov yox, Keyxosrov olsa da bişakk,
 Ayla vuruşmağa çıxmasın gərək.

Bu xumar nərgizdən qoy olsun kənar,
 Süsən kimi olsun qoy itaətkar.
 Coşdurmaqsa məni məqsədi ağar,
 Qəzaram, ayrında zireh əriyar.
 Qəmzəmə deyərəm sübhədən gedər,
 Bir ox vurur, atı qalxub rəqs edər.
 Zülfümün xəmində bəndə salaram,
 Qəmzəmin sehrilə səbrin alaram.
 Əmr etsəm yuxuda xəyala ağar,
 Onu da torpağa su kimi çəkər.
 Eşqimdən doymuşsa o namehrəban,
 Mənim kimi olar o da bir zaman.
 Qalib səbr edəmə burda o qədər,
 Üzrün qapısından bir gün o girər.
 Ürək kəməndini atmam onə,
 Zülfü nəçin salam atəş boyunə?
 Hər cins öz cinsiylə uçar göylərdə,
 Göyərçin bir yerdə, tarlan bir yerdə.
 Küləyi torpağa bağlamaq olmaz,
 Odlə suyu birgə saxlamaq olmaz.
 Vüsalın görmədim, neyləyər hicrən?
 Heç qorxunc gələmi ölüyə zindən?
 Rütbdə o göydür, mənə bir yerəm,
 Bir düşün, göylə yer olarmı həmdəm?
 Sermayəsi olan qorxar, qəm çəkər,
 Yoxsul yolkəsəndən eyləməz həzər.
 Eylə quş deyiləm tuta hər yetən,
 Hər bir qara quşdan xof etməmə mən.
 Bu torə düşmüşəm nədanlığımın,
 Ağilla çıxaram yəna bu tordən.
 Məgər eşitmədin, dedi cadugər:
 Hər üstü öz çıxış yolunu bilir.
 Çin bütxanasından gəlsə o ağər,
 Şordan şirin tapmaz, əliboş gedər.
 Harın Şəbdiz ağər çox qaçağandır,
 Elə bilmə Gülgün geri qalandır.
 Məryəm sərv ağacı olubsa, bilmən,
 Mənim də xurmanı bəsləmiş Məryəm.

"Mən şaham, tacım var" söyləşə gerçək,
 Məndə də var gözəl, şahana ləçək.
 Ürəyimdən çıxmaz bu acı, bu kin,
 Şirin dərd-qəm yesin, Məryəm kef çəksin?
 Biri inci gazib suda boğulur,
 Biri sirka gazib bala rast olur.
 Hər yerdə dös ati tapmaqımı olar?
 Hər yer bud deyil ki, bir boyun da var.
 Mən aşiq deyildim, baxtımdan oldu,
 Səhv etdim, peşmanam, könlüm yoruldu.
 Mən zarafat etdim, o, doğru sandı,
 Mən bir yalan dedim, o da inandı.
 Üzülmüşdür qəlbim belə sevdadan,
 And içdim, Allaha and olsun, inan!
 Qaranlıq gecədə eşsəm də, nə qəm,
 Sözümlün sapını nazik eşmişəm.
 Nə vaxtacan olum bir şöləsiz şəm?
 Mən ölərəm, əgər işıqlanmasam.
 Qarğayıb nə yaxşı, nə yaman dedim,
 Ey Tanrım, bilirsən, nədir məqsədim?
 Dodaqlarım həsrət çəkaninkidir,
 Hər uzanan ələ halva verilmir.
 Alıb aparınca xəzən küləyi,
 Qoy torpaqda qalsın bahar çiçəyi.
 Ovda itlər tutsa yaxşıdır yənə,
 Bir yem olmaqdan pay uman şirə.
 Mən sənə lazımam, mərd ol, özün gəl,
 Özgənin başına sən açma əngəl.
 Ovda məhir olan igid bir aslan
 Özü gedib tutar ovu ovlaqdan.
 Ayağım taletək bağlıdır ona,
 Özgəylə getməyən onun yanına.
 Yüki yad çiyinə heç verərlərmi?
 Yədi dişli zənciri gəmirərlərmi?
 Bəsdir, usanmışam tədbir tökməkdən,
 Dünyada özümü qocaldımmı mən?
 Qocaykən mey içim? Sınsın qədəhim?
 Kürd köçəndə deyər: "Qoy axur tikim!"

Bu qədər əziyyət çəkdiyim, inan,
 Öz ürəyimdandır, heç deyil ondan.
 Hər yərə kənardan gələr oğrular,
 Mənim öz evimdə belə oğrum var.
 Hiylə qura bilməz qəlbinə insan,
 Qapı güdmək olmaz ev oğrusundan.
 Yamanca ürəyin əlində qaldım,
 Ayağma özüm baltanı çaldım.
 Ləli daşdan seçməz kor deyilir mən,
 Soruşmaq nə lazım kənd görünürkən?
 Qəlbim zalım oldu, yarım sitamkar,
 Qəlbədən də, yarıdan da olmuşam bezar.
 Bir ürəyim var ki, yoxdur heç bəri,
 Bu ürəyə könül verməyim bəri.
 Hər kəs ruzisinin qəmini çəkar,
 Məna bu qisməti verməşdir qədər.
 O qəlb yandırarla bir gün oldum şad,
 Sonra qaldım belə, ürəyi barbəd.
 Nə vaxtacan edim gizlin ahu-zar?
 Nə qədər çəkəcək bu sızılıtlar?
 Ağızım səbr etməkdə olmuşdur ağı,
 Yeri var adlanam səbr oyunağı.
 Xəznəmdən, ölkəmdən ayrı düşsəm də,
 Azadlıq möhrü var yənə kəsəmdə.
 İki şəxsə yoxdur buyruq dünyada:
 Biri gözü toxa, biri azada".
 Sonra ləl möhrünü şəkərə vurdu,
 İnnabla, şəkərlə belə buyurdu:
 "Şah desə: sevirəm qəlbən onu mən,
 De ki: bir şey çıxmaz belə işvədən.
 Desə ki: o sübhə ehtiyacım var,
 De ki: oyaq qalma, sübh gec açılar.
 Desə: qovuşaram haçan Şirinə?
 De: Məryəm orucun saxlasın yənə.
 Desə: alim çatar halvaya haçan?
 De: sarxoş dad duymaz şirin halvadan.
 Desə: şəkər saçar bir də o dodaq?
 De ki: onlar sonda uzaqdır, uzaq.

Saçını, xalını tutaram, desə,
 De ki: tut, agar ki, olindən gəlsə!
 Desə: qucaqlaram onu bir də mən,
 Söylə ki: əl götür bu istəklərdən.
 Üz qoymaq istəsə ay üzə agar,
 De: şah olarmı heç rüxə barabər?..
 Çənədən top qapmaq istəyən zaman
 Üzündəki saçdan yeyəcək çövkən.
 Desə, xandan ləli çeynəmə, söylə:
 Uzaqdan baxarsan ağız suyula.
 Vermiş olsa mənə ölüm fərmanı,
 Ölüm fərmanıdır söylə hicranı.
 Əgər ayrılığı tüğyan eyləsə,
 De: yerində otur, uyma həvəsə!
 Ürəyi istəsə agar ki vüsal,
 İcazəm olmamış, söylə, sakit qall"
 Qadın xislatıyla belə bir qədər
 Təhdidli söz deyib göndərdi xəbər.
 Acılıqla sünə da sülhün şüşəsi,
 Dodağı verirdi bərişq səsi.
 Şapurun üstünə hirsini saldı,
 Ürək ağrısının yükü azaldı.
 Yumşaqlıqla dedi: "Söz bilən kişi,
 Sözün axar sudur, bilirsən işi.
 Şaha salam desən bir zaman agar,
 Bir sifariş olsun məndən bu sözlər.
 De ki, Şirin deyir: bədəməl insan,
 O şirin söhbəti hara qoymusan?
 Umurdum ki, məndən heç dönməz üzün,
 Başqa bir gözələ baxmaz heç gözüün.
 Çıxardın zənnimi yalana indi.
 Düşmənim qoymunda girib isindi.
 Yatmış tale kimi bir köməyin yox,
 Dövrən kimi mənə istəməyin yox.
 Öz kamından başqa, fikrin varmı heç?
 Böylə xudpəşəndlik yarayarmı heç?
 Tikan acısını Şirin çəkərdi,
 Xurma yetişəndə tikan baş verdi.

Qanımla suvardım mən bağı, foqat,
 Meyvəsi heç mənə olmadı qismət.
 Hələ bir oduna qızınmamışam,
 Tüstündən gözlerim kor oldu tamam.
 Bəsdir zülm elədin, qurutdun mənə,
 Adlı-sanlı oldun, unutdun mənə.
 Adam yüksələndə əhdini pozmaz,
 Özümdən askiya diqqət et bir az.
 İşin bəd gələndə dostun oldum mən.
 Yüksələndə mənə göz yumdun nədən?
 Köməksizkən könlüm könlünə yardı.
 İş başına keçdin, sevgin qurtardı?
 Öz eşqinlə mənə rüsvay edibson.
 Qürur göstərirsən indi bəs nədən?
 Yazdırdın adama ölüm fərmanı,
 Tapşırıdın öhdəmə qəmi, hicranı.
 Birca tel qalmışdır canımda ancaq,
 Ucu qəlbimdədir, çəksən, qopacaq.
 Ruma bayraq sancdın, bu sənə bəsdir,
 Şirina qılınçı vurmaq əbəsdir.
 Qızma ki, qızğınlıq dönər atəşə,
 Oddan tüstü qalxar göyə həmişə.
 İçki məclisində dostun min olar,
 Birini tap, olsun səninlə qəm-xar.
 Eşqindən elədin könlümü xəstə,
 Tora salıb, sonra getdin ahəstə.
 Qayıtma palçığa batdığın yola,
 İşinə aşiqlər ta heyran ola.
 Bu sitəmlə qəlbə, gal, odlama, ah!..
 Tikdir oddan ötrü başqa atəşgah.
 Vücudunda qəmin olub bir ilan,
 Hər tük olmuş mənə iti bir tikan.
 Ahuma, həm də göz yaşına baxsan,
 Cəhannəm – qılgılıcı, dəməcidir ümman.
 Nə qədər göz yaşım ötsün dənizdən,
 Köməyə çağırım xəyalını mən?
 İşlərim qalmışdır sənətsiz natamam,
 Xəm xəyal ucundan oldum belə xam.

Yoxsa cəhennəmin ağzında hər dəm
 Dirilik suyunu nəçin gəzirəm?
 Ölüm yatağında olsa da bir şəxs,
 Ümidini eəla həyatdan kəsməz.
 Biliyin yolunu ağıl göstərə,
 Eşq üçün deyildir bir belə dəftər.
 Eşqin meydanında aciz qalanlar
 Tez ağılın atına olurlar süvar.
 Delilər dərmana olanda möhtac,
 Ağıllılar tapır dərdlərə əlac.
 Eşqdə səbr etmək xamlaqdan gəlir,
 Bil, eşqin binası səbrsizlikdir.
 Səbr etmək uzaqdır eşqin yolundan,
 Aşiq adlanarmı səbr edən insan?
 Belə əziyyətdə qalsa da Şirin,
 Xosrova heç zaman pis göz dayməsin".
 Şirin sözlərini tamam eylədi,
 Şapur yeri öpüb belə söylədi:
 "Tədbirin üstündür istəyimizdən,
 Doğru söyləyirsən bu sözləri sən".
 Bu sözlərdən sonra Şapurun özü
 Ölçmədən deməzdi Şirina sözü.
 Hər söz düşüncəylə deyilsin görək,
 Xarcləmədən əvvəl qızılı bir çək.

O pari cilvalı, zərli, ipaklı,
 O gümüş gərdanlı, o daş ürəkli,
 Məskəni olmuşkən qəmli qayalıq,
 Südü xoşlayardı hər şeydən artıq.
 Qarşısında olsa yüz cürə nemət,
 Südə göstərərdi yəne də rəğbət.
 Uzaqda olurdu bütün mal-qara,
 Süd çox çətinliklə gəlirdi bura.
 Çölün hər yanını buludlar kimi,
 Örtmüşdü təlخ otlar zəhrimar kimi.
 Zəhərli bitkidən xəbərdar çoban
 Uzağa sürərdi sürünü ordan.
 Könlünə süd düşən zamanda Şirin
 Çarə axtarırdı bu çətinlikçin.
 Uzaqdan gətirmək südü bu yərə
 Böyük əziyyətdi xidmətçilərə.
 Gecə zülflərini təkən zamanda,
 Aydan qulağına halqa taxanda,
 Halqada band olmuş o inco ürək
 Sübhədək qıvrılıb qaldı ilantək.
 Qarşısında təkə oturub Şapur
 Danışır, könlünə bir həmdem olur.
 O sərvin qəlbində hər nə qayğı var,
 Onlardan olmuşdu Şapur xəbərdar.
 Şirin öz dərdrini xəbar verikən
 Şapur lələ kimi açıldı birdən.
 Hindlilək eylədi səcdə pəriyə,
 Sanki Ütariddi o, Muştəriyə.
 Dedi: "Fərhad adlı bir cavan vardır,
 Usta mühəndisdir, bir sənətkardır.
 Həndəsə elmində xariqə saçar,
 "Macəsti", İqlidisi sirtini açar.

Biz Çində onunla yaşid olmuşuq,
 Bir yerdə oxuyub yaşa dolmuşuq.
 Ustamız bildirdi hər bir peşanı,
 Məna qələm verdi, ona tışanı.
 Külüqlə başlarkən sənətkarlığa,
 Yeri quş qayırb yükler balağa.
 Qızıl bir rəng alır işindən güllər,
 Daşlara dəmirlə Çin nəqşi çəkər.
 Sənətinin səsi yayılmış Ruma,
 Tışayla qart daşı döndərir muma.
 Bu usta istəyə işlər düzələr,
 Bu çəsmə bir güllü, inan, yüz elər.
 Usta olmayanda çətin gedər iş,
 Ustanı tap, sonra bir işə giriş.
 Üzük qayıрмаğı bilər hər yetən,
 Zərdən, gümüşdən yox, mumdən və gildən.
 Əmr elsan yerinə yetirərəm mən,
 Fərhadı hüzurə gətirərəm mən".
 Şapur öz sözüünü bitirən zaman,
 Şirin süd qəmmini çıxartdı yaddan.
 Günəşin güzgüsü göydə gülünce,
 Yumdu gözələrini yüzgözlü gecə.
 Şapur gedib gazdı, tapdı Fərhadı,
 Xəbər verdi ona bu ahvalatı.
 Şirinin qəsrinə aparadı onu,
 Oturtdu kürsüyə, aldı könlünü.
 Böyük dağ gövdəli o dağlar yaran
 Gələndə camaat qalmışdı heyran.
 Gökəmi böyük bir filə oxşardı,
 Onda iki filin qüvvəti vardı.
 Hərəkət kanizləri hörmət etdilər,
 Layiqli yer verib rahat etdilər.
 Pərdə qabağında durmuşdu Fərhad,
 Belə bağlı idi, qolları azad.
 Düşünüb deyirdi: "Hiyləgər falak
 İndi görək bizə nə göstərəcək?"

Qəflətən bu falək vuraraq şəbxun,
 Pərdənin dalında qurdu bir oyun.
 Dodaqları şəkər, gülüşü şirin,
 O pərdə dalından səsləndi Şirin.
 Şəkər qıfılları yaqutdan açdı,
 Şəkərə yaqutdan əzaqə saçdı.
 Onun ağacında yetişən xurma
 Verdi xurmalara bir qulaqburma.
 Süd haqqında onun şirin sözləri
 Heyrətdə qoymuşdu bəli, şəkəri.
 Şəkər töküləndə dodaqlarından
 Həsəd aparırdı ona Xuzistan.
 Deyirlər şirilmiş dilinin dadı,
 Şirin qoyulmuşdur odur ki adı.
 O şirindillidən bunu deyim mən,
 Yatardı bəliqlər, quşlar səsiyədən.
 Dodağının sözü bir əbi-həyat,
 Onun qarşısında qul olur nəbat.
 Bir məclisdə açsa dodaqlarını,
 Alardı hamunun ixtiyarını.
 Qulağına çatsa onun bir sözü,
 Tez huşdan gedərdi Əflatun özü.
 Fərhad eşidincə onun səsinə,
 Duydu ki, itirir öz qüvvəsini.
 Dərindən ah çəkdi orda bir kərə,
 Xəstə adam kimi yuxaldı yerə.
 Torpağın üstündə çox yuvarlandı,
 İltəək qırıldı, alışdı, yandı.
 Şirin gördü Fərhad oldu biqərar,
 Tordən uçmuş quşdak onun qəlbi var.
 Ona yenə sözlə elədi çarə,
 Sözlə saldı onu yenidən tora.
 Dedi: "Qulaq as, ey bilici ustad!
 İstəyimi doğrult, məni eylə şad.
 Bir eşit, gör nədir könlümdən keçən,
 Bu dardlı qəlbimə şadlıq gətir sən.

Usta biliyinlə, iti əlinlə
 Bu qəsrə abad et, gəl mənə dinlə.
 Biz südə möhtacıq, sürülər uzaq,
 Bir çarə tap buna, biz rahat olaq.
 Burdan sürülərə çatana qədər
 Daşdan möhkəm bir arx qazılsa aqar,
 Çobanlar sağarlar südü otlaqda,
 Xidmətçilər içər onu otaqda".
 Şirinin bu şirin söhbətlərindən
 Fərhad məst olmuşdu mey içməmişdən.
 Eşdirdi Şirin dedişi sözü,
 Ancaq anlamaqdan acizdi özü.
 Dili söz deməkdən aciz qalaraq,
 Barmağını qoydu göz üstə ancaq.
 Ordan çıxdı çölə əlində tişə,
 Şirinin eşqilə başladı işə.
 Soruşdu söhbəti bir ələltidən:
 "Qəlbim kordur, – dedi, – sərxoşam, inan!
 Dedişi nə idi, bir siz söyləyin,
 Məni arzusundan agah eyləyin".
 Söhbəti eşitmiş, duymuş adamlar
 Başa saldılar ki, nə olmuş, nə var.
 Şirin nə istəyir, bilincə Fərhad
 Razılıq eləyib oldu xeyli şad.
 Bu işi görməkçün çox taləsirdi,
 Şirinin işiyçün qəlbi asirdi.
 Fərhad küllüq çaldı, daş quma döndü,
 Dağlar zərbəsindən bir muma döndü.
 Külüngü qart daşı hey yara-yara,
 Daşların bağrında açıldı yara.
 Otlaqdan başlayıb saraya qədər
 Vermişdi baş-başə gözəl mərmərlər.
 Qart daşlar içində keçmədən bir ay
 Yaratdı dəryatak geniş, dərin çay.

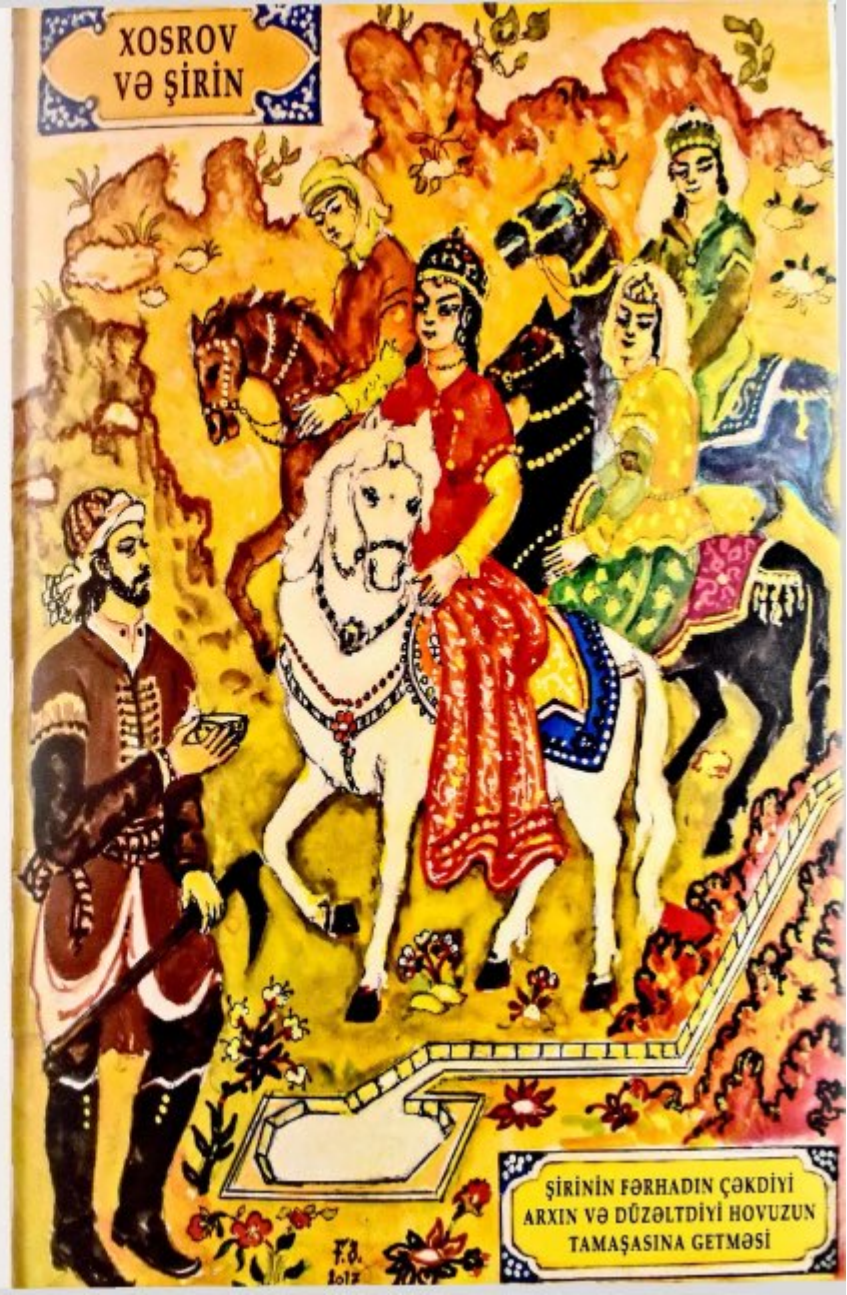

Qayada kütləmiş hər bir baltanın
 İki çəkisiyən alırdı altın.
 Bir hovuz düzəltdi axırda – göyçək,
 Kövsər hovuzu da olmaz onuntək.
 Daşları düzmüşdü elə diqqətlə
 Araya sığmazdı bir tük də belə.
 Daşyonan daşdan bir hovuz yaratdı,
 Sanki barmağından fəvvarə atdı.
 Ustanın əlinə keçənə qədər,
 Adətdir ki, hər iş çətin görünər.
 Polad yüz dağ olsa, yənə də, inan,
 Vurub parça-parça dağdır insan.
 Nə çarə ki, insan aciz qalaraq,
 Ölməyə bir alac tapmayır ancaq.

ŞİRİNİN FƏRHADIN ÇƏKDİYİ ARXIN VƏ DÜZƏLTİYİ HOVUZUN TAMAŞASINA GETMƏSİ

Şirino dedilər: "Fərhad bir aya
Tapşırдың arxı çəkdi saraya.
İndi otlaqlardan hər axşam-səhər
Süd axır hovuzla – təmiz, təzə-təz".
Durub çölə çıxdı o gözəl pəri,
Gördü süd arxını, hovzu, mərməri.
Düşündü: "Bu arxı, mərmər hovuzunu
İnsan yaratmamış, yaranmış özü.
Cənnəttə bu hovuz, bu süd, bu dülbər!
Yox, insan əlindən gəlməz bu işlər!"
Fərhadın işindən gəldi heyratla,
Söylədi: "Eşq olsun belə sənət!"
Fərhad bu işləri qurtaran zaman
Şirin əziz tutdu onu dostlardan.
Dedi: "Sən ustada necə haqq verim?
Şagirdinə layiq yoxdur dəyərim".
Gövhərdən bir neçə sırğası vardı,
Sırğanın hər daşı güntək yanardı.
Bir səhər xərəcə hər bir danəsi,
Bir tac qiymətində hər dürdanası.
Açıb qulağından çox üz istədi,
"Hələlik bunları qəbul et, – dedi, –
Bundan yaxşıyla xacələtindən,
Çaxaram, amin ol, vaxtı gələrkən".
Fərhad o xəznəyə deyib "Aferin!"
Alıb ayağına atdı Şirinin.
Tez çıxdı qəsrdən, qaçdı çöllərə,
Dənizlə göz yaşa axıtdı yərə.
Eşqini duyurlar deyə, qorxaraq
Mərdliklə gəzirdi insandan uzaq.

FƏRHADIN ŞİRİNİN EŞQİ İLƏ ÇÖLLƏRƏ DÜŞMƏSİ

Fərhad ki Şirinə ürək bağladı,
Könlünü məhəbbət odu dağladı.
Çox çətin keçirdi onun ruzgarı,
Qalmamışdı əldə heç ixtiyarı.
Nə taqəti vardı hicran dəminə,
Nə dözə bilirdi eşqin qəminə.
Qəlbinin telləri hey sızlayırdı,
Sanki ürəyində ney sızlayırdı.
İşində rövnaq yox, bitmişdi sözü,
Taqətsiz – bədəni, yuxusuz – gözü...
Divtək insanlardan qaçaq gəzirdi,
Xəstə adam kimi naçaq gəzirdi.
Üz tutdu çöllərə, qaçdı dağlara,
Gəlmişdi əlindən dağlar da zara.
Bir gül budağıtək boynu qırıqdı,
Köynəyi gül kimi cırıq-cırıqdı.
Nalədən dönmüşdü şeydə bülbülə,
Qəlbindəki dəyün bir qönçə gülə.
Nə vardı qəminə dünyada qəmzar,
Nə dərdinə vardı yaxın havadar.
Tikan yağmaq üçün o ikiqatdı,
Ayaqdan tikantək mıxlar çıxartdı.
Onu qorxutmurdu nə tikan, nə daş,
Nə də qılıncından qaçırdı baş.
Ağlını əlindən almışdı hicran,
Uzaqdı səbr edib, rahat olmaqdan.
Laləzar etmişdi üzünü qan-yaş,
Qanlı göz yaşından verirdi şabaş.
Kəsilmirdi bir an onun naləsi,
Göyü titradirdi yanıqlı səsi.
Bütün aramını sevgi almışdı,
Bütün varlığını oda salmışdı.
Nə su, nə dayanın adını bilən
Susuz körpə kimi edirdi şivən.

Qəlbinin odunda beyni yanırdı,
 Bir gur çırağ kimi alovlanırdı.
 Yüz yerdən almışdı qəlbi yaranı,
 Ölümin ardınca gazirdi canı.
 Balaya, möhnətə olmuşdu nişan,
 Saysız işgəncədən könlü pərişan.
 İlan daşdan qorxar, qurd dəyənəkdən,
 O, qəmdən qorxurdu huşa gəlirkən.
 Div dəmirdən qorxar, cadu südəbdən,
 Fərhada qorxuncdu həm dost, həm düşman.
 Gözləri yaşıydı, ürəyi nalan,
 Ciyəri yanırmışdı kədər odundan.
 Hər gecə sübhədək qalırdı oyaq,
 Dilində min nala, ürəyində dağ.
 Ürak getmiş əldən, könlül qərarızsız,
 Qəlbinin ardınca gedirdi yalnız.
 Şirinin eşqindən elə ağladı,
 Səsi ağac-ağac axdı, çağladı.
 Qəm ona munisdi, o da qəmlə şad,
 Bir xarabədəki xəznətək abad.
 Ələcsiz dərdinin dərmanı yoxdu,
 Bu qəmlər içində həyanı yoxdu.
 Belə xəstəlikdə yalnız qalaraq,
 Tanışdan, yoldaşdan düşmüşdü uzaq.
 Elə bürümüşdü eşq onu, heyhat,
 Unutmuşdu tamam özünü Fərhad.
 Nə verə bilirdi qəmindən xəbər,
 Nə də sifarişçün vardı bir nəfər.
 Şirin kəndarından toz gəlsə, bişəkk,
 Gözünə çəkərdi onu sürmətək.
 Şirinin yolunda görsə bir tikan,
 Öparək bağrına basardı haman.
 Hər dəfə dilinə gələndə o ad,
 Torpağı yüz dəfə öpərdi Fərhad.
 Gəndən baxan zaman qəsr-i Şirina,
 Cərunu didərdi paltar yerinə.
 Vəhşi atlar kimi çöldə qaçaraq,
 Vəhşilərlə munis olmuşdu ancaq.

Dünyanın toruna düşən heyvanlar
 Onun dörd yanında qurmuşdu hasar.
 Yerini süpürüb təmizlədilər,
 Ayağını öpüb əzizlədilər.
 Bəzən ceyranlarla edərdi xəlqət,
 Bəzən marallarla bağlardı ülfət.
 Gah silər maralın saf göz yaşını,
 Gah da siğalları şirin başını.
 Gündüz ceyranlara mehriban yoldaş,
 Gecə marallarla bir yaxın sirdaş.
 Çərxək gecə-gündüz hey fırlanırdı,
 Ac-susuz qalaraq qəmdən yanardı.
 Baş alıb o yola çıxdığı zaman,
 Bir ay yol gedirdi bir an durmadan.
 Qabağına ağar çıxsə yüz divar,
 Başı dəyməyincə görməzdı nə var.
 Bir ox şığısaydı gözünə sarı,
 Yəni yumulmazdı göz qapaqları.
 Yolda qabağına çıxsaydı quyu,
 Yıxılar, görməzdı qarşıda suyu.
 Hansı kef ayırsa yarın qəmindən,
 Qəlbindən o kefi atardı həməən.
 Ürəyinə dolmuş o sonsuz qəmi
 Dörd gözlə gazərdi olsun həmədəmi.
 Göz yaşıyla yuyub daim üzünü,
 Gözündə gazirdi öz ulduzunu.
 Yatmaq istəyəndə yatmazdı yəni
 Ki, bağlanar qapı dostun üzünə.
 Könlündə qalmamış özündən nişan,
 Çünki salmış orda başqası məkan.
 Özganın nəqşini tuturdu müdəm,
 Odur ki öz nəqşi dönmüşdü tamam.
 Özlüyündən çıxıb zavallı, bədbəxt
 Səhər-axşam qaçar, olmazdı rahat.
 Dostla bir bədəndə tutmaqçün qərar
 İstərdi tənindən tez olsun konar.
 Bilmirdi quş uçmuş, boşalmış qəfəs,
 Can canana yetmiş, evdə yox bir kəs.

O şirin xəyalə bağlıydı hər an,
Ayrı bilmirdi öztünü ondan.
Nur görsə, od görsə o porişanhal,
Ya hicran bilərdi, ya bir xoş vüsal.
Kimse məhəbbətdən pislik gözləməz,
Görsə də özünə götürməz heç kəs.
Nə çıxsa qarşıya ona inanan,
"Olaram, – deyərdi, – bir gün bəxtiyar".
Yaxşı, ya pis olsa hər bir hadisə,
Ona ümid bağlar, gələr həvəsə.
Hər vaxt ki, o nura gələrdi qonaq,
Qonaq edərdi gəndən baxaraq.
Yenə üz tutardı çöllərə sarı,
Ağlardı təzadən anaraq yarı.
Hürkək ceyran kimi gələrdi axşam,
Bir az süd içərdi, olardı aram.
Bir yeməyi yoxdu o süddən qeyri,
O hovuz başıydı gəzinti yeri.
Hovuzun yanında qalib gecələr,
Gazərdi ətrafı səhərə qədər.
Bu söz dastan oldu, dillərə düşdü,
Dastanın söhbəti ellərə düşdü.

Sarayın əhlindən, mərhəm bir nəfər
Şaha əhvalatı tez verdi xəbər.
"Şirinin eşqindən, – söylədi, – heyhat,
El ağzına düşüb sanətkar Fərhad,
Başına vurmuşdur sevdə, məhəbbət,
Səhraya salmışdır onu nəhayət.
Düşüb sevdasına o gözəl bütün,
Ayaqyalın gəzir çölləri bütün.
Şirinin eşqindən könlü dolu qəm,
Bu işdən xəbərdar olmuşdur ələm.
Qocadan, cavandan çəkinmir bir an,
Nə oxdan qorxur o, nə də qılıncdan.
Zənn etmə Şirini almaqçün yanır,
Onu görməyi də səadət sanır.
O gümüş qamata elə vurğundur,
Şirinçün özünü tamam unudur.
Hər həftə qəsrinə aparır salam,
Ondan razı qalır alınca peyğam".
Xosrov eşidəndə bu hekayəti
Yenidən oyandı öz məhəbbəti.
Pəhləvan üz-üzə cüt gülə – xoşdur,
Cüt bülbül oxuya bir gülə – xoşdur.
Bir şeyə olanda iki müştəri
Əlbəttə, o şeyin artar dəyəri.
Bu işdən, doğrusu, çox sevindi şah
Ki, bir yazıq oldu onunla həmrəh.
Bir yandan da qeyrət təsir edirdi,
Çünki o qeyrətli öndə gedirdi.
Bilmirdi ki, nəcə versin sorğu,
Batmışdı palçığa sanki ayağı.
Bədən xəstə olsa, belədir sonu,
Sarı olsa da, azar yıxacaq onu.
Neyləyər özünə özü xəstənin?
Xəstə olar fikri, sözü xəstənin.

Bədən sağlam olsa, saf olar söz də,
 Süst adam süst olar bədəndə, sözdə.
 Həkim xəstələrə eyləyər alac,
 Xəstələnsə olar özgəyə möhtac.
 Oturub bir neçə yaxın adamla,
 Çarə axtarırdı şah bu əhvəla:
 "Necə xilas olum belə dəlidən?
 Bu zərər nə sayaq nard oynayım mən?
 Belə getsə, işim xarab olacaq,
 Qanunu tökümmü? Suçsuzdur ancaq.
 Şahlıq elədiyim xeyli müddətdə
 İstədim əngəlsiz olum işrətdə.
 İndi verdi o ay bayramdan xəbər,
 Bir dəlini etdi mənə bərabər".
 Ağılılar belə verdilər cavab:
 "Ey şah, gəl eyləmə kefini xarab.
 Taclı başlar səni qibləgah seçir,
 Şahlar torpağına hər an and içir.
 Sənin ömrün kimi uzundur ələm,
 Bəxtin var, gücün var, səninçün nə qəm?!
 Bu dəli haqqında belədir tədbir:
 Ona dəmir deyil, vur qızıl zəncir.
 Sevdanın dərmanı qızıldır, qızıl,
 Qızilla dərddə onun çarə qıl.
 Əvvəl çağır onu, yüz min ümid ver,
 Başına qızıl səp, səxavət göstər.
 Yar nədir, dindən də azar yolunu,
 Ayırar Şirindən bu şirin onu.
 Çox gözlər qızıldan kor olar həməni,
 Qılınclar qızilla düşər kəsərdən.
 Əgər belə tədbir olsa xeyirsiz,
 Onu daş çapmağa göndərərsiniz.
 Təleyi dönünce dönər həyatı,
 Daşların içində sönər həyatı".

XOSROVUN FƏRHADI ÇAĞIRDIRMASI

Şah dinlədi bir-bir hər danışanı,
 Əmr etdi: "Gətirin o dağ çaparı!"
 Dağ kimi girərkən Fərhad içəri
 Ardınca gəldi şah xidmətçiləri.
 Nə Xosrova baxdı, nə də ki, taxta,
 Şirtək pəncə basıb durdu qabaqda.
 Elə məst olmuşdu Şirin qəmindən,
 Əsla xof etməirdi şah görkəmindən.
 Şah əmr etdi onu azizləsinlər,
 Başına səpsinlər mirvari, gövhər.
 O fil gövdəliyə "aylaş" deyərək,
 Şabaşlar səpdilər hey atək-atək.
 Fərhadın könlündə olan gövhərdi,
 Onunçün qızilla daş bərabərdi.
 Görəndə ki, qızıl etmədi təsir,
 Xosrov söz gövhəri xərclədi bir-bir.
 Xosrov nə nüktəni edirdisə yad,
 Cavabı nüktəylə verirdi Fərhad.

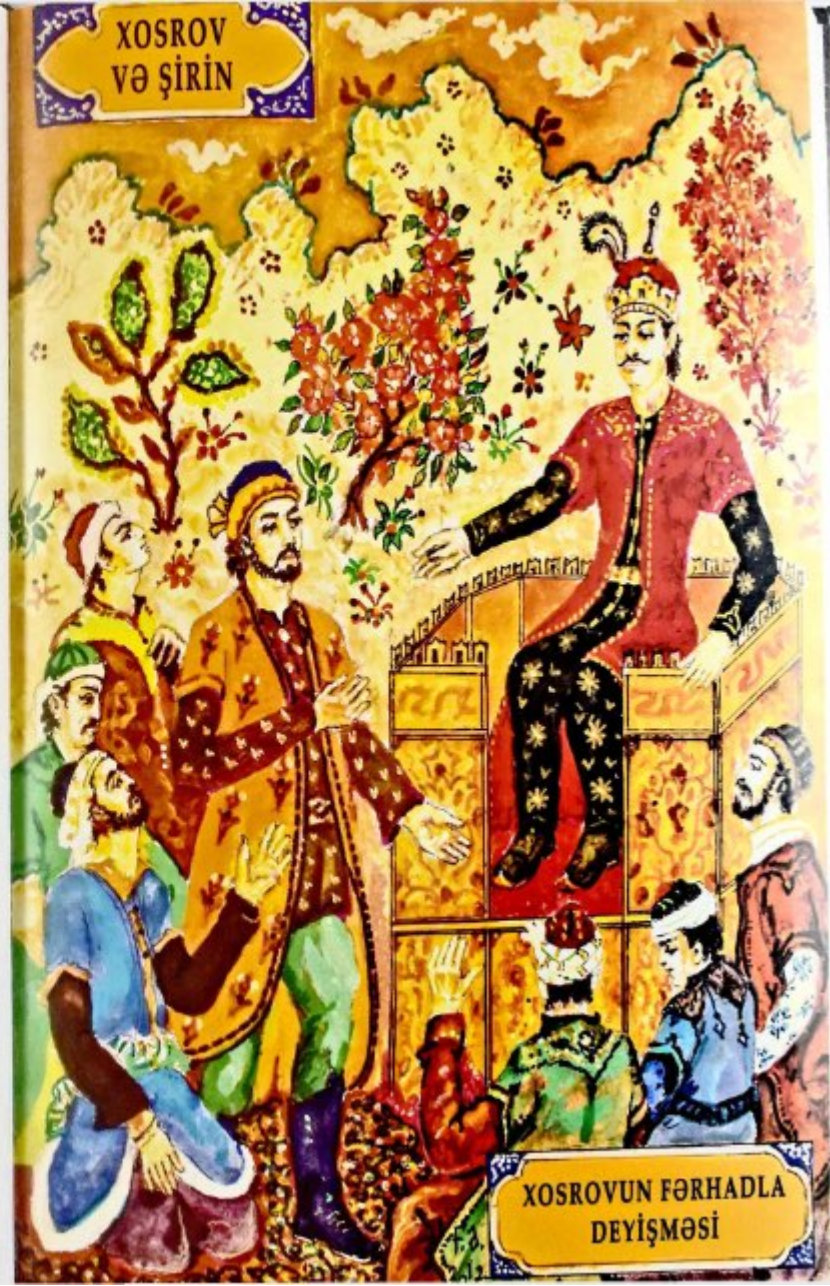
XOSROVUN FƏRHADLA DEYİŞMƏSİ

Xosrov avval sordu: "Hardansa, cavan?"
Fərhad cavab verdi: "Dost diyarından".
Dedi: "O diyarda hansı sənət var?"
Dedi: "Qəmi alıb, canı satırlar".
Dedi: "Canı satmaq heç ədəb deyil".
Dedi: "Aşıqlarda bu əcəb deyil".
Dedi: "Ürəkdəndir çəkdiyin bu qəm?"
Dedi: "Ürək nədir, candan aşıqam".
Dedi: "Əzizdirmi eşqi Şirinin?"
Dedi: "Onu candan bilirəm şirin".
Dedi: "Aytək onu gecə görürsən?"
Dedi: "Yuxum gəlsə, yatırammı mən?"
Dedi: "Qəlbin onu unudar haçan?"
Dedi: "Torpaqlarda yatdığım zaman".
Dedi: "Qədəm qoysan sən otağına?" -
Dedi: "Baş qoyaram mən ayağına".
Dedi: "Yaralasa gözüünü ağar?"
Dedi: "O birin də verərəm gədər".
Dedi: "Biri ona al vursa ağar?"
Dedi: "Daş da olsa, bil, dəmir yeyər".
Dedi: "Əlin ona yetişməz axır?"
Dedi: "Ayı gəndən görmək yaxşıdır".
Dedi: "Varlığını istəyə birdən?"
Dedi: "Yalvararaq tez verərəm mən".
Dedi: "Keç, - söyləyə, - başından haman",
Dedi: "Baş verib çıxaram borcdan".
Dedi: "Dostluğu et özündən kənar".
Dedi: "Bela bir iş görərmı dostlar?"
Dedi: "Arxayın ol, bu xəyal xəmdir",
Dedi: "Arxayınlıq mənə haramdır".
Dedi: "Gəl əl götür, səbrə ver qərar",
Dedi: "Heç can üçün səbr etmək olar?"
Dedi: "Səbr etməyin faydası çoxdur".

Dedi: "Qəlb səbr edər, qəlbim ki, yoxdur".
Dedi: "Hansı qəmdir qorxudan sən?"
Dedi: "Ancaq hicran qorxudur mən".
Dedi: "İstəyirsən dünyada həmdəm?"
Dedi: "Özüümü də heç istəmirəm".
Şah cavab tapmadı Fərhada artıq,
Gördü məsləhətdir bitsin danışmaq.
Həzrətə dedi: "Ta bu günəcən,
Bela hazırcavab görməmişəm mən.
Madam ki, qızıldan qaçdı, çəkindi,
Daşla sınayarıq biz onu indiyə".
Sonra sözlərini qılınctək çaldı,
Almaz külüngünü daşlığa saldı.
"Bizim yolumuzda, - dedi, - bir dağ var,
Çətinliklə keçir ordan adamlar.
Dağları sən yarib yol salmışsan,
Olsun gediy-gəliş bir qədər asan.
Heç kəsini əlindən gəlməz bu tədbir
Hamı deyir bu iş sənə işindir.
Şirin hümmətinə, Şirin eşqinə
And olsun, - yaxşı and içdim mən sənə!
Mənim istəyimə əməl etləsən,
Sənə öz arzuna çatdıraram mən".
Dəmir qollu Fərhad dedi: "Hazıram
Yolundan bu dağ özüm qaldıram.
Bir şərtim var: dağla döyüşə girsən,
Şah dediyi işi sona yetirsən,
Şah da onda mənə razı edərək,
O şirin şəkərdən əl çəksin qarək".
Şah hirslandı, bu söz qızdırdı onu,
İstədi Fərhadin vursun boynunu.
Dedi: "Xosrov şərtdən qorxan deyildir,
Qınlısı daşdır, torpaq deyildir".

Torpaq belə olsa, necə qızacaq?
 Hara daşınacaq bir belə torpaq?"
 Sonra çöşüb dedi: "Şərtidir şərtimiz,
 Bu şərti sındırsa, mərd deyilik biz.
 Qol açıb bir göstər öz sanatini,
 Biz də seyr edəcəyəmiz maharətini".
 Fərhad bu sözlərdən həyəcanlanaraq,
 Dedi: "Ey adil şah, hardadır o dağ?"
 Xosrov nişan verdi ona uzağı,
 İndi adlanır o, Bisütün dağı.
 O dağın hər yarı qart daşdı tamam,
 Daşın sərtliyini bilir hər adam.
 Şahın vədasından ümidlanaraq,
 Dağçapan gedirdi yeldən yüyürək.
 Dağ başını yeltək bir anda aldı,
 Belini bağlayıb külüngü çaldı.
 Daşın düz yerindən yonub bir qədər,
 Çəkdi gözəl-gözəl nadir şakillər.
 Şirin şəklini yaratdı qaşang,
 Elə bil ki, çəkdi Mani bir Ərjang.
 İti külüngünün ucuyla sonra
 Xosrovla Şəbdizi çəkdi divara.
 Bu şəklin önündə o dağlar çapan
 Eşitmiş olarsan, necə verdi can!
 Bilirsen ki, Xosrov pozdu ilqarı,
 Mahv etdi Fərhadı bir qoca qarı.
 Quyruq tələ qurdu, gördümmü qurda,
 Maqsadına çatdı hiyləgər burda.
 Piy quyruqdan gördü elə hiylə, fənn,
 Quyruğun ardınca nə izləyirsən?
 Zamana bir qoca diş qoyundur,
 Uyma quyruğuna, işi oyundur.
 Taleyin quyrusuz bir ulduz ikon
 Quyruqtək arxaya nəçin düşürsən?

XOSROV VƏ ŞİRİN

XOSROVUN FƏRHADLA DEYİŞMƏSİ

FƏRHADIN DAĞ ÇAPARAQ AĞLAMASI

Bisütunda şakli qurtardı Fərhad,
Könlündə bir həsrət, dilində fəryad
Dağların bağırını dalib söküdü,
Yekə, sərt daşları qırıb-töküdü.
Fərhad qart daşlara eylədikcə güc,
Sanki hər qayadan qopurdu bir bürc.
Axşam qəmli çöldən çəkilib günəş,
Dağların başında yananda atəş,
Qara ağı üstünə naxış salaraq,
Sultan əyləşanda, qalxanda bayraq,
O şəklin yanında gəlib durardı,
Baxıb daşa, onda gövhər arardı.
Öpardı o şəklin ayaqlarından,
Təbiltək qəlbindən qalxardı foğan:
"Rəssamlar gözüünün mehtabı sənən,
Qəlbi dərddilərə darman verənsən!
Sən, ey gülüşbədən, daş qəlbi dilbər,
Eşqinin yolunda oldum dərbədar!
Sən gövhərtək daşda ayağı bağlı,
Mən gövhərtək daşdan ürəyi dağlı".
Qarşısında durub ağlayır zar-zar,
Sonra deyirdi ki: "Əfv et, ey nigar!"
Ordan qəm yükünü alıb dalına,
Pərişan çıxardı dağın yalına.
O yerdən Şirinin qəsrinə baxar,
Deyirdi: "Eşit, ey gül bədənli yar!
Bu qəlbi yanmışa göstər bir işıq,
Bu yorğun heykələ ol bir yaraşlıq.
Bu həsrət qalmışın istəyini ver,
Ümitsiz könlümün diləyini ver.
Bilirəm, yadına düşmürəm, yəqin,
Çünki məndən yaxşı yarı var sənin.
Səni sevən birca mənəm ki, hər gün
Fəryad qoparıram vüsalın üçün.

Sən bir təzə gültək oturub dilşad,
Mey içib edirkən Xosrov şahı yad
Bu zavallı Fərhad şirin canını,
Verib, yad eyləyir Şirin canını.
Ey ayım, gəlmirəm mən xatirinə
Həccdən, Ümrədən sonra da yəna.
Mən sənin eşqindən, ey işıqlı şam,
Görürsən ki, nə pis günə qalmışam.
Məskonim sərt daşlar, dar qayalardır,
Daşdan yaranmış bir vücudum vardır.
Üzüm deyildirsə daşdan, dəmirdən,
Neçin daş-dəmirdən vəfa umum mən?
Qəlbimi gəl qırma, buna nə hacət?
Qəribi ilantək daşlama, rəhm et!
Her tərəfdən sənə tapılar qurban,
Vardır gözələntək iki canalan.
Bircə mənəm anıq, sürüdan uzaq,
Qurbanlığa belə yaramıram, bax!
Dözərəm eşqinə mən yana-yana,
Çox davamsız olur nura pərvana.
Sənə yanaşmaqdan bir az qorxaraq,
Səndən uzaq gəzir daim bu torpaq.
And verirəm, ey yar, yetər bu zillət,
Öldürsən qoyarsan boynuma minnat.
Gəl, öldürdü məni bu qəmli zindan,
Ölüm çox yaxşıdır bu yaşamaqdan.
Ulduzun bataydı mən doğulanda,
Olmasın mənimtək bir doğulan da.
Zəmana qılıncı rəhmlidirsə,
Bir gözlə baxmayırsan neçin hər kəsə?
Sənin dirnağını kəsir, işə bax,
Mənim əllərimi doğrayırsan ancaq.
Neçin öz düşündən bu qoca dövrən
Sənə süd içirdir, mənə qızıl qan?
Ananın südünə and verirəm mən,
Çəkdiyim o arxdan sən süd içirən
Südlü şəkərlə mənə yada sal,
Şəkərli süd edər taşnani xoşhal.

Çoban kimi südlə et mənə komək,
Möhətacəm südüna sənün körpatak.
O arxdan içərkən südlü hər səhər
Südəmər uşağdan olma bixəbar.
Şərbət verməsən də şirin camından,
Adınla şirindir ağzım hər zaman.
Səndən başqa vardır nə yar, nə qəmzar,
Qəmxiarsız buraxma məni, ey nigar!
Çağır bu taşnani, başla bir sözə,
Qaranlıq gecəni döndər gündüzə.
Verməyə şeyi var bu yoxsulun da,
Camından keçərəm sənün yolunda.
Yoxsul dövlətlidir, onunçün əlbət,
Mayasız götürür çoxdu mənfəət.
Sənə can deyənin könlünü qırma!
Qəlbim səninkidir, onu sındırma!
Ayüzlüm, gözsənsə belə qəriba,
Yanına yol göstər dərddə qəriba.
Qərİblər dərddindən yoxdur xəbər,ın,
Qorx ki, gəlir bir gün qərİb günlərin.
Əfsus, yoldaşların vəfası budur,
Yaman günə qədər sənə dost olur.
Səni yalnız qoyar dar gündə, inan,
Desən əl tut, onlar tutar ayağdan.
Qan içmə, eşqində qanlar içmişəm,
Qərİbəm, yolunda candan keçmişəm.
Neyləmişəm, mənə kin bağlamısan?
Deməsən, olaram daha pərişan.
Oldum xəyalının pərişankarı,
Başqa günahım var, özün də bari?
Səni sevən yara göstər bir vəfa,
Kim etmiş sən qədər yarına cəfa?
Ey azad sarv, əgər olsan külək də,
Söyüdtək başım ay bu küləkdə.
Mən qara torpağam, sən xəznə, ey mah,
Ela bu torpağı bir ziyarətəğah.
Ey şam, istəmirsən piy kimi yanırsan,
Sənin çraqında hər gün odlanırsan?

Kandardan uzaqda gəl söndür bən,
Qoyma ki, mən çəkim bu azabları.
Bir sakit qalayam, dörd yanım gecə,
İshaq-Mushaqlardır yoldaşım təkcə.
Fəğan eyləyirəm sübhədək, eşit,
Mən kimi zarımar rahib və zahid.
Görəydim bir gecə ahı-zarımı,
Gecələr sübhədək intizarımı.
Ürayin daş deyil, polad olsa da,
Yaralı qəlbimi salarsan yada.
Könlüm əziyyətdən bir dincəlmədi,
Eşqinlə doğrandım, rəhmim gəlmədi.
Xəstə öküz kimi yıxılmışam mən,
Eşşəyini məndən uzaq sürürsən.
Gəl öz qurbanına baxmadan getmə,
Qəlbimi almasan, daha zülm etmə!
Əlimdə acizdir dağ da hər zaman,
Olmuşam əlində aciz bir saman.
Dağlardan artıqdır mənim qüvvətim,
Orduları pozar mənim qüdrətim.
Canlı öldürməyə qılıncı çəkəmsə,
Şəbdiz, Xosrov durmaz qarşında bir dəm.
Pərviz, Şirin, Fərhad – bu sözlərin, bax,
Hərəsinin vardır beş hərfi ancaq.
Hər üç adın hərfi bərabər ikən
Pərvizin pancəsi bas udur nədən?
Mən qalib də çıxsam, məğlub da, hər an,
İnan ki, üstünəm yenə də ondan.
Ancaq neyləyim ki, bəxtim dönükdür,
Səadət ulduzum nursuz, sönlükdür.
Yolumun üstündə vardır yüz əngəl,
Sən də bu işlərdə bir tutmursan əl.
Şah olsa da, yenə heç kimsə zinhar
Bir xoşbəxt düşməmə olmasın düçar.
Qorxuram bu vuruş uğursuz ola,
Mərci düşməmə uda, mənə qəm qala.
Bu dağla vuruşa məni göndərən
İstəyir ki, burda həlak olum mən.

Bələ çətin işdə ölmək asandır,
Canım qüssədədir, qüssəmdə cəndir.
Bu eşqin zilləti var, söylə, kimdə?
Ümidim daşdadır, daş ürəyimdə.
Bu iş məcaz deyil, bir haqdır ancaq,
Zənn etmə bu işi boş bir oyuncaq.
Daşürakli olmaq çətin deyildir,
Ancaq elə yox ki, utansın dəmir.
Eşqin sarı muntak məni yandırır,
Dərdin ürəyimi alovlandırır.
Mənim nə qızılı, nə gülmüşüm var,
Tökəm ayağna hey xalvar-xalvar.
Saralmış üzümə yaşlar tökülmüş –
Bəzən qızıl kimi, bəzən də gümüş.
Eşqinlə, ey dünya nurlandırın şəm,
Nə gündüz, nə gecə rahat olmuşam.
Mən oyaq olanda hey çəkirom qəm,
Daha da çox olur yatanda qüssəm.
Gecəli-gündüzlü bitməyir ahum,
Yoxdur səndən özgə mənim pənahım.
Mərdanə eyləyim sənə can nisar,
Div deyiləm qaçım insandan kənar.
Daşdan insan yonan bir adam bələ,
İsanın qeydinə qalmazın, söylə?
Mənim daş yonduğum ballı bir işdir,
Ancaq ki alınma daş bitməmişdir.
Kimin ki alınun aynası bərkdir,
Xoş günü dünyada o görəcəkdir.
Bənövşələr kimi utancaq olan
Dünyada boy atmaz heç vaxt, heç zaman.
Nərgiz güllü kimi utanmaz olan
Başı təc olar, hər işi asan.
Dünyada mən kimi bir bədbəxt hanı?
İtirmişəm bütün dostu, aşnayı.
Nə bir dostum var ki, yıxılan zaman
"Qalx ayağa!" – deyib, tutsun qolumdan.
Nə də öz tayfəmdən adamlarım var,
Ələndə qəbrimi bən qazalar.

Qəm-qüssə içində mən tək qalmışam,
 Səcdəgahım sənsən hər səhər-axşam.
 Yüz il bir quyuda ayləşsəm ağər,
 Yənə də üstümdə öz ahım gəzər.
 Gəzsəm dağ, daşı yüz il də mən tək,
 Arxamca bir ancaq kölgəm gələcək.
 Gör nə it canlıyam, bu dərddə belə
 Quduz it tutantək dözüürəm hələ.
 İtin də yeri var, mən yersizəm, bax,
 Ot qədər sevməyir mənə bu torpaq.
 Dağlıqda pənahı tapır hər pələng,
 Böyük dəryalarda yaşayır nahəng.
 Çırpınan qəlbimə yoxdur bir aram,
 Nə yerdə, nə daşda rahat oluram.
 Yer üstündə yoxdur rahat həyatım,
 Bəlkə yer altında dincliyə çatım.
 Yuvasız olmasın bir kimsə, heyhat!..
 Nə lazımdır belə acı bir həyat!
 Ölüm yeli qovur yanına məni,
 Səhv etdim, torpağım çökir bədəni.
 Sən varsan, demirəm, mən də Fərhadam,
 Bu kənd səninkidir, burda mən yadam.
 Sən də varsan, mən də, – ah, necə deyim!
 Bu xudpəsəndliyə razı olar kim?
 Getmək istəyirəm, heyhat, nə çarə,
 Tüstü yayılmışdır bütün yollara.
 Bu yollarda elə olmuşam bihəl,
 Ölüm gələcəkdir çatmadan vüsal.
 Atım yüyürməkdə xeyli qoçaqdır,
 Bilmirəm ki, harda dayanacaqdır.
 Mən olmadığımçün qəmlərdən azad,
 Dünyada heç kəsi istəmirəm şad.
 Fərasət dürrünü deşən kişilər,
 Könül, bilirsənmi, nə söyləmişlər?
 Dünyada canı sağ olmayan hər kəs
 Kimsənin carını sağlam istəməz.
 Bu eşq indi mənə yaraşar məgər?
 Hər tükümdə min-min dərdim gizlənər.

Bəynim, iliyim də belə yağsızkan,
 Dərdimdir çıraqtək mənə yandırın.
 Ancaq kül qalmışdır bu dərddə mənə,
 Od gizləmək olar bu kül bədəndə.
 Mən bir torpağam ki, sovrur külək,
 Qalmışam nəşəsiz, gücdən düşərək.
 Əgər dönsə geri bir də iqtidar,
 Divar nəqşi kimi qalaram naçar.
 Pərgərdə gizlənən nöqtətək müddəm
 O surət önündə dönüb duraram.
 Bir başqa surətə könül verəməm,
 Bəsdir bu surətdən çəkdiyim ələm".
 Elə ki gecəni göylər udardı,
 Gündüzün qoşunu bayraq tutardı.
 Fərhad gözlərini yummuş hələ
 Külüngünü yənə alırdı ələ.
 Gecə sübhə kimi edirdi fəryad,
 Gündüz daş çapırdı zavallı Fərhad.
 Külüngü daş töküür, gözləri gövhər,
 Daşı boyayırdı qan saçan gözlər.
 "Xəstə Fərhad" adı gəzdi dünyanı,
 Dillərdə dolaşdı onun dastanı.
 Daşyonanlar gəlib yad ölkələrdən
 Çox heyrat etdilər onu görərkən.
 O sevdalı başa nəzər saldılar,
 O külünga, daşa heyran qaldılar.

ŞİRİNİN BİSÜTUN DAĞINA - FƏRHADIN GÖRÜŞÜNƏ GETMƏSİ

Şirin aylaşmışdı bir gün qəlbi şad,
Dostlar arasında qüssədən azad.
Yaxşadan, yamandan söhbət gedirdi,
Hərə bir ahvalat nağıl edirdi.
Biri xoş günləri ələyirdi yad,
Onu xatırlayıb olurdu dîşad.
Biri gələcəkdən xəbər verərək
Deyirdi: "Daha xoş günlər gələcək".
Çox söz danışdılar, haqq-hesabı yox,
Hamısını desəm, uzun olar çox.
Danışdıqca xeyli uzandı söhbət,
Bisütuna gəlib çıxdı nəhayət.
Şirin gülə-gülə dedi: "Sübhədən,
Bisütuna tərəf gedəcəyəm mən.
Görüşüm o dəmir qollu Fərhadla,
Görüm necə yarı daşı poladla.
Bəlkə o daş-dəmir qığılıcımundan
Ürəyim isinib ovuna bir an".
Bələ əmr etdi ki, tez xidmətçilər
Səbə yerləşiyə qoysunlar yəhər.
Bu zaman orada yox idi Gülgün,
Bir başqa at düşdü rastına o gün.
Atlandı, bahartək məzəliydi o,
Yaraşdıca Yağma gözəliydi o.
Gözləri süzgündü, üzü də göyçək,
Sanki yola düşdü yüz dəstə çiçək.
O taravat saçan, bədəni nazik
At üstə qalxardı quş kimi çevik.
Elə alışmışdı o şirindəhan,
Yəhərə sıçrardı on addımlıqdan.
Atı külləklərə muxlar çalırdı,
Fələk kimi yərə pərgar salırdı.
Sanki dağ çağırır o şux nigarı -
Atını səyirtmə dağlara sarı.

Yol uzunu müşkü-ənbər saçaraq,
Fərhad çapan dağa çatdı gümüş dağ.
Daşlarda üzünün əksi göründü,
Daşlar bir qırmızı yaquta döndü.
Fərhad düşünərək o ləl dodağa
Mahir kənkənlərtək çapırdı dağı.
Daşlara dəysə də bu yolda başı.
Yenə yorulmadan qırırdı daşı.
O yerdə Fərhadın qırdığı qaya
Heç bir tərəziylə gəlməz araya.
Yarırdı külünglə daşı, torpağı,
Özünün qəmi bir Dəməvənd dağı.
Daşdan çıxdığı üçün istəyi hər an
O, dəri soyurdu daş qayalardan.
Onun ləl qanundan daş qızarırdı,
Bu qart daşlarda o, ləl axtarırdı.
Şirinin ləlini gördüyü zaman
Elə bil ləl tapdı o qart daşlardan.
Qəlbindən çox qızdı tutduğu dəmir,
Daşlarsa yumşaldı əlində bir-bir.
Daşı torpaq kimi qazırdı Fərhad,
Daş vurub qəlbina edirdi fəryad.
O bütün eşqilə qəlbi donurdu,
Nəçin varkan bütü, o büt yonurdu?
Bir qədəh süd vardı Şirində, onu
Verib: "Sağlığuma iç, - dedi, - bunu!"
Fərhad südü aldı onun əlindən,
Şəkər kimi çəkdi başına birdən.
Fərhad olsaydı saqi o Şirin,
Süd deyil, zəhər də olardı şirin.
Aşiq məst olunca bu meydan içdi,
Saqi dedi: "Gedək, artıq vaxt keçdi".
Şirinin bəzəyi üstündə qat-qat,
Onu gəzdirməkdən yorulmuşdu at.

At deyil, altında olsa qızı dağ,
O gümüş dağından olardı axsaq.
Deyirlər ki, o at gəzib nahayat,
O xəznə altında olmuşdu saqat.
Burda aşıq gördü tutmasa ağər
Maşuqa yel atdan torpağa düşər.
Atıyla qaldırdı o şahsüvari,
İşi asanlatdı onun qolları.
Dağları aşdı elə çaparaq,
Atlılar qalmışdı ondan çox uzaq.
Şirini qəsrinə apardı rahat,
Bir tükü çəkmədi onun əziyyəti.
Canarı qəsrinə qoyaraq yənə
Qayıtdı sürətlə köhnə işinə.
Yənə dəmir alıb daşlara çaldı,
Dağların qoynuna vələvə saldı.
Göy ot görünmüşdü dağda ceyrana,
Gəldi şoranlıqdan o qəbristana.
Dağ üstə qalbində dağ qədər dərdi,
Başına daş vurub nalə edərdi.

XOSROV VƏ ŞİRİN

ŞİRİNİN BİSÜTUN DAĞINA -
FƏRHADIN GÖRÜŞÜNƏ
GETMƏSİ

ŞİRİNLƏ FƏRHADIN GÖRÜŞÜNDƏN
XOSROVUN XƏBƏR TUTMASI VƏ
FƏRHADIN MƏKRLƏ ÖLDÜRÜLMƏSİ

O dünya başçısı Xosrov birtəhər
Hər zaman Şirindən tutardı xəbər.
Xəbər gətirənlər artıqdı mindən,
Bir şey öyrənirdi o hər birindən.
O ay əl vursaydı əgər burnuna
Bu xəbər tezliklə yetərdi ona.
Fərhadın yanına gələndə Şirin,
O polad qalanı görəndə Şirin,
Tez bunu Xosrova etdilər əyan
Ki: Fərhad Şirini görünce, haman
Qolunun qüvvəsi bira-yüz artdı,
Hər vürəndə dağdan bir dağ qopartdı.
Şirini görəndən qəlbi şad olub,
Daşların sərtliyi qoluna dolub.
Zərbələr vürəndə görmüşük onu,
Sütünsüz edəcək o, Bisütunu.
Eşqdən artmışdır qüvvəti qat-qat.
Aləmi qoymuşdur küllüğüna mat.
Ağıllı olarsa bir tülkü, insan,
Məhv edər, canavar olsa da düşmən.
Acı tarazıda çox olsa əgər,
Tarazi qızıldan tez üz döndərər.
Bir ay da bu gücdə qalarsa əgər,
Dağı iki bölüb geniş yol çəkər.
Bu xəbərdən Xosrov ah çəkdi dərin,
Qorxdu ki, çıxacaq əlindən Şirin.
Mudrik qocalardan sordu məsləhət:
"Bu işdə mən necə edim hərəkət?"
Ağıllı qocalar dedilər ki: "Sən
Əgər istəyirsən üstün gələsən,
Bir qasid göndər, qoy Fərhadı desin:
"Nə durmusan, öldü qəflətən Şirin!"

Bolka belə xəbər ona yetirən
 Fərhadın əlləri soyudu işdən".
 Gəzib bir yaramaz adam tapdılar,
 Üzü qırış-qırış, özü də idbar.
 Üzü qassab kimi "qan, qan" deyirdi,
 Ağı Nəffat kimi "yan, yan" deyirdi.
 Yaramaz sözlərdən çox öyrətdilər,
 Qılıncla qorxudub, zər vəd etdilər.
 Bisütunə tərəf yola saldılar,
 Bələdçisi oldu bir xəbis, idbar.
 Fərhadın yanına getdi o namərd,
 Qolbinda var imiş sanki ağır dərd.
 Söylədi: "Ey nədən, nə işdəsən sən?
 Ömrü keçirdirsən qəflətdə nədən?"
 Fərhad cavab verdi: "O sevgilimçin
 Bu əziyyət mənə şirindir, şirin.
 Nə sevgilim! Dili şirin-şəkərdir,
 O canlara dayan nazlı dilbərdir!"
 Acıdıllı kişi gördü ki, Şirin
 Dilindən düşməyir o məğrur şirin.
 Həsərlə ah çəkib, söylədi: "Ey dad!..
 Şirin ölüb gedib, bilməyir Fərhad.
 Hayif o sərvədən, göz baxa-baxa
 Ölüm yeli saldı onu torpağa.
 Aya qədər saçdı torpağı anbar,
 Göz yaşları səpdilər yola gələnlar.
 Qəmi dərdə saldı bütün qəlbləri,
 Torpağa tapşırıb döndülər geri".
 Hər sözə bir xəncər bağlayırdı o,
 Ah çəkib yalandan ağlayırdı o.
 Qəsid "Hayif o xal, o saçı" deyərək,
 Əfsus, lal olmadı dili bu sözdən.
 Belə alçaqlığa vicdan uyarımı?
 Ağ yalan danışib, cana qıyarmı?
 Fərhad bu sözləri eşidən zaman
 Sanki dağ yıxıldı bir dağ başından.

Soyuq bir ah qopdu ciyərlərindən,
 Deşdi ciyərlərini bir ox, deyəsən.
 Zərrəyə dedi: "Hayif zəhmətim,
 Rahatsız həyatım, bol əziyyətim.
 Yüz qoyun görsə də yəna canavar,
 Sürüdən yoxsulun payını çalar.
 Gələcək deyib gülə çox gözəl:
 "Özün verdiyini geri alma, gəl!"
 Ucaboynu sərvim torpaqdadır, mən
 Torpaq sovurmuyam başıma nədən?!"
 Gül yarpağı düşmüş öz budağından,
 Bu bağ olmasın könlümə zindan?
 Bulud kimi necə etməyim xüsus?
 O bahar kəkliyi çəməndən uçmuş!
 Olmasın gündüzüm gecə nə sayaq?
 Sönmüş bu dünyaya nur saçan cırağ!
 Sönmüşdür cırağım, soyuqdur ahım,
 Batıb getdi məhəm, o son pənahım.
 Şirino adəmdə qovuşaram mən,
 Ədəm diyarına tez qoşaram mən".
 Üzü lincə əli o dildərindən,
 "Şirin! Şirin!" - deyib, yazıq verdi can.
 Zəmana insana belə tor qurur,
 Qəm verir, can alır, adət budur,
 Olmayanda işə bir başqa tədbir
 Bələ hər tərəfdən qapını kəsir.
 Hər gül budağına əlini vursan,
 Başına daş yağar gül budağından.
 Ürəyi şad olmaz daha bir kərə,
 Şəkəri ağzında dönər zəhərə.
 Tale sənə elə zərbələr vurur,
 Dünyadan kəçməyə olursan məcbur.
 Ömrün atı belə üzüdükdür,
 Hər cavab bu ata, bil, münəcəddir.
 Yalnız bu dünyadan kəçən insanlar
 Bu zalım aləmdən yaxa qurtarar.

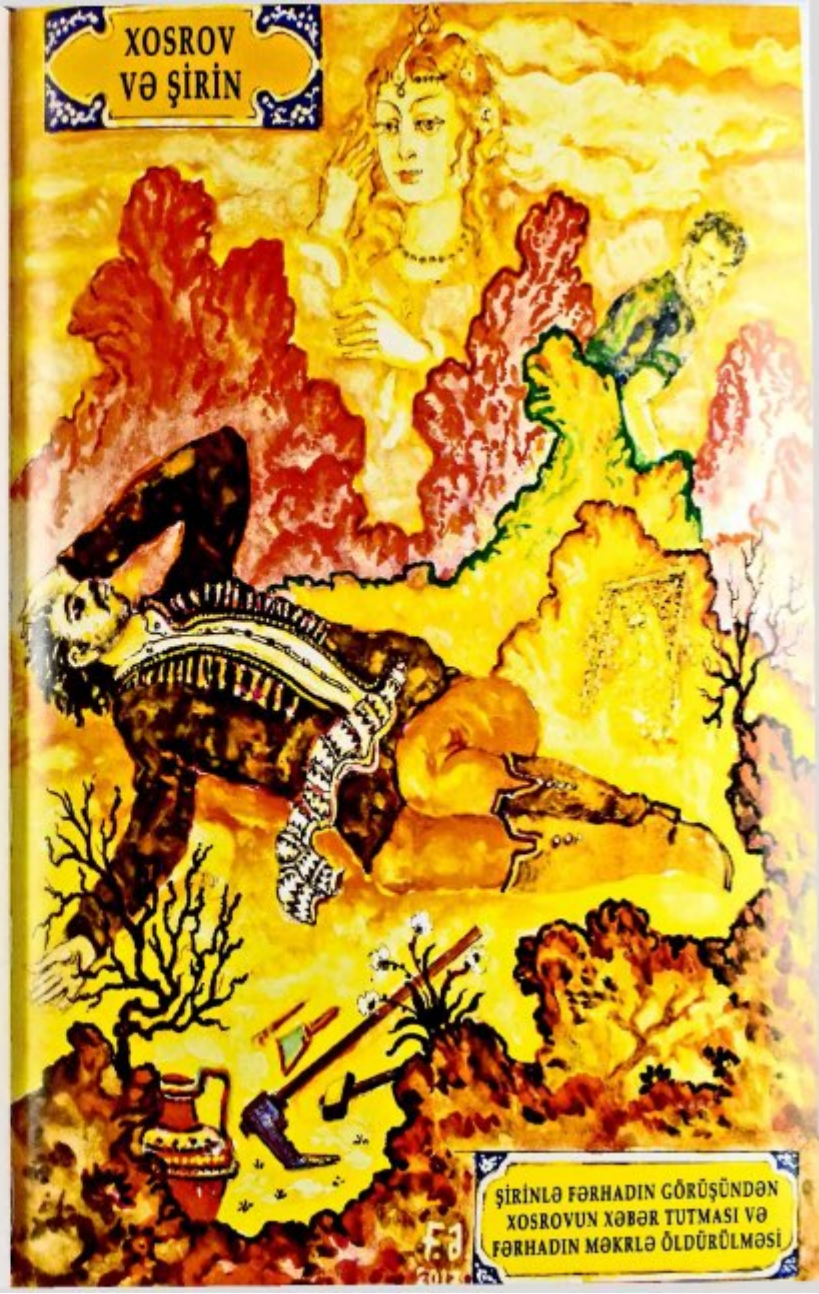
İsa kimi girər elə bir deyra,
 Görünməz, düzülse چراق hər yərə.
 Dünya div kimidir, divdən də ancaq
 Xoş dilla, xoş üzvlə olar qurtarmaq.
 Cəhənnəm olmasın sənə xislətin,
 Behişt olsun sənin sözüün, söhbətin.
 Xasiyyətin əgər xoş olsa, inan,
 Həm burda, həm orda xoşbəxt olarsan.
 Ey gözüm, bu qədər qəflətdə yatma,
 Bir oyan, bu qədər əl-ələ çatma.
 Qara torpaq sənə olanda qəmxar
 Yatarsan, fələk də sənə unudar.
 Əlli il ömr üçün torpaq möhrəylə
 Hoqqabazlıq etmək neçindir, söylə?
 Əlli min il belə yaşasan artıq,
 Daimi deyildir, güvənmə, yazıq!
 Bərk olmayacaqsan, sən ki bu daşdan,
 Bir quma döndərir onu da zaman.
 Bu yer bir süfrədir, üstündə qanlar,
 Bu qanlardan başqa onun nəyi var?
 Bu çöl torpağında çox qan axmışdır,
 Sənə bir Soyavuş yerdən qalxmışdır.
 Bir zərrə gətirsə əgər girdibad,
 O bir Firidundur, ya da Keyqubad.
 Bu yer üzərində bir qarış hanı
 Tökülmasın orda insanın qanı?
 Kim bilir bu qoca dünya, sonsuz dövr
 Nə qədər ömr edib, nələr görmüşdür?
 Onun dövrünü bir adam görməz,
 Dünyadan mərhəmət görmədi heç kas.
 Bu dövrdə beş gün ömrün var ancaq,
 Burda nə göz görər, nə dinlər qulaq.
 Hər dövrdə olmuş sitəm, ədalət,
 Bilənlər bu sirri saxlamış fəqət.
 Əgər istəmirsən qaplayıb yeri
 Gündən-günə artsın zülmün qədəri,

Onda sirlərini bu zamananın
 Başqa zamanaya deməkdən çəkin!
 Gecə-gündüz ala bir ata bənzər,
 Cilovunu vermə ona, müxtəsər!
 Yüz bir hiylən ola, yüz fəndin ola,
 O, hərnlüğündən ayrılmaz asla.
 Çox dünya qazanın qaynatdı fələk,
 Yənə də bişmədi xörəyi gerçək.
 Bu qumarxanaya bir elə diqqət,
 Çox varlığını qoymuş varına həsrət.
 Öndördük Ay olsa yerin galini,
 Qocadır, ver yələ getsin əlini.
 O yel ki, deyirlər qoparar tufan,
 Yerini talağın verər o zaman.
 Əssə də o külək, əsməyə də, gəl,
 Belə bir küləkdə yandırma məşəl.
 Bir ovuc torpaqda, ey ovcu torpaq,
 Əlində məşələ dönsə on barmaq,
 Bir görün olmamış bu kinli dünya
 Kəsilmiş barmağa bir torpaq qoya.
 Sən bu torpaqdansan, odur ki belə
 Doludur vücudun sınıq-söküklə.
 Çox asan olardı damdan yıxılmaq,
 Düşəndə qol-qıçın sınımasa ancaq.
 Görmürsən, yuxuda bədənsiz bir kas
 Çox hündürdən düşər, yənə inciməz.
 Bu doqquz turuncdan gördüyümüzü
 Turunclar kükürddən görməmiş, düzü.
 Turuncdan qaçmasan Yusifətk əgər,
 Züleyxa narıncıq sənə tez kəsər.
 Sahər sarıxos olub bir daş at, nə var,
 Narıncıdan, turuncdan dünyanı qurtar!
 Doqquzbaş ildandan olmaqçün xilas
 Bu doqquz qapılı evə qul as!
 Təkcə bu nəfəsdir bizlərə kömək,
 Onu eləməyə xazan yelitək.

Ömrümüzün günü sayılır bir-bir,
Eşsiz keçən gün ölüm deməkdir.
Eşqin yollarında əvvəl Fərhad ol,
Sonra ölümünçün sevinib şad ol!
Kəsərdi mühəndis Fərhad hər zaman
Polad külüngə sap nar ağacından.
Çünki möhkəm olur yaş nar budağı,
Fərhad ondan tutub çapardı dağı.
Döyünən qəlbini sözlər qanatdı,
Dağların başına külüngü atdı.
Külüngün dəstəyi sancıldı yera,
Nəm torpaq can verir göyortilərə.
Deyirlər, o dəstək bir ağac oldu,
Bütün budaqları narlarla doldu.
Nizami görməmiş olsa da onu,
Söyləyir kitabdan oxuduğunu.

XOSROVUN FƏRHADIN ÖLÜMÜ BARƏDƏ TƏƏSSÜFLÜ MƏKTUBU

Hekayəçi yazır: o bədbəxt adam
Şirinin eşqindən öldükdə nakam,
Şirinin ürəyi qamlarla doldu
Ki, bağdan bir nazlı quşu yox oldu.
Bahar buludutək çatıldı qaşı,
O azad sərv üçün tökdü göz yaşı.
Hörmətlə basdırdı əziz Fərhadı,
Əliboş qayıtdı, sındı qanadı.
Qəbrində tikdi bir ali məqbərə,
Ziyarətə gəlsin ellər bu yərə.
Xosrova hər yandan yetişdi xəbər:
"Yoldakı tikandan qalmayıb əsar".
Şah öz etdiyindən çox peşman oldu,
Əməlinin dərdi qəlbina doldu.
Qəlbi rahatsızdı, ahvahlı xarab,
Necə verəcəkdir bu zülmə cavab?
Yamanlıq eyləsə özgəyə hər kəs,
Çıxar qabağına, hədəyə getməz.
Gecə-gündüz onu incidirdi qəm,
Cəzasını çəkdi, belədir aləm.
Kağıza incitək sözləri düzən
Xüsusi katibi çağırdı birdən,
Dedi: "Gül-şəkəri qat bir-birinə,
Bir şirin məktub yaz dilbər Şirinə".
Tanrı tərifi ilə sözü başladı,
Şirin kəlmələrlə çox naxışladı:
"Gözə işıq verir Tanrının adı,
Ondan nur almışdır xilqət bünyadı.
İnsanı və cini eyləmiş aşkar,
Ondandır yerlərdə, göylərdə asar.
Fələyi döndərir yerin başına,
Edir fələklərlə yeri aşına".
Bu tərifdən sonra mətləbə keçdi,
Şirinçün ən şirin sözləri seçdi:

"O şəkər gülüşlü, şəkər məzali
 Şirin – bu ellərin nadir gözəli,
 Eşitdim, bir qəbrin üstündə ağlar,
 Matəmə bürümüş könlünü bir yar.
 Qara saçlarını salmış üzünə,
 Cıva yaşlar dolmuş nərgiz gözüna.
 Fərhadın qəmindən bükülmüş beli,
 Göyərmiş yanağı, pərişan teli.
 Yasəməni üzünə bənövşə saçır,
 Xurma dodaqları yaralı, qançır.
 Dişləriylə didir dodaqlarını,
 Lalə dınağıyla yanaqlarını.
 Ayın üzərindən örtüyü atmış,
 Qara zülfü töküüb matəmə batmış.
 Dünyanı yandırır fəryad səsiylə,
 Dostunu yad edir öz nəğməsiylə.
 Sevginin şərtləri böylə gərəkdir,
 Sədaqət, məhəbbət məhz bu deməkdir.
 Dağ yıxan hammala ürəyi yanmış,
 Dizin-dizin gəzib, dağı dolanmış.
 Ağlamaq vacibdir qərib ölmüşə,
 Ağlasın Fərhadı dünya hamışə.
 Belə bir aşiq qəm öldürdü, bax,
 Biz necə insanıq, ibrət almasaq?
 Onun dərdləriylə nə işimiz var,
 Min bir dard almışq sənədən, ey nigar!
 Bu ölümdən çox bərk qəmlənmişən sən,
 Ölüb, ondan yəni al götürmüşsən.
 Öldürüb birini dərddən, nə görək,
 Sonra qüssəsindən inləsin ürək?
 Qanını içmişən, qəmini də çək,
 Xar etdin, indi də özün ver ürək.
 Torpağında onun əyləşsən yüz il,
 Bir də gözüni onu görəsi deyil.
 Göz yaşından fayda heç olmayacaq,
 Neçindir kababsız tüstü qaldırmaq?
 Əlac yoxdur əslə qaza-qədərə,
 Nə ehtiyac vardır, qəmə, kədəərə?

Ölümdür həyatın sonu, kim bilməz,
 Dünyada əbədi yaşamaq heç kəs.
 Sən bir günəş idin, ulduzdu o qız,
 Günəş doğan zaman görünməz ulduz.
 Sən bir sübh idin, o, yanar bir çırağ,
 Sübh oldu, çırağı kim yandıracaq?
 Sən bir şamсан, o, bir sərxoş pərvana,
 Pərvanə gərəkdir odlara yana.
 Sən bağsan, o, sənə qurumuş tər ot,
 Yaxşı olar bağda qurusa hər ot.
 Sən yaxıcı ousan, o, ud parçası,
 Yandırmazmı udu bir od parçası?
 Sən gül bağçasından parvaz edən quş,
 Göy Nəsr-i-tayiri sənə vurulmuş.
 Kuzandan bir qatır su axıb aqar,
 Astanana tərəf gəlir daclələr.
 Gözəllik var ikan, qoy olmasın xal,
 Bədirlənmiş Ay var, qoy sınıns hilal.
 Fərhad öldü getdi, sağ olsun Şirin,
 Sarı gül soldusa, var olsun nəsrin".
 Katib məktubunu yazıb bitirəcək
 Şaha təqdim etdi yeri öpərək.
 Xosrov o məktubu qasidə verdi,
 Qasid də Şirinə onu yetirdi.
 Şahın məktubunu Şirin görürkən,
 Üzü aya döndü sevindiyindən.
 Üç yerindən öpüb açdı məktubu,
 Diqqətlə oxudu, görsün nədir bu.
 Müşk ilə süslənmiş ciyərlər gördü,
 Zəhərlə qarışıq şəkərlər gördü.
 İpəkdən qıvrılmış sanki yüz ilan,
 Xurmaydı içində yüz acı ikan.
 Üzü ipəkdəndi bu kilimlərin,
 Zəhərlə şərbətədi, şəkərdən şirin.
 Nə şərbət içməyə səbri var idi,
 Nə çəşub qızmağın yeri var idi.
 Çox incitdi onu tənəli sözlər,
 Baxtı oyaq idi, uddu birtəhər.

MƏRYƏMİN ÖLÜMÜ MÜNASİBƏTİLƏ
ŞİRİNİN XOSROVA KİNAYƏLİ
CAVAB MƏKTUBU

Dünyanın işini yaxşı düşün sən!
Nə əksən, onu da, bil, biçəcəksən.
Yaxşı iş də görsən, pis iş də, inan,
Unutmaz onları bu qoca dövran.
Guya Fərhad üçün şah qəmgin olub,
Şirina yazanda bir acı məktub
Məryəm şahlağı da sona yetişdi,
Allah tədqiriylə olan bir işdi.
Deyirlər ki, Şirin bir acı dərman
Verib, eyləmişdi Məryəmi candan.
Bu zəhər sözüna etmə etibar,
Hümmətiylə Şirin etdi onu xar.
Hindlilər hümmətlə iş görsə əgər,
Qurumuş budaqdan yaş yarpaq tökər.
Ayı möhrə edən şəbadəbazlar
Hümmətin gücüylə oyun çıxardar.
Məryəmtək o Məryəm oruc tutaraq,
Şahın şəkərindən düşdü çox iraq.
Neca çəng-Məryəmdən qurtarar zahı
Məryəmdən qurtardı dünyalar şahı.
Məryəmin vücudu köçdü aləmdən,
Məryəm ağacətək şah çıxdı qəmdən.
Adına elayib hörmət, ehtiram,
Bir ay yas saxladı onunçün tamam.
Hörmət üçün bir ay çıxmadı taxta,
Qara paltar geydi o qara baxta.
Şirino çatanda bu təza xəbər –
Həm sevinc gətirdi, həm də qəm, kədər.
Bir yandan şad olub dedi: "Ölümü
Qurtardı həsəddən bu pak könülümü".
Bir yandan qəmlənib, o çəkirdi ah
Ki: "Mənimçün də var belə gün, eyvah!"

Xosrov xatirinə qəsrində bir ay
İşrət düzəltmədi o işıqlı ay.
Bir ay sonra çıxdı yarıdan tikan,
Azad oldu dünya qəm-qubarından.
Yeridən arzusu qalxdı ayağa
Şahın məktubuna cavab yazmağa.
Ürəyində olan sözləri tamam
Torpağa tum kimi səpdi bu axşam.
Katib qələmini əlinə aldı,
Kağızda sözləri qaydaya saldı.
Şirin kəlmələri hey düza-düza
Allahın adıyla başladı söza:
"Üzr istəyənlərin suçundan keçən
Xaliqin adıyla başlayıram mən.
Ehtiyacı yoxkən bir an da biza,
Odur səhman verən hər işimiza.
Cisim deyil, odur cismi yaradan,
Münəccimlər qalmış bu işə heyran.
Yerdən göyə kimi, Günəşdən Aya,
Bitməz səxavəti, heç gəlməz sayə.
Bir muzd istəmədən ruzi bəxş edər,
Yaquət olur daşlar, istəsə əgər.
Uçan quşdan tutmuş qarışqayacan
Kimsə abədi qəm çəkməyib, inan.
Keçər hər günahdan verərkən nemət,
Əlindən yapışar heyran qalan vəqt.
Ona şükr etməyə olarkən asi,
"Ayıl!" – deyə, verər qulaqbürması.
Bütün yaranmuşlar, bir diqqət eylə,
Təğyir tapır ancaq onun hökmüylə.
Rahatlıq, əziyyətdən budur qismətin,
Bəzən yoxsul edər, bəzən də zəngin.

Bu dünyanın vardır ikicə rəngi:
 Bəzən rumlu olur, bəzən də zəngi.
 Bəzən zülm evini o bərbad edər,
 Bunun kədəriylə onu şad edər.
 Lahurlutək söylə tulsuya sən də:
 "İtin bayramıdır eşşək öləndə".
 Hər rast gələn qismət şadlıq olmaz, bil,
 Hər yərə döşənən bir xalı deyil.
 Belə ruzi verir o Pərvərdigar,
 Bu ruzi gah dərman, gah da dərd olar.
 Hər işə qanədir ağıllı insan,
 Payı ya gül olsun, ya da ki tikan.
 Zamanın Cəmşidi – dünya günəşi
 Örtüb çadırıyla Bənətünneşi.
 Bütün bu dünyaya olub hökmdar,
 Həm özü başçısıdır, həm də tacı var.
 Dərgahında onun guşədir cənnət,
 Dövlət bağçasında bir otdur dövlət.
 Onundur baliqdan ayadək cahən,
 Hər bir şey, bil, ona əyandır, əyan.
 Bilir, gecə-gündüz iki rəngdədir,
 Gah şərbət paylayır, gah zəhər verir.
 Qara, ağ sifətlı bu köhnə cahən
 Gah matəmli olur, gah toyfu, inan.
 Şahın gəlinini aldısı torpaq,
 Gəlinləri çoxdur, nədən qorxacaq?!
 Fələk onu aldı, ona əyandır:
 Belə dostluqlardan şah tez doyanır.
 Yoxsa ondan yaxşı şahın həmdəmi,
 Tez doyan bir könülün bundan nə qəmi?
 Başqa gülüstana edər tamaşa,
 Ondan yaxşısıyla yatar baş-başa.
 Hayıf, hayıf, o büt qalmadı, getdi,
 Yerdə qalanlar öz kefini etdi.
 Ey qəlbi nazik şah, incimə bundan,
 Xoşdur xəznə olsa torpaqda nihan.

Çətindir qəm çəkmək, qəm eyləmə sən,
 Əlhəzər eyləyir torpaq da qəmdən.
 Qəmdən inciyərlər tez nəzərinlər,
 Nazik təbiətçün yaramaz kədar.
 Yaxşısı budur ki, Məryəmi unut,
 İsağa dönsən də, qayıtmaz vücut.
 Nəzərinin yeri olsa da taxta,
 Vida demək olmaz o taca, taxta
 Bəsdir, qəm ağlama, kefinə başla,
 Qəmə tutularsən, bu qəmi boğla.
 O, qurbanın oldu, sən olma qurban,
 Bütünmə qəmlərə, olma parişan.
 Kəs daha naləni, əziyyət yetər,
 Məlumdur: ölümlər sabr etmək sevər.
 İnsanın vücudu puç olsa artıq,
 Nə yoxsulluq yarar, nə hökmüdərlitq.
 Quruyan çeşməyçün yanma bir belə,
 Nə olar Dacladan getsə bir gilə?!
 Cəmşid camını al, qəm vaxtı deyil,
 Olmasın Bağdadda bir köhnə zənbil.
 Onsuz oyaq qəlbin yatsın qoy bir az,
 Gözdən uzaq olan könlüdə qalmaz.
 Bir sarı yox oldusa dünya bağından,
 Əbadi yaşa ki, dünyaya cansən.
 Qəm yema, gül, sevin, sağsən nə qədər,
 Bağından bir tükü salmasın yellər.
 Səndən uzaq varlıq getsə də aldan,
 Var olar hər bir şey, çünki varsən sən.
 Qiymətli dürsən, dürr tək görək,
 Ləlsən, yaxşıdır ləl olsa tək.
 Günəş kimi tək ol, axtarma bir əş.
 Cəmşidin dinində tək olur günəş.
 Əgər cüt yaşarsa quşlar hər zaman,
 Sən simurq quşusan, yalnız qal hər an.
 O gövhər getdisə, qəmlənmə dərin,
 Sən ki bir mədānsən, çoxdur gövhərin.

Tayı tapılmayan bir baş yaxşıdır,
Nadir gövhər kimi bir daş yaxşıdır.
Bir ceyran yox oldu, səbr et, qəm yema,
Çöldə ceyran çoxdur, tapılmaz demə.
Xirməndən yox oldu şahın bir dəri,
Ona qurban olsun göyün xirməni.
Əgər gül yox oldu, tikanda nə var?
Güllər açar yena, gələr xoş bahar.
Bir bit askik oldu, Kəsrə sağ olsun,
Məryəmçinin qəm yema, İsa sağ olsun”.

ŞİRİNİN MƏKTUBUNUN XOSROVA ÇATMASI

Məktubu açaraq şah oxuyarkən
O şirin sözlərdən oldu çox beyrən.
Dedi: “Bu hər b deyil, cavabdır mənə,
Kəsək atdığıñ kəs daş atar sənə.
Mənim məktubuma cavabdır açq,
Lazım olan sözü eşitdim artıq”.
Yenidən Şirindən istədi şəkər,
Çünki qalmamışdı müləkədən əsar.
Məryəm öldü, sanki parladı gündüz,
Xurma tumsuz oldu, şam da tüstüsüz.
Elə ki bəzmdən əl üzdü Məryəm,
“Məryəm bəzmi” kimi şah oldu xürrəm.
Düşmən olmayanda işlər düz gedər,
Bir içim su içsən kifayət edər.
Yağlı söz göndərdi Şirinə sovqat,
Düşündü: yumşalar yağla o polad.
İtaətkar gözəl aldı formanı,
Xəstələrtək qəbul etdi darmanı.
Düşünürdü: Xosrov gözəyəy ədəb,
Onu yaxşıqla eyləyər tələb.
Şah adam göndərib kəsdirər kəbin,
Gəlin kimi gedər saraya Şirin.
Hiddətə gəlirdi bu işdən bir az,
Acıqlanıb, sonra eyləyirdi naz.
Görürdü hüsniyəyə çox müştəri var,
Alıcı çoxalsa, qiymət də artar.
Müştəri üzündən mal tapar rəvəc,
Göz olmasa, şama olmaz ehtiyac.
Sənə fayda verər, bu fikri atma,
Müştəri olmasa, məhrı satma.
Dükənə bağlama alıcı varkən,
Baxtın mənfəəti bundadır, bil, sən.

Təsir eləməirdi Şirinə hiylə,
Nazı azalmırdı tük qədər belə.
O nazdan, qəmzədən yorularaq şah,
Bir başqa çarəyə gətirdi pənah.
İstədi yar tapsın özünə bir gün,
Çolaq eşşayını o yorğa sürsün.
Yenidən qurşansın təzə bir işə,
Bir başqa şey tapsın özünə peşə.
Çox soraq edirdi, gazirdi müdam,
Boş tutmaz işini heç zirək adam.

XOSROVUN PADŞAHLIQDAN LƏZZƏT ALIB KEF MƏCLİSLƏRİ DÜZƏLTMƏSİ

Dəzəldən dövr edən bu dünyə belə
Xosrov kimi bir şah görməmiş hələ.
Hüzuruna qəbul başlayan zaman
Önündə durardı bir cərgə insan.
Varlılar durardı birinci səfədə,
Yoxsullar ikinci, arxa tərəfdə.
Üçüncü sırada əlil, naxoşlar,
Bir ayağı gorda qar, ixtiyar.
Dördüncü sırada ancaq dəstaqlar,
Açıq deyil qollar, bağlı ayaqlar.
Beşinci sırada qatil, günahkar, –
Bir ahval soruşub dərüşməzdilər.
Ümitsiz olmasın bu cür taqşirgər,
Qarşıda əfv əmri asdırardılar.
Gözətçi deyirdi hamıya birdən:
"Arxanda dayanan cərgəyə bax sən".
Yoxsulu görürdü varlı olanlar,
Çox şükür edirdi bu hələ onlar.
Yoxsulun gözünə xəstə dəyanda
Şükr edib deyirdi: "Mərəz yox məndə".
Dustaq görən xəstə olardı çox şad,
Deyirdi: "Şükr olsun, gazirəm azad".
Qatilə dəyanda dustağın gözü,
Xoşbəxt görünürdü özünə özü.
Qatil görəndə ki, ümid yolu var,
Şükr edib deyirdi: "Canım qurtarar".
Xosrovun ürəyi olduqca şaddı,
Ölkəsi Misirtək şandı, abaddı.
Bir gün əmr etdi o, düzəlsin işrət,
Bu işdə tələylə etdi rəqəbat.
Dörd bir dövrəsində o uca taxtın
Şahlar səcdədəydi hey yığın-yığın.
Göyün ulduzları dəstabadəstə
Düzülmüşdü Kayan taxtının üstə.

Aydan və Zöhrədən Keyvana qədər
 O taxt üzərində düzülmişdilər.
 Bütün səyyarələr, sabit ulduzlar
 O taxtın üstündə tutmuşdu qərar.
 Hər yanda yanardı gövhərin üzü,
 Xəbər verirdilər gecə-gündüzi.
 Hər nücum elmindən xəbərdar olan
 O taxtdan bilirdi, nədir asiman.
 Xosrovun taxtına hər kim baxanda
 Min Keyxosrov camı görərdi onda.
 O taxt taxt deyildi, bir asimandı,
 O şah şah deyildi, sahibqarandı.
 Deyərdin: bu fildir, – taxtda oturub,
 Deyərdin: bu şirdir, – ovlaqda durub.
 Onun hökmündəydi yerlər və göylər,
 Süfrəsi ulduzdan torpağa qədər.
 Məclisində zinət behiştədən yüksək,
 Onun boynu bağlı quluydu fələk.
 Böyüklük istəsən, saxavətli ol!
 Bağlama kisanı, xərc elə bol-bol.
 Varlı çötünlüklə pul versə ağər,
 İşin axırında fəlakət görər.
 Dünyanın işini qadlaqla keçir,
 Xərəcəni alıb xərc elə bir-bir.
 Necə alırsansa, elə də ver sən,
 Alarsan verməzsən, özüün bilərsən.
 Təkbəşinə kimsə dünyanı udmaz,
 Təkcə bir insanın şahlığı tutmaz.
 Ağillılar bilir: tək yəsə hər kəs,
 Təklilikdə də ölər, dost-aşna görməz.
 Çay suyu olsa da, sən içmə yalqız,
 Dəniztək olarsan acı, qılıqsız.
 Özüünü dünyada şamtək dolandır,
 Özgənin işiyçün özüünü yandır.
 Qarun bu dünyadan nə apardı, bax,
 Dünyanın nəyi var, onda qalacaq.
 Zəhmətsiz qazanmaq heç mümkün deyil,
 Əlindən gedəndə ağır olur, bil.

Qazanmaq çətindir, itirmək ağır,
 Əlin boş olarsa daha yaxşıdır.
 Cəmsiddən artıqçı Porviz calalı,
 Günəştək sapirdi dövləti, malı.
 Xəzinə verəndə üzü gülərdi,
 Önündə zar – torpaq, torpağı zərdi.
 Gündə iki dəfə süfrə açardı,
 Nə xətrin istəsə, süfrədə varı.
 Bir mil məsafədə süfrə sarərdi,
 Kim mülçək istəsə, bir fil verərdi.
 Süfrədə halvalar dururdu çin-çin,
 Qonaq bilməzdi ki, hansından yesin.
 Mal, qoyun, quş, balıq, xeyir-bərsəkət,
 Sayını bilmirəm, sən təsəvvür et.
 Məclisdən qalxanda ətir hər yana,
 Səbə qayıtarardı borcu reyhana.
 Ud, anbar yanında, orda hər məcmər
 Tuturdu Hindistan xərəcə qədər.
 Xüsusi xörəyi məclisə gəlsə,
 Xuzistanda olan düşər həvəsə.
 Tər kabab yeyərdi duranda səhər,
 Ona bir qiymətli dürr sürterdilər.
 O dürrü alanda hindli tacirdən,
 Düz yüz batman qızıl vermişdi birdən.
 Deyirlər, rütubət xəstəlikləri
 O dürlə sağalar, dönməzmiş geri.
 Bağdad reyhanitək atırlı, göyçək,
 Yərəcə doğulmuş göyçüzlü, qəşəng
 Dayqanı ayırb öz anasından,
 Qoyunun südüylə bəsləmiş çoban.
 Gümüşdən bir tənədir düzəldəmişlər,
 Xərəcə bir ölkanin xərəcə qədər.
 Beş-on batman müşkü, udu yığaraq,
 Orda odlanmışlar hey qalaq-qalaq.
 Kababı bu qayda bişirəmişlər,
 Allahın ver günü, günorta, səhər.
 Min yeddi yüz misqal qızıldan süfrə
 Hər gün salınarmış onunçün yərə.

Qənd, püsta yeyəntək, xörəkdən ancaq
 Bir azca yeyənmis, çox tez doyaraq.
 Baxıb sarayına böyük hökmdar
 Görsəydi bir kasin ehtiyacı var,
 Təndiri, süfranı verərmis ona,
 Qoymazmış qəlbina qəm-qüssə qona.
 O çörəkçilərə əhsən, yüz əhsən!
 Elo çörək verir nur təndirindən!
 Çıxaranda erkən lacivərd göylər
 Sübhün təndirindən sarı bir sahar,
 Təndiri, süfranı qurarmış yənə,
 Yənə başlayarmış köhnə dəbinə.
 Belo qariböymüş onun peşəsi,
 Heç askik olmazmış kefi, nəşəsi.
 Elo ki vaxt gəldi, şahlıq da getdi,
 Özəmət, dəbdəbə onu tərk etdi.
 Hörmət istəyirsən, xoşbəxtlə dolan,
 Xoşbəxt olur gəzsə onlarla insan.
 Sünbül yediyindən tatar ceyranı,
 Müşküntün qoxusu basar dünyanı.
 Çör-çöp yediyindən başqa ceyranlar,
 Onlardan müşk yox, bollu toz çıxar.
 Qəbri nurla dolsun, rəhmətlik atam
 Nəsihət verərdi bu sayaq müdam:
 "Bodbəxt adamlardan kənara çökil,
 Xoşbəxtlər yanında sən elə mənzil,
 İstəsən ki, gəcən nura boyansın,
 Evində qoy işiq – məşəllər yansın.
 Böyük mirvarilər qiymətlidir, bax,
 Çünki böyüklerle olurlar ancaq".

İSFAHANLI ŞƏKƏRİN ƏHVALATI

Şahlar qaydasınca bir gözəl sabah
 Bir işrət məclisi qurdu şahənşah.
 İsfahandan Reyə, Çindən Quracan
 Toplanmışdı bura şahlar bu zaman.
 Əlini öpməkçün hazırdı tamam
 Bütün ölkələrdən gələn izdiham.
 Orda Xütan şahı, burda Zəngibər
 Xosrovun adına qədəh tutdular.
 Məclisi hərlandı gülün qədəhlər,
 Artıq utanmaqdan qalmadı əsar.
 Haya pərdəsini Xosrov ataraq,
 Dedi: "Dostlar, gəlin açığ danışaq.
 Məna layiq gözəl, deyin, harda var?
 Hansı ölkədədir böylə bir nigar?"
 "Lətiflik Rumdadır, – söylədi biri, –
 Lətafət xəznədir, Rum onun yeri".
 O dedi: "Xütəndir gözəllər yurdu,
 Bu yer gözəlliyin gülünü vurdu".
 Bu dedi: "Bela yer Ərmandır, Ərmən,
 O yerin gözəli düşməz dillərdən".
 Biri dedi: "Kəşmir marallarından
 Tapan olmamışdır hələ bir nöqsan".
 Biri dedi: "Şahın lütf etsə əgər,
 İsfahanda vardır bir nazlı Şəkər.
 Şirin söhbətləri qəlbi şad edir,
 Xuzistan şəkəri ondan dad edir.
 Yüz gülüş gizlətib al dodağında,
 Şəkəri qul edib bal dodağında.
 Sərvi heyran edib bütün çəməni,
 Yəsəməndən ağdır gülmüş bədəni.
 Ağzının yanında xurma nə şeydir?
 Qapısında şəkər nökərlək edir.
 Niqabı götürsə üzündən həməni
 Yüz Yusif səslənər quyu dibindən.

Böyüklə, kiçiklə dolanır açıq,
Yoxdur bundan başqa bir eybi artıq.
Külək kimi tutmaz bir yerdə aram,
Lalələk hər kəsə o qaldırar cam.
Hamıya mehriban, hər kəsə munis,
Çox adam olmuşdur yolunda müflis.
Kim salsə qoynuna onu bir gecə,
Unutmaz o dəmi, inan, ölünca".
Bu tərifi Xosrovun xoşuna gəldi,
Eşqi çuşa gəldi, kefi kökəldi.
İstədi atını üstünə salsın,
Türk kimi hücumla üstünü alsın.
Bu qənd şirinisini aparsın o qənd,
Bu bəndi bağlasın, açılısın o bənd.
Gövhəri gövhərlər qiymətdən salar,
İpöyi ipəklər hörmətdən salar.
Maqsədi alverdi, bazarı şəkər,
Şəkərdə də vardır şirindən əsər.
Nə unuda bilir Şəkər ağrısın,
Nə layiq bilirdi onu çağırısın.
Bir il səbr elədi, qaldı bu sayaq,
Bir kimsə bilmədi bu sirri ancaq.
Bir il sonra qalxdı qulamlarıyla,
İsfahan tərəfə düzəldi yola.
İsfahana çatdı, düşərgə saldı,
Kumtək abad gördü, çox heyran qaldı.
O yerin tayfası kefcildi tamam,
Hər yanda işrotdi hər səhər-axşam.
Kefə başlayaraq mey içirdi şah,
Ürayında Şəkər, dilində "ah!"
Gizlincə soruşdu onun yerini,
Evinin səmtini, küçələrini.
Bir qulamla gətirdi bir gecə gizlin
Şəkər bazarında kama yetməyin.
Şəkər məhəlasına yetişən zaman
Yenə Qasri-Şirin oldu İsfahan.
Xosrov həm coşqundu, həm də həvəsli,
Şirinin qasri var, Şəkərin vəsli.

Xosrov yavaş qapı döydüyü zaman
Sırgalı bir qulam çıxdı qapıdan.
Bu gözəl cavanı görəndə qulam,
Anladı ki, şahdır gələn bu adam.
Xosrovu ay kimi atdan düşürdü,
Şəbdizi bir anda otlağa süürdü.
Qonağı apardı nazla eyvana,
Bu fəxrədən başı çatdı Keyvana.
Büsat açıdıraraq Xosrov oturdu,
Qızıl xarc elədi, xoş məclis qurdu.
İcaza verdi ki, qoy gəlsin Şəkər,
Başlansın xoş sözlər, şirin söhbətlər.
Güləb dolu camla gəldi o nigər,
Ağız şəkər dolu, gözləri xumar.
Adı Şəkər, özü şəkər o idi,
İsfahan nabahtı məgər o idi?
Saçından atıfə sapırdı anbar,
Gülüşü bal kimi, sözləri şəkər.
Öpüşü Visətək dünya fitnəsi,
Yağlı dil tökməkdə onun dayəsi.
Çin, Rum gözəlləri yanında kəniz,
Elə bir gözəli tapmazsan hərəiz.
Novruza dönmüşdü qaranlıq gecə,
Məclis bəzənirdi onlar gülünca.
Şərabla doldurdu qədəhi əvvəl,
Bir xəlvat ev ola, bir belə gözəl!
Oturmuşdu Xosrov əlində sağar,
Başladı nağməni ay üzli Şəkər.
Sənəmə mey süziürdü qədəhi günəş,
Quru su içinə tökiürdü atas.
Əlində güləbim talxi gəlirdi,
Şəha şirinliklə təqdim edirdi.
Yuxu zindanına düşsün deyər şah
Qədəhi dalbadal verirdi o mah.
Şərab eyləyincə onlara təsir,
Tərk etdi məclisi mütrüblər bir-bir.
Üziürlü bahana gətirib, sonra
Şəkər şah yanından çıxdı kənara.

Var idi Şəkərdə bir zirək kəviz,
 Özütek qamətli, qəşəng, misilsiz.
 Şəkər zinetini geydirdi ona,
 Yola saldı gəcə şahın yanına.
 Nazanini Xosrov görünə haman
 Şəkər qisasını aldı balından.
 Gəcə qucaqladı, kamuna çatdı,
 Onu şəkər bildi, bala oxşatdı.
 Xosrovun işinə qız heyran qaldı,
 Şahın gözəlliyi könlünü çaldı.
 Şahın gözəlliyi olmuşdu dastan,
 Bir sözüylə insan çıxardı yoldan.
 Boy-buxunda ona çatan olmazdı,
 Görkəmi mardana, qaməti sazdı.
 Məğzi badam kimi təzə və tərdi,
 Sümüyü şirindi, bir neyşəkərdi.
 İşrətdə düşsəydi atı çətina,
 Azı otuz ağac sürərdi yənə.
 İçkini az içsə, yənə qırx batman
 İçərdi bir gündə gülgün şarabdan.
 Sübh olanda qalxdı yerindən kəviz,
 Dedi: "Şahım, gedim, izn verin siz".
 Şəkərə yetirib özünü dərhal,
 Dedi ahvalatı o tamam-kamal.
 Gecəki işlərdən etdi xəbər, dar,
 O gizlin sirləri qıldı aşkar.
 Şəkər bir əlinə şam aldı çıxdı,
 Şəkər, şam bir yerdə bir yaraşıqdı.
 Şah zənn etdi budur gecəki dilbər,
 Əlində şam gələn Şəkərdir, Şəkər.
 Şah soruşdu: "Sən ey qonaq saxlayan,
 Mən kimisi sənə olubmu mehman?"
 Şəkər cavab verdi: "Ey nurlu چراق,
 Bu dünyada yoxdur sən kimi qonaq.
 Nadir gözəlliyin, qəşəng üzün var,
 Şirin danışığın, dadlı sözün var.
 Qəzəblənmə, deyim, var sənə nöqsan,
 Çox pis qoxu gəlir duzlu ağzından.

Duz insanda, ballı, xoş iy töradər,
 Duzluykən, qoxursan neçin bu qədər?"
 Şah dedi: "Ey süsən, buna çarə de!"
 Dedi: "Ancaq bir il sən sarımsaq ye!"
 Şah o bütəxanadan gedəndən sonra
 Bir il əməl etdi tapşırıqlara.
 Bu sözün üstündən bir il keçəndə,
 Şah başqa hal duydu yənə bədənədə.
 Hərni dövrən atı rəmləq göstərdi,
 Sarımsaq üstündə süsən göyərdi.
 Keçən ilki kimi şah yənə durdu,
 Yənə də Şəkərcün bir bazar qurdu.
 Keçən ilki kimi şirindi Şəkər,
 Şəkərə rast gələn şirinlik görər,
 Kəfin bir zamanı məclis qızaraq,
 Ortalığa gəldi öpüş, oynamaq.
 Şəkər him elədi, kəviz gəldi,
 Onu şaha qoşdu, özü əkildə.
 Çeynənmiş məzanə şah yeyirdi tək,
 Dadsız paludənə şəkər bilərək.
 Elə ki gecənin rəngi saraldı,
 O bal dodaqlıdan şah xəbər aldı:
 "Sənə rast gəlibmi mənimtək qonaq?
 Görmüsənmi belə həvəsli qoçaq?"
 Şaha cavab verdi o şux işvakar:
 "Bildir rast gəlməşdi sən kimi bir yar,
 Pis qoxu gəlirdi ağzından ancaq,
 Sən xoş qoxulusan, ey nurlu چراق!"
 Dedi: "Yad eybini yaxşı görürsən,
 Öz gözəlliyində eybini gör sən".
 Şəkər soruşdu ki: "Ey bəm hansıdır
 Ki, ondan camalın yaman ad alır?"
 Xosrov dedi: "Eşit, budur o nöqsan:
 Bir an adamlardan uzaq olursan.
 Hər kəsə dövrəntək məhrəm olaraq,
 Hər gəlib-gedənə açarsan qucaq.
 Bəzakli bir quşsan sən, ey naqşi-Çin,
 Gündə bir budağa qonursan neçin?

Təəssüf olsun, var bir nazik qının,
Hər gün bir qılınca oynayıb bu qın".
"Ey cavanmörd, – deyə səsləndi Şəkər, –
Sanma bu şəkərdən dadmış bir nəfər.
O sirlər örtənə edirəm qəşəm,
Doğulduğum gündən öz möhrümdəyəm.
Nə biri mənimlə gecə birləşib,
Nə bir kəs dünyada dürrümü dəşib.
Mənim kənimdir o sən görənələr,
Xəlvətdə sənirlə işrət sürənələr.
Əvvəlcə gələrdim yanına özüm,
Meytak məst edirdi səni hər sözüüm.
Lakin qucağına girən mən deyil,
Mən kimi başqa bir gözəl oldu, bil".
Eşidən zamanda şah bu dastanı,
Şahadət verirdi buna öz canı.
Allahın möhrü bir dürr üstə olsa,
Demək, dəşilməmiş o dürr asla.

XOSROVUN ŞƏKƏRİ ALMASI

Od kimi yananda şərq üfüqləri,
Su kimi tərək etdi Xosrov o yeri.
Yığdı İsfahanın böyüklərini,
Soruşdu onlardan o şux pərnini.
İsfahanın əhli ta bir ağızdan:
"İsmətlidir, – dedi, – o afəti-can.
Öz tünkü içində qalmışdı Şəkər,
Əl dəyməmiş güldür, inan, o dilbər.
Malını saxlayıb bağlı həmişə,
Bir neçə kəni salmışdır işə.
Hazır dayansa da atı hər zaman,
Nizəsi deyər ki: "Uzaqda dayan".
Qanlar yoxlayıb qız ismətini,
Təsdiq elədilər bəkarətini.
Şah buna sevindi, "acab" deyərək:
"Şəkərə dəyməyib bu qədər mülçək".
Tez elçi göndərdi, aldı Şəkəri,
O gecə qoynuna saldı Şəkəri.
Şəkərin o təzə dürrünü dəşdi,
Ləl üzükə yaqut gəldi birləşdi.
Mədəinə tərəf yola düzəldi,
Şəkər də onunla bərabər gəldi.
Şəkər səbəbinə alçaldı Şirin,
Şəkər də özünü salırdı Şirin.
Doyan zamanda şah Şəkərdən yenə
Üz qoydu Şirinin o bal şəhdinə.
Şəkər şah qəsrində yalnız qalırkan,
Şirin xurmasından yeyirdi tikan.
Şirinin eşqiylə hey çəkərək ah
Suda şəkər kimi əriyirdi şah.
Şirin həsrətindən şah olmuşdu şam,
Odlarda yanırdı hey səhər-axşam.
Mumun kefi yalnız balla xoşlanar,
Baldan ayrılma mum, şam olub yanar.

Bir kəsin ağzından çıxsa şirin can,
 Nə çıxar ağzına şəkər qoymaqdan?
 Şirinin yerini şəkər tutarmı?
 Şirinsiz şəkərin bir dadı varmı?
 Çəmənlər boş qalar yaqın nəsrinsiz,
 Şəkər acı dadar, inan, şirinsiz.
 Şəkər, şirin birdir, söyləmə, dayan!
 Şirin candan olur, şəkər qamışdan.
 Şirinin bal şamı parlayan zaman
 Mənzəldə ud ilə şəkərdir yanan.
 Canında bir damcı dad var şəkərin,
 Onu da şirindən bərc alıb yaqın.
 Şirindən çəkinməz böyük adamlar,
 Uşağı, tutunu şəkər aldadar.
 Xoş gələrsən insana bu şirin, lakin
 Şəkər tez ariyərsən su dayan təkin.
 Şəkərlə Şirinin fərqi ayandır,
 Şəkər can yeridir, Şirinsə candır.
 Şirin – kəçavədə oturmuş pari,
 Şəkər – onun ipək pardada zari.
 Ürəyi deyirdi: tez gəlsin Şirin,
 Bir faydası yoxdur mənə Şəkərin.
 Buza çatmazsa da saflıqda büllür,
 Büllür quru, ancaq buza yaş olur.
 Başımda fırlansa dəyirman daşı,
 Şirindir könlümün yənə sirdaşı.
 Dolanıb başına, dönürəm ondan,
 Bir başım var, verdim yolunda qurban.
 Dedi: "Bütün bunlar bir xəm xəyaldır,
 Səbr etməsən bu iş xeyli məhaldır.
 Şirin söhbətində səbr etmək gərək,
 Aldanma şirinə körpə uşaqtək.
 Şirin də, Şəkər də öz canımdadır,
 Nəçin acılayım günümü axır?!"
 Bu qədər həmdəmlə yoxdur həmdəmlim,
 Gəmiçi çoxsa da qərər olur gəmlim.
 Arzunun gözüne mil çək, kor ələ,
 Məqsədə çatmazsan bu tələsməklə.

Düşmək istəməsən kölgətək yera,
 Ayaq qoyub bir-bir çıx pillalara.
 Kam almaqçün olma çox da həvəskar,
 Bir gün tapmayanda olmayasan xar.
 Az olsa təməhin, arzun, niyyətin,
 Onda qat-qat artar malın, sərvətin.
 Mərd olmaq yaxşıdır dünyada hər an,
 Mərdliklə yetişər arzuya insan.
 Səbr eyləyəm gərək, doğru yol budur,
 Arvada alqalmaq arvadlıq olur.
 Kişi arvadşifət olmasın gərək,
 Arvadçün ağlamaz kişi arvadətək.
 Məni bəndə salır bir körpə ceyran,
 Necə adlandırdım özümü aslan?
 Yunu qırılmış bir qoyun da olsam,
 Özgə yununda yox, öz yunumdayam.
 Filtək gizlədərək sirri hər kəsdən,
 Baramətək yatdım öz pilləmdə mən.
 Lakin o gözəldə ələ naz vardı,
 Keyxosrov da gəlsə məğlub olardı.
 Ürəyi ələ kürd, sinəni gəzər,
 Evini verərsən, xəznəni gözər.
 Qəlbimi qanatsa təun, yeri var,
 Tamahkərdəm, tamah təun doğurar.
 Məşuqədən vəfa, gəl, umma hərəgiz,
 Təbib bişirəmi xəstəyə pəhriz?
 Ələ hala salır ədəsi mənə,
 Deyirəm: vur, öldür belə fitnəni.
 Mən nə vaxta kimi ondan utanım?
 Biryolluq incidim, qurtarsın canım.
 Arvadı heç vurma, olsa ədəbsiz,
 Ələ vur ki, bir də qalxmasın hərəgiz.
 Giləndə bir qadın söyləyirdi hamı:
 "Ya qadına dəymə, ya da vur möhkəm".
 Şahnın qəlbini dərdə tapmadı çarə,
 Yox bir məhrəm açsın sirri onlara.
 Evdə olar qəlbini məhrəmi, bolli,
 Yad qəlbindən olmaz qəlbə təsəlli.

İstəyirsən evin salamat qala,
Yad adamı evə buraxma əsla.
Ən yaxşı dostuna sirr verən zaman
Zənn elə dayanıb qarşında düşmən.
Deyilməyən sözü demə ağyara,
Bir tək ağyar deyil, hətta dostlara.
Bilməsən sirrini evdə divarlar,
Divar dalında da çünki qulaq var.
Gizləyə bilməsən sirri qohumdan,
Qəlbina də onu buraxma bir an.
Deyilməyən sirri gətirmə dilə,
Onun barəsində düşünmə belə.
Bu məclisdə elə pərdə saxla sən,
Dərğa qılıncına rast gəlməyəsən.
Çöldə oxunmayan bir nəğmə, düşün,
Şahın məclisinə yarar mı bu gün?
Heç oturub-durma pis dostla, çəkin,
Şəninsə əskiklik gətirər sənin.
Yoldaşın ağıllı, ya axmaq olsa,
Ona qifilsiz şey tapşırma əsla.
Ağac əkdin, mütləq elə yerdə ək
Ki, yaqın biləsən o bar verəcək.
Ağzında o qədər saxla ki, sözü
Yaxşı ad qazansın deyənin özü.
İstərsən şadlıqda yüz paltar tikan,
Bir köynək parçala yaxşı ad çün sən!
Yüz gözəl rast gəlsə – işvəli canan,
Birçə çirkin olsa, sən qorun ondan.
Sözünə düşmənin gözlərilə bax,
Onda yaxşı-pisi görərsən ancaq.

ŞİRİNİN YALQIZ QALIB AH-ZAR ETMƏSİ

Xosrov bilirdi ki, həmişə Şapur
Şirinin dərđini yaxşı ovudur.
Daha da danıxsın, deyərək, Şirin
Əmr etdi ki, Şapur dərğaha gəlsin.
Şirin öz qəsrində qalan zaman tək
Yaş tökdü gözündən parlaq ləltək.
Bir gecə qəlbini çox sıxdı kədər,
Olmuşdu gecəsi ilə bərabər.
Gecə qaranlıqdı, dağın üstünə
Sanki qara qarğa qonmuşdu yənə.
Dağ asılmış kimi qanadlarından,
Ağır tərpanirdi o qarğa yaman.
Buz kimi soyuqdu gecənin üzü,
Sanki bu gecənin yoxdu gündüzü.
Sanki səhər quşu çəkilməmiş də,
Batmışdı hər tərəf qaranlıqlara.
Təbiiçə əlini vurmuşdu ilan,
Ulduz ayağına batmışdı tikan.
Keşikçinin əli qalmışdı bomboş,
Zəng çalan xəstəydi, pasiban sərxoş.
Göy yerə salmışdı qara bir örtük,
Göy – iti qılıncı, zəmana – bir tük.
Toy edib günəşlə ay yatdıqından,
Sübhün doğmasına yoxdu heç güman.
Almışdı qoynuna gecə göyləri,
Günəş unutmuşdu gün doğan yeri.
Cənub ulduzları kürt düşüb qalmış,
Şimal gözəlləri yuxuya dalmış.
Yer şahlıq çətrini başına qoymuş,
Asudə olmuşdu həm bəliq, həm quş.
Elə bil udmuşdu gecə Günəşi,
Dağınuq salmışdı Bənətünnaşi.
Dünya ayağında bir qara zəncir,
Qütbətkə göy durub onu seyr edir.

Dünyanın xilqətdən yoxdur xəbəri,
 Sanki dəyişmişdi dünyanın yeri.
 Asiman başını ayıb daniztək,
 Dizinə səpirdi dürr atək-ətək.
 Dürr oğurlayanda göylərin gözü
 Birdən qır küpünə düşmüşdü özü.
 Fəzanın çoxlu od şölələrindən
 Qalmışdı qara bir tüstü, deyəsən.
 Yol üstə samandı sanki kəhkaşan,
 Altında da gömgöy bir su – asiman.
 Bir ovuc arpaydı elə bil ülkar
 Ki, falçı qarılar əldə tərpedər.
 Nə Zənd oxumağa möbiddə dil var,
 Nə qanad çalmağa mayildi quşlar.
 Ulduz parlamasın deyə göylərdə,
 Nizali zəncilər vardı hər yerdə.
 Dul qarının artıq sönüb çırağı,
 Gəlib xoruzunu çalmışdı yağlı.
 Deyirlər: gecə div yol kəsən zaman
 Xoruzlar qışqır: "Ay Allah, aman!"
 Bu necə gecəydi, yüz divi vardı,
 Xoruzlar səsinə çıxarmırlardı?
 Şirinə ürəyi çəkilib dara,
 Çırağı olmuşdu gecəyə qara.
 Tanhaliqdan öylə gəlmişdi tənə,
 Dərdindən ələmlə girirdi cənə.
 Doğru deyirlər ki, xəstə olana
 Gecə dönüb olur bir dustaqqana.
 Gecənin mərkəzi can çəkisməkdir,
 Xəstəyə baxan gör nə çəkəcəkdir!
 Şirin dil açaraq dedi: "Ey dünya,
 Bu gecədir, yoxsa əbədi bəla?
 Gecə deyil, sanki qara ilandır,
 Bəlkə bir zəncidir, adam udandır?
 Ağlayıram, çünki bu qara zənci
 Zəncilərtək gülmür, açılır rəngi.
 Ey lacivərdi göy, nə olub sənə?
 Bu gecə göz yumdun öz adətinə?
 Qəlbimin tüstüsü yolu kəsdimi?

Ayağın naləmədən, de, şikəstdimi?
 Ey gecə, bu qəmədən yox xilas yolum,
 Sənin dinin varsa, mən dinsiz olum.
 Ey gecə, bu gecə ilqara düz ol!
 Ya tez öldür mənə, ya tez gündüz ol!
 Yerində dayandın buludtək nədən?
 Bir qılnc üstünə getmərsən ki, sən?
 Tutaq, təbilçinin əli bağlıdır,
 Ülkarın ayağı açıqdır, axır!
 Mən bir şamam, gecə qalaram oyaq,
 Şamtaq ağlayıram həmişə ancaq.
 Şam kimi yanmağa çox həvəsəm var,
 Şam yanan zamanda çünki xoş olar.
 Başma bir düyün olmuşdur fələk,
 Bu sözü oxuyan yaqin güləcək.
 Ey quş, dilin varsa, oxu, yubanma,
 Ey sübh, ağzın varsa, bir gül, dayanma.
 Ey sabahın quşu, kafir deyilsən,
 Niyə başlamırsan təkbirini sən?
 Od deyilsən əgər, ey sabah, bir din!
 Daşsız və dəmirsiz çıxırsan neçin?"
 Qəlbi, pərvanətək qəmli dolandı,
 Birdən sübhün şamı alşdı, yandı.
 Sübhün mülkü gözəl bir ölkədir, bil,
 O yerdə hər istək tez olur hasil!
 Bir cığır taparsa xəznəyə hər kəs,
 Sübh olmasa onu heç aç bilməz.
 Sübh açılar hər bir arzu, hər hasar,
 Bu zaman hər işə tapılar açar.
 Oyanan zamanda canlılar səhər
 Dillərdə təşbihin gülü göyərər.
 Hər kimin dilində azca qüvvət var,
 Sübh ikən Allaha duaya başlar.
 Dua oxuyarsa dil quşu əgər,
 Dili olmayanlar bəs neyləsinlər?
 İbadət olunan o yüksək məkan
 Dilsizlər dilini anlayır, inan!
 Tapdı Şirin sübhün kimiyasını,
 Dayışdı civətkək öz ədasını.

Sabrından xoruzlar qanadlandılar,
 Dedilər: səbr edən məqsədə çatır.
 Yərə sürtdü Şirin o gül üzünü,
 Zarıyb Tanrıya dedi sözünü:
 "Ey Tanrı, gecəmə bir nahayət ver,
 Məna gündüz kimi qalibiyyət ver!
 Sübhə ümidim yox, gecəm qapqara,
 Açı mənim üzümü nurlu bahara.
 Şir kimi arları öldürər qənim,
 Qəmə şadlıq kimi qoy qalib gəlim.
 Taqətim heç yoxdur bu dar zindana,
 Ləltək məni daşdan san çıxarsana!
 Hər kəsin dadına çatırsan, Allah,
 Məna də özün ol bu gündə pənah.
 And verirəm yetim ahı-zarına!
 Məzlum qocaların fəryadlarına,
 Miskin qarıbların yatdığı yərə,
 Quyu dibindəki ac əsirlərə,
 "Adil Allah!" - deyə çağırnlara,
 Əfvlər diləyən çox günahkara.
 Ürəyi fəth edən saf həqiqətə,
 Ruhü canlandıran böyük ayətə,
 Təmiz dindarların saf niyyətinə,
 Peyğambərlərinin qüdsiyyətinə,
 Xalqə al açmayan möhtacə, xarə,
 Qərinə bulanmış yaralılara,
 Evindən didərgin mün can eşqinə,
 Köçdən ayrı düşmüş insan eşqinə,
 İlk dərs alanların xoş toqranına,
 Yanıqlı qəlblərin ahı-zarına,
 Göz yaşından sirab olan reyhana,
 Səbahlar verilən nəzir, qurbana,
 İnsanlardan gizlin nurun eşqinə,
 O sayız-hesabsız varın eşqinə,
 Bir qoca rəhbin saf imanına,
 Məsum ürəklərin səf vicdarına,
 Sənin bayandıyin hər bir taətə,
 Qəbul eylədiyin hər bir dəvətə,
 Ərşi öttüb-keçən o son fəryada,

İzaha sığmayan o böyük ada,
 Özün ol bu qanlı qəlbimə qəm-xar,
 Bu qəm girdabından canımı qurtar!
 Bir dil olsa ağar hər tüküm bu an,
 Təriflərin səsi gələr onlardan.
 Yatmışam, dilsizəm, odur sənə mən
 Etmədim birini yüz təşəkkürdən.
 Sən elə varlıqsan, bilinməz kimsən,
 Özgələr fanidir, baqi bir sənən.
 Vəhdət pərdəsində olmusan nihan,
 Qapında olmuşdur fələk pəşiban,
 Sənin varlığının sonu, əvvəli
 Hələ olmamışdır kimsəyə ballı.
 Sənin dərgahına bir yol var ancaq:
 O da qorxu duyub, ümid bağlamaq.
 Yaradın fələyi, açdın dövrünü,
 Sən verdin dünyanı, ruzini, canı.
 Bizdən can da alsan, ruzi də versən,
 Sən bilən yaxşıdır, özün bilərəm!
 Köməyinlə ömür sürürəm belə,
 Bu kömək üstündən bir kömək elə!
 Başına gətirsən ağar bir qaza,
 Elə et, könlümdə doğsun bir riza.
 İstər həyat olsun, istərsə ölüm,
 Qəbul eləmişdir hökmünü könlüm.
 Lakin mən xəstəyəm, kədarim çoxdur,
 Ağır əzab vermə, taqətim yoxdur.
 Layiq deyil mənim əmalim sənə,
 Sən ki bacarırsan, kömək et mənə.
 Gördüyüm nemətlər bütün sənidir,
 Nemətinlə yenə məni sevirir.
 Mən səndən bu sirri gizləyim nədən?
 Sən ki hər bir sirri yaxşı bilirsen!"
 Yalvardı Tanrıya o təmiz ürək,
 Düşdü torpaqlara öz göz yaşıtək.
 O tutqun könlünün açdı Yaradan,
 Dəmir açarını çıxardı daşdan.
 Dodağından qoparıb yalvarışlar,
 Xosrovun qəlbini etdi tar-mar.

XOSROVUN OVA GETMƏSİ VƏ ORADAN ŞİRİNİN QƏSRİNƏ TƏRƏF AT ÇAPMASI

Qızıl bayrağını açanda alam,
Dağılmış qoşuntək qaçıb getdi qəm.
Ov eşqinə düşdü Xosrov bu zaman,
Şikayəti yoxdu artıq baxtından.
Yenə də gül açdı baxtın fidanı,
Acıdan qurtardı Şirinin canı.
Şirinin üzütək uğurlu gündə
Çölə çıxdı Xosrov Şəbdiz belində.
Sosləndi nağara, şeypur dərindən,
Sanki yer oynadı göytək yerindən.
Bayraqçılar tutdu uca bayrağı,
İgidlər atlandı beldə yarağı.
Dostənin başında Xosrov şahsuvar,
Ətrafda piyada, şahlar, ayanlar.
Çin şahı bir yanda piyada gedir,
Qeysər sərkardəsi yüz xidmət edir.
Qışları açıqdı, beldə kaməri,
Keyqubad tacını qoymuşdu ayri.
Yəhərinə günəş örtük çəkirdi,
Ay üzəngisinə sanki əsirdi.
Gaviyan bayrağı çox ucalmışdı,
Şahın ay üzünə kölgə salmışdı.
Qızıl bəzənmiş ayri qılınclar
Çökmüş dövrəsinə qızıldan hasar.
Meşotək sıx durmuş oxlar, qılınclar
Yırtıcı şirlərin bağrını yarar.
Haçadış nizalər gülüb gedirdi,
Fələyi uzaqdan təhdid edirdi.
Üstündə qızılquş qara bir çətir,
Qara hasar da zər bürə bənzəyir.
Çavuşların "Qaç! Qaç! Yol ver!" səsləri
Qovmuşdu hər yandan çox bədnazəri.
Qılinc o qəddərdi, qıyıb canına
Kimsə dolanmazdı şahın yanına.

Yərə, daşa dayan at dirnaqları
Döyüb düzəltmişdi o torpaqları.
Yer ayırmışdı dəmir yuxdan belini,
Hava çəka bilmir insan selini.
Yedək çəkan saysız saray uşağı
Bürümüş hər yanı, yaxun-uzacağı.
Təbil fil üstündə çəkirdi nərə,
Dolmuşdu səslərlə bütün dağ-dərə.
Boğazın əsdirib dürr saçan zənglər
Zər buxurdanlardan saçırdı ənbar.
Güc vurub yüz səksən saqq qoluna,
Güləblər səpirdi şahın yoluna.
Bir yanda yüz əlli manqal daşıyan
Xoş ətir yayırdı oddan, alovdan.
Mın qızıl kamərli qul vardı orda,
Bəzək verirdilər bütün yollarda.
Şahın at sürdüyü çöllərdə gərək
Hər yanda, hər yerdə qızıl pul görək.
O yollardan keçib gedən hər qarib
Bilsin ki, bu yolla şah at sayırdı.
Belə bir calalla şah çıxan zaman,
Onun pişvazına gəlmişdi zaman.
Qoşun nizamlayan düşmüşdü dərə,
Bilmirdi gedəcək şahənşah həra.
Üz tutub əmr etdi birdən cahangir:
"Bir neçə gün ova çıxmaq gərəkdir".
Laçın təbilsiciyi çalınan zaman
Qalxdı öz yerindən ov quşu haman.
Yüngülqanad laçın göyə qalxdı dik,
Nə bir turac qaldı, nə bir cəklik.
Bir həftə olmadı rahat qaraquş.
Döndü bir ovlağa hər eniş-yoxuş.
Ovlayırdı hər gün durmadan Xosrov,
Düşünürdü hər an başqa cür bir ov.

Başqa bir ovlağa keçib hər səhər,
 Ovlayıb, qışlayıb yol gedirdilər.
 Ov zamanı Xosrov kimsə duymadan
 Qasri-Şirin tərəf olmuşdu ravan.
 Qəsre bir az qalmış atı buraxdı,
 Sanki bir mey idi, badəyə axdı.
 Bu gecə dünyaya saçırdı ən bər,
 Qışın soyuğu ydu, asirdi yellər.
 Şaxtının gücündən donmuşdu hər yan,
 Qılmc yaradrdı ipək sular dan.
 Mötədil olsa da bu iqlim bir az,
 Soyuq qabağında igidlik olmaz.
 Şah əmr elədi ki, yandırılıns od,
 Batmanlarla ən bər, xırmanlarla ud.
 Qəmari ud yanar, ağac qovrulur,
 Elə bil yağırdı havadan kafur.
 Şah yorğundu, ona yer düzəldilər,
 Bərk yatdı axşamdan sabaha qədər.
 Günəş qaranlıqdan çıxıb gəlincə
 Gündüzün eşqindən can verdi gecə.
 Fəlak onu yorğun fil kimi etdi,
 Gecənin sazağı onu göyartdı.
 Şəfaq təbirləri girdi meydana,
 Çərtib boyadılar onu al qana.
 Xosrov yatağından qalxdı üzü şən,
 İşrətə başladı lap səhər tezdən.
 Saqının əlindən mey aldı, içdi,
 Meydan xumarlanıb, kədardan keçdi.
 Təsir eylədikcə ona al şərab,
 Şirin həsrətiylə çəkdi iztirab.
 Şəbdizə atlandı mast ola-ola,
 Qasri-Şirin tərəf düzəldi yola.
 Sərxoşluqdan qəlbi sevincə dolu,
 Dalınca gəlirdi neçə xas qulu.
 Şirina yetirdi xəbər kənzilər:
 "Xosrov təkcə gəlib, bil, ey bixəbər!"
 Qorxdu badnamlıqdan ismətli Şirin,
 Bu vaxtsiz gəlişdən oldu çox qəmgin.

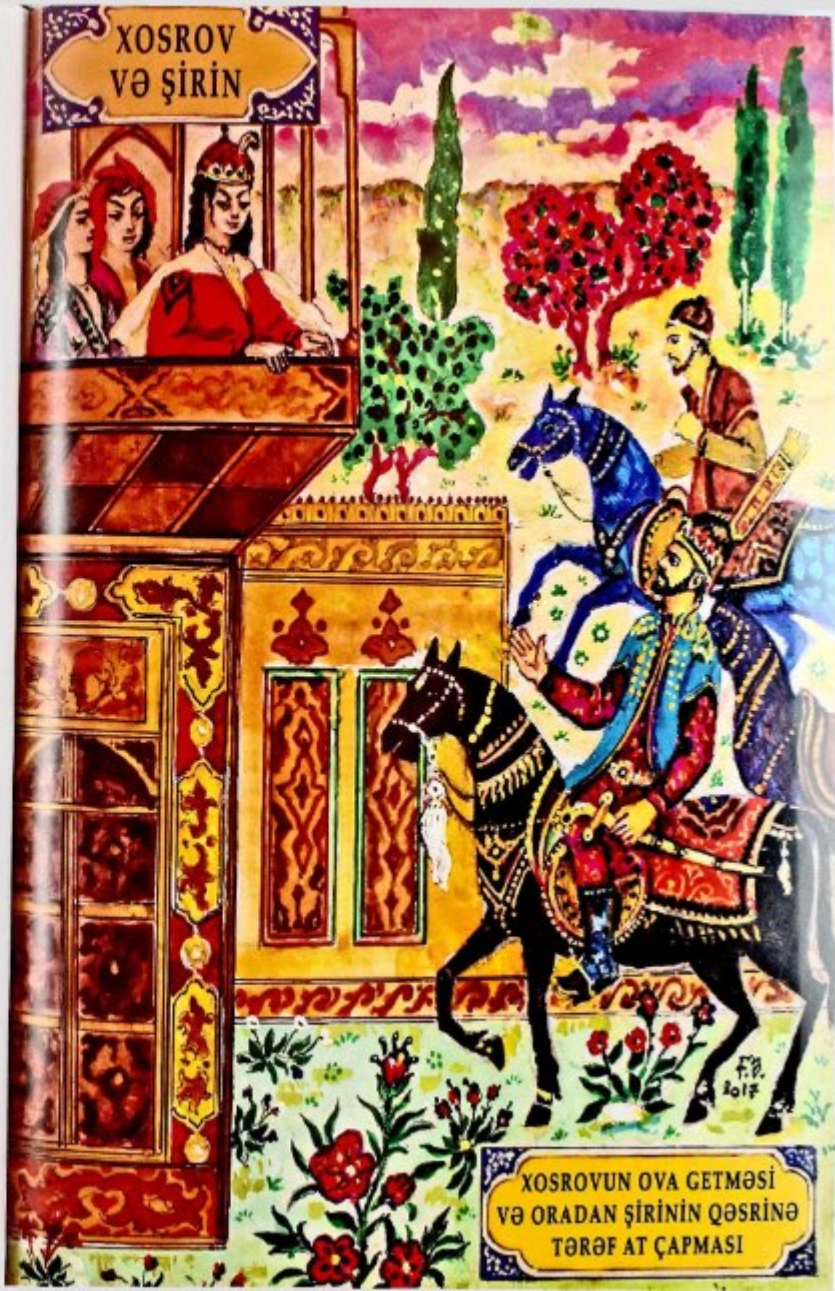
Əmr etdi, bir anda bağlandı hasar,
 Qapıda qoyuldu qarovulçular.
 Kənzizə, qulama əmr etdi bir-bir,
 Şahı qəbul üçün görsünlər tədbir.
 Buyurdu qızıldan şabəş səpsinlər,
 Şahın yollarına daş-qaş səpsinlər.
 Şah gələn yolları, göndərüb adam,
 Xalçayla, palazla bəzətdi tamam.
 Qiymətli şeylərlə bəzəndi hər yan,
 Yola güləb səpdi, ud tək yanırkən.
 Qalxdı bir ay kimi o qəsrin üstə,
 Gözləri yoldaydı, qulağı səsdə.
 Hər ox kirpiyini etdi bir niza,
 Qandan gözətçilər düzdürdü gözə.
 Qalxarkən yollardan tutuya tozu,
 Parladı daşdakı çeşmanın gözü.
 Toz içindən çıxdı o parlaq səhər,
 Palçıq ev gülşənə döndü sərəsar.
 O məşəlin nuru hər yanı aldı,
 Çırağın barmağı dodaqda qaldı.
 Ox kimi oturmuş o nazik bədən,
 Şümşad əriyərdi xələtindən.
 Daş-qəşlə bəzənmiş həməyil, qurşaq,
 Gözlünün üstündə şahənə papaq.
 Təzə bir gül kimi al rəngli sifət,
 Dövrəsi müşkədən çəkilmə bir xətt.
 Əlində nərgizdən bir dəstə vardı,
 Öz gözləri kimi xeyli xumardı.
 Atı kəklik kimi səkiyi hində
 Üzürdü gül üzü tərələr içində.
 Almuş dövrəsini qullar həlqətək,
 Hərənin əlində bir dəstə çiçək.
 Şirin gördü belə sərxoş gəlir şah,
 Taqəti kəsildi, çəkdi dərən ah.
 Bihuş olub qaldı öylə bir zaman,
 Ayrılanda yenə qalmışdı heyran.
 Dedi: "Otağuma qoymasam əgər,
 Ayrılıq yararı məni məhv edər.

Tünlükdən əl çəkib, bir az yumşalsam,
Dünyada Viysotək olaram bədnam.
Çalışaram xəta olmasın aşkar,
Əgər bacarmasam, nə alacağım var?"
Şah gələndə bütün gözətçi, qulam
Yollara zər, ipək serdilər tamam.
Çox kəndli zahmətlə yığar yüz xirman,
Birca arpa olmaz bu yüz xirməndən.
Əkmədən çox məhsul alanlar da var,
Gör nələr törədir qoca ruzigar?!
Gül rəngli o ipək xalılar üstə
Xosrov at sürərək yetişdi qəsərə.
Qəsrin qapısını bağlı görəndə
Heyran qalıb, düşdü ürəyi bəndə.
Nə geri dönməyə bir üzü vardı,
Nə qapı qırmağa bir sözü vardı.
Bir quldan soruşdu: "O gülmüş bədən
Bizi qapısında saxladı, nədən?
Nə acılıq gördü məndən ki Şirin
Qapısını belə bağladı qəsrin?
Get söylə: "Şahənşah deyil, qul gəlib,
Sənə peyğəmə var, uzaq yol gəlib.
Yanıma gəlmişdir qərib bir qonaq,
Gəlsin, ya gəlməsin, qoy desin ancaq.
Qonaq sevən idin əvvəllər ki, sən,
Qapını bağladın üzümə nədən?
Aç qapını, şaham, hökmümdə ələm,
Üzr istəmək üçün özüm gəlmişəm.
Sənə qarşı, özün yaxşı bilirsən,
Heç bir pis fikirdə olmamışam mən.
Gəl belə başlama, ol mənə dəmsəz,
Üzünü görməmiş qayıtmaq olmaz.
İstəmişəm burda çox qalım əgər
Səni ayaqüstü görsəm də yetər".
Belə zarıyaraq danışdı şah,
Şirin qulaq asır, çəkirdi min ah.
İşbilən bir kəviz çağırıdı sonra,
Dedi: "Xidmət üçün tez ol get ora,

İpək çadır götür, görürsən, odur,
Bu qəsr eyvanının qabağında qur.
Yerini təmizlə daşdan, tikəndən,
İçinə səp çoxlu müşk, zəfəran.
Daş-qaşlı xalı sar o torpaqlara,
Bir qızıl kürsü də apar qoy ora.
Çadır atayını qaldır bir qadər,
Sonra şahənşaha belə ver xəbər:
"Qəsrin gözəli yox, bu evin qulu,
Qəlbi cavan şahə havasla dolu
Deyir: qonağımsa, eyləməsin naz,
Mən dediyim yerdə otursun bir az.
Məsləhət belədir, səbr etsin bu gün,
Onunçün qurulan çadıra düşsün.
Eyvana çıxaram söhbət etməyə,
Bu torpağı öpüb, hörmət etməyə.
Nə sözüümüz varsa deyərək tamam,
İşlərə verərək sonra bir əncəm".
O işbilən kəviz çıxdı qapıdan,
Fikrində Şirinin verdiyi fərman.
Zərbafla hər yeri bazadı, sonra
Düşürüb gətirdi şahı çadıra.
Şirini basmışdı bir həyə tərzi
Ki, şahə hörmətdən qalmasın geri.
Qızillər səpməyə xitam verərək,
Şərbətlə, şəkərlə düzəltdi yemək.
Güləbli, ətirli gözəl şərbətdən
Verib kəvizlərə göndərdi hamən.
Sonra ay sifəti min bezək aldı,
Günəşin üzünə kölgələr saldı.
Nargülü rəngində ipək geyindi,
Saçlarını hördü, qəşəng geyindi.
Çiyərində burulmuş saçından komənd,
Hər tela etmişdi bir dünyanı bənd.
Al ipək üstündə qızıl həmayil
Vermişdi Şirinə başqa şəmayil.
Başına qoymuşdu çinli sayaqı
Nadir gövhərlərdən çutqu çabağı.

Ötirli saç kimi rübandı aldı,
Ay kimi parlayan üzünə saldı.
Hərəkəti tovuz, görkəmi humay,
Kəklik kimi süzdü o işıqlı ay.
Könül ovlamaqçün edirdi parvaz,
Niyazə gələndə eyləyirdi naz.
Sallana-sallana gəldi eyvana,
Şahı görək təzim eylədi ona.
Qulaqlarındakı daş-qışı açdı,
Şəbdizin nalına hədiyyə saçdı
Yüz dənə xoş sulu incini birbaş
Xosrovun başına eylədi şabaş.

XOSROVLA ŞİRİNİN SÖHBƏTİ

O ay sifətini Xosrov görərəkən
Etdi öz qəlbini o sarva çəmənin.
Gördü ki, bir huri qəsra girərək,
Behişt qapısını bağlayıb bərk-bərk.
Xosrovu sarıtdı o birdən-birə,
Az qaldı kürsüdən şah düşsün yərə.
Cəld durub toxtaqlıq verdi özünə,
Əlini öpərək oturdu yənə.
Üzr üçün Şirinə sonra dil açdı,
Sorğularla ona şəkərlər saçdı:
"Həmişə təzə ol, ey sərv-i-azad!
Başın göy, üzün al, qəlbın olsun şad!
Dünya sübh üzündən gülüş öyrəndi,
Fələklərə düşən sənin kölgəndi.
Könül tazalandı bu xoş görüşdən,
Məni utandırдың hörmətinlə sən.
Yolumu bəzədin öz mənzilintək,
Döşədin torpağa xalı, xəz, ipək.
O gövhər, aypara sırğalarından
Şəbdizin nalına ləl salmışan.
Yoluma bu qədər gövhər tökmüsen,
Üzüm lələ dönüb xəcalətimdən.
Üzünlə ki şadam – bu mənə bəsdir,
Bu gövhər, bu daş-qaş, mənə, əbəsdir.
Südlə bal kimi sən qarışdın mənə,
Sözüm ola bilməz xidmətlərinə.
Qapını üzümə bağladın neçin?
Mən yanıldım, yoxsa belədir yaqın?
Alçaltmışan məni, gözəl, yer kimi,
Ucalmışan üzün səmələr kimi.
Demirəm ki, səndən mən artığam, yox,
Belə fikirlərdən uzağam çox-çox.
Qonağımam, qonaq üzünə belə
Qapını bağlamaq olarmı, söylə?
Qonaqla oturan cəmərd kimsələr
Qonağa daha çox hörmət göstərər.

ŞİRİNİN XOSROVA CAVABI

Şaha cavab verdi o lələsifət:
"Həmişəlik qalsın əlində dövlət!
Qılınçın eləsin fələyi dustaq!
Şir qəlbin, fil gövdən olsun daim sağ!
Buyruğundan çıxan yaramaz başlar
Zülmün zəncirindən olmasın kanar.
Tən etmə ki, taxt qurmuşam yüksək,
Yüksəkdə otursun kənzin görək.
Eşqinə bayrağam hörmət, həvəsda,
Yaxşıdır ucalsa bayraq baş üstə.
Mən sənin tozunam, çıxdım bu yerə,
Qəlxin görək sənin tozun göylərə.
Şahlıq yazılmışdır sənin baxtına,
Odur ki çıxmısan şahlıq taxtına.
Mən sənin eşqindən edirəm fəğan,
Dəmdə hindu kimi oldum pasiban.
Bir cahangirin ki, saysız qulu var,
Dəmində keşikçi hindusu olar.
Qara gözlü türkmən bu dəm üstə mən,
Ağ hindu adı almışam səndən.
Ay üstündə belə salsam qarargah,
Aciz bir qulunam, sən bir şahənşah.
Nəciblər vəfalı qalib sözlünə,
Bağlamaz qapını qonaq üzünə.
Sən qonaq deyilsən, ovçu şahinsən,
Dağ kökliyü keçir indi könlündən.
Əgər bir qonaqsan, bu yer, bu hörmət,
Sənə kaniz kimi edirəm xidmət.
Ya qəbul etsələr, ya rədd etsələr,
Görək dilməyəsən qonaqsan əgər.
Haqlıyam, qapını bağlamışam mən,
Çünki görüşümə sarxoş gəlmisən.
Sən sarxoş gəlmisən, mən də burda tak,
Görüb-əşidənlər nə söyləyəcək?"

Görək sən bir neçə qoca tapaydın,
Onlar gəlib işi edaydı aydın.
Xosrovun qəsrinə alaydın mənə,
Aparıb evinə salaydın mənə.
Adam göndərəydin, kəsdirib kəbin,
Bunlara layıqdır Şəkərtək Şirin.
İstədin qurasan mənə bir kələk,
Yeyəsən mənə bir şirin məzətək.
İstədin məst edib salasan tora,
Gül kimi iyləyib atasən sonra.
Saraylarda perdə yırtmaq əbədir,
Sənə İsfahanda etdiyün bəsdir.
Sən gedib Şəkərlə kef məclisi sür,
Şirinlə yox, Şirin ondan güclüdür.
Şəkər bəsdir sənə şabaş üçün, al,
Şirinsə bir baldır, özü də xəm bal.
İkiydi qanadı gözəl tavusun,
Qırıldı birini, qoy belə olsun!
Bir ürəkdə olmaz iki sevgili,
İki ürəklinin düz olmaz dili.
Ütarid cüt bürclü olsa, yeri var,
Sən günəşsən, sənə bir bürc yaraşar.
Dodaqlarından at getsin bu Şirin,
Ağız yara olur şirin yeyənin.
Məndən və eşqimdən sən biniyazsan,
Mənimlə oynayan bir eşqbazsan.
Bir topa qanə ol, dayan ər kimi,
On topla oynama hindular kimi.
On toplu fikrini verər on yana,
Bir toplu tez salar işi sahmana.
Mənim bir qibləm var, o – sənin üzün,
Sənin məndən başqa varındır yüzün.
Bir gözəl üzünü itirdin əgər,
Ətrafında vardır minlərlə dilbər.

Marallarla dolmuş o hərəmxana,
 Mən yazıq ceyranı götürmə cana.
 Şahın sarayından düşünmə uzaq,
 Məbəəd quyusunda olunca dustaq,
 Öz qəmli evinə dönərəm hamarı,
 Gövhər ismətimi qoruyaram mən.
 Gilabıda belə təmizlik ki, var,
 Bir torpaq olsa da, başa yaxıllar.
 Quşlar, baliqlar da gəcə dincəlir,
 Mən gəcə yatmıram, dediyin nədir?
 Mən toruna düşmüş bir yazıq quşam,
 Qapını bağlayıb dama qonmuşam.
 Tutitək isnişib dəmir qəfəsə,
 Zümrütdək uzağam burda hər kəsə.
 Sənin yerin saray, mənimki bu dağ,
 Sənin yerin cənnət, mən isə dustaq.
 Yaraya alışdım tikanlıqda mən,
 Qoy nə məlhəm olsun, nə də bir gülşən.
 İki günük ömür tez keçər gədər,
 Ya xoş olsun, ya da bütün qəm, kədər.
 Hamı keçməlidir bu yoldan, ancaq
 Çatındır saraydan köçüb ayrılmaq.
 Həmayil bağladı fələyə şirin,
 Rəm eyləməz onu sənin sözlərin.
 Aslanı maralla olmaz ovlamaq,
 Şirinəm, deyiləm südəmər uşaq.
 Elə uşaqlardan deyiləm ki, mən
 Xurmayla varımı alasan əldən.
 Nə edim xirmənin çoxdur itabı,
 Bir arpanın çəkər bir il hesabı.
 Zəhrətək orqanun çalanda müdam,
 Əvvəl incidərəm, sonra oxşaram.
 Od kimi olsam da axırda bir nur,
 Əvvəl tüstüm çıxar, adətım budur.
 Buludlar od saçar, sonra verər su,
 Gözəllərin də bir adətidir bu.

And olsun xurmayla tikan verənə,
 Tikansız bir xurma vermərəm sənə.
 Tumsuz xurmaların nidası olmaz,
 Gecəsiz bir ayın ziyası olmaz.
 Çox şərab taparsan, böyükdür aləm,
 Ancaq acı olar, mənəşə şirinəm.
 Bu dünyada sənə çox olar həmdəm,
 Ancaq sümük olar, mənəşə lilyəm.
 Sən mənim eşqimdə nə gördün, ancaq
 Böyüklük, mal, calal, şahlıq, tən tərəq.
 Hansı bir vaxt mənə yad eyləmişən?
 Hansı bir gün mənə şad eyləmişən?
 Mənimçün yaxanı qırdığın varmı?
 Mənimçün könlünü qırdığın varmı?
 Hansı bir qasidin məktub gətirdi?
 Hansı gəcə mənə peyğam yetirdi?
 Mey içib dostlarla sən olanda şad
 Şapur qələm çaldı, dağ çapdı Fərhad".

XOSROVUN ŞİRİNƏ CAVABI

Çox mehribanlıqla dedi cabangir:
"Yasəməni üzülü sərv, bu sözlər nədir?
Sərv o qamətinlə bir yoldaş olsun,
İnnab dodağınla bir sırdaş olsun.
Qeyrisi öpməsin gül dodağından,
Yadlar uzaq olsun ağ buxağından.
Qızabın olsa da xalis bir zəhər,
Zatında var onun baldan çəşmələr.
Soruşmuram nəçin çıxdın yuxarı?
Çıxmasan, gəl azab artırma bəri.
O uca sərvinin boyu qaşangdir,
Daha da yüksəlmək nəyə gərəkdir?
Gözümdən səpdiyim şabağa bir bax,
Yetirəcək ona hansı mancanaq?
Bir mil ucalıqda qəsrə, görürsən,
Bir fil ucalıqda yaş tökmüşəm mən.
Bir Qarun xəznəsi edib sadağa,
Qarun kimi niyə saldın torpağa?
Könül burda ikən, hara gedim mən?
Rahət olarmı baş ayrılısə bədən?
Qapının halqası olsaydım, inan,
Öpərdim faləktək sənin qapından.
Qapı halqası tək müti olaram,
Yox, gültək qapında bitib qalaram.
Gəl mənə vermə sən bu qədər cəfa,
Bircə günahım var, o da ki vəfa.
Günahım varsa da, sən rahm et, ey mahl!
Qədimdən adətdir insanda günah!
Çox da acıqlanma, ol bir az aram.
Harınlıq eyləmə mən olanda ram.
Gəl çəbarlıq eylə, olma canavar,
Bela dikbaşlıqdan, söylə, nə çıxar?
Bədxasiyyət olma, yola gəl bir az,
Böyükləri belə alqaltmaq olmaz.

Mani torpaq kimi atdın kandara,
Gəl qoşma belə tez xəkəndazlara.
Mənə, fitnə kimi "yoldan dur" demə,
Sən səbəb olarsan sonra fitnəmə.
Bu zülmü eləmə, əvəz görürsən,
Məndən olmasa da, bu zamanadan.
Hər gələn xəbəyi tez yemək olmaz,
Hər aldan gələni eləmək olmaz.
Əldə iti qılınc varınsa əgər,
Bu, qan axıtmağa dəlildir məgər?
Mən öz əməlimdən oldum belə xar,
Bu kor bəxtimdədir bütün günahlar.
Çox vaxtsız gurladı mənim təbəlim,
Tez dindi xoruzum, qısadır dilim.
Yoxsa bu bürküdə mən yanmaz idim,
Belə günə qalib utanmaz idim.
Burda şahlıq yoxdur, eşq adı vardır,
Hər eşqin bir cürə fəryadı vardır.
Nə qədər istəsən nəz elə, ey yar,
Ancaq qovma mani qapından kənar.
Əgər sultan kimi nəz eləyirsən,
Sənə qul olmağa müntəziram mən.
Tutub qulağımdan satsan da əgər,
Bu qulun yənə də itaət eylər.
Gözümü çıxarsan, bir söz demərəm,
Verib, o birin də çıxart deyərəm.
"Qulunam" yənə də qanımı töksən,
Səni ki özümə şah bilirəm mən.
Əlində keçsə də başım xəncərə,
İnan ki, dönmərəm səndən bir korə.
Mənim əziz canım, həyatım sənədən,
Heç kim də bilməyə, sən ki bilirən.
Daim fikrimdədir xəyalın sənin,
Gözlərimdə durur camalın sənin.

Başqası dadsaydı bu şərbəti, bil,
El içində çoxdan olmuşdu xacil,
Qəmdən paltarımı yırtırdım gizlin,
Yenidən tikirdim yenə çox çətin.
Deyirdim qoşunun dönməsin üzü,
Birdən qaralmasın şahlıq gündüzü.
Üzünün eşqiylə rind olmamışam
Ki, tənburla gəlim yanına müdam.
Sahib olsam da mən bütün diyara,
Eşqbazlıq hara, bu şahlıq hara?
Zülfünün adını eşidən zaman
Hazırdım keçməyə taxt-tacımdan.
Bodanım olsa da başqasıyla şad,
Qəlbim xəyalinçün edirdi fəryad.
Əyrilik suyuyla kasam dolmadı,
Doğruluqdan başqa işim olmadı.
Əgər gözəllərdən kam alsam bir az,
Cavanlıq işidir, danlamaq olmaz”.

ŞİRİNİN XOSROVA CAVABI

Tovuza banzayan o afəti-can
Şəkər tünğün açdı ləl sandığından.
Əqiq dodaqların qönçətək açdı,
İpakdan bəzakli sözləri saçdı:
“Dürduqca bu dünya, bu şanlı dövrən,
Bu gecə, bu gündüz, bu yer, asıman,
Olsun allərində zamanə əsir,
Ey dünya hakimi, böyük cahangir.
Fərraşək qarşında dursun ulduzlar,
Olsun baxtiyarlıq yanında sardar.
Xosrovdan qəlbimdə min bir dağım var,
Şahlıqdan danışma, gəl, ey hökmüdar!
Dəm vurursan yenə şahlığından sən,
Zalımlıq yolundan əl çəkməmişəm.
O şahlıq qürurun indi də durur,
Eşqindən uzaqdır, əfsus, bu qürur.
Eşqə könül verən ahı-zar elər,
Naləsiz aşiqi eşq inkar elər.
Eşq təkəbbürlə düşməndir hər an,
Eşqlə oynamaq yamandır, yaman.
İstidə xoş olur sərİN bir külək,
Aşiqin könlündə dərđ olsun gərək.
Mən güllər üstündə uçan bir quşam,
Yayın istisini heç duymamışam.
Sağlab banusiydim – bir gözəl çiçək,
Qalmışam şüşədə indi güləbtək.
Səbzətək qar, südlə dodaq yudum mən,
Gül kimi göyardım sərİN çeşmədən.
Özümü gil qəbrə – daş qəsrə saldım,
Səninçün səbr edib, bu qədər qaldım.
İstidən qıziltək əridim hər an,
Buz kimi dondum hər şaxta, soyuqdan.
Nə işi pozmağa iqtidarım var,
Nə tapa bilərəm özümə qəm-xar.

Özümə hər zaman səni yar bildim,
 Hər yerdə tək səni vəfadar bildim.
 Sən isə yadıma məni salmadın,
 Halımı, kefini xəbər almadın.
 Qorxum yox, tərək etsəm bu gün dünyanı,
 Çünki qılıncına tapşırıdım canı.
 Yərə əyləndə tərəzi gözü,
 Yer daşdan tez bilər hesabı özü.
 Bir yerdə durardım, olsaydı tədbir,
 Bütün çəkdiklərim öz əməlimdir.
 Əlimdən bir ayrı iş gəlməyə də,
 Bu yaralı qəlbim dincəlməyə də.
 Fəryad eyləyəm bu zamanadan
 Oxumu hədəfə düz vurunca mən.
 Neçin mənim kimi bir sərvə-azad
 Qəlsün eşq bəndində ürəyi nəşad?
 Gözəlliyim hələ solub gətməyib,
 Başımdakı şuxluq hələ bitməyib.
 Hindularım hələ ataşpərəstdir,
 Sərxoş türklər kimi gözlərim məstdir.
 Hələ qönçə gülüm açılmış deyil,
 Hələ bu saf dürrüm deşilməmiş, bil!
 Dodağımda hələ abi-həyat var,
 Suyum hələ gənclik arxından axar.
 Tarazda mən kimi gözəl tapılmaz,
 Kiçik kanizimdir qürur ilə naz.
 Nəfəsindən alır reyhanlar atri,
 Şəkər divanədir dadımdan ötrü.
 Çıraqlar nurumun pərvanasidir,
 Təzə Ay hüsnümün divanasidir.
 Əqiqin başına ləlim daş salıb,
 Güllər rövnaqını üzümdən alıb.
 Turunc buxağımdan söyləsam əgər,
 Bağdadın narncı başını ayar.
 Alma yanağını şaha versəm mən,
 İsfahan alması çıxmaz səbətdən.

Əgər dürr çıxarsam dişdən, dodaqdan,
 Bir ürək alaram, bəxş edib yüz can.
 Mənimlə palənglər sərəfrəz olar,
 Öyrənmiş yerini mandan ahular.
 Maral gözəllərimə çox həsrət çəkar,
 Tökər kirpiyindən tiryak yox, zəhər.
 Nə vaxt ceyran mənə bir nəzər salar,
 Boynumun xərcini boynuna alar.
 Rumu fəth edəmə bu nazımla mən,
 Uzaqdan məst olur atrimdən Xütən.
 Baharı barmaqla verərlər nişan,
 Yüz bahar utanar bir barmağımdan.
 Mahtablı gecələr ləfəflə
 Yaramaz əlimə su töksün belə.
 Yaqt dodaqlarım şarab içirən
 Qədəh rüşvət alar şəkər ləbimdən.
 Qəmzəylə naz alan türkamşə belə,
 Könül də çalırım öpüşlərimlə.
 Hüsnümdən nur alır işıqsız gözlər,
 Bununçün olmazlar daha bədnəzər.
 Heç bir gözəli mən salıram sayə,
 Mən gözəllə çıxmaz kimsə davaya.
 Səlsəm ay üzümə müşk zənciri,
 Əsir eyləyəm yüzlərlə şiri.
 Tökəsə ləl dodağım birdən şəkəri,
 Məğlub eyləyəm çox igidləri.
 Şəkər dişlərimə "bacımsan!" deyir,
 Vəfa peymanımın həmyerlisidir.
 Bir dünya nazım var, yüz dünya həyam,
 Hirsə bir, rəhmə yüz qapı açmışam.
 Ləl dodağım daim şəkər tökəndir,
 Saçlarımın ucu yerlərlə təndir.
 Xoş mazaqla cama şarab doldursam,
 Qat-qat şəkər alar əlimdən badam.
 Almam indi ağar olub gümüş nar,
 Yüz aşiq öldürər, arif aldadar.

Üzüm nurlandırsa dünyanı bir az,
Ərğavana qiymət verən tapılmaz.
Elə qürurludur bu sərxoş nargiz,
Hər adam qanına əl vurmaz hərgiz.
Başında var hələ çox-çox fitnələr,
Çox canlar etmişəm mən burda hədət.
Gət, qanlı ölimi açmayım sənə,
Boynumda çox qan var, bas elər mənə.
Gət, yaralanmamış, düz gət, amandır,
Əyri gedənlərin sonu yamandır.
Sən bir daşqalblısan, mən bir damir can,
O qəlbə yaraşır belə bir canan”.

XOSROVUN ŞİRİNƏ CAVABI

Xosrov yenə dedi: “İnsaf ələ bir,
Böylə danışmaqla günümüz keçir.
Gəl mənə gözəllik bohşi açma sən,
Yüz dəfə artıqsan dediklərimdən.
Sən öz surətini aynada gördün,
Gözümə durursan ondan da üstün.
“Dilaram” deyəndə sənə, ey nigar,
Onu deyəm ağzım şəkərlə dolur.
Əgər Günəş desəm, deyil bu yalan,
Aydın rövnaqını sən sındırmısan.
Daşdan çıxan zaman yaqutun sənin,
Ürayı sıxıldı o gün şəkərin.
Sənin gümüş narın bitəndən bəri,
Çamandə büküldü sərvin kəməri.
Xurma dodaqların qızaran gündən
Xurma ağacını qırdılar həməni.
İrəmə açardır sənin camalın,
İrəmtək görürümür, odur vüsalın.
Ay olmuşdur sənin hüsnünə vurğun,
Şəkər – qolu bağlı bir aciz qulun.
Gül üzün şəkərlə yatarsa, ey yar,
Eşidib nabatın ağzı sulanar.
Harda bal dodağın bir süfrə sərər,
Mumtək saralmışa orda can verər.
Hindu səni görüb havasə gələt,
İnci, dişlərimdən ərmağan dilər.
Bir ölkəyə satsan yarım tükünü,
Alaram, verərəm şahlıq mülkünü.
Hüsnün göydə Aya çəkdirərsə ah,
Öyünmə, öyünmək günahdır, günah!
Öz gözəlliyinə gəl olma heyran,
Gözəlliyi pis göz məhv edər, iman.
Qarşında dayanıb mənim kimi şah,
Gəl qanımı tökmə, məndə nə günah?”

Şahsansa, əslinin hanı nişanı?
Əgər şirinsənsə, şəkərin hanı?
Davayı kəs, sülhə açlısın qoy yol,
Keçmiş nifaqı at, gəl, üzrxah ol.
Pis demədim, pis söz deyildir peşam,
Dedimsə, bir sözə min üz demişəm.
Gözəllər olsa da əgər bədrəftar,
Yaxşılaş da yenə onlarda olar.
Böyüklər nə qədər tünd də olsalar,
Onlarda kiçikcə bir rəhm də var.
Gəl, köhnə dostuna sitam etmə sən,
Acıqlı olsan da bir rəhmdilsən.
Ođumdan yel kimi qaçıb əl çəkmə,
Torpağam, üzümün suyunu tökmə.
Sənə haqq olduğum ayandır artıq,
Göstərmədin niyə bir mehrəbanlıq?
Hər bir ağıllıya bu iş məfumdur
Ki, daim müstəhaq adam məhrumdur.
Nə qədər canım var, dilbərim sənsən,
Həm canım, həm də canpərvərim sənsən.
Tutalım ki, qırdım sənin bəndini,
Necə qırım qəlbin öz kəməndini?
Bu cəfa atını sürdüyün bəsdir,
Gah yərə, gah qana salmaq abasdır.
Səni şirin bilir hər yaxın, uzaq,
Gəl, zahardan acı cavabına bax!
Bələ acı sözü çox eşitmişəm,
Səndən acı yemək olmuşdur peşəm.
Bazən rəxnə edər əsası möhkəm,
Bazən sevinc verir insana hər qəm.
Uğurlu şey deyil zülm eləmək, bil,
Bu bircə gecədir, deyil ki, bir il.
Qəlbimi şad elə, qəmli gəlmişəm,
Səni deyib, gözü nəmli gəlmişəm.
Şirini istəyir, düzdür, çox adam,
Lakin mən yolunda şamək yanaram.

Bax, şamın gözləri yağla dolmuşdur,
Yoxsa Şirinə həsrət olmuşdur?
Şəkər qamışında nədir o duyün?
Yoxsa bəndə düşmüş o da şirinçün?
Xurmanın bağına bətr tikanlar,
Onda da şirina məğər eşq var?
Şirin olmasaydı döşdə süd ağər,
Rahatlıq tapmazdı onda körpələr.
Onlar da özünü zənn edir şirin,
Onlar da şirindir, bax sən də Şirin*.

ŞİRİNİN XOSROVA CAVABI

O ipək geymiş ay başladı sözə,
Şəkər xəznəsini çıxartdı üzə.
Gövhər mücrüsündən qıfılı açdı,
Xurmanın üstünə qənd tozu saçdı.
Ay kimi yüksəkdə tutdu tacını,
Saldı ay üzünə mülk saçını.
Sərvə öyrətdi ki, nədir yerimək,
Qıncıqatək qırıldı, alışdı gültək.
Xidmət göstərməkçün ayıldı yərə,
Xəm kərpiclər döndü təzə anbarə.
Xidmət üçün şahna bir çadır qurdu,
Könül ovlamağa çox kələk vurdu.
Övvələ dedi ki, "Ey hörmətli şah,
Bayrağına ələm olub qarargah.
Çindən Ruma qədər deyilir namun,
Qodrxan qulundur, Qeysər qulamın.
Qulun yalnız o Çin xaqanı deyil,
Neçəsi qul olur hökmündə hər il.
Yağlı, şirin olsa paludə ağar,
Tamah salıb ona hər gören yeyər.
Mən yağı qurtarmış o paludəyəm
Ki, Şirin sözündən başqa mayayəm
O gündən ki, gəldim dünya üzünə,
Candan bənd oldum mən xumar gözüne.
Nə başqa birini könül axtarar,
Nə üzündən başqa səcdəgahım var.
Görməmişəm sandan bir mehribanlıq,
Görmüşəm təkabbur, cəfa, yamanlıq.
Öz istəklərinin dəlincə getmək,
Qeyrinin üzünə qapı bərkətmək –
Bu, sevgi deyildir, şəhvətdir ancaq,
Sən hara, eşq hara, bir diqqətlə bax.
Məna fil gərəkdir, salam dərbədar,
Sən şahsan, piyada sənə nə edər?

Nə zaman ceyrana şir qonaq olmuş?
Necə bir sarçadan döyər qaraquş?
Sən sarvsan, mənə çör-çöp, döyərsiz,
Axı bir torpaqdan göyərmişik biz.
Mənqəldə üzərlik ud ilə birdir,
Onların tüstüsü, külu eynidir.
Duzlu kabab gərəkdir sənə siifrənə,
Əzilmiş milçəkdən nə çıxar sənə?
Dilindən yüksəlir püskürən odlar,
Gözle ki, bu odda qazanın yanar.
Balıqlı hovuzda seltək gəldin sən,
Könülündə arzuları geri dönersən.
Sənə tufanından qorunacağam,
İstərsən get burdan, istər qal müdam.
Aynı qaləsindən kamandanı çək,
Ora yol tapmazsa, yüksəkdir fələk.
Oyunbazlıq ilə fələk tutulmaz,
Ayı əfsun ilə ovlamaq olmaz.
Deşilməmiş dürrü deşmək istəsən,
Dəniz qulağına sözümlü de sən.
Gizlində qalmışdır cənnətin bari,
Səhv etdim, genişdir ruzu hasarı.
Mən suyam, adım da abi-hayətdir,
Sən odsan, cavanlıq bu oda addır.
İstəmirəm su od üstünə ensin,
Onlardan dünyada fitnə törənsin.
Yaxşısı budur ki, nə qədər sağam,
Məndən gen qaçana yaxın durmayam.
Şəkərin yanına get, ovun yənə,
Toxunma Şirinin bal ləblərinə.
İnci dişlərimdən qeyri heç bir kəs,
Şəkər dodağımdan bal əmə bilməz.
Ləzzət verir hər dam öpmək Şirini,
Çün baldan şirindir ondakı şirini.

Şirini şəkərdən dəm vurma, bir bax,
 Qəssabdan qəssabaf durur çox uzaq.
 Lüğətdə ikidir, bil, mancanaqlar,
 Lakin biri ipək, biri daş atar.
 Şirini azaltmaz dadı şəkərin,
 Şəkər bazarını sındırar Şirin.
 Məzəcin təlx iken işlətdin bir fənd,
 Şəkərdən qayırdın özünə gülqənd.
 Şəkəri aşırıb, Şirin istərsən,
 Ya mahi gəl ovla, ya mahini sən.
 Şirinin qəsrində durduğun yetər,
 Beləsa, bəs neçin dilərsən şəkər?
 Ciyərimdən axıb tökülən bu qan
 Məna göz açmağa verməyir aman.
 Şaha sitayişdə çox qüsurum var,
 Məndən bacarıqlı bir kənz axtar.
 Çıxart artıq məni öz yaddaşından,
 Təlin qırılmasa, yaxşı çalırsan.
 Acıqla danışma əsirlə böylə,
 Yazanlar qoy yazsın, sözünü söylə.
 Qəm yükündən azad üreyin vardır,
 Nəşədən dediyin boş dastanlardır.
 Neçin qədəhindən qan içməz gərək?
 Nəfəsədən kökaləm arıq qoyuntak?
 Səndən yarımadım, neyləyim, ey şah?
 Allah var, işləri düzəldər Allah.
 Bu vırana çöldə yalqız qalaram,
 Cərci arxasınca cərci salaram.
 Yayaram ki, məni aldatdı Parviz,
 Şəkərə dil verdi ona yərəkən biz.
 Bəsdir tora düşdüm, bir yol xəm oldum,
 Həm qiymətdən düşdüm, həm bədnam oldum.
 Bir qiyməti yoxdur indi adımın,
 Qapısı bağlanar ərsüz adamın.
 Düşməni bu işimi görüb şad olur,
 Xəznanın qapısı qapansa xoşdur.
 Ləbim ki aləmin şirin qəndidir,
 Qəsrimin qapısı Səmərqəndidir.

Qapı açmasam da üzünə, inan,
 Sənə ip atardım bu saçlarımdan.
 Meytak sənə tökmək istəsəm cama,
 Saçıma bağlayıb çəkərdim dama.
 Ayağın bu ipdən üzülüb ancaq,
 Kəndirbaz deyilsən, nə çərə qılaq.
 Bəsdir, sənəmdə var səndən çox dağım,
 Sənin çarəyində yanmasın yağım.
 Qəlbimin dardını çox boyan etdim,
 Hər vaxtın xoş olsun, mən daha getdim".
 Bunu deyib o sərv, çatdı qaşını,
 Qalxaraq dik tutdu məğrur başını.
 Bir azca tərşətdi ataklarını,
 Qənd tutdu dünyanın hər bir yerini.
 Gözlərdə olan adət sayacağı,
 Saçını bağlayıb, açdı buxağı.
 Camalını örtmək bahanasıyla
 Onu göstərməyə tapdı vəsilə.
 Zərbəft geydirirdi nəsrinə bəzən,
 Lələ örpəyini çəkirdi hərdən.
 Bəzən çutqusunu düzəldib yənə,
 Saçını töküdü o ay üzünə.
 Çox uzun çəkirdi bəzək vurmağı,
 Qılınc üstündəydi sanki ayağı.
 Xalxal zəncirini düzəldərkən o,
 Zəncirə düşürdü yenidən Xosrov.
 Saçını edirdi gah kəmə, gah taç,
 Kəmə, taca şah qalırdı möhtac.
 Ayn gardəninə dolarkən örpək,
 Səhrədi kəməndə şahı o mələk.
 Halvanın odunu azaldı nigar,
 Gur ocaq halvanı çünki yandırar.
 Vurmuşdu üzünə yeddi cür bəzək,
 Gözəldən gözəldi, qəşəngdən qəşəng.
 Şuxduqla çevirdi üzünü şahdan,
 Qaraldı, günəşsiz qaldı asman.
 Uzun hörükləri hey tərşətdi,
 Sağrı, baldır silkələndirdi.

Saç bir adama rast olan kimi,
Yerində çalırdı bir ilan kimi.
Büllur kimi boynu boyunbağıtək
Qara saçlarıyla edirdi hənək.
O büllur gərdəyə kim olsaydı bənd,
Saçından salardı boynuna kəmənd.
Dəmin güşəsindən getdi diləram,
Gedincə Xosrovdə qalmadı aram.
Yalvarıb ənd verdi şirin canına,
Yenə də qaytardı öz eyvanına.
Əyləşdi, gözündən tökdü mirvarı,
Odlı saldı aləmə o göz yaşları.
Nə hiyləsi vardı işlətdi, durdu,
Qəlbə oğurlamaqçün min əfsun qurdu.
Aşiqi süslərdən bütün əməllər
Zirək məşuqənin əlindən gələr.

XOSROVUN ŞİRİNƏ CAVABI

Gördü ki, naz edir o zülfü siyah,
Qılınc oynatmaqdan əl götürdü şah.
Şikayəti atdı Xosrov nahayət,
Şirinlərdən etmək olmaz şikayət.
Şah dedi: "Bəxtimin ulduzu, Ayı,
Bağ və gülşənimin tovuş, humayı.
Ey taxtım, ey tacım, işvali canan,
Həm yıxan özünən, həm də qaldıran.
Ey nazlı dilbərim, bir qarşıya çıx,
Səninlə sərxoşam, səninlə ayaq.
Burdan başqa yer yox salım rəxtimi,
Səndən yaxşı tac yox, qurum təxtimi.
Tutaq ki, əziyyət görmüsən məndən,
Nədəndir qanıma qəsd etmison sən?
Bela çətinliklə gəlirsən ələ,
Tezliklə öldürmə, bir az səbr elə!
Nəmruda çox yaxşı demişdir dehqan
Kİ, əkmək çətindir, biçməksə asan.
Qarşında durmuşam, üzrümdür bu can,
Ya bayramlıq elə, ya da ki, qurban.
Naz eyləmə, sonra gec olar niyaz,
Məhribanlıq eylə, bəsdir bunca naz.
Qəlbimdə sönməsin qoy son ümidlər,
Saçlarıntək qırma könlümü, dilbər!
Qəm həddini aşdı, qəm-xar yox ancaq.
Ümidim sənədir, sən də ki uzaq.
O qəmlər ki, tutar könlüdə qərar,
Yalnız tay-tuşlara söyləmək olar.
Qayğısız bir könlü sirr anlayarmı?
Həmahəng olmayan sazlar uyarmı?
Yükün üzərindən gəl bu zəngi sal,
İndi asanlıqla bir az nəfəs al.
Bizim kimiləri olub nə qədər,
Görmüşlərsə vafə, biza də yetər.

Asimanla yerin darvazasından
 "Gec" deyib keçərək gecikər insan.
 Ey könül ovlayan, basdır ovçuluq,
 Sobrim tükənmişdir, göstər bir qılıq.
 Vaxtdır, yarım, düzəlti işimi bari,
 Vaxtdır, gəl başımdan çıxart xumarı.
 Belə qaş-qabaqlı dayandı, basdır,
 Şahı yalnız, taysız qoymaq əbədir.
 Fərxari Fəğfura bağladın yetər!
 Müilyan körpüsünü qırdın, nə səmər?
 Sənə qalmayıb ki, aləmin qəmi?
 Qəmi tulla, gəldi sevinmək dəmi.
 Buludlu günlərdə qəm çəkmək olar,
 Şadıq elə, bu gün nurlu Günəş var.
 Əzilmişsi bir də azərləmi heç?
 Bağlı bir asirə oynama, vaz keç.
 Barış zamanında döyüş başlayan
 Heç ağıllı adam sayılmaz, inan.
 Döyüşə başlayan ağıllı kaslar
 Sülh üçün də daim saxlayar bir yer.
 Basdır vuruşduğun, sülhə meyl sal,
 Tünd olduğun basdır, bir az da yumşal.
 Dostların üzünə məclisi parlat,
 Göz, könül şadlansın, xoş olsun hayat.
 Meyvə dərmək üçün gəldim bostana,
 Qonaq etmə mənə çöpə, tikana.
 Bu bostanda gözdən, dodaqdan müdam
 Bəzən şəkər baxış et, bəzən də badam.
 Çəkmə bu bostanda üstümə qılınc,
 Buxaqdan turunc ver, məmədən narınc.
 Açıq nizasini, tənə oxunu,
 Atma, dava deyil, gəl boşla bunu.
 Ey ceyran sağrı, bir özüne bax!
 Paləng xislət olsun vəhşilər, burax.
 O naz eyvanından bir düş aşağa,
 Öz bəslədiyini salma ayağa.
 Nazənin kokliyini vadırsa, alan
 Sənin pusqundadır şah yox, bir tərhan.

Bir gün qucağıma düşərsən albat,
 Əlimə keçərsən, ey gözəl afət!
 Neyləyirsə mənə gecə xayalar,
 Onu görür mənədən zülfün və xalın.
 Nə işə düşmüşdür, nə var ki, onda,
 Bəxti yatmışlartək durub qapında?
 Nə sinəndə bir az mehribanlıq var,
 Nə köhnə söhbəti könlün xatırlar.
 Sevgilim, tələsmə, hər kas bu sudan
 Palazını çəkib çıxardar, inan.
 Səni namehriban görəndə özüm,
 Qayıtmaq yoluna dikildi gözüm.
 İstəsən hesabı başqa sayaq çək,
 Yolu yaxın eylə, gəl'im görüşək.
 Hilal qaşlarından aç düyümləri,
 Evdən xəznəyə yığ dürrü, gövhəri.
 İndi ki, evinə buraxmayırsan,
 Sağ ol, mən də yola düşürəm əlan.
 Bu gəldiyim yolla dönərəm geri,
 Dindirərəm yənə köhnə telləri.
 Unudaram səni, yerin qalsa boş,
 Bir başqa saqiylə olaram sarxoş.
 Doldurub bədəni başqa şərbətdən,
 Ayrı halvalardan dad alaram mən.
 Şirindən qəlbimi soyudub tamam,
 Bir şəkər güllü Şəkər taparam.
 Şirinin acısı yada düşəndə,
 Acı mey içərəm onunla mən də.
 Ürayım bu yerdən qayıdacaqdır,
 Söz qısadır, amma mənzil uzaqdır.

ŞİRİNİN XOSROVA CAVABI

Xəllux bütlerinin günaşi dildar
Yeri öpüb dedi: "Sən ey hökmdar!
Həmişə arzuna çatasan, yəni
Şahlığın, dövlətin tutsun ölkəni.
Sənsiz yeddi ölkə nura batmasın,
Badnazarın tozu sənə çatmasın.
Şahlıqda mən arzun yetsin yerinə,
Mən illərlə şahlıq sürəsən yənə.
Kim mey içsə səni gətirib dilə,
Qucağında olsun, mən olsam belə.
Zəhərli şəkərlər səpdiyin bəsdir,
Əfsun oxunmuşa əfsun əbəsdir.
Hiyləli sözlərdən acəb nə çıxar?
Ürək bulandıran söhbətdə nə var?
Bir zərli çətirlə ova gəlmisən,
Şirinin boynuna minnat qoyma sən.
Bir məzluma belə rixənd eləmə,
Şaha bu yaraşmaz, gəl fənd eləmə.
Ov köpəklərinə bir it qoşmusan,
Ceyran ovlamağı bilirsən asan!
Möhrü qırılmamış mən kimi xəznə
Tezmi qismət olar deyirsən sənə?
Bela oyunbazlıq sanda çox vardır,
Dediklərin boş-boş danışdıqlardır.
Qırılmaz Şirinin sözlə qararı,
Gül açsa da, olmaz söyüdün bəri.
Bir çaysan, bilmirəm sonun hardadır,
Bir dənizsan, sirtin dalğalardadır.
Mən bir göləm – suyum göz qabağında,
Ürayımda nə var – dil-dodağında.
Sədəf kimi dürrü gizlin saxlayan
Ürəkdə dəniztək kin olar, inan!
Zənn etdin bir yağlı tikədir Şirin,
Onu ram eyləyar şirin sözlərin.

Necə qulaq asım şəkər dilinə?
Mən şəkər satıram ürək əhlinə.
Bir iti dilin var, başqa şeyin yox,
Mənim ciyərimi yandırmısan çox.
Şahlıqdan nə qədər danışacaqsan?
Sözünü ölçsüz deyirsən yaman.
Acı söz deyənlər tələməz olar,
Ağızda hər kəsin əjdahası var.
Mən sözü ölçməmiş demərəm əsla,
Sən də söz deyəndə de bir qiyasla.
Mən ayna götürsəm, sən də bir xancar,
Bizim işlərimiz çətin düzələr.
Yaxşı-yaman sözlər çox olsa da, bax,
Fərqi tük qədərdir arada ancaq.
Dünyada tez seçən ağı qaradan,
Ömrünü şahlıqda keçirər hər an.
Ar, namus dünyada nədir? Başla daş.
Şüşəyə daş vurma, dayan bir, yavaş!
Danışma baş-əldən bu qədər boş-boş,
Özün də sərxoşsan, sözün də sərxoş.
Ağıllı adamın söylədikləri
Yer altına düşsə, getməz dəyəri.
Söz deyənin düşünüb söyləyə əgər,
Pis söz də söyləyə, yənə xoş gələr.
Hər sözə münasib ölçü gərəkdir,
Naqqalıq yükünü çəkən eşşəkdir.
Bir sözə dediyin yüz sözü əbəs
Mütrüb bir orduya söyləyə bilməz.
Əgər baş ağrıtmıq niyyətindəsan,
Başla, bir-bir sən də, qulaq asım mən.
İstəsən göndərüb gizli sifariş
Düzəldərsən yaqın yüz-yüz belə iş.
Mən kimi gəlini salıb hasara,
Dünyadan toy-bayram umarsan sonra?

Bu mirvari kimi göz yaşına bax,
 Mirvari sırğamla oynama ancaq.
 Bu anbar qoxulu ahuma bax bir,
 Ənbər boyunbağım qan içindədir.
 Labim nar dənəsi, xırdadır, doğru,
 Narımı bağçadan aparmış oğru.
 Fındıq dırnağımı sındırsan da san,
 İnnab dodağıma dəyə bilməzsən.
 Mübarək üzliyəm pardoda, lakin
 Xoşdur gizli qalmaq belə mənimçin.
 Gözlərimdən qorun, azca üz göstər,
 Hər qəmzəmdə yatır bir iti xəncər.
 Bil ki, hər tükümün dibində olan
 Qevrilib yatmışdır qara bir ilan.
 Məni xoş nəfəsin isitməz bir az,
 Buz qəndili odla yandırmaq olmaz.
 Bu iplə quyuya düşməyəm, iman,
 Bir ov tamahıyla çıxaram yoldan.
 Yolu tez-tez azır sandaki ürək,
 Ona əhdən bir zəng bağlansın gərək.
 Görməmişəm məgər gedəndə karvan?
 Zəng qaravul çəkir, qopardır fağan.
 Çıxmayınca səhər karvandan avaz,
 Boynuna zəng asıb xoruz banlamaz.
 Atı yanlış sürdün, ayrı oturdun,
 Qara at yerinə aları vurdun.
 Atı Hindistana sürdürdün yavaş,
 Yolu azıb getdin Babila birbaş.
 Dəryaya gedirdin, çaya yetişdün,
 Gül istərək lələ düzünə düşdün.
 Şirina min cürə söz dürrü saçdın,
 Ancaq orucunu Şakarla açdın.
 Mən sənə yar oldum, sən özgəsinə,
 Eləsa, nə üçün bənd oldun mənə?
 Səndən eşitmişəm çoxlu ahı-zar,
 Gəl dərdli könlümü etmə belə xar.

Kənddən qovulmuşu neyləyirsən, get,
 Karvandan ayrılan yorğunun tərk et!
 Atasız, anasız övlad kimiyəm,
 Burda yetim kimi, bir yad kimiyəm.
 Vahşi insan kimi düşdüm bu çölə,
 Ayda bir qarışqa görmürəm belə.
 Səndən bu dünyada bir kam almadan
 Mələmət oxuna olmuşam nişan.
 Kəsibdir sağımı, solumu daşlar,
 Bir daş da üstə qoy, qoy olsun məzar.
 Onun altı, üstü daş olsa ağər,
 Nə qədər eybim var, bisbütin örtər.
 Al mandan bu yükü, bir mərdlik göstər,
 Gül saçma, yolundan tikanları dər.
 Belə toz qaldırıb kül vurma, basdır,
 Duz yeyib qabını sındırma, basdır.
 Yətar ki, uğrunda biçərə oldum,
 Elimdən, günümdən avarə oldum.
 O gündən şadlığı mandan yox etdin
 Ki, mən Şəhrudda tərk edib getdin.
 Gör mən yazıq hara, Mədain hara,
 Neyləyim alınma yazılmışlara!
 Ürəklər yandıran ey gözəl dilbər,
 Mən dünən Şəbdizdən düşmədim məgər?
 Özün kimi yüksək birini tap sən,
 Mən kimi məzlumdən nə görəcəksən?
 Tap su çıxan yeri, orda quyu qaz,
 Ora nəstər vur ki, qan olsun bir az.
 Dostluq binasını etdin tari-mar,
 Yenidən tikməyin nə mənası var?
 Təzəykan bir örtük soyuqsa ağər,
 Köhnələndə necə istilik verər?
 Əvvəl ayrı bitən bir cavan budaq,
 Zənn etmə, qocalsa düzgün olacaq.
 Çox zəhmət çəkmisən, təşəkkürüm var,
 Kərəm eyləmişən, sən ey şahsuvar!

Yaramaz sazişə ancaq bu gecə,
Sənə ümidindən çıxar nəticə.
Qazandakı hələ bişməyib, xamdır,
Halva hazır deyil, iş natamamdır.
Sən ömr eləməkdən bu gecə al çək,
Sərxoşu çötindir qonaq eləmək.
İş bişən zamanda bir dəfə ancaq,
Bəlkə çağıraram mən səni qonaq.
Dünyada hər şeyin öz zamanı var,
Vaxtında tapılar xəznəyə açar.
Vaxtsız banlayanda xoruz, görürsən,
Aynılır bir anda başı bədəndən”.

XOSROVUN ŞİRİNƏ CAVABI

Xosrov gördü Şirin ondan uzaqdır,
Naz-qəmzə başından çıxmayacaqdır.
Bir xahişə çatdı yəna yüz əfsun,
Babilə neyləyər, mən əfsun olsun?
Yalvararaq dedi: “Ey cən gövhərim!
Gözümün çirağı, dürrüm, gövhərim!
Sən ey cavan baxtim, müqəddəratım,
Döyünən ürəyim, ruhum, həyatım,
Fələkək nə qədər zülm edəcəksən?
Yağmasan da bənı gurulda bir sən.
İşvənlə aşiqi bir az şad elə,
Bu ölmüş qulunu gəl azad elə.
Qəzəbdən görmürsən öz eybini sən,
Mənəim nöqsanımı bir-bir deyirsən.
Korlar korluğunu görməyən kimi,
Ortaya tökürsən mənəim eybimi.
Lələndən kənara böylə daş atma,
Yıxımsan, bir daha vurub qanatma.
Mənəi halak edir çəkdiyim bu qəm,
Allah rəhm eləsin, ağır xəstəyəm.
Gecə civə qarlar tökülür bol-bol,
Buz məhrəbanlıqdan əl çək, bir od ol!
Gəl elə etmə ki, qızışım qardan,
Qar ki suya döndü pis olar, iman!
Qoy bir bu gecəlik qapıdan girim,
Sənəim kəndarına eyləyim təzim.
Oturum qarşında mən diz çökərək,
Həç kəsə baxmayıb, səni görüm tək.
Qəsrinə layiqdir elə bir adam,
Dikilə gözləri evinə müddəm.
Gözli pəncərədən ayrılmayanlar
Düşmənidir, bilmə onları sən yar.
Kim istəsə artsın sənəim calahın,
Odur yaxın dostun, odur halahın.

Paxıllıq eyləsa hüsnünə hər kas,
 Onun yoldaşlığı torpağa dəyməz.
 Qənlə boğazımı islatma, mələk,
 Saxlama qapıda mani halqatək.
 Mənim belə azab çəkdiyimi bil,
 Bura ki cənnətdir, cəhənnəm deyil.
 Cənnətsən, yetişmiş yaxşı barın var,
 Hələ görünməyib kimsəyə onlar.
 O behişt qəsrinin qapısını aç,
 Qoyma ki, məhv ola meyvəli ağac.
 Qapını aç mənə, boşla bu kini,
 Yenidən başla öz xidmətlərini.
 Qapını açmaq da mümkün olmasa,
 Bu qəribə burda bir gün olmasa,
 Günəş camalından bu örpəyi aç!
 Günəş olmamışdır örpəyə möhtac.
 Bihuşam, huşumu alan da sənə, sən,
 İlk sevgim sənədir, gəl qaçma mənə.
 Vərsən sən verərsən şafanı, ey yar,
 Yaqut dodaqların, anbar saçın var.
 O bal dodağını gizlədib, parı!
 Dilini eyləmə arı neştəri.
 Belə yumşaqılıqla sərtlik nə görək?
 Qaquma yaraşmaz olsun kirpitək.
 Bir iş gör ki, sənədən könlüm xoş olsun,
 Səni gören ürək nəşaylə dolsun.
 Toza bulaşmışsa qədəmim əgər,
 Könlümü açmaqçün üzünü göstər.
 Qəlbin düzəlməsə mənimlə, canan,
 Üzrü çətin olar bu işin, inan!
 Xosrovun başına tökmə daşları,
 Fərhad kimi çökmə daşlığa sarı.
 Hər kim asimana atarsa daşı,
 Zərər çəkəcəkdir yaqın öz başı.
 Başı yaralasan tənə axar qan,
 Yüksəlməz gücünə çox məğrur olan.
 Mehribanlıq elə dılnavaz kimi,
 Mənimlə oynama oyunbaz kimi.

Zənn etmə, hər aşıq mast olmaq bilir,
 Hər yıxılan adam sarxoş deyildir.
 Gah süllh başlayırsan, gah da ki cəng sən,
 Allah bağışlasın, nə ikirəngsən!
 Ya qara ol, ya ağ, nədir bu qılıq?
 İlan balıq deyil hər ilanbalıq.
 De, mənə qarşı bu nə adavətdir?
 Yoxsa gözəllərdə bu bir adətdir?
 Mani incidirsen "coşma" deyərək,
 Özün coşdurursan məni dəniztək.
 Mən sənə deyirəm: gəl yaxınlaşaq,
 İp eşən uşaqtək gedirsən uzaq.
 Qəlbimə yaralar vurmaqdan əl çək,
 Bu polad, daş deyil, ürəkdir, ürək!
 Mani eylomisan düşmənlərə kam,
 Dosta yaxşı deyil dost olsa badnam.
 Doğru sözüm kimi bir vədə ver gəl,
 Bu doğru işimə törətmə əngəl.
 Sən razı olma ki, sevinisən düşmən,
 Xəlvətdə yandırsan, üzdə xoş dolan.
 Davaya meyl etmə, bəsdir bu qədər,
 Şirniyə duz qatsan acı dad verər.
 Yağlı ol, şirinlik çünki sənə var,
 Yağ ilə şirinlik yaxşı uyuşar.
 Buludla ay kimi gəzirdim səni,
 Susuz bulud kimi tapdım sənəni.
 Aləmə nur saçan bir şən çıraqdın,
 Ələ götürəndə əlimi yaxdın.
 Uzaqdan baxanda bir qızılgüldün,
 Yaxında od oldun, qəlbə töküldün.
 Çox da acıqlanma, bərk savaş olar,
 Torpaq bərkliyində axır daş olar.
 Zənn etmə hər qılınc dəyəsə, yaralar,
 Əldəki on barmaq deyil barabar.
 Burdan qayıdaram, istəsəm, əlbat,
 Səndən yaxşısıyla edərəm ülfət.
 Keçmişin borcunu verirəm ancaq,
 O köhnə söhbətə etmişəm marağ".

ŞİRİNİN XOSROVA CAVABI

Şirin açdı yənə gül dodağını,
Göstərdi bəhrəli xurma bağını.
Ləli üzərindən mercanı açdı,
Gövhərləri düzdü, mirvari saçdı.
Əvvəl dedi: "Şahım, yar olsun baxtın,
Səninlə bəzənmiş o tacın, taxtın.
Düşmənlərə qarşı görüm ki, sənin
Bayrağın dik olsun, qılıncın kəskin.
Şərəfin, şöhrətin tutmuş hər yanı,
Qolunla ayılmış göyün kamarı.
Yarından, dostundan razı qal hər an,
Bu qoca dünyaya sən bir dayaqsan".
Sonra da od kimi birdən dəyişdi,
Dedi: "İgid Xosrov, bu iş nə işdi?
Sən şahsan, get, şahə sevgi yaraşmaz,
Macazi sevgidən heç vaxt kar aşmaz.
Kimin ki dünyada bir maşuqu var,
Eləsi haqiqi bir aşiq olar.
Məni Fərhad üçün etmə məzəmmət,
O qərib ölmüşü hörmətlə yad et.
O məhrəbanlıqla Fərhad, inan ki,
Axırat qardaşım olmuşdu sanki.
O quru səsimi eşidən zaman
Əyri baxmamışdı mənə bircə an.
Şirin eləmişkən gününü qara,
Şirinca yanırıd udtək odlara.
Hər bir dərdə onu qatlaşan gördüm,
Səndən nə bir salam, nə nişan gördüm.
Mənimçün üstündə gül olan tikan
Yaxşıdır meyvəsiz sərv ağacından.
Qoy başımın altı olsun bir dəmir,
Qanlı zər kaməri könlüm istəmir.

Əlimi yandıran gümüşdən mənə
Sadə bir mis sini yaxşıdır yənə.
Evimi yandıran bir şamdan axır,
Gecəmi nurladan çıraq yaxşıdır.
Aşiq dəniz kimi daş qucaqlayar,
Mənimlə başımda dağ kimi daş var.
Daşda dəmir kimi qalmışam dustaq,
Sevincdən, şadlıqdan, dostlardan uzaq.
Əliboş olmasın dərddli insanlar,
Sərxoşluq, dəlilik birgə pis olar.
Mən həmi sərxoşam, həmi dəliyəm
Ki, yaramaz kəslə dostluq eləyəm?
Gəl Fərhad bəhsinə sən çox bir qələm,
Mən belə iradə layiq deyiləm.
Elə bil yel əsdi, qopdu bir tufan,
Bir yarpaq apardı sənin bağından.
Yurdsuz qoydu mənə möhnət selləri,
Sən yığ paltarına, burdan dön geri.
Qızğın od içində qaldım naələc,
Sən məndən ibrət al, dayanma, tez qaç!
Hava kafur kimi qar ələyir, bax!
Təccüblü deyil biz soyuq olsaq.
Bulud kədərimdən yərə duz tökür,
Qovğalı Şirindən artıq al götür.
Olma yarasataq gecəyə aşiq,
Tülək tərən kimi işiq sev, işiq!
Məndən eşitdiyən o əfsanələr,
Gördüyün ülfətlər bitdi sarasər.
Qalmadı şüardan bir "şəir" də tək,
Ərəbcə bilmirsən, – bir "arpa" demək.
Ərəbcə bilməyən türk deyiləm mən,
Naz-qəmzə də gəlir mənim əlimdən.

Mənim astanama fələk göz dikir,
 Qəvrəmliq saçımın köhnə işidir.
 Könlün uça bilməz quş olsa yənə,
 Nəfəsin sübh olsa yetişməz mənə.
 Yüz Yusif yuxusu əzbərin olsa,
 Yənə də hamansan, eşşək və İsa.
 Buludtək bir zərbə vurdan haman,
 Gün kimi cüt qılınc vurmağın nədən?
 Bir deyləm idin sən, indi şah oldun,
 Baltanı sataraq bir niza aldın.
 Çıx get, bu qəlbimə girə bilməzsən
 Nə qədər ağlasan, sızlasan da sən.
 Zorla, hiylə ilə kəsb etmə, yazıq,
 Yəni bilməz heç kəs qismətdən artıq.
 Əziyyət görməmiş sızlama, yanma,
 Sakit ol, yalandan belə odlanma.
 Halal ye, tərləntək halal ov ara,
 Bənzəmə leş üstə qonan quşlara.
 Mənim hər oyunum şirindir, şirin,
 Odur ki adımı qoyublar Şirin.
 Meytək ağladaram bəzən birini,
 Şiriniylə baslaram mən digərini.
 Güləbam, talx olsam zərərli yoxdur,
 Acı güləblərin qiyməti çoxdur.
 Öldürücü meyam, mənədən gen dolan,
 İyimdən illərlə sərxoş olarsan.
 Adım ki Şirindir, sözlərim ağar
 Acı olsa belə, bundan nə zərər?
 Gör iki şirinlik heç xoş olarmı?
 Qabıqsız qoz, tumsuz bir xurma varmı?
 Kirpilikdən deyil sətə olsam da mən,
 Sərtlikdə yumşaqılıq gizlədir bəzən.
 Gövhər daşda olar, xurma tikanda,
 Xəzinə çox olar uçuq məkanda.
 Hər bir dərddə qatlaş möhkəm duraraq,
 Gözlə ki, basmasın yük sani ancaq.

Həddindən artıq sən aciz olsan, bil,
 Cuhuda dönərsən, bu lazım deyil.
 Eşşək qulağını sallasa ağar,
 Yəni hər bir uşaq üstünə minar.
 Qalsa ovçuluqdan bir tülək tarlan,
 Sərçədən də tapıq yeyəcək hər an.
 Bir dəvə itirsə öz qatarını,
 Verər bir siçana ixtiyarını.
 Şirlər dəvasına girən bir qoçaq
 Gərəkdir dişini göstərsin ancaq.
 Hirsələnmiş itlərdə belə adət var:
 Diş çıxamayanı parçalayırlar".
 Şirin sözlərini söyləyib ona,
 Dedi ki: "Huşyara, ağıllı cana,
 Firuzə gülşənə and içirəm mən,
 Nurlu, parlaq günə and içirəm mən.
 And olsun cənnətdə nəqşi-nigara,
 Torpaq fərmanında yazılanlara,
 And olsun ölümsüz əbədiyyətə,
 And olsun yatmayan oyaq xilqətə,
 And olsun fitrətə qida verənə,
 Əqlə can, canasa safə verənə
 Ki, şah olsan belə, kabinsiz yənə
 Yetişə bilməzsən istəklərinə".
 Bu sözlə çevirdi üzünü şahdan,
 Tapdığı xəznədən əl çəkdi haman.

XOSROVUN QƏSRİ-ŞİRİNDƏN MƏYUS QAYITMASI

Ela ki Xütani dolaşdı ceyran,
Müşk göbəyindən düzəltdi qaytan.
Dodağı südlü min körpə ceyranlar
O yaşıl çamandı tutdular qərar.
Yaralı ceyrantək şah dayanmışdı,
Ceyran gözülü yarı açıqlanmışdı.
Yaz buludu kimi hava ağardı,
Hər yandan qar gəlir, yağış yağardı.
Qarın heybatından dağlar çökürdü,
Soyuq ürəklərə qalay töküürdü.
Gümüş kimi yağan qar lопасından
Üstü gümüş oldu Şəbdizin haman.
Şah nə qədər deyib, tökdüsə tədbir,
O müşkin saçlıya etmədi təsir.
Çox nalə eylədi rəhm edə Şirin,
Faydası olmadı bu nalələrin.
Şah öz hiddətini artırən zaman
Şirinin cavabı deyirdi qan-qan.
Qaranlıq gecədən keçdi bir qədər,
Şah qayıtdı ordan qəlbində kədər.
Xəstə adam kimi atı sürürdü,
Gözlərindən qanlı yaş süzülürdü.
Qəlbi yaralıydı, gözü nigaran,
Taçsız adamtək gedirdi yoldan.
Nə atı sürməyə ayağı vardı,
Nə əli Şəbdizə qamçı çalardı.
Yola nisar etdi axan yaşları,
Gül üzündə vardı saysız mirvan.
"Nə olar, – deyirdi o sinəsi dağ, –
Qarşıma çıxaydı ya quyu, ya dağ.
Ləngidəydi onlar yolumdan mani,
Atıb getməyöydüm mən bu məskəni".
Hirsindən ovurdu əlini bəzən,
Bəzən yaş silirdi nəm gözlərindən.

Düşərgəyə gəldi Xosrov ümidsiz,
Odtək yandırır qəlbini bir hiss.
Ay yarab buludu göydə göründü,
Bir anda hər tərəf nura büründü.
Şah fələktək uca çadıra çatdı,
Çadırın ucunu yuxarı atdı.
Görünmür gözünə dünya bu gecə,
Beynini didirdi acı düşünmə.
Rahatlıq etməyə yoxdu heç meyl,
Qalmışdı dizində başı əyili.
Getdi nədim, vəzir, çadır boşaldı,
Axırda bir Şapur, bir Xosrov qaldı.
Fərəhlənsin deyə şah, yavaş-yavaş
Naxışlar çəkirdi o usta nəqqaş.
Yanar ataşına çiləyirdi su,
Gülürdü ki, getsin şahın qayğısı.
Deyirdi ki: "Şirin çox məhribandır,
Acısı dildədir, hirs yalandır".
Xosrov görəndə ki, Şapurla təkdir,
Dərdlərini açıb söylədi bir-bir:
"Gördün ki, başıma nə gəldi bu gün?
Rüsvay etdi mani o afət bütün.
O Allahdan qorxmaz nə oyun qurdu,
Nə həya bilirdi, nə də qorxurdu.
Narvantək papağı qoydum qabağa,
Sərvətək dayandım qalxıb ayağa.
Baltanı qaldırdı, narvana vurdu,
Sərvin budağını dəhrəylə qırdı.
Nə qəzdirə bildim könlünü özüm,
Nə yumşalda bildi qəlbini söztüm.
Dili iti xancar, sivri bir oxdu,
Onun günəhləri üzrəndən çoxdu.
Doğrudur, yar yara əziyyət verir,
Acı tikan kimi sancmaz bu qədər.

Əziyyət verməyi bilirəm mən də,
Mənim də canım var incik bədəndə.
Babil Harutusa onun camalı,
Hindu cadugərsə o qara xalı.
Şirinin işləri soyutdu məni,
Atdım o əfsunu, o əfsanəni.
Təhəmmülə sığmaz onun qəmləri,
Çəkmişəm, bilirəm bu ələmləri.
Uşaq qığını dayəsi bilər,
Qonşunun pisləyin qonşusu bilər.
O, mənə olmuşdur bir gizli düşmən,
Gizlində kin bəslər, üzdə mehriban.
Dünan xahiş etdim mən o ki, vardı,
"Yox" dedi, huşumu alıb apardı.
Hər nə sözüm vardı tökdüm dil, dedim,
Bir ay eşitmədi, mən bir il dedim.
Qaranlıq düşəndən nur göstərmədi,
Belimi sındırdı, sarğı vermədi.
Doğrudur, vüsali xoşdur, şirindir,
Dünyada ən şirin yənə Şirindir.
Lakin bu xarlığa dəyməz vüsali,
Qəm yeməyə dəyməz onun xəyalı.
Fil keçsin üstündən tapdalayaraq,
Xəsis adamlara əl açma ancaq.
Aman istəyincə qurbağalardan,
Yaxşıdır baliqtək tez qarq olasan.
Duru suda hər kəs dürr tapar, ancaq
Torpağı axtaran torpaq tapacaq.
Xırda daşdan ötrü nə mədən qazım,
Yağsız çıraq kimi sönmək nə lazım?
Bir kəsək üstünə quşu qonmayan
Bir canana uymaq əbəsdir, inan!
Namuslu yar olsun, – hər dərddən halı,
Tovuzun yoldaşı tovuz olmalı".
Şapur yeri öpdü, dil açdı yənə,
Kafur suyu tökdü odun üstünə:
Dedi: "O tünddürsə, sən ol bir ipək,
Şahım, güzəşt etsin mərəd adam gərək.

Aşiqlər qovğası şimşəktək olar,
Naz ilə vəhşətin təfəvütlü var.
Üzrü var, istisə Şirin bu qədar,
Maşhurdur ki, şirni hərarət verər.
Bu tək Şirin deyil, heç tənə vurma,
Tumsuz olarmı heç, bir düşün, xurma?
Şirinin sözündən hərlənsə başın,
Atma sevdasını o qələmqəşin.
Şirin bu safranı özü duymuşdu,
Şəkərin altına sirke qoymuşdu.
Şirinlik, turşuluq varkən dünyada,
Nəyinə lazımdır safra və sevdə?
Gözəllər tez doysa, demə bu pisdir,
İt gərək it olsun, şir də gərək şir.
Gözəllər nazından incimək olmaz,
Adətdir, maşuqa eyləyəcək naz.
Bütün gözəllərdə vardır bu adət,
Gəlin rəngsiz, ləyisiz görünməz, albot.
Hansı gül çəkməmiş əziyyət xardan?
Hansı xətt almamış yara pərgardan?
Sərkaşlik gözələ olmuşdur adət,
Su ilanı sancan qalar salamət.
Nicat tapmaq üçün qəm sellərindən,
Möhkəm dur dağ kimi öz yerində sən.
Yarpaqtək oynasa küləkdə hər kəs,
Bir dağ olsa belə, samana dəyməz.
Baxtiyərdir sonda kama yetənlər,
Xəm olduqca yaxşı qoxuyar ənbər.
Şirinə nə rəva hücum edilsin,
Aya əl uzatmaq çətindir, çətin.
Axi qadındır o, qapını vursan,
Pencərədən gələr mehtabtk, inan!
Qadında və Ayda adətdir, əgər,
Qapını bağlasan, bacadan düşər.
Nə bilirsən Şirin qəmdən uzaqdır?
Yox, yox, uzaq deyil, səbrə qoçaqdır.
Cəfa dağından bir daş düşsə əgər,
Səndən keçər, onun başına dəyər.

XOSROVUN GETMƏSİNDƏN ŞİRİNİN
PEŞMANLAYIB ONUN ARDINCA
DÜŞƏRGƏYƏ YOLLANMASI

Vəhşətin tikanı sancılar yena
Sənin atayına, onun qəlbina.
Bu gecə səbr elə, olma biqarar,
Gecə hamilədir, görək nə doğar?
Bir qaydada qalmaz tale hər zaman,
Su çağlayıb getməz daim bir arxdan.
İl boyu kəmiyəb olmaz insanlar,
Bəzən aziz olar, bəzən xar olar.
Bəxt öz sahibinə eyləso çox naz,
Onun əzabından çəkinmək olmaz.
Pərgar hansı səmtə dolansa əgar,
Fırlanıb-fırlanıb yerinə dönər.
Xam ürğə öyrədən yumşaq davranar,
Müləymlik sevar çox harın atlar.
O yərə çatdırar səbir insanı, –
Nə zaman istəsə minar qulanı.
Səbr etməklə kişi zindandan çıxar,
Səbr ilə açılar bağı qapılar.
İş çətinə düşsə səbr açar bağı,
Gecə dalında var sübhün çırağı.
Bu çətinlik keçər, mən ümidvaram,
Yetib istəyinə, şah olar aram".
Şahı bu vədəylə eləyirdi şad,
Xorabə bir könlü edirdi abad.
Uğurlu fal açdı taxtına şahın,
Doğsun bəxt ulduzu bəxtinə şahın.

Bu sözləri deyənin müdrik ixtiyar
Bu sayaq eylədi bizi xəbərdir:
Şah gedib, o dilbər qalanda yalqız,
Daş qəlbə daş vurub, oldu rahatsız.
Kırpiyindən axır dayanmadan yaş,
Döyürdü özünü o yavaş-yavaş.
Yarıqlı ahından hava susadı,
Axdı göz yaşları, yeri suladı.
Kırpiyi durmadan axıdırdı qan,
Hər nələ etdikcə olurdu nalan.
Yarıncan quş kimi səndələyirdi,
Nərgizdən səmənə dürr ələyirdi.
Əli gəlmir tutsun qəm ayağını,
Qüssə arıtmasın ürək yağını.
Taqsatsız ürəyi şərə gələrkən
Utandı tutduğu qaba işlərdən.
Gülgünə atlandı, yüyənı çəkdi,
Göz yaşı gül rəngli, at da külrəngdi.
Atı tor içində gedəndə yena,
Sənkə su oturmuş odun üstünə.
Yol incə qaşının pərgarı kimi,
Gecə qapqarayı saçları kimi.
Atı dar yollarda sürüb gedirdi,
Qəlbi qaranlıqda dua edirdi.
At verib gücünü iti ayağa,
Keçirdi lacivərd çərxdən qabağa.
Oğlan paltarında səfər edirdi,
Şəbdizin izini tutub gedirdi.
Gülgünü baş aldı geniş çöllərə,
Şirin gəlib çatdı axır bir yərə,
Gördü yuxudadır keşikçi, qulam,
Açıb hamayili sərhənglər tamam.

Yuxladıb hamını mehtab afyunu,
 Bir pozan yox idi sərxoş yuxunu.
 Dayanıb baxmaqdan yoruldu Şirin,
 Bilmədi neylosin, ah çəkdi dərin.
 Şahın dərğahından baxanda Şapur
 Görmüşdü bir atlı atırı çapır,
 Şapurun əfsunlu sözləri bu dəm
 Yuxuya vermişdi Xosrovu möhkəm.
 Oyatmayıb asla o yatmışları,
 Şapur çıxıb getdi Şirinə sarı.
 Dedi: "Kimsən burda, ey pari, səslən!
 Pari deyilsənsə, de, nə gəzirsən?
 Şir bu yerə gəlsə, inan, tük salar,
 Qarıncaya döner burda ilanlar".
 O dilbər Şapuru tanıdı görçək,
 Sıçradı Gülgündən yerə ceyrantək.
 Təəccübde qaldı Şapur bu işdən,
 Yaxınlaşdı görsün kimdir bu gələn.
 Sataşanda gözü o şux dilbərə,
 Papaq göyə atdı, baş aydı yerə.
 Söylədi: "Nə acab, ey parisima!
 Ayaq tozun bizə oldu tutiya?"
 O gözəl Şapura niyaz etlədi,
 Bir qadın diliylə tərif söylədi.
 Yapışb əlindən çəkdi bir yana,
 Öz hekayətini danışdı ona.
 Dedi şuxluğundan, naşılığundan
 Nəcə utanmışdır, olmuşdur peşman.
 Nəcə xoruz kimi vaxtsiz banlayıb,
 Nəcə öz səhvini indiyə aqlayıb.
 Sonra dedi: "Xosrov ayrıldı, getdi,
 Bu gedış qəlbimi qəm-xana etdi.
 Naçar qalıb yaman odlara düşdüm,
 Ağıl mənzilindən avara düşdüm.
 İgidlik göstərdim acizliyimdən,
 Çətin vaxtda ceyran şir olur bazan.
 Məni salmayıbmiş gözündən Allah,
 Rast gəlmədi yolda mənə heç bədxah.

Öz arzumiə gəldim belə bixətar,
 Doğruluqla gələn yolu düz gələr.
 Sən ki məhrəm oldun əvvəldən mənə,
 Gələcək günümü tapşırıdım sənə.
 İki arzum vardır, ona qulaq as,
 Yerinə yetirsən, heç dərdim olmaz.
 Birisi budur ki, şah eys edəndə,
 "Nuş olsun" səsləri axıb gedəndə
 Məni bir guşədə gizləndə saxla,
 Sırrımı açmayıb gözlə maraqla.
 İstəyirəm, şahı kef edən görüm,
 Canları oxşayan, üzü şən görüm.
 İkinci arzum da budur: şahənşah
 Kəbin kəsib, məni eyləsin nikah.
 Əgər görəcəksən işi, yubanma,
 Gecə qaranlıqdan başla, dayanma!
 Yox, qəbul etməsən, sənə tərək edim,
 Baş alıb talasik qəsrimə gedim".
 Onun məqsədini biləndə Şapur,
 And içdi, razıyam, doğru söz budur.
 Gülgünü Şəbdiztək tövləyə saldı,
 Şirini Parviztək eyvana aldı.
 Şahın iki yerdə sarayı vardı,
 Bəzəkənd ulduztək yanıb parlardı.
 Biri göz önündə eysli-ışratçün,
 Biri də xalvətdə istirahətçün.
 Şapur tez apardı o şux dildən
 Yataqçün düzəlmiş çadıra sarı.
 Əlindən yapışb saldı içəri,
 Gərdəyi bağlayıb, qayıtdı geri.
 Qəlbə şad üz tutdu şahın yanına,
 Müntəzir dayandı şah formanına.
 Gah gəzir gülsənin dörd bir yanına,
 Gah da yandırdı sönən şamını.
 Şirin yuxusundan şah birdən qalxdı,
 Göydəki ay kimi alnı parlaqdı.
 Dedi: "Sağ ol, Şapur, mən yuxlayırkən
 Sən tələyin kimi oyaq qalmısən.

Sənin iqbalinla yuxu görmüşəm,
 Körlümdə qalmayıb nə kədər, nə qəm.
 Yuxuda nə gördüm: səfali bir bağı,
 Hardansa əlimə keçdi bir çırağ.
 Bu mehtab, bu şamla tökarək tədbir,
 Gəl mənim yuxumu sən eylə təbir".
 Yuxunu yozmağa dil açdı Şapur,
 Dedi: "Artıq olsun gözlərimdə nur.
 Bu qaranlıq gecə bir ulduz olar,
 O baldodaq gələr, yuxun düz olar.
 Bunun sağlığına gəl şarab içək,
 Yerlərə laldan bir paltar biçək.
 Gəl səhə düzəldək bir yeni məclis,
 Köhnə şarab olsun, bir təzə nargiz.
 Şərqdə göstərəndə Günəş üzünü,
 Dənizdən qaldırıb kafur tozunu,
 Kafur iyli meyi töküb camlara,
 Bu qəm dəryasından çıxacaq kənara".
 Lalətək qızardı şah sevincindən,
 Nargiz kimi yumdu gözünü birdən.
 Günəşin beşiyi düşərkən yola,
 Cəmşid bazayını geyindi dünyə.
 Şərqdən bir məşğatə çıxıb gələrək,
 Sübhün gəlininə vurdu min bəzək.
 Quşları hürkütdü yerindən bu hal,
 Gözəllər tərpendi, səsləndi xal-xal.
 Dadlı yuxusundan qalxdı şahriyar,
 Gecəki yuxudan oldu baxtiyar.
 Tez adam çağırtdı, buyruq verdi şah:
 Qurulsun dağlarda böyük barigah.
 Barigahın başı daydı göylərə,
 Bədnazər xar olub, görmüldü yərə.
 Altıncı bərabər emi-uzunu,
 Camaat qul kimi sarmışdı onu.
 Şahanə hamayil taxan hər sərhəng
 Bəzədi dərğahı qızıl heykəltək.
 Bayraq qotazitək ayib papağı
 Deyləmilər kasdı tez solu, sağı.

Dəhlizdə durmuşdu qapqara qullar,
 İstəfahna bağlı sanki Zəngibar.
 Həbəş qulamları, Çin gözəlləri
 Olmuşdu gecəylə aytək hər biri.
 Çadırın altı dar qılinc ağzından,
 Səbə yol tapmazdı keçsin oradan.
 Uzarmış çadırın ipləri bir mil.
 Qapının əzində durmuşdu çox fil.
 Girdə çadırlar da ötrmüşdü düzü,
 Qamaşdı Ayın, Günəşin gözü.
 Çadırdan birində oturmuşdu şah,
 O birində Şirin çəkəməydi ah.
 Yərə səhə layiq saldılar zərbəf,
 Mın zinat alırdı ondan hər tərəf,
 Torpağından daş-qaş saçırdı külək,
 Yel gətirən xəznə bu imiş, demək.
 Cərcə toplamışdı bütün həmdəmi,
 Ora buraxmırdı bir naməhrəmi.
 Şahın hərəmində yoxdu özgə kas,
 Bir hərəm qulları – lal kimi dirməz.
 Müdrik nədimlərdən bir neçə nəfər
 Kürsünün üstündə aylaşmışdılar.
 Hər yana – aşağı, həm də yuxarı
 Qoyuldu yaqutdan noğul qabları.
 Hər kasın əlində işləyən zərdir,
 Daş-qaşlı bir turunc təcdir, anbərdir.
 Yumşaq qızıl – barmaq aralarından
 Çıxırdı şah onu sıxdığı zaman.
 Saqi əlində cam, cam içində mey,
 Nağmələr səslənir, səslənirdi hey...
 Dünyanı bürüyüb asıman kimi,
 Barbəd gətirmişdi fəğanə simi.
 Nağməylə dostlara səfa verirdi,
 Xəstə ürəklərə səfa verirdi.
 Qalxıb ucaldıqca udunun səsi
 Hər teli çalırdı Davud nağməsi.
 Zəngülə xoş səslə axıb gedirdi,
 Nəfəsi İsatək can baxş edirdi.

Manqala dönmüşdü əlindəki ud,
 Könüllər yanardı onda, sanki ud.
 O, şəkər töküürdü çalan əliylə,
 Yatırdı bərk gecoquşular belə.
 Burduqca bərbətin aşılmasını,
 Barbəd ucaldırdı ahu-zarını.
 Mizrab vuran zaman ipək tellərə,
 Büründü nəğməyə bütün dağ-dərə.
 Nikisa adlı bir çalğıçı vardı,
 Qoçaq, munis nədim, çox pürvüqardı.
 Gündə bir havanı yaradan fəlak
 Onu yaratmışdı öz səsilə tək.
 Ruddan mövzun səslər çıxaran ustad
 Nəğmədə durğunu etmişdi icad.
 Elə şirin-şirin hava çalırdı,
 Quşlar belə yerdə qanad salırdı.
 O qədar gəlirdi nəğmə xoşuna,
 Zöhrə dolanırdı fəlak başına.
 Zöhrədən özünü üstün tutardı,
 Barbədə bir ancaq o barabardı.
 O məclisdə işrət başlayan zaman
 Çaldılar cəng ilə bərbəti haman.
 Barbədlə cəng səsi axıb, müxtəsər,
 Tük ilə rəng kimi birləşmişdilər.
 Hər kim qulaq versə, könlü xoşalır,
 Biri ürək verir, biri huş alır.
 Çaldılar, hər qəlbə min nalə doldu,
 Qulamlar hüzurda ədəbsiz oldu.
 Şah əmr etdi birdən, bütün qulamlar
 Kəkliklə getdilər, öldülər kənar.
 Çalğıçılar, Şapur, bir də şah qaldı,
 Hamı çıxdı getdi, məclis boşaldı.
 Barbəd üçtellini çalırdı çox xoş,
 Ayıqkan hər kəsi edirdi sərxoş.
 Nikisa cəngiylə tufan edirdi,
 Ərğanun telini dilləndirirdi.

Xosrov da onlara edərək rəğbət
 Deyirdi: sizindir bu qəlb, bu dövlət.
 Fırlanan çadırdan gün çəkilərkən
 Gözəl pəri kimi Ay doğdu birdən.
 Şirin olan yerin ətrafında tək
 Dolanırdı Şapur bir parvanatək.
 Pərdənin ucunu qaldırıb canan,
 Dedi: "Gəlsin biri çalğıçılardan.
 Bu dərğahda gəlsin cənglə otursun,
 Halımla ahəngdar bir mizrab vursun.
 Halımla sazını uyğun eyləsin,
 Hər nə kim, mən desəm, onu söyləsin!"
 Şapur Nikisanı edərək hali,
 Oturtdu məclisdən bir az aralı.
 "Bu məhrəm çadıra, – dedi, – baxma sən,
 Ondan şahla layiq nəğmələr öyrən!
 Bu gizlin çadırdan ilham alarsan,
 Hər nə əmr etsələr, onu çalarsan".
 Bir tərəfdə Barbəd, sərxoş bir bülbül,
 Nikisa əldə cəng, olmuşdu bir gül.
 Ənbər iyli şamlar yanardı parlaq,
 Oddan bir cənnətdi, tüstüdən bir bağ.
 Şah qəlbində vardı dərin bir marağ:
 Görəsən, çalğıç nələr çalacaq?
 Sazın ipək teli xoş avaz almış,
 Cəngin qulağına halqalar salmış.
 Zil pərdədən qalxan nəğmələr gözəl,
 Cəngin ətəyində nazları qızıl.
 O qədər gözəli açdı könlünü
 Çalğıçıya dedi: "Qorxma, çal bunu!"

ŞİRİNİN DİLİNDƏN NİKİSANIN NƏĞMƏ OXUMASI

Nikisa, necə ki demişdi Şirin,
Bir qəzəl oxudu "Rast" üstə həzin:
"Ey baxtımın gözü, yatma, bir zaman
Bəlkə saadətən tapasan rüşan.
Səbrin dağından çıx, ümmid sahari
İşıqlat qəlbimi, qov bu kədəri!
Ey baxt, bir neçə gün gəl mənə yar ol,
Aç bağı bəndimi, mənə açar ol!
Ey tale, yatma, bir maharət göstər,
Burax acizliyi, bacarsan əgər.
Ey dost, hümmət elə, əl qaldır barı,
Qabağından qaçsın qəm qoşunları.
Ürək od içində, ciyər dolu qan,
Rahm etmək istəsən, gəlmişdir zaman.
Bundan daha düşkün bir aciz olmaz,
Bundan daha yazıq kimsəsiz olmaz.
Ələ su tökməyə yaramasam da,
Qoya bilərəm ki, kababı oda.
Gər şərbət verməyə layiq deyiləm,
Şüşə açmağı ki, yaxşı bilərəm.
Naxış salmasam da paltara ağar,
Üzartlik yandırmaq alimdən gələr.
Tikə bilmasəm də ipək paltarı,
Ətəyindən tozu çırparam barı.
Məni kölgə kimi salma torpağa,
Ağlayıb düşmüşəm özümlə ayağa.
Sənə kimi aya lazımdır Ülkər,
Qədəmi almağa bir Zöhrə istər.
Gəlib sarayında qalaram müdam,
Şahlıq iddiam yox, kaniz olaram.
Halımı soruşsan, nə söyləyim mən?
Özün bunu mənədən yaxşı bilirsən.
Düşün, necə olar qəm çəkan qorib?
Neyləsin işində aciz, müztərib?

Aşılıqlıda gültək yırtmış pərdəmi,
Görmədən buraxıb getdim aləmi.
Torpaqtək oxlara mən hədəf oldum,
Təzə lələ kimi gənc ikən soldum.
Bir ümidlə verdim dünyanı yelə,
Bir xülya üstündə olmuşam belə.
Nə bir arxam var ki, havadar ola,
Nə də baxtım var ki, mənə yar ola.
Suda çıpaq batan belə demişdir:
"Öludə bəxt olsa, yənə bir işdir".
Yalqız oturmuşam, sızlayır yaram,
İstəyin budursa, razı olaram.
Mənim istədiyim gəlməyə ola,
Qatlaşıb duraram, sən şadlıq elə.
Yoxsa mən acıyam, yaxınlaşırkən
Ud kimi alışdım dodaqlarımdan.
Böyük bir şadlıqdır mənə bu yangın,
Xoşdur belə yanmaq, bil, aşılqarçın.
Mən buyruq vermərəm sənə, özün bil,
İstəsən, gözündən bu yaşları sil".

XOSROVUN DİLİNDƏN BARBƏDİN NƏĞMƏ OXUMASI

Bitdi Nikisanın çanglo nəğməsi,
Barbədın setarı qaldırdı səsi.
Bir mast aşiq kimi saza vurdu əl,
Üşşaq pərdəsində oxudu qəzal:
"Bir sahar mey içib durdum ayağa,
Mast idim, rast gəldim gözəl bir bağa.
O bağda bir çiçək atırlı, əlvən,
Qarğa cəngindəydi, yarpaqları qan.
Yüz tikəni vardı yüz yarpağında,
Yüz xəznə dustaqdı hər budacağında.
Üzümə bağladı qapını gözəl,
O bağ quluna dəyməmişdi əl.
O nadir gözəlin varlığı candı,
Hər türə meyvəsi gözə ayandı.
Vardısa o yerdə dürlü-dürlü bar,
Başında qalan şey oldu bir xumar.
Qəpida aylaşan o pəri-nişan
Könlümü pəritək etdi pərişan.
Beynim xəstə olub oyaq qalmaqdan,
Xəyalı gözümdən çəkilmir bir an.
Yatanda beynimi alovlandırır,
Pəritək yuxuma girir, yandırır.
Pərinə axtarar divanələr də,
Abad yerdə deyil, viranələrdə.
Onunçün xəznətək pəri-füsunkar
O viranəlikdə tutmuşdur qərar.
Çıxarsam xəznəni viranədən mən,
Tacına dürr kimi sancaram həmə.
Yatmış gözəldəki naza and olsun
Ki, qəmzəylə edər caduya əfsun.
Dumantək qıvrılan saçına qəsam,
Onun ataşılı yanmışdır sinəm.
And olsun xal-xaldan ucalan səsə

Ki, qoca zahid də düşər havasa.
And olsun ipəktək xoş gülüşünə,
Yaqut dodağına, inci dişinə,
O anbar atırlı zülfün tacına,
Şirmayı sağında qıvrım saçına.
Onun o dözülməz qəmzə-nazına,
Üzrünü, sözüne, xoş əvazına.
Əyri qaşlarının tağına qəsam
Ki, tuğratək çəkib onları qələm.
And olsun toxunub biri-birinə
Harutu bənd edən kirpiklərinə.
And olsun o gözə, rədd eyləyərkən
Yenə kanar qoymaz məni gözündən.
And olsun o parlaq gül yanaqlara,
Məhtab nuru hara, bax, onlar hara?
Sərv qamatintək saçların uzun –
Qala kəməndidir – ona and olsun!
İlan ovsunlayan qara telinə,
Uca gərdəninə, incə belinə,
And olsun nərgizdən xumar gözüne,
Sünbül saçlarına, bahar üzünə.
Otuz iki dənə lələ and olsun,
O yaqut qiflə, labə and olsun.
O aşiq öldürən badam gözəlinin,
O şirin gülüşlü innaba yəminin.
O ağ çənədəki quyuya qəsam,
Ondan kim su içsə bilməz kədər, qəm.
Halqa buxağına and olsun, canan,
Günəşdə sallanmış sudur nasanan.
Qəsam qoynundakı o bir cüt nara,
Narinc girdəliyi vermiş onlara.
Gümüş barmaqlara edirəm yəmin,
Qaqum görsə yanar həsəddən yaqın.

And olsun o zarif biləklərə ki,
 Durmuşdur civadə xam gümüş təki.
 O büllür tonına, incə belinə,
 Büllür ki, daymamış insan alinə.
 Gümüş baldırına qalmamış sözüüm,
 Tərif etsəm, gəcə yatmaram özüm.
 Gözdən də dəyərlə ayaq tozuna,
 Nə yaxşı and içdim, qurban gözüne!
 Tələyim yar olsa, yetişəm ona,
 Canımda yer vardır öylə canana.
 Nə qədər ki, sağam, getməz könlümdən,
 Dünyaya şah olsam, ona qulam mən”.

ŞİRİNİN DİLİNDƏN NİKİSANIN NƏGMƏ OXUMASI

Barbad nəğməsini bitirdi, durdu,
 Nikisa mızrabı tellərə vurdu.
 Hasarı adlanan incə pərdədən
 Belə bakir sözlər çıxdı pərdədən
 “Qəlbim torpaq oldu, ey sarı, sənə,
 Sərvək üstümə kölgə sarsana!
 Sən bu qara saçdan nəçin qaçırsan?
 Məntək boynu bağlı tapmazsan, inan!
 Lovğalandımsa mən bir amir kimi,
 Boynu bağlı gəldim bir asir kimi.
 Məni öz evinə qoymadın, demə,
 Asıman sığarmı bu viranoma?
 Qarınca yuvastı filə yararmı?
 Mülçəkə simurğun qüvvəti varmı?
 Quyuya sığarmı geniş kainat?
 Behiştə qavrarmı kiçik ot, nəbat?
 Qapaçıya layiq olmasa bir baş,
 Verilərmə ondan şahlara şabaş?
 Baxma, diünən səni cana gətirdim,
 İndi bu canımı sənə yetirdim.
 Xahiş eyləməyə yox mənə təqət,
 Kərəmindən umar könlüm şafaət.
 Günahım böyükdür, lakin mən yənə
 Üzr üçün taparsam ağar behanə,
 Öpəram torpağı qəlbim dolu ah,
 Əfv edərsən məni, albəttə, ey şah!
 Üzümü sürtəram torpaqlara mən,
 Ta abır çıxunca üzümə yerdən.
 Gəlib yalvararam sənə o qədər,
 İqbalın əfvinə fərman göndərəm.
 Şah talenaması belə göstərir:
 Peyklərin təleyi Ay əlindədir.

Mənsə ay taleli peyk olduğumdan,
 Peyktək yoldayam, budur, hər zaman.
 Sənə söyləməkçün, sevimli dildar,
 Bu qaynar qəlbimdə gizli sözüüm var.
 Sifariş gətirmiş bir qəsidəm mən,
 Gətirdim borcunu gizli xəznəmdən.
 Ağzım xırdalıqdan naz etdi, ey yar!
 Gəlmiş hüzuruna indi günahkar.
 Dilimdən alovlu bir dil yüksəldi,
 Budur, iki ləlim onunla gəldi.
 Gözlərim türk kimi dar oldu əgər,
 İndi hindu kimi üzrə gəlmişlər.
 Yay, giriş gördünsə bu qəşlərimdən,
 Ox vur, sənə də var elə bir kaman.
 Boyun qaçırmışdı saçım əmrindən,
 Getməyinlə ona coza verdin sən.
 Qəmzəm sərxoş vaxtı bir ox atdı, bax,
 Ayıq vaxtı gəldi səcdənə ancaq.
 Səni görən saçım oldu pərişan,
 Vurmuşam zəncirə, bax, özün, inan.
 Başımı məşəltək qapından saldım,
 Şam kimi canımı məşələ aldım.
 Xəttin qan tökməyi etsə ixtiyar,
 Xətdən nöqtə kimi çıxaram kənar.
 Etina etməsə xəyalın mənə,
 Göz yaş tökərəm ətəklərinə.
 Qanımı o aqıq lablar içsələr,
 Mirvari dişlərim onları kəsər.
 Barı dərilməmiş bir bağam, zəngin,
 Qapısı bəllidir, açarı gizlin.
 Əgər ki narıma göstərüb həvəs,
 Əl vurmaq istəsə sənədən qeyri kəs,
 Məst edib işvamin üzüm suyuyla,
 Ümitsiz, öliboş salaram yola.
 Sənin şəkər dolu dodaqlarından

Qeyri, bədamıma olmaz toxunan.
 Fındıqtək daş altıda qalsam da bitib,
 Səndən başqasına çatmaz bu innab.
 Səndən başqa biri püstəmçün yana,
 Püstə ağzı kimi gülərəm ona.
 Görsəm turuncuma mail hər kimi,
 Tikan üstə qalar turuncular kimi.
 Dərmək istəyəndə mənim xurmamı,
 Ancaq tikan görər əlimdən hamı.
 Kim mənim almama meylini salsa,
 Uşaqtək tovlaram mum almalarla.
 Ay qalxsa göylərə, gün düşsə yera,
 Bu bar qismət olmaz özgə əllərə".

XOSROVUN DİLİNDƏN BARBƏDİN NƏĞMƏ OXUMASI

Nikisa dayandı, susdu avazı,
O yandan sasləndi Barbədin sazi.
İraqlılar kimi yüksəldi səsi,
Axtıdı tellərdən İraq nəğməsi:
"Dostun nəsimini duyur dimağım,
Xəznə xəyalını götür çırağım.
Bizim arxa hardan gəlmişdir bu su?
Hansı yəlin xoşdur belə qoxusu?
Sarı baş qaldırdı yoxsa göylərdən,
Ondan oldum belə başı uca mən?
Yoxsa tərək edəndə günəş gəlini,
Cəmşid gülzarına səpmiş telini?
Məgər pəncərəmdən Ay düşdü yənə?
Gecə qarq olmuşdur nur dənizinə?
Yoxsa behiştəndir əsan bu yellər,
Sevinc əsar etdi mənə bu qədər?
Görünür, qonmuşdur qola ağ tərən,
Gecə can qurtardı qara qarğadan.
Bəlkə bizimlədir həyat verən su,
Gətdikcə canları həyat arzusu.
Yoxsa bəxt yandırdı yənə təzə şəm,
Pərvanəyə yanıb külə döndü qəm.
Yağın dodağından səpdi bal, şəkər
Ki, hər bir tərəfdən gəlir bu xəbər.
Ey bəxt, o yara de: ey nazlı nigər,
Bəsdir bu ayrılıq, bəxtimi qaytar!
Yaxşılıqdan başqa xislətin çoxdur,
Sözüm mərd sözüdür, yalanı yoxdur.
Mən arpa ekərəm, buğda dərmişəm,
Buğdanı göstərib arpa vermişəm.
Baxma acıqlandı mən tərsliyimdən mən,
Könlüm sənindir, özün bilirən.
Əlini kəsməzlər hind oğrusunun,
Çünki mərdliyi də yox deyil onun.

Şahlıqdan qəlbimdə fərəhim yoxdur,
Ancaq bu dünyada dərd-qəmim çoxdur.
Ürəyim sızlayır qəmdə, kədərdə,
O hansı zalamdır düşməsin dərdə?
Ayrılıq qorxusu ürəyimdədir,
Hicrəndən qorxmayan, bir söylə, kimdir?
Qəmindən ruhumun ümidi soldu,
Bəxtim ələmlərin tapdığı oldu.
Qəlbim mənə deyil, zülfündən kənar,
Odur bağlanmışam zülfünə, ey yar!
Dodağımla xəlvət söhbətim çoxdur,
Bundan vacib mənə bir işim yoxdur.
Əgər öz yanına buraxacaqsan,
Necə gül yerinə səpirsən tikan?
İçli məlhəm dolu o dodaqları
Ver mənə, qurtarmaz onların bari.
O abi-həyatdan nə olar ki, sən
Bu yazıq yoxsula bir pay verəsən?!"

ŞİRİNİN DİLİNDƏN NİKİSANIN NƏCİMƏ OXUMASI

Barbəd belə gözəl hava çaldısa,
Ondan yaxşısını çaldı Nikisa.
Novruzgülli kimi açıldı əvvəl,
Novruz pərdəsində oxudu qəzəl:
"Səni görən gözüüm nə bəxtiyardır,
Astanan mənimçün bir lalazardır.
Xayalın könlümə olub pasiban,
Dərdimin gözüna tozundur dərman.
Səndən əsir alır mənim dimağım,
Səndən işıq alır səhər çıraqım.
Sən mənim gözümsən, gözümə çıraq,
Bu çıraq və şama sənə gözəl bağ.
İçdiyin nə meydir, dönmüsan yaza,
Sənə düşür bu mey, iç, başla naz!
Hüsnün bir gənclikdir, görərsə hər kas,
Bu təzə gənclikdən can əsirgəməz.
Bir güzgülü götürsən əlinə ağar,
Öz eşqindən qəlbin yanıb ah çəkər.
O Çin aynasından götür gözüni,
Özüna çox baxan yeyər özünü.
Hər dəfə bir yeni naxış əks edən
Aynaya baxma gəl, ondan ayrıl sən.
Sənin aynan olsun mənim gözlərim,
Onda ancaq səni, səni göstərim.
And olsun Tanrıya, uca göylərə,
Sənsiz şirin ömrüm döner zahərə.
Ləlim acı gəlir dodaqlarına
Ki, udtək bu odu vurursan ona.
Bir miskini atdın, qoydun bu hala,
Əcəb rəhmliyə, gəlmiş zavala!
Məndə bir zahər var, səndə alacı,
Sənin günün xoşdur, mənimki acı.
Güman edirdim ki, pis günə düşsəm,
Olarsan köməyim, mən çəkmərəm qəm.

İndi sərxoş olub belə düşürkən,
Qıçımı bağladın, tutdun əlimdən.
Kim yarın qəlbini xəncərlə dələr?
Sevgili öldürmək mərdlikdir məgər?
Hər saat sinəmə tikan vurursan,
Vurma, oxşa barı vurduğun zaman.
Bir dilsiz dardını gətir dilinə,
Bax bir göz ucuyla bu sevgilinə.
Qapına gəlmişəm, ehtiyacım var,
Dar gündə insanın üzü berk olar.
Yoxsa nə həddim var, polad hasardan
Küləkdə çıxardam çırağı asan.
Bir zaman yüksəkədən səcdə edərdim,
İndi kənzinəm, qəlbimdə dərdim.
Gəl tökmə qanımı, bir tək bütperəst.
İnan ki, Kəbəyə nöqsan gətirməz.
İndi ki üzündən ayırdın məni,
Uzaqdan seyr edim barı qoy səni.
Fikrinlə yaşayır gəncliyim, bilsən,
Sayaram günləri bu ümidlə mən.
Ah, bir gün qoynuma girərsən bitab,
Çəngin naləsilə verərsən şərab.
Saçını gecə mən tutub öpərək,
Öləydim qarşında səhər şamətək!
Ləbin şərabından məst olsam ağar,
Ayılmaram bir də məşhərə qadər.
Kənzin olmaqdır mənim niyyətim,
Hicranına daha yoxdur taqətim.
Verdim sənə baxtın ixtiyarını,
Ya öldür, ya dirilt bu dildarını.
Sənin qabağında mən ölsəm, inan,
Xoşdur ayrı qalıb tək yaşamaqdan".

XOSROVUN DİLİNDƏN BARBƏDİN NƏGƏ OXUMASI

Nikisənin sözü sona yetirək,
Barbədın setarı səsləndi birdən.
İstəhan pərdəsi başladı nəvə,
Oxudu eşq ilə bir gözəl hava:
"Deyəsən, kuyında mənə, ey mələk,
Bir keçə ayağı atmışdır fələk.
Kəssən qoyun kimi başını yənə,
Gələrəm it kimi sənin kuyına.
Alırsan qəlbimi, al, get, nə olar?
Aşılıqdən yaxşı bir peşəmi var?
Hani o bədən ki, dözə bu dərdə,
Baş könlül qəmini çəkərmə bir də?
Qulluq eləməkçün xəstə yararmı?
Bu xəstə qəlbimin lüzumu varmı?
Çox çalışdım alım bu qəlbə səndən,
Səndən bircə xoş gün görməmişəm mən.
Nə sənin işindən ayrılmaq mümkündür,
Nə qəlbimdən gədir bu ağır yükün.
Qosəm o cana ki, yüz mənə dəyər,
Sənsiz canım qanda boğulub gedər.
O ceyran ovlayan gözlərin canı,
Gözümə toz tökülür gözün ceyranı.
Günəşdən ayrılan bir zərrə kimi
Səndən ayrılmışam, eşit dərdimi!
Bir balıqtək kənar düşdüm dənizdən,
Yalqızam, xəstəyəm səndən ayrı mən.
Buludda qaldığın aytək bəs deyil?
Bu başım, bu qılınc, bu tac, özün bil.
Hüsn elində yeni bir rəy yarandı,
Bir yeni fərman ver, tez ol, amandı!..
Əlli-altmış illik ömrün var, ancaq,
Nə lazım bu ömrə yüz dəyün vurmaq?"

Yerin gözüm oldu sənin bütün il,
Vüsəl gəcəsindən o qısadır, bil!
Əgər dodağıma gülüş bəxş etsən,
Bir ölü diriltidin güman eylə sən.
Donmuşu busənə isit, aman ver,
Ölüyə atrinlə həyat ver, can ver.
Uğurludur mənə üzünü görmək,
Səsini eşitsəm olar mübarək.
Pis gözdən gizlənen abi-həyattək
Məndən yayınmısan, bu nəyə görə?
Bütün məxluqatı xəlq edən Allah,
Bədəndə həyatı xəlq edən Allah
O ürək yandıran üzünlə bir gün
Döndərəm gündüza gecəmi bütün".
Barbədə sənəti gördüyü zaman,
Şirin duydu: yoxdur sevgidən aman.
Təngimış qəlbindən bir ah çəkərək
Nikisəyə dedi: "Bela çal görək,
Bir hava çal ki, şah əzsin yolunu,
Bəlkə bu qovğamın yetişə sonu".

ŞİRİNİN DİLİNDƏN NİKİSANIN NƏĞMƏ OXUMASI

Nikisa oxudu caduğor kimi,
Rahəvi üstündə köklədi simi:
"Gəl yarımla barış, sən ey sitamkar!
Dünya keçdi getdi, bu gün də keçər.
Düyünü aç getsin, dayanma abas,
Ömür çox talasir, sən də bax, talas!
Şahlıqdan danışma, eşqi et şüar,
Dünyada heç şeyə yoxdur etibar.
Dünya beş günlükdür, zənn etmə çoxdur,
Ondan bərk yapışma, manası yoxdur.
Çox tava qızmadan qaldı, qaraldı,
Çox bişən aqlar da itlərə qaldı.
Durma, sorab içək, bu xoş gəcə, gəl!
Sabah da içərik, gəlməyə acal.
Sabaha çox da sən ümid bağlama,
İşi lap bu gəcə düzəlt, saxlama.
Dünyanın qoribə oyunları var,
Dünya görməmişən, nə fayda, ey yar!
Baharın var, bu gün ye meyvəsindən,
Hər gün novruz olmaz, məğar bilmirsən?
İnsan iyilməyə bir gülü, bişəkk,
Xəzan gələr, onu aparar külək.
Yaxşı olur güldən güləb alsan,
Gül solar geciksə o güləbtutan.
Bir yerdə ki, saxsı yerindədir zər,
Mənim kimisinə kim qiymət verər?
Bir qətrə su hara, bir ümman hara?
Günəş olan yerdə Ay gəlməz kara.
Bazarın rəvəcədir yaxşı işlərlə,
Qoyma kasadlıqda dostunu belə.
Kasad malı da al, bəlkə də bir gün
Kərna gəldi o kasad mal bütün.
Bütöv mallar almaq xoşdur həmişə,
Bəzən sınıq qab da yatayar işə.

Düzdür ki, sikkələr baha gədərler,
Qızıl tozunu da hesab edərlər.
Eşqin quluyam mən, sən mənə yiya,
Daha satma məni, eybim var deyə.
İkicə arzum var ömrümdə ancaq:
Əvvəl sənin vəslin, sonra yaşamaq.
Birca sifarişin mənim bəsimdir,
Birdən o da olmaz, sonra kim bilir?
Mən aldən getmişəm eşqlə müdam,
Xəlvətdə mey içib, sərxoş olmuşam.
Mən sənin kölgəmə hər yerdə, nəyse,
Səndən ayrılmaram, yüz qılınc dəyəsə.
Başım kəsilincə dönmərəm səndən,
Qanımla tökülsə də ayrılmaram mən.
Nə qədər həmdəməim xəyalın olsun?
Nə qədər həsrətəm camalın olsun?
Nə şərtlilik etdimsə bu vaxta qədər,
Səs kimi pərdədə qalmağın yetər.
İndi qorxum yoxdur qan pərdəsindən,
Pərdədən çıxaram şimşək kimi mən.
Çırağın yağdanı quruyan zaman
Olur onun nuru gözlərdən nihan.
Tutiya yerinə tozunu allam,
Öpərəm, dardını qəlbimə sallam.
Yatıram səni, mey içib hər an,
Xoş olar: mən sərxoş, sən də yatasan!
Zülfünü saçımla möhkəm bağlaram,
Eşqindən həm gülər, həm də ağlaram.
Üzüyümdən qəlbə vuraram bəzək,
Xəbər tutmaz ondan nə al, nə atək.
Elə qucaqlaram səni, ey nigar,
Köynəyin də olmaz bundan xəbərdar.
Gecə oyunbazı yatanda, həməni,
Pərdədə min oyun çıxaram mən.

Əlimdən gələrsə belə iş aqar,
Hər bir tikanımdan bir çiçək törər.
Ey Tanrı, yol göstər, qalib çıxam mən,
Məna yaxşı günü qismət elə sən".
Bu gözəl nəğməni eşidəndə şah
Paltarnı cırdı, çəkdi dərin ah.
Söylədi: "Ey Barbad, kömək et, aman!
Qoyma bədənimdən uçub getsin can".

XOSROVUN DİLİNDƏN BARBƏDİN NƏGMƏ OXUMASI

Nikisa od saldı şahın könlünə,
Barbədın setarı su tökdü ona.
Elə ustalıqla bir hava çaldı,
Nikisanın çəngi mat olub qaldı.
Sildi şah canından bütün xiləli,
Zirəfkənd üstündə olan qəzəli:
"Mən ki hər günaha yüz üzr istərəm,
Belə günahları əfv et, ey sənəm!
Hökmdündən çıxdımsa mən bir gün aqar,
Çox peşmanlıq çəkdim, yedim min zahər.
Peşmanam keçmişə, təqsir məndədir,
Gəl keç təqsirimdən, məni sevindir.
Tutaq ki, etdiyim tamam günahdır,
Bununçün göz yaşım bir üzrxahdır.
Hörmətsizlik etdim, unut, amandır!..
Yuxusuz qaldığım sənə əyandır.
Bu gündən baş qoyub ayağına mən,
Üzümü sürtərəm torpağına mən.
Sənə yer verərəm bu sağ gözümdə,
Torpağını öpər bu sol gözümdə.
Əgər can verməsəm sənə ürəkdən,
İt nədir, itdən də alçaq olum mən.
Bir salam istərdim səndən həyatda,
Qapını bağladın, söndü həyat da.
Qulağım məhrumsa indi salamdən,
Adın əskik olmur dilimdən bir an.
Mən bu qızdırmada fəğan etmiyəm,
Nolar əhvalımı sorsan, ey sənəm?!
Məna baş çəkməyin xam bir xəyaldır,
Ancaq heç olmasa yadına sal bir.
Gəlməkçün qəlbimin yoxdur həyacanı,
Həyacanı olsa da, məndə bəxt hanı?"

Səninçün qoy mənə bəd xətt desinlər,
 Səni xoşbəxt görsəm mənəminçün yetər.
 İstəyirsən olsun bu qəlbim xarab,
 Səninlə razıyam, bax, budur cavab!
 Qəmimdən qəmlisən deyirsən, ancaq
 Soruşmursan, canan, nədir bu torpaq?
 Aşiqin ələmlə qəlbi uyuşar,
 Sən məşuqsan, qəmlə nə alverin var?
 İstədiyin qədər naz eylə, dilbər!
 Canım çıxanacan nazını çəkər.
 Uyuşsan da ağər, uyuşmasan da,
 Qəmində yanmaqdır arzum cahanda.
 Eşqinin uğrunda can versəm də mən,
 Yaşa bu həyatda, xətər görmə sən.
 Qismətim olmasa vüsəlin ağər,
 Sən çat öz arzuna hüsnünlə, dilbər!
 Mən ya sağ olsam da, ya olmasam da,
 Təki sən ömr ələ, yaşa dünyada.
 Mənim günüm, ruzum getdisə yələ,
 Təki sən xoşbəxt ol, masud ömr ələ!
 Barbəd öz sazında, dediyim kimi,
 Təzə hava çaldı, inlətdi simi.
 Şirinin ürəyi ələ dolandı,
 Əqlinin çırağı yağ kimi yandı.
 Ələ fəryad çəkdi o sarvi-azad,
 Şah da bu fəryaddan eylədi fəryad.
 Şirinin səsinə eşidincə şah,
 Şirinə səs verib çəkdi dərin ah.
 Eşidib Şirinin bu naləsini,
 Şah uydurdu ona qəmli səsinə.
 Dağa öz sirtini söyləyə bir kəs,
 Dağlardan qayıdər yənə eyni səs.
 Nəğmə ucaldarkən o tərəfdə mah,
 Köynəyini cırdı bu tərəfdə şah.
 İki sevgilidən fəryad ucaldı,
 Artıq çalğıçılar gərəksiz qaldı.

Şirin buyurdu ki: "Şapur, dayanma!
 Çadırdakı Xosrov qalsın, yubanma!"
 Çadırdakı səsdən şah çuşa gəldi,
 Səbirsiz, qərrərsiz ora yönəldi.
 Bu zaman gələrkən ağlı Şapur
 Əlindən yapışib dedi ki: "Otur!"
 Şahda qalmasa da artıq ixtiyar,
 Oturdu yerində böyük hökmdar.
 Dedi: "Ürək yaxan bu səs nə səsdir?
 Bu sirri aç mənə, de, yandı, bəsdir".

ŞİRİNİN ÇADIRDAN ÇIXMASI

Xosrov ilə Şapur danışan zaman
Gördülər qorq oldu bir nura cahan.
Çadırından çıxdı o nazlı dilbər,
Çıxdı buludlardan elə bil qamar.
Sarıxoş ayyar kimi göstərib ülfət,
Səcdə etdi şaha o gözəl afət.
Şah məşuqəsini ayaqda görcək,
Başının dürrünü torpaqda görcək,
Yer verdi başında o şux marala,
Gərək şahın tacı başında ola.
Əvaz verdi onun xidmətlərinə,
Birə on qat desəm, az olar yənə.
Mehribanlıq etdi, öpdü torpağı,
Sonra da istədi öpsün dodağı.
Xosrovin ürəyi şöhlənlənirəkən,
Şirinin qaşları çatıldı birdən.
Şah heyran qalmışdı: bu gülrəng sifət
Neçin tez tutuldu, nədir bu illət?
Piçilthyla şaha söylədi Şapur:
"Əgər ay tutuldu, üzrü var, odur.
Çünki bu günəçək o qəlb parlardan
Yaxşı ad saxlamış eldə hər zaman.
İndi qorxur şahın hissi, xayalı,
Ay üzünə qoysun xələt xalı".
Şah baxdı xoş barlı ağac toxmuna,
Gördü ki, peyvəndsiz əl yetməz ona.
Əhd etdi, söz verdi, and içdi, hargiz
Ona əl vurmasın əslə kəbinsiz.
Toplasın dünyanın böyüklərini,
Nikahla bənd etsin o dilbərini.
Lakin bu tədbirə bir az vaxt gərək,
İndiki camıma mey töksün, içək.
Açılsın alınımız, şad olaq bir az,
Bela xoş gecəni boş qoymaq olmaz.

Şahın ilqarından Şirin oldu şəon,
Ülkəri götürdü Ayn üzündən.
Şadlanıb gülrək həvəyə gəldi,
Şəqin hər teli bir rəqsə gəldi.
Qızıl bazakların səsinə guya
Oxuyub çalanlar getdi yuxuya.
Qızardı şərabək pənbə dodaqlar,
Hamı bir qurtumdan oldu məst, xumar.
Ay çalğıçı olsa, Günəş də saqi,
Şadlıqdan, nəşədən nə qalar baqi?
Ürək xumar oldu sərxoşlanaraq,
Gizli məqsədlərdən qaldılar uzaq.
Bal kimi öpüşdən ləzzət çəkərək,
Dimaq unutmuşdu şahvəti gərək.
Xoş atir qoxusu, gözəl üz ola,
Qəlb ona uymazmı, dərdi yüz ola?
Onlar bu oyundan çox yorğun düşdü,
Elə bil su gəlib odla qovuşdu.
Bu havəs artıran cazibə, bişəkk,
Təsir göstərirdi əhənrübətək.
Ancaq əhd olmuşdu, böyükdü ilqar,
Onlar bu ilqarı sındırmədilər.
Dostunun qəlbini əldə edərkən
Şah gültək açıldı sevindiyyindən.
Könlünü göz yaş ovtudu şəmtək,
Aya ulduz saçdı o atək-ətək.
Kırpıqla gözünü dikmişdi oda,
Sanki ud yanurdu ay manqalında.
Gəh sürtür nərgizin əl qumaşına,
Gəh sünbül saçını sancı başına.
Əl vururdu gümüş narına bəzən,
Civətək əsirdi naz-qəmzəsindən.
Qıvrım saçlarını bəzən açırdı,
Saçları da Aya atir saçırdı.

Başından çarqatı bəzən açaraq,
 Oğlantək qoyurdu başına papaq.
 Gah dolayır belə gur saçlarını,
 Gah əmir ləbinin şirin balını.
 Gah ağıq dodağa könül salırdı,
 Gah alma çənani ələ alırdı.
 Bəzən qolbağını qapır alından,
 Bazubəndi ilə oynardı bəzən.
 Ayaqdan xal-xalı gah götürərək
 Salırdı boynuna gümüş halqataq.
 Bəzən yanar şamı ortaya qoyur,
 Onda öz qəlbinin halını duyur.
 Bəzən söyləyirdi: "Canım da sənsən!"
 Bəzən söyləyirdi: "Bu mənəm, o sən?"
 O, qəlb əsir edən hiylə qurmada,
 Nəfsini saxlayıb əhdi qırmada.
 Hər biri olmuşdu qızıqmış bir şir,
 Ancaq olmadılar şəhvətə əsir.
 Dürrünə olmuşdu sədəf qoruqçu,
 Doymasın o dürrə almazın ucu.
 O şirin busələr səslənən zaman
 Ərgənün səsini unutdu dövrən.
 Səharin təbili çalana qədər
 Gah gileyləndilər, gah naz etdilər.
 Belə kef çəkdilər bir həftə tamam,
 İşləri üzr idi, naz idi müdam.
 Gündüz kef məclisi, şərab, çalğı, səş,
 Nəfəsiz keçirdi orda bir nəfəs.
 Gecə başlanırdı qənaət nərdi,
 Hər bir şirin öpüş ona bir zərdi.
 Yeddinci gecədə tükəndi taqat,
 Arzu bir dəliydi, sərxoşdu şəhvət.
 Şah buyruq verdi ki, o ay bu yerdən
 Getsin öz bürcünə hələ gecəykan.
 Otursun ortada, yüz təmtəraqla
 Qızıl kəcavədə salınsın yola.

Ona qoşun qoşdu ulduzlar qadar,
 Onun hesabını bir Allah bilər.
 O gümüş qayıdıb, daşlıqda qaldı,
 Sanki gümüş puldan dünya boşaldı.
 Qızıl yelkənini qaldırdı fələk,
 Gümüş gamilər də yox oldu tək-tək.
 Şah düşərgəsindən yola düzəldi,
 Öz qoşunlarıyla paytaxta gəldi.
 Ağzından getməmiş şərabin dadı,
 Şəhərə gəlincə şadlıq başladı.
 Bir ay sifətinin qara qaşları
 Bəxşilə bəzədi bütün diyarı.
 Səxavətli edər kişini dövlət,
 Yer zəngin olmasa, bar verməz, albot.
 Dənizlər olmasa, yağmaz buluddan,
 Yağış da yağmasa, yaranmaz ümman.
 Cibi boş olandan bir bac alınmaz,
 Köhnə xarabadan xərac alınmaz.
 Şah dedi: "Bir gecə qoy münnəcimlər
 Yaxşıya, yamana baxsın bir qədər.
 Qaranlıq gecəyə göz gəzdirərək,
 Bir gün seçsinslər ki, olsun mübarək.
 Ay kəcavasini salıb o günə,
 Bəlkə də gətirək Günəş bürcünə".
 Münnəcimlər xeyli ölçüb-biçdilər,
 Toy üçün uğurlu bir gün seçdilər.

XOSROVUN ŞİRİNİ QƏSRDƏN MƏDAİNƏ GƏTİRMƏSİ

Firuzə göylərə işıq saçıldı,
Sübhün gəlininin bəxti açıldı.
O gəlin özünə verib yaraşlıq –
Çıxdı pərdəsindən, yayıldı işıq.
Bir bəzak düzəltdi Xosrov gəlinçin,
Günəş xəcalətdən büküldü çin-çin.
Min qaragöz dəvə üstü yun şallı,
Tükləri qırmızı, sarı xal-xallı,
Min cavan köhlən at üstə yaraqlı,
Saf qızıl yəhərli, dəmir dirnaqlı,
Min baş qara rəngli ulduzgöz qatır
Ki, cövlən edəndə fələyə çatır.
Minlərlə narməmə, şux, gözəl pəri,
Bütperəst şamıydı qəşəng üzləri.
Minlərlə ayüzlü, ipək libaslı,
Qulaq zər halqalı, papaq almazlı,
Min sandıq, min xəznə – içi cavahir,
Şaha layiqliq sovqat düzüldü bir-bir.
Qızıl, ipək dolu mifraşı, tayı,
Yüz nədir, beş yüzdən artıqdır sayı.
On kacavə vardı tovuz quşutək,
Hərəsində bir qız – köklükdən göyçək.
Bir kacavə vardı Şirinin ayır,
Qızıldandı onun içi, bayır.
Taqi-Kasradan ta Bislitunacan
Qızıl qotaz atla dolmuşdu hər yan.
Nizələr pozmuşdu yer ahəngini,
Bayraqlar dəyişdi göyün rəngini.
Parlaq kacavələr, taxtı-rəvanlar –
İçində gözəllər, igit cavanlar.
Yola şabaş səpən gözəllər yenə
Zərbəf salmışdılar ay üzlərinə.

Ürək asir edən nə qədər gözəl,
Ceyran göz, müşki xal, ay üz, gümüş al.
Hər bir sarı boylunun başında var
İraqlılar kimi gözəl çuqlar.
Köhlənlər belində qızlar gedirdi,
Saçlarını sanki qamçı edirdi.
Saçlara düzülmiş qızıl cərgələr,
Qızıl cərgələrdə mirvarilər tər.
Bela bir calalla, bu dəbdəbəylə
Yaman göz dəyməsin bu canlı selə.
Min işvə qataraq hərə nazına,
Getdilər Şirinin pişivazına.
Yol boyu zər sənəp, gövhər təkərək
Nazla gətirildi o şirin malək.
Gəlib çatan zaman o Madainə,
Xəznəyə dönmüşdü torpaqlar yenə.
Bir xoş bahar kim Şirin keçirən,
Şabaş səpirdi şah yola bir əldən.
Şah pul səpdiyiçün hey yığın-yığın
Hələ də üstündə pul var balığın.
Cəmşid dərgahına gələndə məhvəş,
Həmal bürcündəydi o zaman Günəş.
Xosrov əmr etdi ki, möbidlər gəlsin,
Müdrüklər toplansın, məclis düzəlsin.
Şah dedi Şirinin hekayəsini,
Həmi heyran qalıb, kəsdə səsini.
Şah dedi: "Şirinə olmuşam aşiq,
Hər cürə hörmətə layiqdi, layiqliq.
Mənə məhribandır, özü saf, təmiz,
Kim yaşayar belə azad, lakəsiz.
Qoy hərəmim olsun, sarayda qalsın,
Onunla fəxr edim, başım ucalsın.

Mey gül ilə xoşdur tuta birgə cam,
 Hər quş öz cütüylə tez olar aram.
 Öküz cüt olmasa kotanda aqar,
 Tək öküzlə, deyin, yeri kim sürər?"
 Hamısı sevindi, hamı oldu şən,
 Dedilər: "Afərin bu işə, ahsan!"
 Əlindən tutaraq Şirininin şah
 Ömr etdi möbide kəsilsin nikah.
 Lazımı hazırlıq görüb gəlinçin,
 Möbid qaydasıyla kəsildi kəbin.
 Edincə Şirini şah öz gəlini,
 Haramə göndərdi o nəzanini.

XOSROVLA ŞİRİNİN TOYU

Saadət bir gülü baslarsa aqar,
 Basladıyı gülə həvəskar istər.
 Əvvəlco tikərək tale bir papaq,
 Şah başına qoyar vaxtında ancaq.
 Üzgüçü dənizdən dürrü çıxardar,
 Taxar öz tacına sonra hökmdar.
 Şirin ki olmuşdu təzə şanlı bal,
 Xosrovu saslədi: "Bu badəni all!
 İç, sənə nuş olsun, qəm çəkmə bir an,
 Şirindən qeyrisi çıxsın yadından!"
 Bir tərəfdən özü Xosrova gizlin
 Xəbər göndərdi ki: "Bəsdir, içməsin".
 Dədi: "Bu gecəlik camı tərək elə,
 İşrat məclisini quraq mənimlə.
 İçkini sevirsan, Şirindən al çək,
 İki sarxoşluğa dözməz bir ürək.
 Hər kəsin başını qızdırsa şarab,
 Anlamaz duzludur, ya şitdir kabab.
 Əgər əli çatsa öz atəyina,
 Deyər ki: məst idim, bilmədim yənə.
 Bir sarxoş eləse yüz bikri qarət,
 Ayılıb unudar, belədir adət.
 Çox sarxoş qıfıl özü açar şad,
 Ayılıb oğrudan eyləyər fəryad".
 Şirinin sözündən o şahı-acam
 Xoşlandı və dedi: "Ey gözəl sənəm!
 Ancaq kef günündə qəm çəkmək olmaz".
 Çalğılar çalındı, qalxdı xoş avaz.
 Nikisa oxuyur, Barbəd çalındı,
 Zöhre bu saslardan ləzzət alırdı.
 Bəzən rud deyirdi: "Saqi, mey gotir,
 Eşq olsun bu kefa, sən bir cam yetir".
 Şarab söyləyirdi Barbədə bəzən:

"Çal, xoş olsun ilin keçən ilindən".
 Şirinin adına cam doldurur hey,
 Şah ara vermədən içir peydarpey.
 Dalbadal piyalə doldurub içdi,
 Bu təhər gecədən bir şeyli keçdi.
 Bir zaman gəldi ki, məclis bitərək,
 Bəy gəlin yanına gedəydi qarək.
 Şah sərxoş olaraq qaldı yerində,
 Apardılar onu çiyinlərində.
 Şirin xəbər tutdu: şah sərxoş olmuş,
 Nə qolunda güc var, nə başında huş.
 Zərəfat eylədi Xosrovla dildar,
 Sərxoşla edərlər, bax, belə raftar.
 Şirinliklə qaçdı gizləndi Şirin,
 Göndərdi yanına belə "nazanın":
 Anası yaşında bir qarı vardı,
 Qoca analardan bir yadigardı.
 Nə deyim, bir qurddu, əynində kürkü,
 Qurd da demək olmaz, bir qoca tülkü.
 Əmcəkləri sanki susuz bir motal,
 Dizində taqət yox, bədəninə hal.
 Əynilikdə belə böyük bir kaman,
 Dərisi gön kimi, eybəcər insan.
 Üzü hind qozutək lap qırıq-qırıq,
 Bir zəhər tulağı, qalıb qartımış.
 Ağzı bir tabaqdı, dodaqları vəl,
 Ordu köhnə qəbir, bir kəsövdü əl.
 Qaşının tükləri ağzına enmiş,
 Dodağı aralı, görünmürdü diş.
 Burnu sifətində çadır qurardı,
 Ağzında diş deyil, zırxıqlar vardı.
 Kirpiklər tökülüb, bəzəlməmiş göz,
 Canlı bir ifritə kimiydi, bir söz.
 Şirin bəzak-düzək vuraraq ona,
 Gəlintək göndərdi şahın yanına.
 İstədi sınısın şahı o canan:
 Fərq edə bilərməyi ayı buluddan?
 Pərdənin yanında qarı göründü,

İlantək qıvrıldı, sonra süründü.
 O qədər arıqdı, sanki cansızdı,
 Ağzında diş yox, üzü qansızdı.
 Sərxoş şahın halı çox yaman idi,
 Gözündə asıman rəsımən idi.
 Yənə də baxanda fərq edirdi ki,
 Bu sayaq yeriməz bahar kəkliyi.
 Kaman qaşlarına kırışi saldı,
 Güman edirdi ki, kök ceyran çaldı.
 Onu yıxdı, gördü samana dəyməz,
 Çəkdiyi zəhmətlər getmişdir abas.
 Dövlət quşu deyil, qarğa vurmuşdur,
 Ay yerində əfi yuva qurmuşdur.
 Düşündü: bu ilanpərəstlik nədir?
 Yuxumu, xəyalımı, bu məstlik nədir?
 Bu ayribel qarı Şirin olmadı,
 Nə şirin, öldürdü mənə turş dadı.
 Ancaq üstün gəldi meyın xumarı,
 Zənn etdi Şirindir yəndəmsiz qarı.
 Sərxoşluq zamanı ülfət edirkən
 Qarı bir cam kimi düşdü əlindən.
 Qırıldı onların arzu şüşəsi,
 Pozuldu bir anda şahın nəşəsi.
 Cüclə haray saldı o qoca arvad:
 "Şirincan, öldürdü, gəl dədimə çat!"
 Qarının səsinə eşitdi Şirin,
 Qət etdi hay versin, dada yetişsin.
 Çıxdı ortalığa yeddi pərdədən,
 Baxırsan üz nə üz, bədən nə bədən!..
 Şəkər deyimmə, yox, nəçidir şəkər,
 Qarşısında nəbat olmuşdur nökr.
 Sərvin balı olsa sərv deyərdim,
 Ay ipək geysəydi Ay söyləyərdim.
 Bir aydı, Aydan və Günəşdən gözəl,
 Bir güldü, bahara qoymazdı məhəl.
 Bir bütüdü, sitayiş halaldı ona,
 Naqd behişt dəyardın cənnət qoynuna.
 Dünyaya nur saçan sevimli dilbend,

Xırmanlarda güllü, xalvarlarla qənd.
 Bir ətirli güldü, bir təzə bahar,
 Layıqdi oxşasın onu xoşbaxtlar.
 Xacələt çəkirdi ondan müştəri,
 Yerləşinə heyran dağ kəkləkləri.
 Bədnəzar göz yummuş onun xalına,
 Gözlər vurulmuşdu gül camalına.
 Çəkiləndə onun qara xalları,
 Gah arpa qalxırdı, gah daş yuxarı.
 Eşqdən yaranmış ləl dodaq, dürr diş,
 Nə dişi ləb görmüş, nə ləbi bir diş.
 Nəfəsi canparvar, ətirli nəsim.
 Ağzı mövhum nöqtə, ya da ki, bir "mim".
 Qulağı, gərdəni inci saçırdı,
 Onlar incilərə bazar açırdı.
 Daş tutmuş ovcunda "mim" kimi dodaq,
 Ta bir kas vurmasın hərfinə barmaq.
 Ətri tərəzidə ağırda candan,
 Saçları olmuşdu tərəzi tutan.
 Aya da atmışdı qara bir kəmənd,
 Çırağa tüstüylə vurmuşdu bir bənd.
 Nazı Türkiyənin qəlbini çalmış,
 Öpüşü Xuzistana xaracı almış.
 Təzə gül kimi ydi o qaşang tüzü,
 Baxıb tər töküdü güləbən özü.
 Bədəni qaqumtək yumşaq, zərif, ağ,
 Qaquq quyruğutək on zərif barmaq.
 Bədəni yağrulmuş süddən, şəkərdən,
 Süddən də ağ idi təbəşir bədən.
 Əndamı az qala axıb gedirdi,
 Qara oynaq saçı pərvaz edirdi.
 Qulağına çatmış qaşının tağı,
 Dairə vurmuşdu gümüş buxağı.
 Ürəklər ovlayan min nazı vardı,
 O xumar gözləri karvan vurardı.
 Bədətək silərdi ürəkdan qəmi,
 Fərəhləndirirdi bütün aləmi.

Bir güldü deyim o, ya ki bir şakar?
 Yox, yox, onun özü-özünə bənzər.
 Şah könül ovlayan ayı görürkən,
 Cin vurmuş ay gördü sanki qəfildən.
 Dəli, Ayı görüb özündən çıxdı,
 Onu bu iztirab yatağa yıxdı.
 Səhər adətincə oyanan zaman
 Tikənsiz çiçəyi gördü nəgahən.
 Gözələ vuruldu onun ürəyi,
 İsti təndir görüb yapıd çörəyi.
 Getdi acı meyin acı buxarı,
 Şirinən öpüşü qırdı xumarı.
 Ağzında tutmuşdu peymanə meydən,
 Tutdu dörd bir yanın gül xırman-xırmən.
 Dolanmış boynuna cüt qara saçlar,
 Qoyub almasına bir cüt gümüş nar.
 Bənövşə lələklə olub hamavaz,
 Şakar söyləyirdi: dayanmaq olmaz.
 Bulud Ay önündən çəkilən zaman
 Şahın səbri bitib, yox oldu haman.
 Ağıl gözəl görsə qalarmı təbi?
 Mənimə aldadar çimli şərəbi.
 Xuzistana gəldi fərəhli Xoca,
 Nəbat, qənd sındırdı orda çoxluca.
 Əvvəl gül topladı, biründü gülə,
 O gül üzədən öpdü hey gülə-gülə.
 Sonra da eşq üçün tükərek tədbir,
 Təzə meyvələrə al atdı bir-bir.
 Gah alma, səmənə oynayırdı şah,
 Nar ilə, nergizlə oynayırdı gah.
 Əlindən çıxırdı bəzən o qartal,
 Döşünə qonurdu kəkliyin dərhal.
 Bəzən çırpınaraq qalxırdı, yenə
 Göyərçin qonurdu tərhan döşünə.
 Dişi marala bax, şirlə güləşir,
 Qalib gəldi ona axır nərə şir.
 Xəznədar bilincə, yaqutla birdən

Qopardı möhrünü əqiq üstündən.
 Gördü o hasarda gümüş qıfıl var,
 Dirilik sıyutak möhür vurublar.
 Nə duyub məzlumun ayaq səsini,
 Nə görüb zalımın qan poncasını.
 O qönçə peykanla tez birləşirdi,
 Peykanın ucu ləli deşirdi.
 Sanki şah Xızz idi, zülmət də geca,
 Buraxdı balığı suya gizlicə.
 Şadlıqdan həvəslə çapıq çalırdı,
 Katiblək altmışa biri salırdı.
 Demirəm, hədəfə bir ox atırdı,
 Yox, tumsuz xurmanı südə batırdı.
 Bir bel digərinə olmuşdu çanbar,
 Can cana çatmışdı orda, müxtəsər.
 Gümüş rəngli cama gül suyu damdı,
 Şəkəri əridən məğzi-badamdı.
 Sədəfi mərcana bir beşik qurdu,
 Odlu su əhd edib bir yerdə durdu.
 Odlu su birləşdi, tez qarışaraq,
 Al rənglə, cıvayla bəzəndi yataq.
 Yatmadılar bütün gecə-gündüzü,
 Deşdilər yaqutu inciylə, düzü.
 Bənövşə qol üstə, nəsrin qucaqda,
 Bir gün də qaldılar huşsuz yataqda.
 Tovuz kimi yatdı iki növcəvan,
 Tovuzlar çox gözəl olur yatırkan.
 Qalxdıqda o şirin yuxudan daha,
 Çox şükür etdilər böyük Allaha.
 Sonra yuyundular, oldular təmiz,
 İbadət etdilər Tanrıya səssiz.
 Bir ay pozulmadı toyun ahəngi,
 Öz yerində qaldı bəzəyi, rəngi.
 Hümeylə, Səməntürk, bir də Humayun
 Etdi əllərini xımayla gülğün.
 Bir yerə yağaraq bir gün onları,
 Xosrov geyindirdi gəlin paltarı.

Onlara yaraşan bazək də verdi,
 Gövhər, qızıl, daş-qaş, ipək də verdi.
 Şapura verdi şah Humayunu tez,
 Bir xurma yemişdi, bil, verdi əvəz.
 Etdi Səməntürkü Barbədə gəlin,
 Nikisaya dedi: Hümeylə sənin.
 Məhün Banunun da yerini bütün
 Şapura bəxş etdi, hakimlik sürsün.
 Şapurun əlinə keçəndə dövlət,
 Tikdirdi o yerdə çoxlu imarət.
 Dezqana ki, durur bu gün də belə,
 Deyirlər tikilib Şapur əliylə.
 Ondan sonra Xosrov bəxtiyar oldu,
 Hər zaman taleyi ona yar oldu.
 Səadət, səltənət, ham da cavanlıq, –
 Daha bundan yaxşı nə lazım artıq!
 Gecə-gündüz içki, çal-çağır, söhbət,
 Dünyanı yeyirdi, çəkmirdi xiffət.
 Dünyada ye, yaşa, sev bu aləmi,
 Nəyinə lazımdır dünyanın qəmi!
 Dünyə bəxş edirdi, dünya yeyirdi,
 “Əvəzdir pis günə bu kef” deyirdi.
 Bir müddət keçmədi, açıldı gözü,
 Bu kefcil həyatdan utandı özü.
 Gözətçi olanda üzünə saqqal,
 Cavanlıq gözündən tük çəkdi dərhal.
 Varlıqla yoxluğun arası tükdür.
 O da bir ağ tükdür, qəmi böyükdür.
 Qara tükərinə dəndi düşən zaman,
 Verər düşkünlükdən xəbər bu nişan.
 Yasəməni yatınca yuxuda rahat,
 Verər öz zülfünə bənövşə zinat.
 Səhərin gül üzü güləmə qadar
 Qaranlıq gecələr hökmünü sürər.
 Ceyran tutan tazi əldən düşürkən,
 Ona ayıb tutar hər yoldan ötən.
 Nə qədər yağmayıb bağçalara qar,

Bağı, bağçanın da min səfəsi var.
 Kafur səpən zaman qar bitkilərə,
 Ölüm çökar sanki bütün hər yərə.
 Oxsuz qalsa türkün əlində kaman,
 Onu dəf qayırar axır dəfçalan.
 Buğda ağ un olsa, birca il qalar,
 Sonra acılaşar, çoxlu qurd salar.
 Faltar yuyulmaqdan ağarsa ağar,
 Ona qayçı ağzı yaqın tez dəyar.
 Qazarın köpüyü ağar tökülsə,
 Mətbəx başdan-başa bulanar küla.
 Mətbəxli qaraya söylə: ay aman!..
 Çox düşünmə, vardır öndə dəyirman.
 Mətbəxdə adını qoysalar anbar,
 Dəyirman getsən kafura dönər.
 Dəyirman tozuna bulaşmış insan
 Silkinsə, o tozdan qalmaz bir nişan.
 Bu dünyanın tozu qonsa üstünə,
 Yüz danizlə yusan, yuyulmaz yənə.
 Söylə, gənclik nadir? Başın sevdası!
 O sevdadan gəlir hər baş bəlası.
 Həkim olan zaman şətrə qocalıq,
 Cavanlıq sevdası qalarmı artıq?
 "Neyləyim, – soruşdu qocadan cavan, –
 Məndən qaçmasın yar, mən qocalırkən"
 Qoca cavab verdi: "Gələndə o gün
 Uzaq qaçaqaşsan yardım sən özün".
 Bir başa ki, civə tökə fələklər,
 O, gümüş bütlərdən civətək hürkər.
 Qara tük ürəkdən hər dərddə silər,
 Qaralar gözündə olmaz qəm, kədər.
 Daim zəncilərdən uzaq qaçar qəm,
 Heç bir zənci bilməz nə şeydir ələm.
 Hindistan yolunda fərraş olaraq,
 Qaralıq darmandır gözlərə ancaq.
 Ey baş, qafil olma, sovuşdu zaman,
 Səhərin ləşkəri girdi qapıdan.

Sərin gicgahında ağ bir kafən var,
 Qəflət pambığını qulaqdan çıxar.
 Bənövşə saqqalı yasəmən oldu,
 Mən kimi qocaldı Xosrov, yoruldu.
 Mən kimi qocaldı Xosrov, yoruldu.
 Xosrov dönməsə də öz ilqarından,
 Qorxudurdu onu vəfasız dövrən.
 Nərd atan görərdin bəzən Parvizi,
 Bəxtitək çapardı bəzən Şəbdizi.
 Gah Barbəd çalırdı, dinləyirdi şah,
 Gah Şirini öpüb olurdu gümrəh.
 O təxt, Barbəd, Şəbdiz, ismətli Şirin
 Əlinə yetincə Xosrov Parvizin
 Keçmişdəki yuxu yadına düşdü,
 Abad ürəyinin qanı uyusdu.
 Bilirdi bu suda, torpaqda olan
 Xarəbəyə dönüb gedər bir zaman.
 Ay bədr olan zaman bürünər nura,
 Uğrayar zavala get-gədə sonra.
 Meyvə kal olduqda böyüyər, artar,
 Yetişən zamanda yərə düşər bar.

ŞİRİNİN XOSROVA BİLİK KƏSB ETMƏK ÜÇÜN ÖYÜD VERMƏSİ

Bir gün şah Şirinlə məclis qurmuşdu,
Söhbət ədalətdən, bilikdən düşdü.
Şirin yeri öpüb dedi: "Ey məlik,
Bu işrətdən al çək, gör nədir bilik.
Sən çox kam almısan qoca dünyadan,
Sərbəst yaşamısan bir xeyli zaman.
Nemətlə etmişin dünyanı abad,
İndi o, zülm ilə olsunmu bərbad?
Əvvəlcə süd verib, sonra dağdan
İnəyə oxşama, sən ey hökəmrən!
Bəd duadan sağın, mehriban danış,
Pusquda durmasın yolunda qarğış.
Birdən qoca qarı, cavan ah çəkər,
Hədəfə ox vurur, erkan, bir səhər.
Onda dinləməzlər ahu-zarını,
Yelə vermiş olar qarğış varını.
Şahların alında çox ayna, baxsan,
Qaralıb getmişdir məzlum ahundan.
Yoldan üz döndərsə bir gün bəxt əgər
Şahın gördüyü iş gedəcək hədəf.
Elə ki bağlarda yarpaq tökülər,
Xəzən yellərindən götürər xəbər.
Sizdən uzaq olsun, sönərkən çıraq,
Gözünə basarlar əvvəlcə bir dağ.
Səllər səslənəndən çayın daşında,
Buludlar gurlayar dağlar başında.
Keçmiş ləklərini vurarsa dolu,
Alar keçmiş iyi bütün sağ-solu.
Əgər ayrı bitsə əvvəldən calaq,
Onu od düzəldər düzəlsə ancaq.
Dünyada zülm etmək qoçaqlıq deyil,
Raiyyat bəsləmək çox yaxşıdır, bil.
Qorxuram düz çıxsa, çox da məsləhət,

Sevilməyən bir şah belə söyləmiş:
"Necə çox yaşayar köhnə bir dövlət?
Raiyyata baxmaz, göstərməz rəğbət,
Məndən yaxşı, de, ar vardır daha kim,
Dünyada tək qalar bir belə hakim.
Güvənər özüna, öz calalına,
Baxmaz raiyyata, qalmaz halına.
Bu zaman çıxaraq bir xoşbəxt insan
Zülmə düşmənlər olar, xalqa mehriban.
Xeyirxahlıq edər o, ildən-ila,
Şahlığa başlayar el birliylə.
Sənin ağlın da var, səhliğin də var,
Sənin hökəməndədir ağlar, qaralar.
Axırətdə axtar özüna nicat,
Əldən gedəcəkdir gördüyün büsat.
Qızıl, gümüş yağın bir xəsis insan
Qiyamət dərdini çəkməz heç zaman.
O canından iraq, şahlar ölərkən
Kim bir şey apardı o maldan, mülkdən?
Varını verməsin pis çıxar adın,
Verdiyin hər parça olar imdadın.
Daranı, Cəməşidi yadına salsan,
Görərsən nə etmiş bu qoca dövrən.
Elə ömür sür ki, doqquz pərdədə
Sənə aşkar olsun doqquz pərdə də".
Xosrov gördü Şirin belə yollarla
İstəyir ki, ondan yaxşı ad qala.
Yanına çağırdı Büzürgümdü,
Ona yer göstərib: "Gəl, otur! - dedi.
Ey ümid mənbəyi, qaflet yaramaz,
Nigaran könlümə ümid ver bir az.
Söylə görüm, nədir ilk yaradılmış?
Bu mənim ağlımçün pərdəli qalmış".

Büzüğümid dedi: "Kənddən qovulduq,
Birinci pərdədən biz kənar olduq.
Geridə qalmışlar bunu nə bilir,
Birincini bilən o birincidir".
Yenə də soruşdu ondan cahangir:
"Bir çox şeylər var ki, beynimi azir,
Nadir bu fəlakət, nədir bu asrar?
Daxildə həyat var, xaricdə nə var?"
Büzüq cavab verdi: "Uzağa getmə!
Bələ nüktələrə çox maraqlanma.
Əflakın meydanı çox genişdir, çox,
Bir Allahdan başqa onu bilən yox.
Bu yerdə gördüyün şeylər – nə ki, var,
Onların haqqında danışmaq olar.
Gözə görünməyən şeylərdən, fəqət,
Danışmağa yoxdur məndə cəsarət.
Siri yavaş deyən ağıllı insan
Örtülü danışar o asimandan.
İnsanın üzünə bağlıdır fəlakət,
Örtülü danışar bir əfsunçutək".
Yenə Xosrov dedi: "Bu ulduz cirmi
Nəyə minmiş, söylə, bir kəs bilirmi?
Eşitdim dünyadır parlaq ulduzlar,
Hər birinin yeri, asimanı var".
Büzüq dedi: "Mən də eşitdim bunu,
Sübut edən yoxdur doğruluğunu.
Çoxları bu işə meylini vermiş,
Rəsəd göstərdi ki, mahaldır bu iş".
Xosrov dedi: "Bura gəlmişik nədən?
Hara getməliyik, hardan, de, sən?"
Büzüq cavab verdi: "Açılmaz bu sirt,
Qoy pərdədə qalsın, bu məsləhətdir.
Olduğumuz yerdən uzaqdır o yer,
Kim yolu görməmiş mənzil göstərar?
Bu yolun bəndindən qurtaran zaman
Özün bilərsən ki, nədən, hardasan".
Xosrov yenə dedi: "Ey müdrik insan,
Bütün sirlər sənə ayandır, ayan!

Neçin yatmışlardan durmadı biri,
Danışsın ta bizə gördüyü siri?!

Dedilər ya gündüz, ya da gecə gəl,
Başa salmadılar ancaq necə gəl!"

Cavab verdi: "O səs haqqın sosisidir,
Axırot dünyanın nəticəsidir.
Elə nəğmələrcün deyildir bu saz,
Səsinə ha qaldır, bu sazı uymaz.
Odu üfürəndə alışıb-yanar,
Suya bassan sənər, böyük hökmdar!"

O bəxtiyar şaha xoş gəldi misal,
Verdi bu dəfə də çətin bir sual:
"Dünya bədən kimi yeyirsən canı,
Yuxuda can neçin tapır insanı?
Bədəndən ayrılan can yaşarmı tək?
Canlar hara gedir, söylə bir görək?"

Cavab verdi: "Sual çətin sualdır,
Cəsədsiz can görmək, albat, mahaldır.
Əgər cəsəd yoxsa, cəndən sorulmaz,
Əgər pərgar yoxsa, hərəkət olmaz.
Bədən pərgarından ayrılan canlar
Fəlakət dövrünə olarlar pərgar".

Xosrov dedi: "Cənsə həyatdan məqsəd,
Quru qəfəslərsə bu bədən, fəqət,
Yuxuda gördüyüm nəqlər nədir?
Bəs bu nəxişləri sallayan kimdir?".

Dedi: "Məlum olan budur şəhadət,
Ölüyə xəyalın etmişdir adət.
Yuxu düşüncəylə bağlanan zaman,
Qaydadır, görünər gözə çoxlu can".

Xosrov dedi: "İnsan bəs o dünyada,
Bu dünya işini salırmı yada?"

O ağıllı qoca söylədi: "Bir bax,
Alama nur saçan ey parlaq çıraq!
Sən parlaq nur idin torpaqdan əvvəl,
Tutmuşdun fələyin damında məhəl.
Bir nişan sorsalar o yerdən, söylə,
Yadına düşərmə bir kəlmə bələ?"

Bu fani dünyadan köçəndə bir gün
 Bu dünya da çıxar yadından bütün.
 Keçən gecəsini unudan insan
 Bu gecəsini də unudar, inan!"
 Xosrov dedi yəna: "Uğurlu ustad,
 Bu təfəkkür nədir, bir mənə anlat?"
 Büzürgümid dedi: "Şahım, indi sən
 Təfəkkür haqqında sual verirsən.
 Ötündə o böyük Pərvərdigarın
 Təfəkkür deyilmi yalvarışların?"
 Xosrov dedi: "Mənə çərx gərdeşindən,
 Bu yerdən, havadan bir az danış sən".
 Cavab verdi: "Xoşdur nəsihət, tadbir,
 Bu yerdən, havadan istəyin nədir?
 Hava bir küləkdir, yellə əsir, bax,
 Bir qara torpağa daymaz bu torpaq.
 Aləmin birinci balasıdır Yer,
 Yerin sonbeşiği olmuşdur bəşər".
 Xosrov dedi: "Sən ey dünya hakimi,
 Mənə nəsihət ver təbiblər kimi".
 Büzürgümid dedi: "Ey müdrik insan,
 Cənnət dünyasısan, kainata can.
 Təbiblik gizlənmiş bir ifadədə,
 Xalqa aşikardır bu ifadə də:
 Ye, iç bu dünyada kifayət qədər,
 Az yemək, çox yemək ziyan gətirər.
 Çox yemək, az yemək yaxşı şey deyil,
 Etidəli gözəl, hər qaydanı bil.
 Qəza gəldi iki qoçaq başına,
 Gəlib çatdılar bir bulaq başına.
 Biri az içdi ki, çox ziyan verər,
 Biri çox içdi ki, mənə can verər.
 Yaşamadı, öldü hər iki insan,
 Birisi achiqdan, biri toxluqdan".
 Xosrov dedi: "Söylə, bu canlar ki, var,
 Öz yuvalarından necə uçarlar?"
 Dedi: "O yolları görmədim, ey şah!
 Eşitdiklərimdən indi ol agah:

"Dörd möbid var imiş, deyir, bir kərə,
 Dördünün də canı bağlı bir yərə.
 Çox düşünürlər ki, insanın canı
 Nə sayaq tərki edir birdən insanı?
 Biri dedi: "Bu iş deyil müxtəsər,
 Yuxuda girdəbə düşənə bənzər.
 Görürsən, çalqışır çıxsın kanara,
 Qüvvəti çatmayır coşqun sulara.
 Ayrılan zamanda öz yuxusundan,
 Qara basmış, deyə, zənn edir insan".
 İkinci möbidə gələndə növbət,
 Dedi: "O aləmi bir qəsrdə bənzət,
 O qəsrin üstündən düşdüylün zaman
 Kənarından tutur adam qorxudan.
 Asulsa qollar əziyyət çəkir,
 Yərə yuxulmağı daha bətərdir.
 Qolu yorulsa da, zillət çəkarək
 Tutub küngürədən yapışar bərk-bərk.
 Qüvvədən düşərək qollar bütün,
 Həm o, həm küngürə yuxular bir gün".
 Üçüncü söylədi: "Fərz et bir çoban
 Baxdığı sürüyə qurd vura ziyan.
 Qoyunları qıra zalım canavar,
 Çoban qarşı dura, deyə gücüm var.
 Bir tərəfdən qurdun ziyankarlığı,
 Bir yandan çobanın fədakarlığı,
 Güclü olduğundan canavar ondan,
 Cıraq paltarını axırdə çoban".
 Dördüncü söylədi: "Sorsanız əgər,
 Bu, gəlin evində bir şəxsə bənzər.
 Qucağına alıb aytək gözəl,
 O bir gözəl qızdır, ancaq ki, dəli.
 Gözəlliyi qoymur ondan ayrılı,
 Dəlilik qoymur ki, qız gəlsin yola.
 Qızın dəliliyi şiddət edirkən,
 Ceyran kimi kişi qaçır o şirdən.
 Möbidlər danışib söhbət etdilər,
 Görməmiş, bilməmiş qeybət etdilər.

Öləndə dedilər: Təəssüf olsun,
 Şahmatdan kənarmuş bizim bu oyun.
 Bir əfsanə deyir ölümdən hər kəs,
 Ölməyən ölümün sirrini bilməz.
 Ancaq əmin olan böyük nəbilər
 Hər kəsə deyərmi bu sirri məğar?"
 Masumlar haqqında düşəndə söhbət
 Şah dedi: "Rəsuldan mənə söhbət et.
 Kimdir arəblərdə olan peyğəmbər?
 Onun dini nədir, söylə bir qədər?"
 Büzürgümid dedi: "O Allah sözü,
 Qaralıq, ağılıqdan kənardır özü.
 Hər qövmin üstündə vardır asıman,
 Göylərdən ucadır o böyük insan.
 Nə ulduzdan deyir, orşdan danışır,
 O, noqqaş şagirdi, bunlar naxışdır.
 O, doqquz pərdənin üstündə uçar,
 Sırrından deyiləm əsla xəbərdir.
 Ərəbin diniylə oynama, ey şah,
 O din haqq bir dindir, böyükdür Allah".
 Pərvizin qorxudan qaynadı qana,
 Odda kabab kimi qıvrıldı canı.
 Ancaq zəif baxtı kömək etmədi,
 Əhmədin çağırışı ona yetmədi.
 Şirin gördü ustad xəznəni açdı,
 Şahın otəyina incilər saçdı.
 Tərifləyib dedi: "Ey qoca rəhbər,
 Yoxdur zamanədə sənə bərabər.
 Mədən xəznəsini açdın Pərvizə,
 Bacarsan, bir pay da ver ondan bizə.
 Bu işdə açar ol, gəl olma zəncir,
 "Kəlilə-Dimnə"dan nəql elə bir-bir".

BÜZÜRGÜMİDİN "KƏLİLƏ VƏ DİMNƏ" DƏN QIRX MƏZMUN DANIŞMASI

Büzürgümid birdən açıldı gültək,
 Qırx mənə açdı qırx nəğl dəyərək:

1

Ehtiyath olan uduzmaz, sözsüz,
 Nəcə ki qorundu aslandı ökül.

2

Boş arzuya uyma, bu çox mahaldır,
 Meymun xarrat olmaz, əbəs xəyaldır.

3

Tülkü nə yediso yırtıq təbildən,
 Onu yeyəcəkdir hiylə işlədən.

4

Olma zahid kimi dəcəl, riyakar,
 Riyakarın daim əzabı artar.

5

Həç bir vaxt meyl etmə ilqar pozmağa,
 Bilirsən ilana neylədi qarğa?

6

Gör balıqudana neylədi xərçəng,
 Onları yada sal, hiylədən əl çək.

7

Sələm yeyən olma, unutmə bir anı:
 Sələm yeyən şirə neylədi dovşan.

8

Tordan xilas olan qoca baliqtək
 Cəndan keçən burdan qurtarar, bişəkk.

9

Çaqqal, qurd və qarğa birlik edirkən
 Xilas olmuşdular kinli dövədən.

Düşməninədən qurtar tədbir tökərək,
Necə ki tufandan qurtardı ördək.

Apardı çox dillər başı torpağa,
Buna ibrət verir ördək, tsbağa.

Yaramazdan gen dur, qov kənar olsun,
Gördünmü neylədi toyuğa meymun?

Hiyləylə xalq malı yeyilməz, inan,
Nə aldı cahildən alim bazirgan?

Ağlıya qarşı olsan hiyləgər,
Qurbağatağ başın bu yolda gedər.

Dəmir yeyər siçan, inanma, əbəs,
Qırğı uşaqları apara bilməz.

Çadırı yandıran nəqqaş kimi sən
Hiyləgərlik etmə, al çək hiylədən.

Ağlıl adamla yaşa səlamət,
Nadanın dərmanı törədən illət.

Mərazdan ağlıla olarsən azad,
Necə ki pis ördən qurtardı arvad.

Zəmanə torundan biliklə qurtar,
Necə ki qurtardı bazaklı quşlar.

Tor kəsən siçandan, dirməz qarğadan
Vəfadarlıq öyrən, ey nazlı canan!

Zülm ilə bir arpa alma insandan,
Qızıl əvaz verdi arpaya siçan.

Çox da lovgalanma yay tutan qurdtək,
Oxa tutar səni qəflətən fələk.

Ağlıllar kimi tamahı et az,
Qarğanın bayquşla dostluğu tutmaz.

Çəsmədən filləri qovmuşdu dovşan,
Kiçik görünməsin gözüne düşmən.

Tamahı buraxdı, hiyləni atdı,
Oruc tutan pişik ruziyə çatdı.

Hiyləyə əl atsa hər kəs pişiklə,
Qoyunu gözüne görünər köpək.

Gör oğrudan qorxub neylədi arvad,
Fitnəkarlıq etmə, vəfaya əl at.

Düşmənlər vuruşsa, qazandı işi,
Oğru ilə divdən qurtardı kişi.

Arvadın məkrinə göz yumdu xarrat,
Sən gözünü yumma, belədir həyat.

Siçandan ibrət al, tayını tap sən,
Pisə yoldaş olma gər pis deyilsən.

Üz döndər dünyadan, xilas ol, canan,
Böylə qurtarmışdı meymun bağadan.

Eşşək kimi olma həyatda qafil,
Qəflətdə məhv etdi onu tülkü, bil.

Xurma siçanını öldürən zahid
Yaman zülm etlədi, ondan həzər etf

34

Boş niyə haqqında çox düşünərək
Noqd halva itirma qoca dərvişlək.

35

Düşüncə yoluyla çıx mağaradan,
Neca ki pişikdən qurtardı siçan.

36

Bu qübbədən uçdu qübbərə quşu,
Gəl, sən də tərk eylə viran olmuşu.

37

Düzlüklə qurtarar qılıncdan insan,
Qurtardı aslandan zahid çaqqal can.

38

Hər kəs ki, zülm üçün qılınc aldı,
Qan tökən şir kimi pancəsiz qaldı.

39

Sən düşməndən qorxma, yaxşılıq eylə,
Ovcu qurtarmışdı ilandan böylə.

40

Tacirin oğlundan şahzadəyədək
Layiqincə vermiş qisməti fələk.
Söz deyə danışdı böylə bir qədər,
Xosrovun qəlbində kök saldı sözlər.
Etdiyi zülmədən peşiman oldu,
Ədlin sarayına taməl qoyuldu.

Ey könül, nur saçan bir şam yandır sən,
Oda vurğun olma, şam ki deyilsən.
Oda sitayişlə qəlbini qırma,
Qəlbən od evinə atəşlər vurma!
Torpaqdan yaranmış bir heçəm, ancaq
Hikmətdə bunlardan qoçağam, qoçaq!
Ürayımda vardır bir dərin hikmət,
Nə deyim, bir kəsə görmürəm rəğbət.
Aləmlərin sirri bu sənəmədir,
Dünya gardişini məntək kim bilir?!
Fələklər zicini cədvələcədvəl
Fikrin üstürləbi eyləmişdir həll.
Fələyin sirrini kim sordu mənədən,
Açıb bircə-bircə danışmadım mən?
Qulağın eşitsin, danışım bir-bir,
Başdan-başə deyim bu gülşən nədir.
Xətləri müxtəlif olan nöqtədən
İlk gələn hərəkət "əlif" di, bil sən.
Qovuşdu o xəttə sonra başqa xətt.
Ortaliqda bir səth törədi ölbət.
Olunca üç xətlə ahətə mərkəz,
Bəsət bir cism oldu, qoy bilsin hər kəs.
Xətt, bəsət, an sonra cisim, budur fənn,
Sən bu üç tərəfə tutum deyərsən.
Aləm əvvəldən sonuna qədər
Bələ bir qaydayla insan öyrənər.
Əqlə məlum olsa bu işlər bir gün,
Bir qurpımda gəzər dünyanı bütün.
Bir Allah hədsizdir, bilməzlər onu,
Yoxdur varlığının əvəli, sonu.
Allaha könül ver, dinlə bu səsi,
İncədir xilqətin hicab pordəsi.

Çalış haqiqətlə özünü bil sən,
Allahu bilərsən özünü bilsən.
Özünsən ən yaxın parlayan ayna,
Uzaq faləklərlə girmə oyuna.
Faləklər nurunun səndə əksi var,
İki aləm səndə tutmuşdur qərar.
Hər sirri göstərmə bu qədər açıq,
Hekayəyə qayıt, Nizami, artıq.

ŞİRUYƏNİN XASİYYƏTİ VƏ XOSROVUN İŞİNİN AQIBƏTİ

Xosrov öyrənərkən dərsi, hikməti
Tərk etdi dünyanı, eyşi, işrati.
Məryəmdən olmuşdu bir kəl övladı,
Şir kimi qoxulu, Şiruyə adı.
Beyni xərçəng dolu, zorba bir eşşək,
Ürək bulanırdı üzünü görcək.
Ala və göy gözlü, bir üzügülməz,
Ondan iyranırdı rast gəlsə hər kəs.
Deyirlər bu oğul onca yaşında
Min fikir bəsləmiş kinli başında.
Gəlin gələn zaman Şirin, baxaraq,
"Kaş mənim olaydı", - deyirmiş alçaq.
Sevdiyindən deyim, yoxsa kinindən,
Elmindən, bəxtindən, yoxsa dinindən?
Qaranlıq çökmüşdü ondan saraya,
İnciklik salırdı daim araya.
Şah Buzürğümüdə dedi: "Əvvəldən
Bu dönük oğuldan narazıyam mən.
Uğursuz insanlar çox yaman olar,
Taleyləndə onun min bir fəsad var.
Çox pis niyyətlərlə gəzir aləmi,
Anasına uymur canavar kimi.
Çıxmaz bu çirkindən bir yaxşı rəftar,
Məsəldir, dəyərlər, oddan kül olar.
Fikri özündədir, çox xudpəşənddir,
Başqasını saymaz, özünə bənddir.
Onun nə huşu var, nə də vüqarı,
Uzaqdır onlardan, yoxdur heç anı.
Tüstü kimi çıxdı mənim odumdan.
Ancaq mənə görcək yan qaçır hər anı.
Mən şahlar başından tac aldım, ancaq
Oğlum naxələfdir, bir bəxtimə bax!

Nə mənə uyusur, nə də Şirina,
 Bacılarıyl da düz gəlmir yənə.
 Palanduzə necə baxarsa eşşək,
 Bu div o pəriyə baxır onuntək.
 Məni gürzə bilir o gürzərəftar,
 Yaşın ilanəm ki, böylə xalım var.
 Hər anadan olan övladdır məgər?
 Hər çiçək bal verməz, hər qamış şəkər.
 Qohundan mehriban yadlar az deyil,
 Həm vətəli, sədiq, həm də şirindil.
 Çox övlad öldürdü doğma ananı,
 Dəmirdən incidi çox daşın canı".
 Büzürgümid dedi: "Müdrək hökmdar,
 Pak qəlbin hər işdən olmuş xəbərdar.
 Dərdi-sar olsa da bu oğul sənə,
 Öz gövhərindəndir bu parça yənə.
 Yararmı olasan övladla düşmən?
 Ürək ayrılarmı saldıği bağdan?
 Nar öz meyvəsini başında saxlar,
 Odu ki tapıq vurmaz ona hər mürdar.
 Tut öz meyvəsini yerlərə tökər,
 Odu ki tapıkdən əziyyət çəkər.
 Sən yaxşısan, o da pis olmayacaq.
 Öz tumuna bənzər bar verən budaq.
 Paltarçün biçilsə ağər zər parça,
 Qızıldır biçimdə düşən hər parça.
 Oğlun hərindərsə, bundan zərər yox,
 Zəmanə yumşaldar, qəm eyləmə çox.
 Belə qaynar, coşqun cavanlığı var,
 Qocalsə hər şeyi tamam unudar".

Şah qorara gəldi taxtı tərək etsin,
 Dünyadan çəkilsin, məbədə getsin.
 Şah məbədə getdi, orda yerləşdi,
 Şiruyə də şirtək taxta oylaşdı.
 Əlindən düşmürdü qədəhi bir an,
 Qaravul çəkirdi şahı uzaqdan.
 Elə də qalmadı, şahı həbs etdi,
 Könlünü, qəlbini yaman incitdi.
 Şiruyə edərək Xosrovu dustaq,
 Şirini qoyurdu yanına ancaq.
 Xosrov Şiriniylə olurdu çox şad,
 Bilirdi özünü zindənda azad.
 Şirina deyirdi: "Qəm yemə, ey yar,
 Hər kəsin önünə belə iş çıxar.
 Başdan papaqları aparsa külək,
 Zilləti ot deyil, ağac çəkəcək.
 Hansı ov gedərsə ovda qabaqda,
 Onu asan vurur ovçu ovlaqda.
 Zəlzələ zamanı yanlar dağlar,
 Ucalar qorxsun ki, onlar tez uçar.
 Anadan ayrılma bir quzu ağər,
 Onun arxasınca canavar düşər.
 Qızıltək qaralma odların üstü,
 Gədə yaxşılarnı gözlünə tüstü.
 Dövlət əldən getdi, sən getməmişən,
 Dövlətim də sənə, məhım də sənən".
 Şahdan ayrılardı bir an da Şirin,
 Ona ürək verib, edirdi təskin:
 "Dünyada çox olur bu sayaq rəftar,
 Gah əziyyət olar, gah şadlıq olar.
 İş çətinə düşsə, bil ki, o zaman
 Hamıdan tez ölər mətəm saxlayan.
 Gölərək, qəlbini şadlandırdı bir az,
 Ayaqla baş birgə bənd olub qalmaz.
 Çox da fəryad etmə, çırağım söntüb,
 Qəbrin kəndərindən çox xəstə dönüb.

Demə xastalanmaz bədni sağlam,
 Elo bilmə ölər hər xəstə adam.
 Açarsız bildiyin bir çox qifillar
 Bağlı qapılara olarlar açar.
 Arif ol, qəm çəkmə, qəmdən et həzar,
 Qəm nəm çəkan kimi, qəmi qəm çəkar.
 Qəm yema, yerini tutmuşsa bədxah,
 Aysan, buludlarda qalmazsan, ey şah!
 Nəxşəb quyusunu su basan zaman
 Nəcə işiq alar dəmirdən cahan?
 Bu bir ölkədir ki, çox dönük sözlü,
 Ağa qara deyir, kora da gözlü.
 Kənaz adamla da yola gedərlər,
 Bəzən axmağa da hörmət edərlər.
 Bil ki, zamanın hayət yoxdur,
 Ondan uzaq duran salamat olur.
 Ancaq iki şəxsə acıyıb dövrən,
 Birisi öləndir, biri olmayan.
 Günəş kimi od vur bu dünyaya sən,
 İsasız nə çıxar bu eşşəklərdən?
 Beşgünlük dünyada bir kimsə qalmaz,
 Sən də inciməzsən, səbr etsən bir az.
 Əbədi olsaydı bu dünya ağar,
 Padşah olardımi hər yetən məğar?
 Əbədi versəydi şahlığı zaman,
 Xosrova keçməzdi o Keyxosrovdan.
 Hər kim bu gülzərə könlünü bağlar,
 Gül kimi gülməkdən daha çox ağlar.
 Nalə etmə dünya gedərsə bir gün,
 Elo bil düşmüşdür dalından yükün.
 - Adın qalsın, malın? - desələr sənə,
 Ad qalmaq maldan çox xoş gəlir mənə.
 Kimin başında var bərbət sevdəsi
 Mütloq görəcəkdir qulaqburması.
 Dünya Zəhhak tək qanıçəndir, qan!
 Sənə öz arxandan yaratdı ilan.
 O, belindən gələn bir damla şəhvət
 Sənin öz belini aydı nəhayət.
 Bu dağda yükləmə arxanı bunca,
 Kifayətdir sənə qarnın tutunca.
 Ərə getməyən qız, evlənməyən ar,

Qarnı, arxaya şey yükləməzlər.
 Aqlın var, hər şeydən çalıq azad ol,
 Nəyin var qanə ol, onunla şad ol!
 Şadlıqdan asuda məclis olarmı?
 Rahatlıqdan gözəl bir aləm varmı?
 Çörəyin, suyun var, qanə ol, otur,
 Ən azad bir ölkə, inan ki, odur.
 Şadlıqla gün keçir, fikirdən qurtar,
 Çox qayğı çəkməyin min balası var.
 Zəhid sığınacağı oldu mağara,
 Şadlıqdan qələbə çaldı ağyara.
 O dağda gizlənməmiş möbidə bax sən,
 Qənaət edərək qurtardı qəmdən.
 Əfi ilan kimi qvrılar cahan,
 Yaxınlaşmasan, heç çəkməzsən ziyan.
 Gördün ki, əlindən gəlməyir bir iş,
 İlanı yad allə tutmağa giriş!
 Zindana düşmüşsən, qəm çəkmə, ey yar!
 Xəznəsən, xəznələr gizlində olar.
 Quyuya düşsən də, olma pərişan,
 Yusifi xatrla, təmkinlə dayan!
 Bu dərya üzündə vardır çox zəhar,
 Dibiə cumanlar dürr əldə edər.
 Yüksəlmək istəsən, enəsən gərək
 Ki, şirin ağızından quyruğu göyçək.
 Yerin yaraşmırsa ağar şəninə,
 Özümdən yüksəyi bayraq bil yənə.
 Elo zənn etmə ki, qədrin azalıb,
 Hər iki dünyaya adın səs salıb.
 Aləmin qalbisan, gəl, çəkmə xiffət,
 Fələkdən top alar sənəki himmət.
 Yüksək yaratmışdır Xəlifə insanı,
 Vermiş xidmətinə bütün dünyanı.
 Belə düşünməklə dilşad olarsan,
 Tacü-təxt qeydindən azad olarsan.
 Əgər taxta, taca sən olsan möhtac
 Yeri taxt hesab et, günəşi də tac".
 Şahı məşğul edir əfsanələrlə,
 Ovudurdu onu hər zaman belə.
 Gecə sübhə kimi o gözəl pəri
 Söyləyirdi şahə belə sözləri.

XOSROVUN ÖLDÜRÜLMƏSİ

Ayın işığını gecə örtərək,
Div kimi azmışdı yolundan fələk.
Qaranlıq mey içmiş sarxoş zəncitək
Dünyanın ağzını tikmişdi bərk-bərk.
Minəlli zamana düşmüşdü zordan,
Seçilmirdi mingöz fələk də gordan.
İki ayağında qızıldan zəncir
Yatmışdı Şirinlə o böyük əsir.
Zəncir saçlı o büt hər gün yüz kərə,
Muncuq bağlayırdı bu zəncirlərə.
Şahın ayağını tez-tez ovaraq
Zindanı edirdi bir pərqu yataq.
Eşqdən hekaya deyərdi nigər,
Hekaya səsina rahat yatılar.
Şirin sözləriylə səpərdi şakar,
Qoymayırdı şahı çəksin qam-kadar.
Xosrov yatdı artıq, danışmaz oldu,
Şirinin gözləri yuxuyla doldu.
Hər iki sevgili yuxuya getdi,
Fələk yatmamışdı, gör nələr etdi!..
Pəncərədən girdi bir div sifətli,
Məbəbət düşməni, çirkin xislətli.
Qozəbdən qəssabətək bulaşmış qana,
Nəffəttək od səpdi kini hər yana.
Oğru kimi evi gəzdi, dolaşdı,
Şahın yatağını tapıb, yanaşdı.
Şahın ciyərinə xəncəri vurdu,
Şam söndü, Xosrovun ürəyi durdu.
Qəlbina xəncəri vurduğu zaman
Qanlı şimşək çaxdı sanki buluddan.
Aydan ayraraq Günəşi, darhal
Uçdu pəncərədən o vəhşi qartal.
Oyandı padşah həyran içində,
Gözlərini açdı al-qan içində.

Axırdı sel kimi yatağında qan,
İncidirdi onu susuzluq yaman.
Öz-özünə dedi: "Çağırın, Şirin
Mənə birçə qurtum sərın su versin".
Lakin könlü dedi: "Rəva deyil bu,
Gecələr doyunca yatmayıb yuxu.
Başına gələni görərsə ağər,
Bir daha yatmayıb göz yaş tökər.
Yaxşısı budur ki, qalsın dilayim,
Mən ölüm, qoy yatsın yorğun mələyim".
Şirini yuxudan oyatmadı o,
Bela ölüb getdi vofalı Xosrov.
Günəştək açılmış bir gül, görtürsən,
Edir tərəvətlə dünyanı rövşən.
Əlində od qılınc bir bulud gələr,
Onun vəhməsindən solar bitkilər.
Elə dolu yağar qara buluddan
Kİ, gül budağından qalmaz bir nişan.
Yatmış bağban birdən oyanıb qalxar,
Görər nə gül qalib bağda, nə gülzar.
Kim deyir ki, bağban yanib ağlamaz,
Gülün həsrətiylə ürək dağlamaz!..
Şahın yarasından elə axdı qan
Şirini oyatdı şirin yuxudan.
Gecələr eşqinə o, yanan Şirin,
Nay və ney səsina oyanan Şirin!
Bir gör fələk necə oyun çəvərdi,
Şahın al-qanıylə onu oyatdı.
Şirin yuxusundan hərasən qalxdı,
Yaralı quş kimi pərişan qalxdı.
Yataqdan örtüyü götürən zaman
Qan dəryası görüb, çəkdi əl-aman.
Gecənin qoynunda günəş axtardı,
Əfsus, qarşısında bir zülmət vardı.

Bir taxt gördü, şahı tacsız dayanmış,
Bir çraq gördü ki, yağı talanmış.
Düşmənlər etmişdi xəznəyə şöbxun,
Ölmüşdü sarkərdə, sınımışdı qoşun.
Ağladı, o gecə bir matəm qurdu,
Sənzə də yorulub ayağa durdu.
Güləbi, ənbəri müşkə qataraq,
Sürtdü o bədənə ürəyində dağ.
Güləblə, kafurla yudu tərtəmiz,
Elədi ağappaq, qansız, lokosiz.
Bir məclis düzəltti, deyirdi hər kəs:
"Heç kəs belə məclis düzəldə bilməz".
Kafurla, güləblə şahı yuyantək
Özünü də yudu tərtəmiz, qəşəng.
Bazandı özü də gəlinlər kimi,
Məftun eyləyirdi, baxsa, hər kimi...

ŞİRUYƏNİN ŞİRİNƏ SİFARİŞ GÖNDƏRMƏSİ

Şiruyə sevirdi çoxdan Şirini,
Kimsəyə açmırdı ancaq sirrini.
Şirinə gizlincə göndərdi xəbər
Ki: "Bir həftə dözsə, hər dərdi keçər.
İki həftəlik ay sonra gül kimi
Aqlar bağında, oxşar qəlbimi.
Eləyəm onu dövlətli, mallı,
Xosrovdan da artıq cahü-cəllali.
Zər, ipək səpərəm ayaqlarına,
Bütün xəzinəmi verərəm ona".
Şirin bu sözləri birdən eşitcək,
Tündləşdi sirkətək, coşdu şirətək.
Al dilə tutaraq etdi onu ram,
İnandı Şirinə ölməli adam.
Sonra da Xosrovun bütün varını,
Təza-köhnəsini, paltarlarını
Yoxsula, möhtacə payladı Şirin.
Ondan razı qaldı hər yoxsul, miskin...

XOSROVUN MƏQBƏRƏSİNDƏ ŞİRİNİN ÖZÜNÜ ÖLDÜRMƏSİ

Şirin yuxusundan ayıldı səhər,
Yeni təhlükədən verildi xəbər.
Həbəş qayıdarkən Həbəşistandan
Kafur qəbri sındı yolda bu zaman.
Qaladan baxırdı bir zənci aya,
O güldü, girərkən ay bu qalaya.
"Bir tabut qurulsun! – ömr etdi Şirin, –
Şahənşaha layiq, bəzakli, zəngin!
Tutulsun o tabut gülmüşə, zərə,
Çoxlu mirvariya, saysız gövhərə!"
Kəyan qaydasınca saxlayıb ayın,
Xosrovu qoydurdu tabuta Şirin.
O gün basdırmağa verildi qərar:
Sahərdən şahidi dəfn etsin şahlar.
Cahangirlər olub piyada yeksər,
Tabut dövrəsində səf çəkmişdilər.
Bərbədin əlləri tutmurdu qələm,
Öz barmaqlarını etmişdi qələm.
Büzürgümid oldu ümitsiz artıq,
Söyüd yarpağıtək əsirdi yazıq.
Zəif, acı səsle edirdi feryad:
Etdin könlümüzün evini bərbad?
Əcəm şahlarının dayağı hanı?
O kəskin qılıncı, bayrağı hanı?
Dünyanın Xosrovu nə oldu, heyhat!..
Hanı Kəsrə, Pərviz, hanı o büsat?..
Köç başlayan zaman qarışar ara,
Tanınmaz nə Pərviz, nə Xosrov, Kəsrə.
Könizlər, qulamlar başaçıq, nalan,
Ortada sərvtək Şirin xuraman.
Sərxoş nərgizləri qara sürməli,
Toza gəlin kimi xənəli əli.
Bir gövhər tonəsi sırğa yerində,
Saçının halqası çiynlərində.

Bir örtüyü vardı sarı Nəhidək,
Əynində günəstək qırmızı ipək.
Tabutun dalınca sərməst gedirdi,
O fitnəni görən feryad edirdi.
Qırmayıb Xosrovla olan ilqarı,
Xuraman gedirdi bütün yolları.
Hər görən deyirdi: "Şirin sevinir,
Əsla qəmgin deyil, o, fərahlidir".
Şiraya deyirdi: yaxın bir zaman
Şirin olar ona qəlben məhrəban.
Şirin sərxoş kimi yolu gedirdi,
Şah sərdabasına eləcə girdi.
Tabutu günbədə qoyub böyüklər
Üz-üzə durdular sırada yer-yer.
Möbidlə danışub son vida üçün
Girdi məqbərənin içinə Şirin.
Qapını bağladı, qoy görməsinlər,
Yanaşdı tabuta əlində xəncər.
Gəttirdü örtüyü, tapdı yaranı,
Əyildi bir dəfə öpdü yaranı.
Yaranın yerini öyrənan pəri
O yerdən döşünə vurdu xəncəri.
Yatağı doldurdu isti al-qarı,
Təzalədi şahda köhnə yaranı.
Şahu qucaqlayıb düşdü yatağa
Döş-döşə dayandı, dodaq-dodağa.
Sonradan ucaldı öz naləsini,
Cəməat eşitdi onun səsinə:
"Qovuşdu tənə tən, yetdi çana çan,
Aradan yox oldu işganca, hicran".
Xosrov məclisində yatan şəkərə
Xoş olsun bu Şirin yuxu yüz karə!
Allaha xoş gələr hər mömin bəndə
Bir dua edərsə bura gələndə.

Desin: Tanrım, əfv et o aşıqları,
 Bir cənnətə dönsün onların yeri!
 Alqış bu ölümə, əhsən Şirinə!
 Öldürən Şirinə, ölən Şirinə!
 Məhəbbət yolunda ölüm budur, bax,
 Cənanə belədir canı tapşırmaq.
 Bil ki, namərd olmaz hər qadın olan,
 Dərd çəkməyən kişi pisdir qadından.
 Çox gözəl arvad var, mərdlikdə bir şir,
 Çox ipək içində şirlər gizlənir.
 Zülmün yollarında bir toz ucaldı,
 Şümsədə, nəsrinə vəlvələ saldı.
 Qəmin dəryasından bir bulud qalxdı,
 Dağlarda dağ kimi gur sellər axdı.
 Havanı, torpağı birləşdirərək
 Çöllərin üstündən keçdi sərt külək.
 Böyüklər bu sirdən tutanda xəbər
 Başlarına vurub nalə çəkdiilər.
 Çox sağ ol, ey dünya, ey dövrən, əhsən,
 Gəlini damada belə yetir sən!
 Dünyada nə qədər rus var, zənci var,
 Bundan daha yaxşı toy etməz onlar.
 Bir taxta oturdu iki tacvər,
 Məqbəri bağlayıb geri döndülər.
 Məzari tərək etdi o qəmli karvan,
 Bu sözü yazdılar qayıdan zaman:
 "Bu Şirindən başqa kimsə dünyada
 Özüntü bir kəsə etməmiş fəda..."
 Dünyaya güvənmə, bu səri nakışı
 Heç vəfa eyləməz, düzəltməz işi.
 Hər nə vermişdirsə əvvəl insana
 Geri alar bir-bir alçaq zamana.
 Sənə yüz dəfəyə can versə, bir gün
 Bir dəfədə alar, aparar bütünü.
 Mürəkkəb tilsimsən ayaq üstə sən,
 Yıxılıb sınıca, artıq bir heçsən.
 Bu çənbar altında yaşayırkən biz,
 Göstər, hansı boyun qalmış kəməndsiz?
 Nə uçmaq mümkündür üstündə çənbar,
 Nə onun bəndini açar bilərlər.

Bizlər bu çənbarədən necə qurtaraq,
 Heç kəs açmamışdır, aşılmaz bu dağ.
 Qorxulu torpaqdır, yaxşısı budur,
 Torpağın zülmündən torpaqda otur.
 İndi özümüzçün ağlayaq bir az,
 Bir kimsə bizimçün belə ağlamaz...
 Deyirlər, Əflatun hey səhar-axşam,
 Göz yaş tökərmis, ağlamış müdam.
 Ondən soruşdular: "Nə ahu-zardır?"
 Dedi: "Ağlayanın bir dərdi vardır.
 Ağlaytım, çünki bu bədən, bu can
 Çoxdan bir-birinə olub mehriban.
 Bir gün qırılacaq bu aşinalıq,
 Ona ağlaytım bu gün mən yazıq..."
 Bir yol gedəcəksən – sonsuz biyaban,
 Azuqəsiz çıxma bu yola, aman!
 Cənün ayağıyla fələklərə qalx,
 Torpaq zindanını torpağa burax.
 Demə necə gedim fələklərə mən,
 Özünü unutsan gedə bilərsən.
 Ağıldan soruş ki, mən bu eyvana
 Hansı yolla gedim, hansı sahmana?
 Qoy göstəriş versin o ağlın sənə,
 Sən də sanc bayrağı Kəyan qəsrinə.
 Ağlın olsun sənə hər işdə rəhbər,
 Hər şeyi ondan sor, o deyan yetər.
 Ağıl deməyən söz bir xoş xayaldır.
 Qocalar yanında o söz vəbaldır.
 Ağıl bir ayaqdır, təbiət zəncir,
 Hər nəfəs suvantək zəncir yeyəndir.
 Bu dəmir zənciri qırarsa hər kəs,
 Bu qızıl qalada məğlub ediləməz.
 Artıq danı yemə sən bu xırmandan,
 Ona qənaət et, öz halına yan.
 İsatək eşşöyi çıxar bir yərə,
 Bir neçə xırmanı ver öküzlərə.
 Susuzluqdan öldü nə qədər susuz,
 Ona su göründü soranlıqda duz.
 Turşangla təlxəyi seçməyən hact
 Öldü, tapılmadı dərdə alact.

Öküz bürcünə bax sən bir diqqətlə,
 Yükünü yer kimi öküzlə yüklə.
 Mənzilin öküzdür, olsan da Zöhrə,
 Öküz üstündəsan getsən hər yərə.
 Bir zindan evidir bu fəlak – hasar,
 Dövrəsində yatmış bir əjdaha var.
 Qalmaq əjdahayla nəfəs-nəfəsə
 Qəmginlik gətirər, albat, hər kəsə.
 Əjdahayla dostluq olmaz bu qədər,
 Bəhmən kimi burda yaşadın, yetər.
 Ölməkdən bəlkə də bir fayda olmaz,
 Yeddi əjdahadan olarsan xilas.
 Nə dözüb qalırsan bu viran kənddə,
 Boynun zəncirdədir, ayağın bənddə.
 Bir şey ki, öləndə düşməmə qalar,
 Onu bazamayın nə mənası var?
 Bu sel axınından qurtar hörmətlə,
 İsayə ehtiram, eşşəyə sülle!
 Yamanlıq etməkdən uzaq ol, uzaq,
 Pisliyin əvəzi pislikdir ancaq.
 Ağaca, quşlara dirilik verən
 Göyərən nəbati heç unutma sən.
 Ağacı yıxanlar tez yıxırlar,
 Ovçunun axırı dilənçi olar.
 Bayrağını sal ki, azdır həyatın,
 Cüovunu çək ki, axsaqdır atın.
 Məzara qədərdir bütün bu dövlət,
 Övlad, qadın, bu mülk, bu mal, bu qüdrət.
 Səninçün qəmlənər bəlkə də hər kəs,
 Lakin o səninlə torpağa girməz.
 Yaxşı bir şey görməz dostlardan ürək,
 Hərəsi bir yolla üz döndərəcək.
 Yuxulu, ya sərxoş, ya ölü, ya sağ
 Hər yerdə özünlə özünsən ancaq.
 İşin tərsi budur: getdiyən zaman
 Başqa bargahlara rast olacaqsan.
 Yerdə qalsın bütün dünya malları,
 Qaldır bayrağını göylərə sən.
 Sənə bu gün "dost, dost" deyən az deyil,
 Səbah məhv edərlik onlar sənə, bil.

At o qırıq neyi, ondan uzaq qaç,
 Bu köhnə axsaqdan düyünləri aç!
 Varlıq ki tezliklə məhv olacaqmış,
 Onun var-yoxuna razı ol, alış!..
 Ey ürək, yubanma, yoldaşlar gedir,
 Yükünü tez bağla, bu qəflət nadir?
 Bu həyat gəmisini məhkumdur batsın,
 Gərəkdir hər kəs yükü dəryaya atsın.
 Bu dəryada qüssa, qəm yada salma,
 Cüm dərinliklərinə, nəfəs də alma.
 Göbəkəndə dodağa dar bir boru var,
 Yoxsa səsin yerdən göylərə qalxar.
 Nə qədər sevimli olsa da boşar,
 Göylərə qalxsa da torpağa enər.
 Yer çökrək, daş sınar, keçər payız, yaz,
 Bu dar mağarada bir kimsə qalmaz.
 Şeytanlar ardınca gəzmə bu vaxtda,
 Mələk ol, görünmə bu xeyməgahda.
 O mərd adamlar ki, qoşar savaşa,
 Cən qayğısı çəkməz heç başdan-başa.
 Cən vermədən əvvəl hər kim ölərsə,
 Cən vermək əzabı yoxdur o şəxsə.
 Həyatı sevməklə sanma qalarsan,
 Nəfsini öldürsən, ölməz olarsan.
 Çox bədən deyirdi: "Dəmirəm, dəmir",
 İndi torpaqdadır, heç bir şey demir.
 Yerin sinəsini yarasan ağər,
 İnsan bədənidir içi sərəsər.
 Nə oldu Firidun, Zöhhak və Cəmşid?
 Hamı torpaqdadır, ey aqıl, eşit!
 Bu qanlı torpaqda ciyərlərə bax!
 Öləm dəryasıdır sanki bu torpaq.
 De, kimin ucaldı fil təntənəsi,
 Dalınca gəlmədi: "Tez ol, köç" səsi?
 Torpaqdan yaranan olursa torpaq,
 Nə qəm, axır mənzil yoxluq olacaq.
 Nə versə zamana alacaq geri,
 Düşər bu torpağın yüksəltməkləri.
 Gör necə məst edir dünya insanı,
 Fəlak tez ol çalır əcal zamanı.

Nizami, sakit ol! Na fayda vardır?
 Bu qoca dünyanın qulağı kərdir.
 Şikayət eləyib vurma başına,
 Gülüşdən pərdə çək bu göz yaşına.
 Körpə ağac görəsən, diqqətlə düşün,
 Çarxına yarayar, nəhayət, bir gün.
 Zamana yetirsə bir gözəl çiçək,
 Əmin ol, qəflətən yelə verəcək.
 Alar verdiyini, heç an yoxdur,
 Bu alverdən başqa şüarı yoxdur.
 Bu doqquz şişənin cinayətini
 Daşa çal, parçala razalətini.
 Onda ayağını şüşə kəsərək,
 Qalsın gərdişindən bəlkə bu fələk.
 Dünya bir dolayış düyündür, düyün,
 Ondan uzaqlaş get, azalsın yükün.
 Özümdən keç, bil ki, bu dörd ünsürlə,
 Yeddi dəmir bənddən çıxmasan gölə.
 Daşdan, palçıqdandır xaraba dünya,
 Hava könüllərdə, gil ayaqlarda.
 Bu daşda, bu gildə yaşayan aqıl
 Daş üstə daş qoymaz, gil üstünə gil.
 İbrət gözüylə bax san bu əsərə,
 Özünü uydurma əfsanələrə.
 Oxu bu dastanı qəlbində kədər,
 O gözəl Şirincün ağla bir qədər.
 Çünki tez tərk etdi o bu aləmi,
 Cavanlıqda soldu qızılgül kimi.
 Qıpçaq bütüm tək ox kimi süzdü,
 Afaq sevgilimin sanki özüydü.
 O, Dərbənd şahının bir töhfəsiydi,
 Səf, ağıllı, gözəl gül qonçasıydı.
 Dəmir bir zirehdə aynında paltar,
 Əynində donu var köynəkdən də dar.
 Əgərə qəzəbli, mənə məhriban,
 Könül yoldaşımı o nazlı canan.
 Türklərtək olmuşdu bir köçə mühtac,
 Türklərtək elədi yurdu tarac.
 O türküm gətdisə bir gün çadırdan,
 Saxla türkzadəmi san, ey Yərədan!

OĞLUM MƏHƏMMƏDƏ NƏSİHƏT

Yeddi yaşlı balam, gözümün nuru!
Dilimin əzbəri, qəlbim süruru.
Ruzi verdi sənə o Pərvərdigar,
Üstündə mənim yox, onun adı var.
Bu hilal dövründə gül, eyləmə qəm,
Bir neçə gün ələ mən də gülmüşəm.
Bədr olan zamanda gözəl hilalın,
Nur saçacaq göyə sənün camalın.
Bilik kəsb etməklə dünyanı qazan,
Əsmanı oxu ki, mənə alasan.
Qaç o sözlərdən ki, mənasız, boşdur,
İlahi elmlər öyrənmək xoşdur.
Ələ namuslu ol, desin hər görəni:
"Ağıllı oğluna, Nizami, əhsən!"

XOSROV SƏLTƏNƏTİNİN DAĞILMASININ SƏBƏBLƏRİ

Gecələr yatmayıb söz deyan kişi
Dedi: "Bela aydı Xosrovun işi:
Bir gəccə Ay yera gümüş töküdü,
Xosrov Mustafam yuxuda gördü.
Bir arəb atında, açıq qaşları,
Dörd yana düşmüşdü kəmənd saçları.
Yumşaqıqla dedi: "Ey cəmər, gəl sən
İslamı qəbul et, qayıt küfrdən".
"Başımı, – söylədi Xosrov, – kəssələr
Dönmərəm yolundan öləna qədər".
Atı ona baxdı, bir qədər durdu,
Gedəndə Xosrova bir qamçı vurdu.
Xosrov tez ayrıldı hövlnak, sərsəm,
Bir zülmət göründü göziinə alam.
Xəstələndi üç ay Xosrov qorxudan,
Gecələr yatmadı qəlbədə həyəcan.
İztirablarından bir gün qızaraq
Şirini çağırıb dedi: "Gedək, qalx!
Xəznələri gəzək, görək dövləti,
Bəlkə də qəlbimin keçə möhnəti.
Ud, ənbar, cavahir, qumaş və ipək, –
Nə var xəznəmizdə bunlardan görək,
Yoxsullara verək cavahirlərdən,
Könülümüz şad olsun, ürəyimiz şən".
Bərabər getdilər xəznəyə o gün,
Doluydu xəznələr daş-qaşla bütүн.
Keyxosrovdan qalma sandıqlar vardı,
Onları zəncirlə bağlamışlardı.
Xəznəsi vardı ki, düz qırx otaqlı,
Tək biri açıqdı, onusa bağlı.
Gəzib xəznələri allərində şəm,
Açıqda olamı gördülər tamam.
Daftərdən bilinar bağlı olanlar,
Deyə əmr etdilər, gəldi xəznədar.

Açarı, yazını verdi o qoçaq,
Cavahir yükündən inlədi torpaq.
Şah gizlin xəznəni gördüyü anda,
Bütүн açarlara baxan zamanda,
Qızıldan balaca bir açar gördü,
Rövnəqindən şamtak nur töküdü.
Şah soruşdu: "Söylə, qoca xəznədar!
Hansı qapındır bu qızıl açar?"
Qoca gizlin yeri verəndə nişan
Şah əmr etdi: "Qazın, olsun qoy əyan!"
Əmri icra oldu, qazıldı torpaq,
Orda qart daşlardan göründü bir tağ.
O tağın altında bir marmar sandıq,
Ağzında qıfıl, xalis zər sandıq.
Şahın buyruğuyla onu açdılar,
Çıxartdılar çölə içində nə var.
O sandıqdan çıxdı tilsimli girmüş,
Qızıl lövhələrlə üstü örtülmüş.
Ağ lövhə üstündə bir qızıl yazı,
Anlamaq çətindi belə ecazi.
Onu oxumağın gəldi bir qoca,
Şah heyrət edirdi o oxuduqca.
Oxudu lövhəni, qurtardı işi,
Bela izah verdi o müdrik kişi:
"Ərdəşir Babəkən adı şah vardı,
Müdrək adamlara o, səhriyardı.
Fələyin sirrindən vardı xəbəri,
Bilərdi ən çətin bilməcələri.
Bilmışdi bu sirri yeddi ulduzdan
Ki, dünya dövr edər, gələr bir zaman,
Lövhədəki kimi üzündə vüqar,
Ərəb ölkəsindən bir adam çıxar.
Raftan xoş, igid, özü sözbilən,
Yolu düz, sözü düz, almaçiq, şən.

Möcüzlə ulduzlar ona baş ayar,
Odur bu dünyada axır peyğəmbər.
Onun şəriəti üstün gələrək
Bütün millətlərə yol göstərəcək.
Hər ağıllı ona iman gətirər,
Hər kim qarşı çıxsın, ziyan gətirər".
Şahaşah baxınca birdən surətə,
Ürəyi titrədi, düşdü heyrətə.
Dedi: "O atlıdır haman bu şakil,
Yuxuma gələndir, başqası deyil".
Şahın bədənində qaynadı qanı,
Dəhşətdən az qaldı lap çıxsın canı.
Qasidlərə dedi: "Bela adamı
Sizdən görən varmı?" Sözləndi hamı:
"Ürəyə göz verən, gözlərə də nur,
Bu gördüyün şakil, əlbəttə, odur.
Məkkəyə gəlincə o pak peyğəmbər
Məkkənin torpağı olmuşdur anbar.
Adı Məhəmməddir, Quran – dəlili,
Dünya qılına açardır dili".
Padşah o xəznədən porişan çıxdı,
Gördüyü bu tilsim qəlbini sıxdı.
Şahın əhvalını görəndə Şirin
Ürəyi odlandı, ah çəkdi dərin,
Dedi: "Ey ağılda, cürətdə hər an
Keyqubad taxtının bəzəyi olan.
Surəti tilsimdə çəkilməmiş o kas,
O yazılmış sözlər deyildir əbəs.
Ağıllı adamlar rəsəd quraraq
Tapdılar bu işi neçə il qabaq.
Kəramət sahibi, böyük peyğəmbər
Bu gizli tilsimdə verilmiş xəbər.
Allah tərəfindən var onda höccət,
Bu höccət dininə verir şahadət.
Bu ayın, bu təriq boş şeydir mağar?
O böyük nəbiyə kim üstün gələr?

Şah eyləsə onun dininə rəğbət,
Çör-çöp belə qalmaz yolunda, əlbət!
Qurtarar Allahın hər cəzasından,
Əbədi iqbala çatar o insan.
Dünyada həmişə yaxşı ad alar,
Şahlıq da nəslində əbədi qalar".
Şah dedi Şirina: "Doğru deyirsən,
Onun təsirini hiss edirəm mən.
Ancaq xalq edəndən Yaradan bizi,
Babalarım seçib bu dinimizi.
Nə sayaq əl çəkim baba dinindən?
Keçmiş padşahlardan utanıram mən.
Ürəyim istəyir, bəxtim olmur yar,
Xoşbəxtdir taleyi huşyar olanlar!"
O zaman ki, tale hökmünə rəmdə,
Məğribdə, Məşriqdə gəzirdi adı.
Bu zaman əlində kəskin dəlillər,
Yayırdı dinini bizim peyğəmbər.
Bəzən əbasına sarırdı ayı,
Bəzən ortasından yarırdı ayı.
Bəzən dindirirdi yerdən qart daşı,
Bəzən daş olurdu onun sirdaşı.
Olmuşdu cələh dağlardan yüksək,
Adı bürümüşdü cahanı yeltək.
Saxası ötündə xəznələr kimi,
Xəznə bəxş edirdi onun nəsimi.
İslama dəvətlə xalqa cam verir,
Bütün ölkələrə bir peyğəmbər.
Əmr etdi ki, düzlük ətri yayılsın,
Hər kəsin adına məktub yazılsın.
Xəttiylə bəzəndi həbəş camalı,
Nöqtəsi olmuşdu əcəmin xalı.
Nəcəşi nəqşinə bir gün son verdi,
Sonra da Xosrova məktub göndərdi.

PEYĞƏMBƏRİN XOSROVA MƏKTUB YAZMASI

"Varlığı xalq edən böyük Yaradan
Məkansızdır, onsuz deyil bir məkan.
Başlanğıcı yoxdur – elə qədimdir,
Nəhayəti yoxdur – elə əzimidir.
Bütün mövcudatı yaradan odur,
Onun vücudundan yaranıb bu nur.
Onun tərifindən tikilər dodaq,
Ağıl nəfəs çəksə, susar yanaraq.
Cəhənnəmə töksə zahidi bütün,
Hökmü dəyişməzdir, buyruğu üstün.
Könlü qəmli olan bir günahkarı
Behiştə göndərsə, var ixtiyarı.
Səbəb səbəb deyil Allahlığına,
Almaq da, vermək də yaraşır ona.
Fil tacını edər mülçək əsiri,
Qarincaya verər bir peyğəmbəri.
Simurğu alçaltdı: "Yərə en!" – deyə,
Ordunu tapşırar bir parvanəyə.
Odur sitayişin düzgün ünvanı,
Tanımaq istəsən, bir onu tanı!
Onun adı yoxsa, at o sözləri,
Bir yerə o yoxsa, dön ordan geri.
Allahın yolunda qiblagah odur,
Nə mənada olsa, yənə şah odur.
Qüdrət qəzandır, bunu anla sən,
Sən əməl edənsən, Tanrı əmr edən.
Allah ola bilməz heç bir pərəstər,
Allahlığa yalnız bir Allah yarar.
Eşit, Xosrov adlı ey aciz bəndə!
Yüz camlı Keyxosrov olsan, bil, sən də
Məxluqsan, nəhayət, bir gün ölərsən,
Yaxa qurtarmazsan ölüm əlindən.

Şahlıq qurtarsaydı ölümündən, inan,
Çoxu dəm vurardı allahlığından.
Kim bilir bir ovuc məhbus torpağın
Başında nələr var hey yığın-yığın...
Lövğəlanma, xudbin kor dolanır, bil,
Rəbbi gör, xudbindlik bir hünər deyil.
Sən kimisi çoxdur hesabda, anla,
Heçə bərabərsən bu iddianla.
Yaradılışda sən tox bil bu yeri,
Düşərgədir onun düz dördüdə biri.
O dördüdə birdən də İraq bəhərdir,
Burda da Mədəin kiçik şahərdir.
O şahərdə vardır hər cürə adam,
Sən o yatmışlardan birisən, ey xam!
Yaranmışlara bax düşüncənlə bir,
Gör qədrin nədədir, hüdudun nədir?
Allah böyüklüyü qarşısında, bax,
Bütün yaranmışlar bir heçdir ancaq.
Bu dünya ki, belə puç olacaqdır,
Allahlıq istəmək ona nəhaqdır.
Bil dünyanın vardır bir yaradanı –
Nə yərə möhtacdır, nə var məkanı.
Onun buyruğuyla yüksəldi bəşər,
Məni də bəşərə etdi peyğəmbər.
Boşla, nə gərəkdir atəşə sözdə,
Cəhənnəmi tək et, bir bax behiştə!
Seyr et tovuqlartək bu gözəl bağı,
Tək et parvanətək bu odlu dağı.
Atəşpərəst olma, orda tüstü var,
Oda arxalanan Nəmrud sayılar.
Bu yaxşı deyil ki, odda qalmısan,
Oddan qurtarmaqçün sən ol müsəlman".

Məktub qurtaranda, məktubu yazan
 Məhəmməd adını göstərdi ünvan.
 Cəld gedən qəsidə verib məktubu,
 Dedi tez çatdırın Pərvizə onu.
 Qəsidə yetirəndə şahə fərmanı,
 Hirsindən qaynadı Xosrovun qanı.
 Yazılmış hər sözdən şah qovrulurdu,
 Əfşun çəkmiş kimi xumar olurdu.
 Nizətək qalxmışdı hirsən saçları,
 Ataş yağdırırdı hər bir damarı.
 Çıxanda nəbinin adı qarşıya
 Sanki quduz tutmuş rast gəldi suya.
 Gözləri sataşdı bu qorxunc sözə:
 "Yətsin Məhəmməddən Xosrov Pərvizə".
 Şahlıq qüruruyla yolundan azdı,
 Dedi: "Cürət edib kim bunu yazdı?
 Kimin hünəri var bu qüdrətimlə
 Adımın üstündən ad yazsın belə".
 Üzü atəşgahdı sanki közərmiş,
 Hirsən pis düşündü, gördü çox pis iş.
 O boyun sındıran məktubu cırdı,
 O, məktubu deyil, öz möhrün qırdı.
 Qəsidə bu acığı gördüyü zaman
 Tələsdi ki, getsin onun yanından.
 Görcək tüstüləyir o ataş hədəv,
 Ağahlar şamuna yetirdi xəbər.
 O şam bu xəbərdən qeyzə gələrək
 Bəddua uçurtdu pərvanələrtək.
 O duadan sındı Kəsrənin tağı,
 Xosrovun başından düşdü papağı.
 Mustafa dininin möcuzəsindən
 Məhv oldu Pərvizin şahlığı birdən.
 Taxtını altından götürdü fələk,
 Oğlu qılınca çəkdi ona düşməntək.
 Bir gurultu tutdu dəranı, dağı,
 Xosrov eyvanının dağıldı tağı.

Dəclədə dəmirdən bir körpü vardı,
 Coşqun seller gəlib onu apardı.
 Qaynar səmum yeli hər yeri aldı,
 Axırda nə Cülgün, nə Şəbdiz qaldı.
 Ziqar davasında sındı qoşunu,
 Göyərçinlər çaldı ovçu qoşunu.
 Bir ağaclı kişi girdi içəri,
 Ağacı sındırıb qayıtdı gəri.
 Xosrova söylədi: "Polad əlimlə
 Dinini sındırıb atıram belə".
 Böyük Məhəmmədin möcuzəsindən
 Belə ibratları çox oldu görün.
 Bir çox daşqəlbilər bunları görüb,
 İmana gəlmədi ibrat götürüb.
 Din şamı tüstüsüz olsa da, zinhar,
 Şamın kor gözlərə nə faydası var?
 Cəmşid, Firiduna bir qələm çəkən
 Böyük peyğəmbərə əhsən, yüz əhsən!
 Əhsən o qüdrətə, qorxub tacından
 Bir qul olur ona hər taclı insan.
 O yeddi tayfada gözəl, uludur,
 Aydan baliğadək onun quludur.
 Əhsən belə aya, yatarkən yerdə
 Nuru şafəq saçır uca göylərdə.
 Sirlərə məhrəmdir, ona min əhsən!
 Əsil söz ondadır qiyamətəcən.
 Əhsən o sultana, mətin dayanır,
 Onun torpağından gözlər nurlanır.
 Sahar beş növbəti sancdı o yera,
 Axşamsa dörd balınc qoydu göylərə.

PEYĞƏMBƏRİN MERACI

Gecə tərkləyib fani dünyanı,
Görməyə getmişdi Ümmi-Hanını.
Özünü Cəbrail göydən yetirdi,
İldırım-tək nurdan Buraq götürdi.
Təza bağ kimi idi bu at bazakdən,
Budu dağ görməmiş, başı da yüyan.
Neysan yağış-tək inci səpirdi,
Yel deyil, yeldən də iti gedirdi.
Dəryatək yəharin eləyib dürdən,
Qayığı uzaqdır hər təsəvvürdən.
Bel güclü, nal ağır, ayaqlar qıvracaq,
Gülzər iti görən, özü qaçaraq,
Cəbrail keçərək yeddi fələyi,
Şahənşaha bir at verdi, yel təkli.
Madinədən qıştaq uçdu peyğəmbər
Əqsa məscidinin sonuna qədər.
İstədi nəbilər olsun qibləsi,
Qiblə etdi bunu onlar cümləsi.
Əvvəl yol göstərdi o nəbilərə,
Sonra haqq yolunda çıxdı səfərə.
Könül xəyal kimi düşmədən dara,
Mələklər yurdundan çıxdı kənara.
Behişt yeli kimi girdəb içindən
Qütbün sahibinə yetişdi birdən.
Fələk Əqrəbinin bağrını sökdü,
Əsədın üzünə əlini çəkdi.
Samanını çəkdi kəhkəşan gücü,
Doğrandı arpatək san Cövza bürcü.
Qövsü başdan-başa tilsimə saldı,
Xoşbəxtliyi çəkmək Mizana qaldı.
Rahimini sardı o dörd qarınun,
Qurtardı heyzindən göy qızların!
Müştəri yüksəklik tacını tapdı,
Günəş üzliyinü əlindən qapdı.

Göyde qovmaq üçün şeytanları da
Kabadan o bir ox verdi Cövzaya.
Yusif-tək Dalıdan bir şərbət içdi,
Yunis kimi Hutda duracaq seçdi.
Rikabında katib Sürəyya qaldı,
Serhang hamayilin çiyinə saldı.
Altda Nəsr-i-Tair qanad çalırdı,
Bir Nəsr-i-Vaqetək geri qalırdı.
Onu oxşamazdı o reyhan, o bağ,
Gözüne vurmuşdu o, möhri-mazağ,
O yaşıl meydanından çıxdığı zaman
Atını sürürdü hey səhralardan.
Onun sürətindən göyde maləklər
Qol-qanad saldılar hey birər-birər.
Arxada qoyaraq Cəbraili də,
At sürüb keçmişdi Mikaili də.
İsrafil qanadı üstünə aldı,
Rəfraf xanasına tərəf ucaldı.
Rəfraf-dən Tubaya vurdu ələmi,
Ordan da Sidrəyə qoydu qədəmi.
Çöldən-çölə doğru sürür rəxsini,
Oxuyurdu göyün zəngin naşını.
Qat-qat asimanı aşib keçirən
Ərşin tapasına yetişdi birdən.
Kainat üstündən at sızradaraq,
Ta qabi-qövseyinə sancdı bir bayraq.
Cəhətlər üzündən niqabı atdı,
Məkan pərdəsini dartıb qopardı.
Üzündən pərdəni qaldırdı o zat,
Canlandı gözündə sonsuz kainat.
Məhəmməd görüncə məkansız məkan,
Aşıkara çıxdı nişansız nişan.
Dünya Allahını görərək gözü,
Allah kəlamını dinlədi özü.

Hər üzvünə yeni bir qüvvət çatdı,
 Ürayi hər tükəndən bir göz yaratdı.
 Gözü ürəyində, qəlbi gözündə,
 Heyrətədi duyulan onun üzündə.
 Xitab olundu: Ey dərğah istəyi,
 Söylə, ürəyinin nədir diləyi!
 Kərəm sarayıydı o yer, nəhayət,
 Məhəmməd Allahdan istədi rəhmat.
 Ümmət günahıyaçın dua eylədi,
 Allah: "İstəyini baxş etdim!" – dedi.
 Kərəmət xələti alıb geyindi,
 İxlas xəznəsiylə geriya döndü.
 Bir güldü, sərv oldu, qayıtdı geri,
 Hilalkən bədr olub, bitdi səfəri.
 Bu səfərlə etdi məxluq dilşad,
 Qorxunc cəhənnəmdən eylədi azad.
 Bizdən ömür boyu qoy o nəzənin
 Daima eşitsin alqış, afərin!

Nizami, nə qədər səndə can durur,
 Daim aşağı düş, istəyim budur!
 Dənizdə beslanan inciyə bir bax,
 Düşdüyüçün çıxar başlara ancaq.
 Dən kimi düş yərə, başın ucalsın,
 Sünbül kimi olma – yel yərə salsın.
 Bədxislətlə fələklə elə müdara,
 Hümmlə get, ömür azdır aşkara.
 Zəhərlisə hava, tozlara qatlaş,
 Dərmanın yoxdursa, dərd ilə uzlaş.
 Ruzğarın təbibi əfsun satandır,
 Odur aynədəki yüz rəng kəatandır.
 Cah bir nəştər vurur "dərmandır" deyə,
 Safra üçün turşu düzər süfrəyə.
 Qulağı çərtməkdir başın dərmanı,
 Dəmələxəveyndir Səyavuş qanı.
 Bela bir məlhəmlə bağlanmaz yara,
 Bu dərman kar etmaz azarlılara.
 Uşaqtək barmaq am bu beşikdə sən
 Süt, bal hazırlayıb öz bədənindən.
 Şad olmağı öyrən əncirdən ancaq,
 Həm uşaq, həm əmcək, həm də süddür, bax!
 Dünya bir şahmətdir, unutma bunu,
 İkicə top ilə udar oyunu.
 Qorxulu oyunda, heyf olsun sənə,
 Üzünü qoyarsan torpaq üzünə.
 Bu çadır içində bağlı qalmısan,
 Nolar bu iplərdən boyun açasan?
 Ayağını bu dar çəkmədən çıxar,
 Dar başmaq geyinən tez çolaq olar,
 Yola düş, çatarsan bir gün mənzilə,
 Zənn et ki, bu kəndi görmədin belə.
 Əğər bir eyşi var, yüz də dərdi var,
 Bir güllü dərəndə yüz tikan qopar.

Turş və acı keçdi gənlik günləri,
 Səfə, sevdə dolu ömrün səhəri.
 Yaşayış vaxtında xəstə haldayıq,
 Çünki vəhşi qurdla bir çuvaldayıq.
 Yüz nisgil dağıyla bir gün ölürkən
 Cənavadan qurda töhfə gedərsən.
 Keçib getdiyimiz vilayətə bax,
 Vilayət deyil bu, zindandır ancaq.
 İstidən od kimi qızıran zaman
 Qəlb təsəlli alır qar soyuğundan.
 Bircə tük qar yağdı, qaçaraq yənə
 Bürünürük qəbn heyvan tükünə.
 Belə bir ayaqla qaçarlarmı heç?
 Belə bir qanadla uçarlarmı heç?
 Zalımlıq edirik bu halda yənə,
 Əhsən biztək zəif zalim sülkənə!
 Qarışqaya belə zülm edən nəfər
 Zülmünə ilandan bir əvəz görər.
 Yol keçirdim, gördüm balaca bir quş
 Qarışqaya ovuyçün pusquya durmuş.
 Ovunu boğazdan keçirməmişkən
 Ayrı quş ovladı özünü birdən.
 Bala görəcəksən pislilik etdinsə,
 Əvəz verəcəkdir dünya hər kəsə.
 Ədalət aynası – böyük asiman
 Səndən gördüyünü əks edər hər an.
 Bəlli bir şeydir ki, pislilik edənlar
 Öz işindən özü çəkəcək zərər.
 Eşitməmişsənmi bu məşhur sözü:
 "Hər kim quyu qazsa, düşəcək özü".
 Sənə bu yer, bu göy boş bir saraydır,
 Onların mötəbər sahibi vardır.
 Dənizdə, ya dağda görmədən xələl,
 Ya bir dürr gizlənməmiş, ya qiymətli ləl.
 İbrət gözlərimiz olarsa tələf,
 Nə bilək bu güldür, ya da bir ələf?
 Ağıl tutiyası olan kimsələr
 İstəyə hər kökdə bir dərman görər.

Tutaq, sən vücudun bir atarısən,
 Axır yanacaqsan bir ud da olsən.
 Səndə Calinusun elmi də olsa,
 Ölürkən dönərsən bir Calinusa.
 Madam ki, mütləqə ölümdür sən yol,
 İstər Əflatun ol, istərsə kürd ol.
 Bu xoş nəsihəti yada salmaq gəl,
 Bir dəfə ölək biz ölməzdən əvvəl.
 İbrətlə göz yuman o tutiyə bax,
 Qəfəsdən "ölərək" qurtardı ancaq.
 And içib Yusiflə, dost olsən də, bil,
 Sərt tükü qurd səndən əl çəkən deyil.
 Ləbbadani ələ öküzo bağlar,
 Bir gözün güləndə, o biri ağlar.
 Sən necə bilirsən, bu təlsimli yol
 Səndə can qoyarmı? Yox, yox, amin ol!
 Nə qədər su töküb bir şişədən sən
 Xəlbirlə torpağı alayacağsən?
 Bu doqquz mətbəxdə dörd ünsür axır,
 Həmişəlik belə qalmayacaqdır.
 Bir vaxt olacaq ki, yetəcək sən gün,
 Gizlinlər zahirə çıxacaq bütün.
 Görməzsən tozunu bu zamanənən,
 Yalnız öz tozunu görərsən yaqın.
 Götür öz ruzini bu dünyadan sən,
 Orda ələf yoxdur, sadəf görərsən.
 Bu qara sadəfə diqqət verirkən
 Çox mənə dürrünə rast gələcəksən.
 Burda ürək açan min pərdə vardır,
 Nəvəsi tartaza, xoş məhnlərdir.
 Köhnələr söz dedi, nöqsənsiz, təmiz,
 Mirvari deşdilər nadir, ləkəsiz.
 Zəmanə keçdikcə toz qonar yaqın
 Saraldar üzünü hər mirvarinin.
 Köhnə söz – bəzənmiş qoca qaradır,
 Yeni söz taravat, qüvvət bəndir.
 Demirəm ki, köhnə zərin dəyəri
 Yeni zərindən qalır çox geri.

Deyirəm ki, dövrən dəyişəndə bəs
 Daqyanus pulu bir arpaya dəyməz.
 Beş yüz yetmiş altı keçdi hicrətdən,
 Belə xal görmədim gözəllərdə mən.
 Bildim hər məkanda mənə sevən var,
 Hər kəs qucağında bir gəlin saxlar.
 Öz can tilsimimi mən də doğradım,
 Ondən hər beytinə nişan bağladım.
 Dedim: "Məni görmək istəsə hər kim,
 Beytimdə görünər ona surətim.
 Mən məhv olub getsəm, örnəyimdür bu,
 Yusif kimi itisəm, köynəyimdür bu.
 Örtsə də gözəlin torpaq üzünü
 Ürəklərdən silməz onun sözünü.
 Bütün örtülmüşlər biza zahirdir,
 Xızr adını çəkdi, Xızr hazırdır.
 Şeiri oxunanda Nizaminin
 Özü də hər sözə görünər yaqın.
 Gizləniş özünü verməzmi nişan
 Sənə hər beytində bir sirr danışan?
 Yüz il sonra sorsan bəs o hardadır?
 Hər beyti səslənər: "Burda, burdadır!"
 İpəkqudu kimi sənətinlə mən
 Aləmi bəzərəm can şirəsindən.
 Ağzımdan bişməmiş bir söz çıxarsam,
 Əmdiyim halal süd qoy olsun haram.
 Bir xəznə tapmasam, gecə yatmaram,
 Açıqdır xəznəmin qapısı tamam.
 Münbit torpaq kimi bəsləyib hər an
 Bir xəznə verərəm birca arpadan.
 Əvvəl bir dən yesəm, biçin zamanı
 Dənle dolduraram böyük xırmanı.
 O torpağa əhsən və afərinlər –
 Bir ovuc dən yeyib, bir xəznə verər!

PAXILLARI MƏZƏMMƏT

Etsə Nizamiyə paxıllıq hər kəs,
 Nəmsiz bir göz görsün, əhsiz bir nəfəs,
 Gecə gəl, gör necə qazıram mənə,
 Mədən yox, bəlkə də can qazıram mən.
 Ağzımdan dürr kimi çıxan hər sözçün
 Dürrünü verərəm şirin ömrümün.
 Ələ gətirməkçün bir şəbçırağı,
 Yaxıb-yandıraram beyni, dodağı.
 Şah xəznədarına mən göndərəntək
 Əvaz, arpa versin üzr istəyərek.
 Tanırım, pusquda çox iradçılar var,
 Hasar çək, sözümü görməsən onlar.
 Söz yaxşı da olar, yaman da, bir bax,
 Kim yaxşı istəməz, mümkündürmü ancaq?
 Hər kəs söz mülkündən pay almış bilər,
 Qərribə səpkili olmuş bu sözlər.
 Qərribi incitmə, bir şirsən ağər,
 İtlər qərriblərə düşmən kəsilər.
 Sudan və palçıqdan yaranan kəslər
 Qorxuda bilərmə Günəşi məğər?
 Qılıncıyla gəldi çox mənə danan,
 Şamını söndürdü mənə vurarkən.
 Dilləri bir qarış çox inkarçılar
 Aciz qalıb verdi susmağa qarar.
 Kim İsatək adəb dizi çökdürüb,
 Əvazında qazanc bir eşşək görüb.
 Bir şam yandırsa da hər ulduz məndən,
 Günəşliyi yoxdur məndən öyrənən.
 Hər zərrə yolunun üstünə gəldi,
 Nurumdan pay alıb yüz qat yüksəldi.
 Çox daş öz ağzını kasama vurdu,
 Almazıma dəycək bir dürr olurdu.
 Dağlar kimi məndən suları olan
 Üzülmə sapsarsa, içərəm, inan.

Buludtək bəhriməndən bəzənir əğyar,
Məndən oğurlayıb, mənə satırlar.
Məndə səbrə bax ki, qulumu görəcək,
Ona kölə kimi çəkirim yədək.
Nəşinin sazını köklərəm bəzən,
"Tərլənsən" deyirəm bir sarçaya mən.
Qəşəng göz götürürəm qarğada ancaq,
Pis şeyə də sözümlə əhsən olacaq.
Bir qulağım mənim eşidir pis söz,
O biri deyir ki, itaət et, döz.
Vətən qırağını güclü küləkdən
Bələ ustalıqla qoruyuram mən.
Hansı bir ölkədə yansa bir çıraq,
Hər bir qanacaq təkər ona yağ.
Burda ənbər iyli nur saçsa bir şam,
Kafur üfürərlər ona, bil, müdam.
Şəkər əvəzinə dadılır zəhər,
Hər sözün ardınca gəlir söyüşlər.
Ətəyimdən tökdüm dürrü dəniztək,
Tənə daşlarından sinəm oldu tənq.
Dürr alandan sonra zəngin dənizdən
Ona daş atandır mənə tən edən.
Xalqın ağzı olmuş dilimdən şirin,
Mənim ağız olmuş bir zəhər təkin.
Dəyirman işlədən bir öküzəm mən,
Axtardığım dəndir, üyütdüyüm dən.
Mən bir şimşəyəm ki, gülüb buludda,
Su içində ikən məhv olar odda.
İlandan dad etmə, ey xəznə ürək!
İlansız olarmı xəznə, de görək?
Tovuzlar behiştədən çıxanda kanar,
Qapıcı olarlar orda ilanlar.
İlanla tovuzun bir ağası var,
Odur hər ikisi xallı olurlar.
Atası bir hindli, anası türkkən,
İki ırqdan doğmuş ikdişə bax sən.

Bir misdir örtülmüş kimiya ilə,
Yox, yox, bir xəznədir, əjdaha ilə.
Bir gövhər atmuşam dənizə, uzaq,
Qoymuşam xaç üstə bir yanar çıraq.
Sən o dürrü qaldır, dəryanı tərək et,
Xaçı yalnız burax, çırağı al, get!
Çox da odparastlıq bunda ayandır,
Bu sözlər mütləqə yoğrulmuş qandır.
Bakir gələnə bax, üzde duvağı,
Tövhihlə bağlanmış başı, ayağı.
Nə səhvim vadırsa, əfv et, İlahi,
Özün bağışlarsan hər bir günahı.

Sehrlər doğuran dərin düşüncə
Gözlə gəlinimə bazək verincə
Mənə təbrik gəldi hər aqıl kasdan,
"Əqlin yolu birdir" xatırladım mən.
Başladım baxtımdan giley-güzərə,
Dedim bu gün hara, cavanlıq hara.
Çoxlu ox atdığı zamanlar keçdi,
Heç biri hədəfə düz dəyməmişdi.
Lakin bilirdim ki, gələr bir zaman
Alcasız qalmaz heç gövhərsatan.
Bela bəşikdə ki, olmuş zornigar,
Pardəsi dalında ay yox, günəş var.
O qədər sevdilər, alqışlayaraq
Göyə yüksəlttilər başını, bir bax!
Vəd etdilər mənə çoxlu mülk-mal,
İnanmaq mənəncün olmuşdu mahal.
Çindən kəsilməmiş gələn parçalar,
Müsk iyindən başqa görməmiş qubar.
Şaha layiq atlar qızıl cilovlu,
Kəyani bəzəkə boynu dopdolu.
Xəznə alacaqdım hüzurda hədsiz,
On nafdən çox qul, beşdən çox kaniz.
Gör işim gül kimi necə tez soldu,
Necə atım çolaq, yüküm xar oldu.
Əsarimi alan doydu ömürdən,
Getdi zəmisini biçməmiş birdən.
"Əsus, əsus" deyib bu zülmə, durdum,
Özümə şam kimi bir yara vurdum.
Qəflətin bir qasid məktub gətirdi,
Mənə salam verdi, salam yetirdi.
Dedi: "Tez bir aylıq yola ol hazır,
Otuz ağacliqda şah qurub qadır.

Səni bir neçə gün görmək istəyir,
Füsrəti fəvq etmə, göstər bir tədbir".
Bir kağız göstərib dedi: "Al, şahdan
Sənin dəvətinə yazılıb fərman".
Məktubu başına tərəf apardım,
Üç yerindən öpüb, möhrü qopardım.
Xilas oldu onu oxuyan zaman
Açarım dəmirdən, dəmirim daşdan.
Şahın qulluğuna getməkçün durdum,
Atın yəhərinə qalxıb oturdum.
Sürdüm çölə tərəf tələsik atı,
Dağlar, çöllər aşdım, açıb qanadı.
Yürüşdə qoymuşdum maralı geri,
Çatmazdı quşlardan mənə heç biri.
Təbim də açmışdı yollarda qanad,
Məndən oynaq idi altındakı at.
Gedirdim qələmtək səcdə edərək,
Başımın süpürüb yeri pərgərtək.
Görürdüm gəlincə hər mənzilə mən
Şahın dövlətinə min dua edən.
Hər çeşmə başında içib təzə su,
Təzə dua etdim şaha doğrusu.
Hər dağdan, hər çaydan keçib gedirən
Bir peyğəmə alırdım şahın lütfündən.
Getdiyim hər qədəm ürək açırdı,
Keçdiyim torpaqlar ənbər saçdı.
Yolun əziyyəti sona çatırkən,
Şahın bəisətinə çatıb oldum şən.
Qapıçı girərək, dedi: "Cahangir,
Dəniz sahilinə çeşmə gəlmişdir".
Şah sevindi, üzünü şamək nurlandı,
Səni parvanəsi odlara yandı.

Şamsəddin Məmmədə dedi: "Fürsətdir,
 Xoş tale zahidi hüzurə gətir".
 Dərgahdan çıxaraq tez bir xoşəbər
 Dəryadan qavvasa yetirdi gövhər.
 Məni apardılar şahın yanına,
 Ütarid yetişdi Ay səhmanına.
 Günəştək parlayıb şah öz vaxtında,
 Oturdu Keyqubad Cəmşid taxtında.
 Fələk hüzuruna olmuşdu taşna,
 Qəmasi sancılmış ayın döşünə.
 Tacının zinatı tutub caharı,
 Qara qara salıb o, Qeyrəvanı.
 Səmərqənddən tutmuş Səqsinə qədər
 Qulları durmuşdu belində kəmər.
 Qəpisi açıqdır karvana hər an,
 Yük yükə söykənmiş hər yana baxsan.
 Saxalı əlindən almış hər nəfər
 Bir şəhər gəliri, yaxud bir şəhər.
 Dərgüz qılınclılar çəkmiş hasarı,
 Rüksətsiz buraxmaz qədərxanları.
 Göy qılinc dalğası danizə bənzer,
 Qoynunda həm nəhəng, həm dürrə gizlədər.
 Qızıl şah taxtının sayəsində, bil,
 Çox şahlar qoymuşdur başına əklil.
 Məclisində vardı behişt ələmi,
 Şərab göllərindən dolmuşdu gəmi.
 Örgənün nəvəsi, çəngin nələsi
 Zöhrə mənzilinə yetirmiş səsi.
 Çalğıçı mizrabı telə vurardı,
 İpək köynəklilər köynək cıradı.
 Müğənni düzəldib saz pərdəsini,
 Hər dəfə qaldırır bir nəğməsini.
 Müxtəlif nəğmələr, müxtəlif pərdə
 Birləşsə xoş əhəng çıxar bir yerdə.
 Dəstə-dəstə durmuş türfə gözəllər,
 Dillərdə Nizami yazan qazəllər.

Bir şirin avazla hey oxuyurlar,
 Çəngi yarasına məlhəm qoyurlar.
 Saqılar əlində mey camı dolub,
 Şahənşah mey içib, düşmən məst olub.
 Şaha söyləyəndə: "Gəlib Nizami", –
 Daha da şən oldu bu eys əyyamı.
 Yalançı zahidətk məni tutmadı,
 Haqqımda hörməti heç unutmadı.
 Müdara etməkçin mənimlə o gün,
 Ömr etdi ortadan mey götürülsün.
 Saqıları etdi xidmətdən azad,
 Çalanlar çəkildi, kosildi büsət.
 Dedi: "Atıb meyi, çalğın təmiz,
 Məşğul olaq bu gün Nizamiyə biz.
 Şeirin yanında rud səsə nədir?
 Hər bir sözü onun bir torənidir.
 Meyi at, gəlmişdir Xızr özü, bir bax,
 Dirilik suyunu onunla tapaq!"
 Sonra Hacıb gəlib dedi: "Yubanma!
 Ey bilək anasa, tez gəl, dayanma!"
 Gırıkan özümə duyduğum bir rəşə,
 Zərrə gedən kimi böyük Günaşə.
 Başımı, boynumu yerə ayarək,
 Dedim nisar edim bunları gərək.
 Öpüm ayağından, dedim, yer kimi,
 Şah qalxdı yerindən fələklər kimi,
 Qucaqladı məni xoş təmənnayla
 Süleyman oynadı mən qarıncayla.
 Coşdum o vüqarı mən görən kimi,
 Qucaqladım mən də iki ələmi.
 Heykəl kimi durdum hüzzurunda mən,
 "Otur" buyurunca, oturdum həməni.
 Elə bil açdılar sınıq dilimi,
 Oldum şirinzəban bir tuti kimi.
 Danışdım verincə təleyim firsət,
 Elə sözlər dedim, bəyəndi dövlət.

Etdim şahı layiq çoxlu nəsihət,
 Qapıları açan hər cür vəsiyyətlər.
 Sözlər ki, Rızvana çox xoş gəlirdi,
 Cəhənnəm Maliki ona gülirdi.
 Bir çox zəfəranlı paludalardan
 Şəkər gülüş üçün verirdim hər an.
 Ağılatdım mən onu bəzən buludtak,
 Açıdım gülüşlərlə üzünü qaşanq.
 Mənim hər sözümə şah dedi: "Sağ ol", –
 Cəhalət yataraq, oyandı ağıl.
 Nağməm saqılərin huşunu aldı,
 Xanəndənin sözü ağzında qaldı.
 Bir rəvi gələrkə sonra dil açdı,
 Məclisə ağzından cavahir saçdı.
 Mən qalxdım ayağa, qoymadı ancaq,
 And verib oturdtu, hörmətə bir bax!
 O gündən bu günə belə hörmətə
 Hər yerdə oturdum bir şərəfətlə.
 Xosrov hekayəni dinləyən zaman
 Ağzına bal tökdü bu şirin dastan.
 Çatanda dastanın şirin yerinə
 Mətləb gəlib çatdı "Xosrov – Şirina".
 Əlini çiyinə qoyub hökmdar,
 Təhsiniylə məni etdi minnətdar.
 Bəyanib sözümlün hər bir yerini,
 Çox tərifi elədi "Xosrov – Şirini".
 Dedi: "Məharətlə qurdun bir bina,
 Sözlə bəzək vurdun sənət yurduna.
 Söz dedin ölçsüz dastanında sən,
 Bizə bu tarixlə ruh verdin, əhsən!
 Nə bir gül bu qədər verir xoş atir,
 Nə bir bülbül bundan xoş nağmə bilir.
 Oxuyanda beyt-beyt və birca-birca
 Sanki zeytun yağ sürtdün iflicə".
 Dedi: "Bir ipəyə bürünüb əsər
 Ki, nə od, nə də buz eyləyar əsar.

Bir halva bişirdin yeməli, baltək,
 Hər kəs bir pay yesə, "sağ ol" deyəcək.
 Nə süd asirgədin, nə də ki şəkər,
 Odur ki paludən xoşdur bu qədər.
 Kəcəvasi şirin, duvağı şirin,
 Gəlinini gördük, gözəldir şirin.
 Sən ki onu etdin bizimçün halal,
 Nəcə qiymətlənər o saçlar, o xall!..
 Öz qardaşım kimi, ana südütk
 Sənə maaş kəsəm bu gündən gərək.
 Qardaşım cahana olmuş hökmdar,
 Onunçün deyilmiş: Cahən Pəhləvan.
 Uzun zəhmətinin bəri əsərə
 Nəcə əvəz verdi, söylə bir kərə?
 Eşitdim lütf edib fərman göndərüb,
 Öz mülkündən sənə iki kənd verib.
 Onları aldınmı, o kəndlər hanı?
 Söylə, verdilərmə sənə fərmanı?"
 Gördüm çuşa gəlib saxa dəryası,
 İstər bəziqana çatsun atası.
 Abad etmək istər viran torpağı,
 Azad etmək istər yazıq dustağı.
 Dualar söylədim ona yüz kərə,
 Taxtının ayağın tutdum gövhərə.
 Oxuyandan sonra şahı dualar,
 Çarxin oyunundan etdim xəbərdar:
 "Bu daş-qaşlı tacın yaqutunu mən,
 Muzd üçün düzmədim, doğrusu, bilsən!
 Bir saray hördüm ki, hündür, pürvüqar,
 Heç onun tayını görməyib ruzgar.
 O saraya vurdum bir xeyli zinat,
 Kim oxusa mənə göndərsin rəhmət.
 Bu şirin hekayə, gözəl əfsanə
 Şahı tərifi üçün olmuş bəhanə.
 Şahı şükür etməkçün dil açanda mən
 Nə layiq söz açam şirin-şəkərdən.

"Banna" hadisina benzər hekayam,
 Çörəksizdi, turşu istədi hər dəm.
 Kərpic avazına verəndə çörək
 Turşudan əl çəkdi sakitləşərək.
 Öz mal-dövlətindən Cahan Pahlavan
 Mənə çox vermişdi buyurduğundan.
 Elə ki ömrünün gəmişi batdı,
 Məni yox, aləmi möhnətə atdı.
 Durarkən yerində səntək şahriyar,
 Ölkələr bazayın bu şahzadələr,
 Bazarım yenə də qızıqar əlbət,
 Bəxşişlə asara çoxalar rəğbat.
 İki şahdan bir kənd verilsə ağər,
 Daha çox kənd verər bu şahzadələr.
 Xəznə bəxş edən şah eşitdi sözü,
 Səhərtək gülərək açıldı üzü.
 Səmimi hissimi mənim duyaraq,
 Şah qəbul eylədi təklifimi, bax!
 Mənim "həmdü-sanam" xoşuna getdi,
 Həmdünyan kəndini mənə bəxş etdi.
 Verdi öz əlimə yazılı fərman,
 Qızıl şahın möhrü üstündə oyan:
 "Biz bəxş etmişik bu kəndi ona,
 Çatsın Nizaminin öz övladına.
 Əvəzsiz verilmiş ona bu dövlət,
 Qiyamətə kimi onundur, əlbət.
 İnanmasa buna bir kimsə möhkəm,
 Onun düşməniyəm, Allah da həkəm.
 Ona ziyan vursa ağər bir xəsis,
 Vəhşət olacaqdır qisməti şəksiz.
 Zəmanə durduqca özü, övladı
 Lənətə rast gəlsin, qələsin fəryadı".
 Düzəldikdə işi fəqirin o gün
 Qapısını açdı xəznənin bütün.
 Bəzəndi qəmətim şah xəlatıyla,
 Qəlbim də Allahın mərhəmətiylə.

Bəxşişindən mənə verərək fərman
 Mürəxxəs eylədi öz hüzurundan.
 Şah yanına getdim Məsud baxtıyla,
 Yanından qayıtdım Mahmud taxtıyla.
 Getdim, Kəbəyə mən həccac kimi san,
 Gəldim, sanki Əhməd döndü məracdan.
 Eşitdim ki, paxıl, gözün cibkəsən,
 Sən onların işin yaxşı bilirsən.
 Sürət Yusif kimi, bətin cənavar,
 Paxlavada verər zəhəri onlar.
 "Onlar heç bilərmə qədir, ey dünya?!"
 Edirsən onlara bir fərman rəva".
 Bir gəlin ki, ona qul ola göylər,
 Bir xaraba kəndə layıqdır məğər?
 Kənd demə, andırır dər bir kürəni,
 Yarımcı ağacdır uzunu, eni.
 Gəlirindən artıq onun xərci var,
 Əkər yarılığa onu abxazlar.
 Sahəbsiz, kədərli bir xarabədir,
 Müsəlman bişirir, kafirlər yeyir".
 Paxılıma dedim: "Bunu bil, yaqın,
 Küfrənə nə lazım nemət yeyanın?
 Oğru, lağımata, de görüm, niyə
 Məhtabək düşürsən bu viranəyə?
 Sən bir həmdimə bax, "Həmdünyan" deyil,
 Bir həmdim yaxşıdır beş-on kənddən, bil.
 İş və əkin varsa o kənddə ağər,
 Mənim hər sözümdən behişt göyərər.
 Dənli sünbülü var, o kəndin, nə qəm,
 Mən də salxım-salxım dürr gətirmişəm.
 Gur meşəsi vardır, söyləsən bu dəm,
 Var qəməri uddan mənim yüz meşəm.
 Onun buludundan axarsa Forat,
 Mənim dodağında var əbi-həyat.
 Görünürsə indi xaraba, bərbad,
 Şahın dövlətindən olacaq əbad.

Qiymətli xəzinə ölkədir, inan!
 Mən ucuz deyiləm qara torpaqdan.
 Lakin bu qiymətə qanəyəm yənə,
 Şükürüm var Allahın marhəmətinə.
 Mülk üçün etmirəm təşəkkürü mən,
 Ancaq ruhlanıram halal gəlirdən.
 Bir xalvar sədəfdən yaxşıdır bir dürr,
 Tufandan bir azca saf su üstündür.
 İstəyirdi mən könd bağışlasın şah,
 Xidmətim layiqdi bunlara, billah!
 Şah gördükdə vardır məndə qənaət,
 İstəyimə görə verdi vilayət.
 Dilimdə mən dua, könlümdə hümmət,
 Hər gecə qazancım saysız var-dövlət.
 Hər gecə mardana qılınc çəkərək,
 Dilimdə Allaha dua edərək,
 Cangavər kişitək şücaətlə mən
 Vururam kafərin boynunu həməni.
 Madam ki, mən şadam, bəxş edən razı,
 Boşla füzulluğu, kas bu avazı!"
 Gör nə danışdırdım, söz hara çəkdi,
 Atım baş apardı, kənarə çəkdi.
 Növbə təblin çaldı şahım bir zaman,
 Fitnənin tozunu sildi dünyadan.
 Fələyə ucaltdı əzəmət taği,
 Bu yeddi iqlimi yandırdı daği.
 Təbilin nərəsi millər gedərdi,
 Bu köç təbilidir, kim zənn edərdi?
 İki aylıq yola təbli salmış səş,
 "Şah köçmək istəyir" deməzdi heç kas,
 O taxtda oturub çox az ömr etdi,
 Şimşəktək tez doğdu, tez gözəndən itdi.
 Cavanlıq bağından yemədi bəhər,
 İçmədi dirlik suyu İsgəndər.
 Düşmən yarısından getdi dünyadan,
 Düşmənlərə cəza versin Yaradan.

Bu xaraba mülkdən qalxdı fələyə,
 Torpaq ünsüründən döndü malayə.
 Dəniz yox oldusa, inciləri var,
 Açıqlar bizimçün yənə qapılar.
 Öz əslinə tərəf yönəldi agar,
 Öz yerində qalsın varis gövhərlər.
 Ona rəhmət feyzi verdisə saqi,
 Olsun varisinə bu dünya baqi!
 Taxtəband etdisə onu bu torpaq,
 Taxtında aylaşon görsün kef-damaq.
 O tacsız oldusa rəhmətə yetsin,
 İndi tac qoyanlar uzun ömr etsin.
 Xüsusən o şahlar mülkünə varis,
 Dualara layiq, rəhmətə bais
 Böyük Nüsrətəddin – onun adından
 Yaradılış almış nurunu, inan!..
 Şahların pənahı böyük Atabəy,
 Fəriduntək olsun dövrə mübarək.
 Əbubəkr, Məhəmməd göstərərək dad,
 Ondan Əbubəkrü Məhəmməddir şad.
 Yeddi ulduz olmuş elmünə heyran,
 Doqquz fələk onun quludur hər an.
 Şahlıqda şahlara tac bağışlayar,
 Dövlətdə şahlardan qalmış yadigar.
 Taxtının ayağı ulduzlardadır,
 Atının durnağı fələyə çatır.
 Ölkələr fəth etsin şahım hər zaman,
 Yeni ölkələrə olsun hökmüran.
 Dünyələr durduqca o şahlıq sürsün,
 Dünyada doğrulsun arzusu bütün.
 Ondan ayrılmasın səadət bir an,
 Daim kömək alsın bəxtiyarlıqdan.
 Sözüümü qurtardım səadətə, bax,
 Bükdüm çatan zaman bu yerə varaq.
 Hər kim Nizamiyə söyləssə rəhmət,
 Arzum budur, ruhu şad olsun hər vaxt.

MÜNDƏRİCAT

Məhəbbət və insanlıq dastanı	7
"Kömək qapısını aç, ey Yaradan!"	15
Yaradanın təklifi haqqında	16
Yaradılışı dərk etmək haqqında söz	19
Mınacat	22
Peyğəmbərin tarifi	25
Kitabın nəzmi haqqında hökmdarın işarəsi	27
Bu şeirin tarixi və səbəbi haqqında	29
Atabəy Əbu Cəfər Məhəmməd Eldəgizin tarifi	32
Təzəmin xitabəsi	35
Xoşbəxt padşah Qızıl Arsların tarifi	38
Kitabın tərtibi və eşq haqqında bir neçə söz	42
Kitab üçün üzr	47
Xosrov və Şirin dastanının başlanması	51
Xosrovun şikar zamanı bir kəndlinin evinə getməsi	54
Hürmüzün Xosrova cəzalandırması	59
Xosrovun babasını yuxuda görməsi	63
Şapurun Şirini tarifi və Xosrova ona aşiq olması	64
Şapurun Şirini axtarmaq üçün Ərməna getməsi	70
Şapurun Şirinə Xosrovun şəklini göstərməsi	73
Şapurun ikinci dəfə Xosrovun şəklini göstərməsi	76
Şapurun üçüncü dəfə Xosrovun şəklini göstərməsi	78
Şapurun özünü Şirinə göstərməsi	83
Şirinin ova getməsi və oradan Mədainə qaçması	93
Atasından qorxub qaçan Xosrovun Ərməna gəlməsi	99
Şirinin Xosrovun sarayına yetməsi	107
Xosrovun atasından qaçmasından Şirinin xəbər tutması	109
Xosrovun Ərməna çatması	111

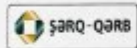
Xosrovun kef məclisi və Şapurun gəlməsi	113
Xosrovun Şirin əhvalatını Məhün Banuya xəbər verməsi	118
Xosrovun atasının ölümündən xəbər tutması	122
Xosrovun Mədainə gəlməsi	125
Şapurun Şirini yenə Ərməna gətirməsi	126
Xosrovun Bəhramdan qaçıb Ərməna gəlməsi	128
Şirinlə Xosrovun ovlaqda görüşməsi	130
Məhün Banunun Şirinə öyüd verməsi	135
Bahar çağında Xosrovla Şirinin gəzməyə çıxması	143
Xosrovun kef məclisində şir öldürməsi	145
Xosrovun Şirinlə aylanması	149
Şirinin rəfiqələrinin əfsanə söyləmələri	152
Xosrovun Şirindən murad istəməsi və onun etirazı	157
Xosrovun Şirindən küsüb Ruma gəlməsi və Məryəmlə evlənməsi	168
Xosrovun Bəhramla müharibəsi və qalib gəlməsi	169
Xosrovun yenidən taxta çıxması	175
Xosrovun fərağından Şirinin ah-zar etməsi	178
Məhün Banunun Şirinə vəsiyyət edib ölümü	181
Məhün Banunun yerinə Şirinin taxta çıxması	187
Xosrovun Bəhram Çubinin ölümündən xəbər tutması	191
Çalğıcı Barbədin tarifi	196
Xosrovun Şirini gətirmək üçün Məryəmdən icazə istəməsi	199
Şapurun Xosrovun peyğəmbər Şirinə gətirməsi	201
Fərhəd və Şirin dastanı	211
Şirinin Fərhədin çəkdiyi arxın və düzəltdiyi hovuzun tamaşasına gəlməsi	216
Fərhədin Şirinin eşqi ilə çöllərə düşməsi	219
Fərhədin Şirini sevməsindən Xosrovun xəbər tutması	223
Xosrovun Fərhədi çağırtdırması	225
Xosrovun Fərhədlə deyişməsi	226
Fərhədin dağ çaparaq ağlaması	231
Şirinin Bəsütün dağına – Fərhədin görüşünə gəlməsi	238
Şirinlə Fərhədin görüşündən Xosrovun xəbər tutması və Fərhədin məkrilə öldürülməsi	243
Xosrovun Fərhədin ölümü barədə təəssüflü məktubu	251

Məryəmin ölümü münasibətilə Şirinin Xosrova kinayəli cavab məktubu	254
Şirinin məktubunun Xosrova çatması	259
Xosrovun padşahlıqdan ləzzət alıb kef məclisləri düzəltməsi	261
İsfahanlı Şəkərin olub-olmadığı	265
Xosrovun Şəkəri alması	271
Şirinin yalqız qalib ah-zar etməsi	275
Xosrovun ova getməsi və oradan Şirinin qəsriyə tərəf at çapması	280
Xosrova Şirinin söhbəti	289
Şirinin Xosrova cavabı	290
Xosrovun Şirinə cavabı	294
Şirinin Xosrova cavabı	297
Xosrovun Şirinə cavabı	301
Şirinin Xosrova cavabı	304
Xosrovun Şirinə cavabı	309
Şirinin Xosrova cavabı	312
Xosrovun Şirinə cavabı	317
Şirinin Xosrova cavabı	320
Xosrovun Qəsri-Şirindən mayus qayıtması	324
Xosrovun getməsindən Şirinin peşmanlayıb onun ardınca düşərgəyə yollanması	329
Şirinin dilindən Nikisənin nəğmə oxuması	336
Xosrovun dilindən Barbodin nəğmə oxuması	338
Şirinin dilindən Nikisənin nəğmə oxuması	341
Xosrovun dilindən Barbodin nəğmə oxuması	344
Şirinin dilindən Nikisənin nəğmə oxuması	346
Xosrovun dilindən Barbodin nəğmə oxuması	348
Şirinin dilindən Nikisənin nəğmə oxuması	350
Xosrovun dilindən Barbodin nəğmə oxuması	353
Şirinin çadırından çıxması	356
Xosrovun Şirini qəsrdən Mədainə gətirməsi	360
Xosrova Şirinin toyu	363
Şirinin Xosrova bilik kəsb etmək üçün öyüd verməsi	372
Büzürgümidin "Kətilə və Dimna" dan qırx məzmun danışması	379
Hikmət və nəsihət	383

Şiryanın xasiyyəti və Xosrovun işinin əqibəti	385
Xosrovun atəşgahda oturməsi	387
Xosrovun öldürülməsi	390
Şiryanın Şirinə sifariş göndərməsi	395
Xosrovun məqberəsində Şirinin özünü öldürməsi	396
Oğlum Məhəmmədə nəsihət	405
Xosrov sultanatının dağılmasının səbəbləri	406
Peyğəmbərin Xosrova məktub yazması	410
Peyğəmbərin mərəci	414
Nəsihət və son söz	417
Paxılları məzəmmət	421
Şahı mədh və kitabın sonu	424

Maryəmin ölümü münasibətilə Şirinin Xosrova kinayəli cavab məktubu	254
Şirinin məktubunun Xosrova çatması	259
Xosrovvun padşahlıqdan ləzzət alıb kef məclisləri düzəltməsi	261
İsfahanlı Şəkəriin əhvalatı	265
Xosrovvun Şəkəri alməsi	271
Şirinin yalnız qalıb ah-zar etməsi	275
Xosrovvun ova gətməsi və oradan Şirinin qəsrinə tərəf at çapması	280
Xosrovla Şirinin söhbəti	289
Şirinin Xosrova cavabı	290
Xosrovvun Şirinə cavabı	294
Şirinin Xosrova cavabı	297
Xosrovvun Şirinə cavabı	301
Şirinin Xosrova cavabı	304
Xosrovvun Şirinə cavabı	309
Şirinin Xosrova cavabı	312
Xosrovvun Şirinə cavabı	317
Şirinin Xosrova cavabı	320
Xosrovvun Qəsr-Şirindən mayus qayıtməsi	324
Xosrovvun gətməsindən Şirinin peşmanlayıb onun ardınca düşərgəyə yollanması	329
Şirinin dilindən Nikisarin nəğmə oxuması	336
Xosrovvun dilindən Barbodin nəğmə oxuması	338
Şirinin dilindən Nikisarin nəğmə oxuması	341
Xosrovvun dilindən Barbodin nəğmə oxuması	344
Şirinin dilindən Nikisarin nəğmə oxuması	346
Xosrovvun dilindən Barbodin nəğmə oxuması	348
Şirinin dilindən Nikisarin nəğmə oxuması	350
Xosrovvun dilindən Barbodin nəğmə oxuması	353
Şirinin çadırdan çıxması	356
Xosrovvun Şirini qəstdən Mədainə gətirməsi	360
Xosrovla Şirinin toyu	363
Şirinin Xosrova bilik kəsb etmək üçün öyüd verməsi	372
Büzürgümidin "Kalila və Dimna" dan qrx məzmun danışması	379
Hikmət və nəsihət	383

Şiruyənin xasiyyəti və Xosrovvun işinin əqibəti	385
Xosrovvun atəşgahda oturməsi	387
Xosrovvun öldürülməsi	390
Şiruyənin Şirinə sifariş göndərməsi	395
Xosrovvun məçbərasında Şirinin özünü öldürməsi	396
Oğlum Məhəmmədə nəsihət	405
Xosrov saltənatinin dağılmasının səbəbləri	406
Peyğəmbərin Xosrova məktub yazması	410
Peyğəmbərin məracı	414
Nəsihət və son söz	417
Paxılları məzəmmət	421
Şahı mədh və kitabın sonu	424

www.eastwest.az
www.fb.com/eastwest.az
info@eastwest.az

Buraxılışa məsul: Səvil İsmayikova
Dizayner: Ayaz Abdullzadə
Sahifələyici: Əlakbar Karimov
Korrektor: İradə Məmmədova
Texniki redaktor: Fəridə Səmədova
Baş redaktor: Ülkar Məmmədova
Texniki direktor: Xaqani Fərzəliyev
Nəşriyyat direktoru: Eldar Əliyev

Çapa imzalanmışdır: 17.07.2018. Format: 70x100 ¹/₈. Ofset çapı.
Fiziki çap vərəqi 55. Sifariş 17343. Tiraj 500.

ŞARQ-QARB

"Şarq-Qarb" ASC-nin mətbəəsində çap olunmuşdur.

AZ1123, Bakı, Açıq Əlsgər küçəsi, 17.

Tel.: (+99412) 374 83 43

(+99412) 374 73 84